

วัฒนธรรมการสวมซาโดว์กับการปฏิวัติอิสลามอิหร่าน
ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยปัจจุบัน

CULTURE OF WEARING SHADOW AND THE IRANIAN ISLAMIC REVOLUTION
THAT AFFECTS TO PRESENT THAI SOCIETY

พรพรรณ โปร่งจิตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2565

วัฒนธรรมการสวมซาโตว์กับการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน
ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยปัจจุบัน

ปริญญาานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

CULTURE OF WEARING SHADOW AND THE IRANIAN ISLAMIC REVOLUTION
THAT AFFECTS TO PRESENT THAI SOCIETY

PORNPAN PRONGCHITR

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF ARTS
(D.A. (Arts and Culture Research))

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

2022

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
วัฒนธรรมการสวมซาโตว์กับการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน
ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยปัจจุบัน
ของ
พรพรรณ ไปร่งจิตร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง) (ศาสตราจารย์ ดร.พิสิฐ เจริญวงศ์)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ วรรณวิไชย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ขำเพชร)

ชื่อเรื่อง	วัฒนธรรมการสวมซาโดว์กับการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยปัจจุบัน
ผู้วิจัย	พรพรรณ โปร่งจิตร์
ปริญญา	ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2565
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. สราจิต ทิมวัฒนบรรเทิง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติภรณ์ นพอุดมพันธุ์

งานวิจัยนี้ศึกษาวัฒนธรรมการสวมซาโดว์กับการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยปัจจุบันที่มีผลต่อเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสตรีไทยมุสลิม การศึกษานี้ใช้ทฤษฎีสัญญาและการวิเคราะห์รวบรวมเอกสารทั้งเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรองเป็นกรอบทฤษฎีและใช้วิธีการแบบผสมผสานซึ่งประกอบด้วย การสำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เข้าร่วมประกอบด้วยสตรีมุสลิมชีอะห์จำนวน 15 คนจากตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มตามวุฒิคือผู้ที่เคยได้การศึกษาในอิหร่าน: กลุ่มที่เคยศึกษาในอิหร่าน (n = ผู้เข้าร่วม 5 คน) และผู้ที่ไม่เคย (n = ผู้เข้าร่วม 10 คน) การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างการสวม chador ของสตรีไทยมุสลิมกับการปฏิบัติอิสลามในอิหร่าน สตรีมุสลิมไทยผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ เชื่อมโยงตนเองอย่างใกล้ชิดกับสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน พวกเขาถือว่า chador เป็นการแสดงออกอย่างน่าชื่นชมของค่านิยมของอิสลามและรวมเข้ากับการแต่งกายของพวกเขาในประเทศไทย นอกจากนี้ chador ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมนิกายชีอะห์ โดยแยกพวกเขาออกจากชาวมุสลิมนิกายสุหนี่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงพิธีทางศาสนา ดังนั้น การยอมรับ chador ของสตรีไทยมุสลิมอาจเป็นผลมาจากผลกระทบของการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแต่งกายและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในประเทศไทย

คำสำคัญ : ซาโดว์, การปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่าน, สตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์

Title	CULTURE OF WEARING SHADOW AND THE IRANIAN ISLAMIC REVOLUTION THAT AFFECTS TO PRESENT THAI SOCIETY
Author	PORNPAN PRONGCHITR
Degree	DOCTOR OF ARTS
Academic Year	2022
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Sathit Thimwatbunthong
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Kittikorn Nopudomphan

This research examines the influence of the Iranian Islamic Revolution on the cultural identity of Thai Muslim women, specifically their adoption of the chador. This study employed sign theory and documentary analysis as the theoretical framework and utilized a mixed-method approach consisting of a survey and in-depth interviews. The participants were comprised of 15 Shia Muslim women from the Pho Thong sub-district in the Tha Sala district of Nakhon Si Thammarat province. They were divided into two groups based on their educational background in Iran: those who had studied in Iran (n = 5 participants) and those who had not (n = 10 participants). The findings highlighted the strong connection between the wearing of the chador among Thai Muslim women and the Iranian Islamic Revolution. Thai Shia women, adhering to the principles and practices of Shia Islam, closely associate themselves with the Islamic Republic of Iran. They consider the chador as a faithful expression of Islamic values and wholeheartedly incorporated it into their dress code in Thailand. Moreover, the chador plays a significant role in establishing the cultural identity of Thai Shia Muslims, setting them apart from Sunni Muslims, particularly during religious ceremonies. Consequently, the adoption of the chador by Thai Muslim women can be attributed to the impact of the Iranian Islamic Revolution, influencing both their dress practices and cultural identity in Thailand.

Keyword : Chadow, Iranian Islamic Revolution, Thai Shia women

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์เรื่อง ปริญญาานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความเมตตาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สาธิต ทิมวัฒน์บรรเทิง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติกรณ นพอุดมพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์และได้สละเวลาเพื่อให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของปริญญาานิพนธ์เล่มนี้ อีกทั้งยังคอยเอาใจใส่ ติดตามและให้กำลังใจลูกศิษย์มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. พิสิฐ เจริญวงศ์ ประธานกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. จารุวรรณ ขำเพชร กรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงปริญญาานิพนธ์เล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นทำให้ปริญญาานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกๆ ท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในด้านการวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรม

ขอขอบคุณกลุ่มสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดซอฮ์ ที่ชุมชนมัธยมสุลอลย์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซัยยิดสุไลมาน ฮุซัยนี ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล ภาพถ่าย เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและให้ความร่วมมือและช่วยเหลือด้านข้อมูลอย่างเต็มใจและเป็นกัลยาณมิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเอื้อเฟื้อและความเป็นกันเองของอาจารย์เซหนับ ศักดิ์กิตติษาและครอบครัว

เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ที่ให้ชีวิตให้การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่น และความปรารถนาดี ตลอดจนให้การสนับสนุนทางการศึกษาของผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัลปปลิง คงชนะ ครูผู้ให้ทุกอย่างทั้งในด้านวิชาการ กำลังใจและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่มีคุณค่าและทำให้ปริญญาานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณญาติพี่น้องทุก ๆ คนที่เป็นกำลังใจและเฝ้ารอคอยความสำเร็จของผู้วิจัยในวันนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงเกิดจากปริญญาานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและสันติธรรมของบรรพบุรุษชาวไทยที่อยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างชาญฉลาดและสร้างมรดกภูมิปัญญาสืบทอดมาจวบจนปัจจุบัน

พรพรรณ โปร่งจิตร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ภูมิหลังและที่มาความสำคัญ	1
2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	9
3. ขอบเขตการวิจัย	9
4. ระเบียบวิธีวิจัย	10
5. กรอบแนวคิด	11
6. ประโยชน์ที่ได้รับ	12
7. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
1. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับอิหร่านสมัยราชวงศ์ปาห์ลาวี	14
2. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติอิสลามอิหร่าน.....	23
3. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลามและการทำให้เป็นอิสลามในประเทศไทย.....	29
4. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสตรีมุสลิม	49
5. มุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ในสังคมไทย	66
6. แนวคิด ทฤษฎีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	68

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	88
3.1 ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับทัศนคติในการวิจัย.....	90
3.2 ระเบียบวิธีการวิจัย.....	92
บทที่ 4 ผลการวิจัย	107
ความสัมพันธ์ของการสวมชาโดร์ของสตรีมุสลิมไทยกับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่าน.....	107
ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา.....	113
อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาต่อการเมืองอิหร่าน	114
การทำให้เกิดวัฒนธรรมอเมริกันในสังคมอิหร่าน	117
การปฏิบัติอิสลามอิหร่าน ค.ศ. 1979	119
ความสัมพันธ์ไทยอิหร่านช่วงการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน.....	123
แนวคิดการปฏิบัติอิสลามอิหร่านกับการส่งผลกระทบต่อมุสลิมในสังคมไทย	124
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	145
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล	145
อุปสรรคในการดำเนินการวิจัยและการแก้ไขปัญหา	151
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ และ/หรือ การทำวิจัยในครั้งต่อไป	151
บรรณานุกรม	154
ประวัติผู้เขียน.....	160

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ตารางแสดงจำนวนประชากรตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ..97

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดวิจัย.....	11
ภาพประกอบ 2 ตราประจำราชวงศ์ปาร์ลาวี	15
ภาพประกอบ 3 พระเจ้าเรชา ซาร์ ปาร์ลาวี	15
ภาพประกอบ 4 พระเจ้าเรชา ซาร์ ปาร์ลาวี	16
ภาพประกอบ 5 มหาวิทยาลัยเตหะราน.....	18
ภาพประกอบ 6 มหาวิทยาลัยเตหะราน.....	18
ภาพประกอบ 7 กองทัพโซเวียตในอิหร่าน ค.ศ. 1949.....	20
ภาพประกอบ 8 พระเจ้าซาร์มูฮัมมัด เรชา ปาร์ลาวี.....	21
ภาพประกอบ 9 พระเจ้าซาร์มูฮัมมัด เรชา ปาร์ลาวีและสมาชิกราชวงศ์ปาร์ลาวี.....	22
ภาพประกอบ 10 อยาตุลเลาะห์ รุลูลเลาะห์ โคไมนี	24
ภาพประกอบ 11 เหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามอิหร่าน	27
ภาพประกอบ 12 ชุดคิมาร์	51
ภาพประกอบ 13 ชุดนิกอบ	52
ภาพประกอบ 14 ชุดนิกอบ	52
ภาพประกอบ 15 ชุดบูรกา	53
ภาพประกอบ 16 ชุดมุสลิมเอเชียใต้.....	54
ภาพประกอบ 17 ชุดปาเต๊ะ.....	54
ภาพประกอบ 18 ชุดซาโดร์.....	55
ภาพประกอบ 19 สภามุชชอนตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	95
ภาพประกอบ 20 ศูนย์ราชการตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช	96
ภาพประกอบ 21 องค์การบริหารตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	96

ภาพประกอบ 22 วัดสระประดิษฐ์ ศาสนสถานศาสนาพุทธ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	97
ภาพประกอบ 23 มัสยิดบ้านกลาง ศาสนสถานศาสนาอิสลาม ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	98
ภาพประกอบ 24 มัสยิดครูสุลลอลย์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	98
ภาพประกอบ 25 มัสยิดครูสุลลอลย์จัดงานครบรอบ 36 ปีแห่งการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	99
ภาพประกอบ 26 สถาบันการศึกษาอัลมะฮะดีย์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	100
ภาพประกอบ 27 ซัยยิดสุไลมาน ฮุซัยนี.....	101
ภาพประกอบ 28 กลุ่มสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ ที่ชุมชนมัสยิดครูสุลลอลย์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	103
ภาพประกอบ 29 พิธีอัลบะอีด ณ มัสยิดครูสุลลอลย์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	105
ภาพประกอบ 30 การแต่งกายของสตรีอิหร่านก่อนการปฏิวัติอิสลาม.....	118
ภาพประกอบ 31 ภาพเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน.....	119
ภาพประกอบ 32 การแต่งกายของสตรีอิหร่านก่อนการปฏิวัติอิสลาม.....	122
ภาพประกอบ 33 การสวมซาโดร์ของสตรีอิหร่านหลังการปฏิวัติอิสลาม.....	122
ภาพประกอบ 34 การแต่งกายของนักเรียนหญิงโรงเรียนอิสลามในประเทศไทย.....	128
ภาพประกอบ 35 เครื่องแบบตำรวจหญิงที่สวมฮิญาบ.....	128
ภาพประกอบ 36 มัสยิดครูสุลลอลย์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	129

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลังและที่มาความสำคัญ

การวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการสวมซาโดร์กับการปฏิบัติแห่งอิสลามอิหร่าน ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน มีที่มาจากมุมมองทางวัฒนธรรมสองมิติคือ มิติแรกเรื่องความหมายของวัฒนธรรม (culture as meaning) ที่มีนักวิชาการให้คำจำกัดความของคำนี้ไว้อย่างหลากหลาย และกว้างขวางทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Culture) เช่น บ้านเรือน เครื่องใช้ เครื่องมือในการทำมาหากิน อาหารและเสื้อผ้า และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Culture) เช่น โลกทัศน์ มุขปาฐะ ภูมิปัญญา ความคิดหรือสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในงานต่างๆ รอบตัวเรา โดยจำแนกงานวัฒนธรรมออกเป็นกลุ่มต่างๆ ศาสตราจารย์ชาร์ลส์ เอฟ คายส์ (Charles F. Keyes) ได้แยกความหมายวัฒนธรรมจากที่ปรากฏเช่นอยู่ในปัจจุบันโดยนักวิชาการสำนักต่าง ๆ ออกเป็น 5 กลุ่มดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมคือรูปแบบของปรากฏการณ์และเหตุการณ์ที่ได้สังเกตเห็น (pattern of observed events) นี้เป็นทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์ (behaviorist) และวัดถุนิยม ศาสตราจารย์คายส์ อธิบายว่าในกรณีนี้วัฒนธรรมมีอยู่เพื่อให้คนข้างนอกมอง ไม่ได้มีไว้สำหรับผู้ถูกศึกษาวิจัย (เจ้าของวัฒนธรรม) ใช้

2. วัฒนธรรมในฐานะเป็นบุคลิกภาพ ความหมายนี้เป็นความหมายที่นักมานุษยวิทยาสำนัก “วัฒนธรรมและบุคลิกภาพ” (culture and personality ใช้นักจิตวิทยาจำนวนหนึ่งก็ใช้ด้วย

3. วัฒนธรรมคือการรับรู้ นักมานุษยวิทยากลุ่มที่เรียกตนเองว่า “นักมานุษยวิทยาสำนักการรับรู้” (cognitive anthropologists) ยึดถือความหมาย

4. วัฒนธรรมคือโครงสร้างพื้นฐานของจิตมนุษย์ นี่เป็นความหมายที่เลวี-สโตรส นักมานุษยวิทยาผู้ยิ่งใหญ่ของฝรั่งเศสใช้

5. วัฒนธรรมคือความหมาย (อันเป็นที่รู้กันทั่วไป หรือเป็นสาธารณะ ศาสตราจารย์คายส์กล่าวไว้ว่า “culture as (public) meaning” เกียร์ชและเทอร์เนอร์ และนักมานุษยวิทยาอื่นๆ หลายคนใช้ความนี้

ผู้วิจัยสนใจกลุ่ม 5 ที่มีแนวคิดที่ว่าวัฒนธรรมคือความหมายเนื่องจากเชื่อว่าความรู้แบบลึกซึ้ง (Deep Knowledge) นั้นมิใช่ได้มาจากการวิเคราะห์จากสิ่งที่เห็น หรือการปฏิบัติเท่านั้นแต่ต้องค้นหาความหมายซึ่งอยู่เบื้องหลังสิ่งนั้นด้วย นักวัฒนธรรมคนสำคัญคนหนึ่งในกลุ่มนี้คือ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Geertz) ที่เปรียบเทียบมนุษย์เหมือนกับแมงมุมที่ห้อยตัวอยู่ในสายใยของความหมายต่าง ๆ ที่มันถักทอขึ้น เกียร์ซ ถือว่าวัฒนธรรมคือสายใยเหล่านั้น กล่าวคือ มนุษย์ถูกห้อมล้อมด้วยสายใยแห่งความหมายที่แสดงอยู่ในสัญลักษณ์ที่หลากหลาย เช่นลักษณะการแต่งกาย สัญลักษณ์ไฟจราจร ธนบัตร สัญลักษณ์ห้ามสูบบุหรี่ สัญลักษณ์ห้องน้ำหญิง-ชาย สัญลักษณ์เหล่านี้มีความหมายซึ่งเป็นที่ทราบโดยทั่วไป แต่บางสัญลักษณ์ยังมีความหมายแฝงอยู่อีก เช่น การแต่งกายหรือเครื่องใช้ที่ผู้แต่งหรือผู้ใช้ต้องการแสดงออกให้ผู้อื่นได้ทราบ เช่นแสดงฐานะมั่งคั่ง ร่ำรวยของตนเอง หรือเครื่องแบบที่นอกจากจะแสดงสังกัดแล้วยังมีสัญลักษณ์แสดงถึงชั้นยศด้วย

สำหรับการมองในอีกมิติหนึ่งคือวัฒนธรรมเป็นพลังที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ ดังความเห็นของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่ว่าวัฒนธรรมคือพลังแห่งการพัฒนา แต่การที่วัฒนธรรมไม่มีพลังเพราะสังคมไทยได้รับการสื่อความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในรูปแบบที่ไม่มีชีวิต เพราะเมื่อได้ยินคำว่าวัฒนธรรมมักหมายถึง พิธีการ ศิลปวัตถุหรือการร้องรำ เท่านั้น (ประเวศ วะสี, 2547: 3)

ผู้วิจัยนำคำอธิบายของศาสตราจารย์ทั้งสองมาสรุปความว่าวัฒนธรรมเป็นพลังที่สามารถนำมาขับเคลื่อนก่อให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ รวมกับความคิดของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ ในเรื่องวัฒนธรรมคือความหมายมาประยุกต์ใช้เพื่อวิจัยเกี่ยวกับการสวมซาโดร์ของสตรีมุสลิมตามหัวข้อที่ได้กำหนด โดยมีประเด็นว่าการสวมซาโดร์ของสตรีอิหร่านและไทยมุสลิม นอกจากเป็นสัญลักษณ์ของสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามแล้วยังมีความหมายแฝงทางการเมืองอยู่ในการสวมซาโดร์ด้วย

การสวมซาโดร์เป็นการแต่งกายของสตรีมุสลิมแบบหนึ่ง เมื่อมองจากลักษณะการแต่งกายอธิบายได้ว่า การสวมซาโดร์มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันร่างกายจากภูมิประเทศที่ส่วนหนึ่งเป็นทะเลทรายแห้งแล้ง มีภูมิอากาศหนาวจัดในเวลากลางคืนแต่ร้อนจัดในเวลากลางวัน ขณะเดียวกันถ้าเป็นสัญลักษณ์การแต่งกายที่มีความหมายซึ่งเป็นที่ทราบกันดีโลกมุสลิมว่าสตรีผู้สวมใส่ซาโดร์นับถือศาสนาอิสลาม สำนักคิดชีอะห์

ในยุคเริ่มต้นของมนุษยชาติ มนุษย์ไม่ได้ปกคลุมร่างกายหากแต่เปลือยร่าง ดังในหลักฐานจากคัมภีร์ไบเบิลว่ามนุษย์เริ่มนุ่งห่มเพราะต้องการปกปิดร่างกายให้พ้นจากความอาย เรื่องราวในคัมภีร์นี้อธิบายเพิ่มเติมได้ว่าจากนั้นมนุษย์จึงได้เรียนรู้ประโยชน์ของการปกปิดร่างกาย

ที่ช่วยป้องกันแสงแดด ความร้อน ความหนาว ทั้งยังสร้างความอบอุ่นแก่ร่างกายหรือปกป้องร่างกายให้ปลอดภัยจากขบวนการหมัก พีช สัตว์และอาวุธของมนุษย์ด้วย ทำให้ในเวลาต่อมาเครื่องนุ่งห่มจึงกลายเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่

ช่วงเริ่มต้นของมนุษยชาติถึงปัจจุบัน มนุษย์ได้พัฒนาการแต่งกายด้วยการนำวัสดุชนิดต่าง ๆ มาใช้ เช่น หนังและขนสัตว์ ตลอดจนนำเส้นใยพีช เส้นใยไหม มาถักทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม การแต่งกายในเวลาต่อมาได้พัฒนาหลากหลายรูปแบบ เช่น การย้อมผ้าเป็นสีสรรสวยงาม ทั้งยังมีการนำเครื่องประดับตกแต่งให้การแต่งกายงดงามยิ่งขึ้นกลายเป็นแฟชั่น การแต่งกายได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย จุดมุ่งหมายของการแต่งกายได้เพิ่มขึ้นจากการแต่งกายเพื่อปกปิดร่างกายให้พ้นจากความอายน่าเปลี่ยนไปเป็นการสร้างความอบอุ่นและความปลอดภัยให้แก่ร่างกาย ขณะเดียวกันการแต่งกายได้พัฒนากลายเป็นสัญลักษณ์ด้วยจุดประสงค์เพื่อแสดงความสวยงาม แสดงความเป็นเพศชายหญิง การแต่งกายแสดงหมู่เหล่า บางกลุ่มการแต่งกายยังแสดงสถานภาพทางสังคม และแสดงความเชื่อ เช่น การสวมซาโดร์เป็นสัญลักษณ์การแต่งกายของผู้นับถือศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญต่อการแต่งกายของศาสนิกเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือว่าเสื้อผ้าเป็นเครื่องปกปิดความอับอาย¹ ในคัมภีร์อัลกุรอาน จึงได้กำหนดการแต่งกายทั้งของบุรุษและสตรี ดังนี้

“โอ้ ลูกหลานของอาดัม เรานี้ได้นำลงมาซึ่งพวกเจ้าซึ่งบรรดาเครื่องนุ่งห่มเพื่อปกคลุมบรรดาสวนพึงสงวนของพวกเจ้าและเพื่อเป็นเครื่องประดับ แต่เครื่องนุ่งห่มแห่งความเคารพยำเกรงนั้นดีที่สุด เหล่านี้คือสัญญาณบางสัญญาณของพระเจ้า เพื่อพวกเขานั้นจะได้รำลึก”

อัลกุรอาน คือ คัมภีร์ที่มุสลิมเชื่อว่าศาสดามุฮัมมัดได้รับประทานจากอัลลอฮ์ บทบัญญัติในคัมภีร์ครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษยชาติในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นหลักศรัทธา การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งมีการบัญญัติถึงการแต่งกายของสตรีไว้ด้วยเช่นกัน บทบัญญัติเหล่านี้ถือเป็นพระดำรัสหรือคำสั่งโดยตรงจากพระเจ้าที่ปรารถนาจะสื่อสารกับมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ได้นำบทบัญญัติเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคัมภีร์อัลกุรอานคือธรรมนูญสูงสุดในการดำรงชีวิตของมุสลิม เป็นบทบัญญัติที่ทุกคนต้องน้อมรับและปฏิบัติตามโดยปราศจากความคลางแคลงสงสัย โดยมีรูปแบบพฤติกรรมที่ถูกกำหนดไว้เป็นมาตรฐานโดยเฉพาะ

¹ ดังในคัมภีร์อัลกุรอานได้กล่าวว่า โอ้อดัมเอ๋ย เจ้าและภรรยาของเจ้าจงพำนักอยู่ในสวนสวรรค์นี้ และจงบริโภคอย่างสำราญตามที่เจ้าทั้งสองปรารถนา แต่เจ้าทั้งสองอย่าได้เข้าใกล้ต้นไม้ต้นนี้ มิเช่นนั้นเจ้าทั้งสองจะกลายเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ถูกลงโทษ แล้วชัยฎอนก็ได้ล่อลวงเขาทั้งสองจนทำให้ต้องออกมาจากที่แห่งนั้น

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายของสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามนั้น บัญญัติอยู่ใน คัมภีร์อัลกุรอาน ความว่า“จงกล่าวแก่หญิงผู้ศรัทธาทั้งหลายให้พวกนางทอดสายตาลงต่ำ (อย่าชะม้อยตาแล ผู้ชาย เพราะผู้หญิงเยียมหน้าตาไม่ต่างจากอูฐนอญอูฐนอญ) และให้ ป้องกันของพึงสงวนของพวกนาง และจงอย่าอวดประดับ (ความสวยงาม) ของนางเว้นแต่ที่ เปิดเผย (ตามปกติ เช่น โบหน้า) และให้ปิดด้วยผ้าคลุมศีรษะของนางตลอดจนถึงหน้าอกของนาง และจงอย่าให้นางอวดเครื่องประดับ (หรือความสวยงามอันพึงปกปิดแก่ผู้ใด) เว้นแต่แก่สามี ของ นาง หรือบิดาของนาง หรือบิดาของสามีของนาง หรือลูกชายของนาง (แม่ที่ติดกับสามีเดิม) หรือ ลูกชายของสามีของนาง (แม่ที่ติดจากภรรยาอื่น) หรือพี่ชายน้องชายของนาง หรือลูกชายของ พี่ชายของนาง หรือลูกชายของพี่สาวน้องสาวของนาง หรือพวกผู้หญิงของนาง หรือที่มีขอวาของ นางครอบครอง (ได้แก่ทาสและสามี) หรือคนใช้ผู้ชายที่ไม่สนใจ (หรือหมดความรู้สึก) ทางเพศ (คือหมดความกำหนัดที่จะมีคู่ครอง) หรือเด็ก ๆ ที่ไม่รู้เรื่องของสงวนของผู้หญิง (เพราะไร้เดียงสา) และจงอย่ากระที่บเท้าของนางเพื่อเครื่องประดับของนางที่ซ่อนไว้อยู่ในนั้นจะเป็นที่รู้จัก (เป็นเชิง ยั่วเย้าผู้ชาย) และสุเจ้าทั้งมวล จงหันกลับสู่แกโทษต่ออัลลอฮ์ ไอบรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย เพื่อสุเจ้าจะ ได้เจริญ”² บทบัญญัตินี้สตรีมุสลิมจึงต้องแต่งกายอย่างมิดชิด คือปกคลุมร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรด เท้า เปิดให้เห็นได้เฉพาะโบหน้าและฝ่ามือ³ การแต่งกายของสตรีมุสลิม จึงเป็นเรื่องสำคัญเพราะ เกี่ยวข้องกับศาสนา

การแต่งกายของสตรีมุสลิม อธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. ผ้าคลุมศีรษะ ภาษาอาหรับเรียกว่าฮิญาบ (حجاب), Hijab) เป็นคำศัพท์ที่มักจะ หมายถึง ฉาก ม่าน หรือสิ่งปกคลุม สตรีมุสลิมทั่วไปใช้เฉพาะผ้าคลุมศีรษะจะเรียกว่าฮิญาบ แต่ ใช้คำว่า คิมาร์ (خمار) Khimar) ซึ่งหมายถึง ผ้าคลุมหน้าของผู้หญิง และหมายรวมถึงผ้าคลุมที่ ปิดทั้งหน้าและศีรษะ ส่วนภาษามลายูเรียกผ้าคลุมศีรษะว่ากาเซ็งกูรบัง

ผ้าคลุมศีรษะถ้าอธิบายตามตัวอักษรอาจอธิบายได้ว่าเป็นผ้าคลุมศีรษะของสตรี มุสลิม แต่ถ้าอธิบายความหมายในเชิงสัญลักษณ์และเป็นสิ่งที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติตาม อาจ อธิบายได้ว่า ฮิญาบคือสิ่งปิดกั้นสตรีจากการเข้าสู่ความชั่วร้าย ตลอดจนถึงอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและจิตใจในสิ่งไม่ดี ดังนั้นฮิญาบนอกจากมีความหมายด้านรูปธรรมคือเป็นผ้าคลุมศีรษะ แล้ว ยังมีความหมายในเชิงนามธรรม คือหมายถึงการสำรวมจิตใจและความประพฤติตนที่ เหมาะสมด้วย

² อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัลนุร

³ อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัลนุร อายะฮ์ที่ 31

2. ชุดสตรีมุสลิม การแต่งกายของสตรีทุกชาติทุกภาษาจะให้ความสำคัญและดูแลเอาใจใส่พิเศษ เพราะสตรีเปรียบการแต่งกายเป็นศิลปะบนเรือนร่างที่มีความสวยงามละเอียดอ่อน และต้องการความประณีตงดงาม การแต่งกายที่ดี นอกจากช่วยส่งเสริมให้มีบุคลิกภาพดีแล้วยังทำให้ดูน่าเชื่อถือหรือได้รับความไว้วางใจหรือได้รับการให้เกียรติจากบุคคลอยู่รอบข้างการแต่งกายเป็นสิ่งบ่งบอกถึงรสนิยมผู้สวมใส่ อารมณ์ และลักษณะนิสัย นอกจากนี้ยังบ่งบอกถึงลักษณะวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ได้ โดยเฉพาะการแต่งกายของสตรีมุสลิมที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่นที่ได้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สตรีมุสลิมให้ความสำคัญกับการแต่งกายที่เป็นวัฒนธรรมและเป็นไปตามหลักศาสนา ลักษณะเสื้อผ้าที่นุ่งห่มปกคลุมร่างกายของสตรีมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศและวัฒนธรรม เช่นในภูมิภาคตะวันออกกลาง เรียกว่า อาบายะห์ (عباية, Abaya) อาบายะห์เป็นชุดเครื่องแต่งกายที่คลุมปกปิดเกือบทุกส่วนของร่างกาย เป็นชุดทรงตรงยาวถึงพื้น ไม่เข้ารูป มักมีสีดำ อาบายะห์มีการคลุมหลายลักษณะ เช่น

การสวมคิมาร์ (خمار Khimar) คือการใช้ผ้าคลุมศีรษะให้ปิดบังเส้นผม ผ้าคลุมยาวปิดด้านบนลำตัว เห็นเพียงใบหน้า

การสวมนิกอบ (niqab) คือการใช้ผ้าคลุมศีรษะโดยเปิดเผยใบหน้า หรือใช้ผ้าปิดบังใบหน้า แต่เปิดเผยเฉพาะดวงตา

การสวมบัวร์ก้า (Burka) คือการใช้ผ้าปิดคลุมใบหน้าและร่างกายสตรีทั้งหมด โดยไม่เปิดเผยส่วนใดของร่างกายยกเว้นบริเวณมือ การสวมบัวร์ก้าส่วนใหญ่จะเห็นสตรีในประเทศอัฟกานิสถาน ชาวอัฟกานิสถานนิยมเรียกว่า “จาตรี” ส่วนในแถบเอเชียกลางจะเรียกว่า “ปาร์นจา” หมายถึงผ้าคลุมร่างกายแบบชิ้นเดียวใช้ปกปิดร่างกายมิดชิดและมีช่องตาซ้ายบางๆ เฉพาะบริเวณดวงตาเพื่อให้ผู้สวมใส่สามารถมองเห็นได้ ประเทศอัฟกานิสถานได้ประกาศกฎหมายการแต่งกายของผู้หญิงในที่สาธารณะ ซึ่งระบุว่าผู้หญิงทุกคนต้องสวมชุดที่ปกคลุมร่างกายและใบหน้าอย่างมิดชิด จะเปิดส่วนหนึ่งของร่างกายให้คนอื่นเห็นได้ก็มีแค่ดวงตาเท่านั้น เพื่อป้องกันการข่มขู่ผู้ชายคนอื่นที่ไม่ได้เป็นคนในครอบครัวเดียวกัน นอกจากนี้ รัฐบาลอัฟกานิสถานขอให้ผู้หญิงสวมชุดบัวร์ก้าสีน้ำเงิน ซึ่งถือว่าเป็นชุดตามธรรมเนียม โดยผู้ที่ได้รับการอนุมัติให้ไม่ต้องใส่ชุดบัวร์ก้าตอนออกจากบ้านก็คือเด็กผู้หญิง ที่เด็กมากๆ หรือผู้สูงอายุ ที่มีอายุมากๆ เท่านั้น

ในดินแดนเอเชียใต้ ซึ่งประกอบด้วยประเทศปากีสถาน อินเดีย บังคลาเทศ เนปาล สตรีมุสลิมในดินแดนนี้นิยมห่ม紗หรี หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อยาวถึงเข่า มีผ้าพาดบ่า จึงเป็นลักษณะของการแต่งกายโดยผสมผสานกับการแต่งกายแบบพื้นเมือง และมีการคลุมฮิญาบในการปกปิดเส้นผม

ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน รวมทั้งสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย สตรีมุสลิมมักสวมเสื้อผ้ามัดสลิน หรือลูกไม้ตัวยาวแบบมลายู นุ่งซิ่นปาเต๊ะ

การสวมซาโดร์เป็นการแต่งกายของสตรีในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน หรืออิหร่าน หรืออาณาจักรเปอร์เซียในอดีต เป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ใต้อิทธิพลตะวันออกกลาง สตรีอิหร่านสวมชุดคลุมชนิดหนึ่งเรียกว่าซาโดร์ (Chador) มีลักษณะเป็นผ้าคลุมยาวทรงรูปครึ่งวงกลม เป็นผ้าผืนใหญ่ที่สามารถคลุมตั้งแต่ศีรษะจนถึงเท้าของผู้สวมใส่ ส่วนมากจะเป็นสีดำ หรือสีขาว ซาโดร์อิหร่านส่วนใหญ่จะไม่เย็บเป็นแขน ซาโดร์ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วซาโดร์จะไม่เย็บเป็นแขน แต่จะใช้การประคองซาโดร์ด้วยมือหรือเข็มกลัด เพื่อรั้งซาโดร์ไว้ไม่ให้หลุด การสวมซาโดร์เมื่อออกสู่สาธารณะส่วนมากจะใช้ผ้าเป็นสีดำ แต่เมื่อทำการนมาซจะใช้สีขาว การแต่งกายด้วยชุดซาโดร์ในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านเป็นชุดแต่งกายสตรีที่มีมาตั้งแต่สมัยจักรวรรดิอะคาเมนิค (Achaemenid Persian Empire, ประมาณ 550-330 ก่อนคริสต์ศักราช) ปัจจุบันสตรีอิหร่านโดยทั่วไปยังคงแต่งกายโดยการสวมซาโดร์เป็นปกติ

ลักษณะการแต่งกายสตรีมุสลิมทั้งผ้าคลุมศีรษะและเสื้อผ้าที่ปกคลุมร่างกาย ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นการแต่งกายของชนเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในโอเอซิสหรือชนบทในดินแดนตะวันออกกลาง สาเหตุที่การแต่งกายแบบดั้งเดิมของเผ่าต่าง ๆ ที่เร่ร่อนอยู่ในทะเลทรายกลายเป็นรูปแบบการแต่งกายของสตรีมุสลิม เนื่องจากการเผยแพร่ศาสนาอิสลามตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 7 ได้รับการยอมรับจากชนเผ่าต่าง ๆ ทำให้การแต่งกายแบบชนเผ่าดั้งเดิมเปลี่ยนผ่านเข้ามาอยู่ในโลกอิสลาม

การแต่งกายของสตรีมุสลิมยังคำนึงถึงเรื่องสถานที่และการพบบุคคล กล่าวคือถ้าอยู่บ้านหรือในที่ริฮฎาน สตรีเหล่านี้แต่งกายได้ตามสบายแต่ถ้าปรากฏตัวในที่สาธารณะหรือต้องพบปะผู้คนภายนอกจึงต้องแต่งกายมิดชิด อย่างไรก็ตามผ้าคลุมศีรษะและเสื้อผ้าที่คลุมร่างกายของสตรีมุสลิมแม้ว่าจะเป็นสิ่งคู่กัน แต่มีรูปแบบหรือสีสรรที่แตกต่างกัน

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาค้นคว้าเฉพาะการแต่งกายชุดชาโดร์ เนื่องจากการแต่งกายชุดนี้แม้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของสตรีอิหร่าน ที่มีความสำคัญในฐานะที่มีพลังของความศรัทธาในศาสนาอิสลามแฝงอยู่และได้ถูกนำมาใช้ขับเคลื่อนในการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน เมื่อ ค.ศ. 1979 เพื่อต่อต้านอำนาจของพระเจ้าชาห์มูฮัมมัด เรซ่า ปาร์ห์ลาวี (ค.ศ. 1941-1979) ทั้งการแต่งกายชุดชาโดร์ยังมีผลกระทบต่อสังคมไทยในเวลาต่อมาซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

ในช่วง ค.ศ. 1975 – 1979 ได้มีขบวนการต่อต้านอำนาจของพระเจ้าชาห์ มูฮัมมัด เรซ่า ปาร์ห์ลาวี อย่างเห็นได้ชัดในช่วงเวลานี้พระองค์ทรงโปรดให้ปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย (Modernization) รวมทั้งสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของหญิงชาวอิหร่านเป็นแบบตะวันตก ที่มีมาตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าเรซา ชาห์ (Reza Shah , ค.ศ. 1936-1941) พระราชาบิดาของพระองค์ อิหร่านอยู่ในช่วงเวลาแห่งการตื่นตัวของสตรี มีความพยายามที่จะลดการสวมชุดชาโดร์ออกจากสังคมการทำงานและสังคมสมัยใหม่ โดยถือว่าชุดชาโดร์และฮิญาบคือสิ่งขัดขวางการออกกำลังกายและความสามารถในการเข้าสู่สังคมใหม่และมีส่วนทำให้ประเทศชาติไม่เจริญก้าวหน้า ทว่าการเคลื่อนไหวนี้ถูกต่อต้านจากกลุ่มนักการศาสนา

อย่างไรก็ตามในสมัยของพระเจ้าชาห์ มูฮัมมัด เรซ่า ปาร์ห์ลาวี การแต่งกายของสตรีชาวอิหร่านตกอยู่ภายใต้การตรวจสอบจากทางกรอย่างเข้มงวด โดยมีคำสั่งห้ามสวมผ้าคลุมแบบอิสลามในที่สาธารณะ อีกทั้งยังให้อำนาจตำรวจจับกุมสตรีผู้ฝ่าฝืนเพราะถือว่าการแต่งกายแบบนี้ขัดขวางความทันสมัยของประเทศ ทำให้ประชาชนไม่พอใจ นักการศาสนาซึ่งเป็นผู้ดำเนินการต่อต้านพระเจ้าชาห์ชื่ออายาตุลลาห์ รุฮุลลอฮ์ โคมัยนี (Ayatollah Ruhollah Khomeini)⁴ ได้นำหลักการศาสนาอิสลามมาชูเป็นประเด็นพร้อมทั้งเชิญชวนให้สตรีอิหร่านแต่งกายแบบมุสลิมอย่างเคร่งครัดรวมทั้งการสวมชาโดร์ ดังนั้นการสวมชาโดร์ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายแบบดั้งเดิมของอิหร่านจึงกลายเป็นสัญลักษณ์เชิงการเมืองที่สตรีมุสลิมอิหร่านนำมาสวมเป็นความหมายแฝงเพื่อ

⁴ อายาตุลลาห์ รุฮุลลอฮ์ โคมัยนี (Ayatollah Ruhollah Khomeini) เป็นผู้นำทางศาสนาของมุสลิมอิหร่าน และเป็นผู้นำแห่งการปฏิวัติและสถาปนาสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน อายาตุลลาห์ รุฮุลลอฮ์ โคมัยนี มาจากครอบครัวที่สืบเชื้อสายมาจากศาสดามูฮัมมัด ครอบครัวโคมัยนีเป็นครอบครัวที่เคร่งศาสนา ชีวิตทางการเมืองของอิหม่ามโคมัยนีเริ่มตั้งแต่การเข้าศึกษาด้านการศาสนาที่เมืองกุม (Qum) ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาและเผยแผร์อิสลาม สำนักคิดชีอะห์ ต่อมาอิหม่ามโคมัยนีได้เป็นผู้นำในการต่อต้านรัฐบาลราชาธิปไตยและขัดขวางสหรัฐอเมริกาในการเข้าแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอิหร่าน ส่งผลให้อิหม่ามโคมัยนีถูกขับไล่และต้องลี้ภัยในต่างประเทศเป็นเวลา 15 ปี ในช่วงที่ลี้ภัยอยู่นอกประเทศ อิหม่ามโคมัยนีได้ชี้นำประชาชนอิหร่านให้ต่อต้านพระเจ้าชาห์และรัฐบาลอิหร่าน จนนำไปสู่การปฏิวัติอิสลามในอิหร่าน เมื่อ ค.ศ. 1979

แสดงออกถึงการต่อต้านพระเจ้าซาห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในช่วงเวลาต่อต้านพระเจ้าซาห์สตรีชาวอิหร่านแต่งชาโดร์เป็นจำนวนมากเข้าร่วมประท้วงจนทำให้ฝ่ายปฏิวัติได้รับชัยชนะ การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน เมื่อ ค.ศ. 1979 เป็นเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์โลกที่แสดงให้เห็นความสำคัญของพลังทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากนี้ลักษณะเด่นของเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแตกต่างจากการปฏิวัติอื่น คือ การนำการแต่งกายแบบชาโดร์มาเป็นสัญลักษณ์จนกระทั่งโค่นอำนาจพระเจ้าซาห์ได้สำเร็จ ภายหลังเหตุการณ์การปฏิวัติ รัฐบาลใหม่ยังคงนำชาโดร์มาเป็นสัญลักษณ์ในความหมายแห่งชัยชนะและการสนับสนุนรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

แนวคิดเรื่องการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านได้กระจายออกไปยังนานาประเทศรวมถึงประเทศไทย ชาวไทยมุสลิมต่างได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านที่ส่งผลกระทบต่ออย่างสำคัญต่อสังคมไทย ได้แก่ การประท้วงของคนไทยมุสลิมเพื่อเรียกร้องให้มีการอนุญาตให้สวมฮิญาบที่วิทยาลัยครูยะลา และการสวมชาโดร์ในที่สาธารณะ งานวิจัยนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะผลกระทบที่เกี่ยวกับการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมคือเรื่องการสวมชาโดร์เนื่องจากมีสตรีไทยมุสลิมกลุ่มหนึ่งได้สวมชาโดร์เพื่อแสดงตัวตนว่านับถือศาสนาอิสลามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ ตามแบบอิหร่าน ปราบปรามการแต่งกายที่เก๋ขึ้นอาวจิเคราะห์ได้ว่าเป็นการซ้อนทับทางมิติวัฒนธรรมเพราะมุสลิมในสังคมไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามตามแนวทางสำนักคิดซุนนี แต่ในจำนวนนี้ยังมีกลุ่มมุสลิมที่นับถือแนวทางสำนักคิดชีอะห์ซึ่งเป็นคนชายขอบที่ต้องการแสดงอัตลักษณ์หรือสื่อความหมายโดยผ่านสัญลักษณ์การแต่งกายโดยสวมชาโดร์ ผู้วิจัยมีความคิดว่าเพื่อให้การอธิบายปรากฏการณ์นี้ชัดเจนและลุ่มลึกยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาชุมชนมัสยิดสุลต่านอหฺมัด โปธิ์ทอง อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช เพื่อลงพื้นที่เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากชุมชนนี้เป็นศูนย์กลางมุสลิมที่ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการนำชาโดร์มาใช้เป็นสัญลักษณ์ในการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน ตามความมุ่งหมายการวิจัย และเพื่อเสนอแนะแนวทางการวิจัยในอนาคตตลอดจนเพื่อสนับสนุนความเข้าใจอันดีระหว่างคนไทยที่นับถือศาสนาต่างกัน

ดังนั้นปัญหานำการวิจัยในวิจัยเล่มนี้ คือการสวมชาโดร์เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติอิสลามอย่างไรและส่งผลต่อการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิม สำนักคิดชีอะห์ที่กระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบันอย่างไรและการสวมชาโดร์ได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมคือความหมายและเป็นพลังของสตรีไทยมุสลิมอย่างไร

2.วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาเหตุการณ์ก่อนและภายหลังการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านที่สัมพันธ์กับการนำชาโดร์มาใช้เป็นสัญลักษณ์
2. เพื่อวิเคราะห์สัญลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงความหมายของการสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมที่ได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน
3. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมแนวทางสำนักคิดชีอะห์ต่อสังคมไทยปัจจุบัน

3.ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประกอบด้วย 2 ส่วน สำคัญ

เนื้อหาส่วนที่ 1 เนื้อหาการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการนำชาโดร์มาใช้เป็นสัญลักษณ์ต่อต้านพระเจ้าซาร์ระหว่างการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน เมื่อ ค.ศ. 1979 ด้วยการอธิบายเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาเป็นช่วงเหตุการณ์ก่อนและหลังการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน โดยเริ่มในปีที่เรียกว่าการปฏิวัติขาวในรัชสมัยพระเจ้าชาห์มูฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวี เมื่อ ค.ศ. 1963 และช่วงเวลาภายหลังการปฏิวัติที่อิหม่ามโคมัยนีได้รับชัยชนะเมื่อ ค.ศ. 1979

เนื้อหาส่วนที่ 2 วิเคราะห์สัญลักษณ์การสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน โดยกลุ่มสตรีไทยมุสลิมที่ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ และวิเคราะห์การสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมส่งผลกระทบด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

3.2 ขอบเขตด้านเอกสาร

การวิจัยใช้เอกสารทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิหลากหลาย เช่น เอกสารปฐมภูมิ คัมภีร์อัลกุรอาน ฉบับแปลตามความหมายและขยายความ แปลเป็นภาษาไทย โดย นายต่วน สุวรรณศาสน์ (ฮัจยีอิสมาแอล บินฮัจยียะห์ยา) จุฬาราชมนตรีตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2511 และคัมภีร์อัลกุรอาน ฉบับแปลภาษาไทย โดยสถาบันอัลมุสต่อฟา ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2563 และรัฐธรรมนูญอิหร่าน ฉบับแปลเป็นภาษาไทย จัดพิมพ์โดยศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านประจำประเทศไทย

เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

1. พื้นที่ศึกษาที่ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ในการวิจัยมีการสำรวจ การแต่งกายในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ วารสาร ออนไลน์ ได้แก่หนังสือพิมพ์ Iran News หนังสือพิมพ์ Iran Today และจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยในขณะที่ศึกษาระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยเตหะราน เป็นเวลา 7 ปี

2. พื้นที่ศึกษาในประเทศไทย ในการวิจัยได้มีประสบการณ์ตรงจากความสัมพันธ์ กับสตรีอิหร่านและสตรีไทยมุสลิมซึ่งปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ โดยเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การจัดงานวันขึ้นปีใหม่ของประเทศอิหร่านซึ่งจัดขึ้นโดยศูนย์วัฒนธรรมอิหร่านประจำประเทศไทย และการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยสถาบันอัล-มะฮ์ดียะห์ เช่น วันสตรีอิสลาม หรือการจัดงาน เสวนาวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสตรีไทยมุสลิมซึ่งปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ทั้งใน กรุงเทพมหานครและพื้นที่ต่างๆ ในการวิจัยภาคสนามผู้วิจัยเลือกพื้นที่ชุมชนมัสดิครุซูลลอฮ์ ต. โพธิ์ทอง อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช เป็นกรณีศึกษา เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมงานสำคัญทาง ศาสนาและสังเฏรวมถึงสัมภาษณ์สตรีไทยมุสลิมซึ่งปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ที่เข้าร่วม ปฏิบัติศาสนกิจที่มีสยิดแห่งนี้

3.4 ขอบเขตด้านเวลา

ช่วงเวลาก่อนและหลังการปฏิวัติอิสลามอิหร่าน เริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1963 ซึ่ง เป็นการปฏิวัติขาวโดยพระเจ้าชาห์มูฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวีชาห์ จนถึงปัจจุบัน (สำหรับปัจจุบันใน ที่นี้หมายถึง พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นปีที่ผู้วิจัยกำลังดำเนินการวิจัย)

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการสวมซาโดร์กับการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านที่ส่งผลกระทบต่อ สังคมไทยเป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความ มุ่งหมายของการวิจัยที่ตรงประเด็นและครอบคลุมเนื้อหา ด้วยวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

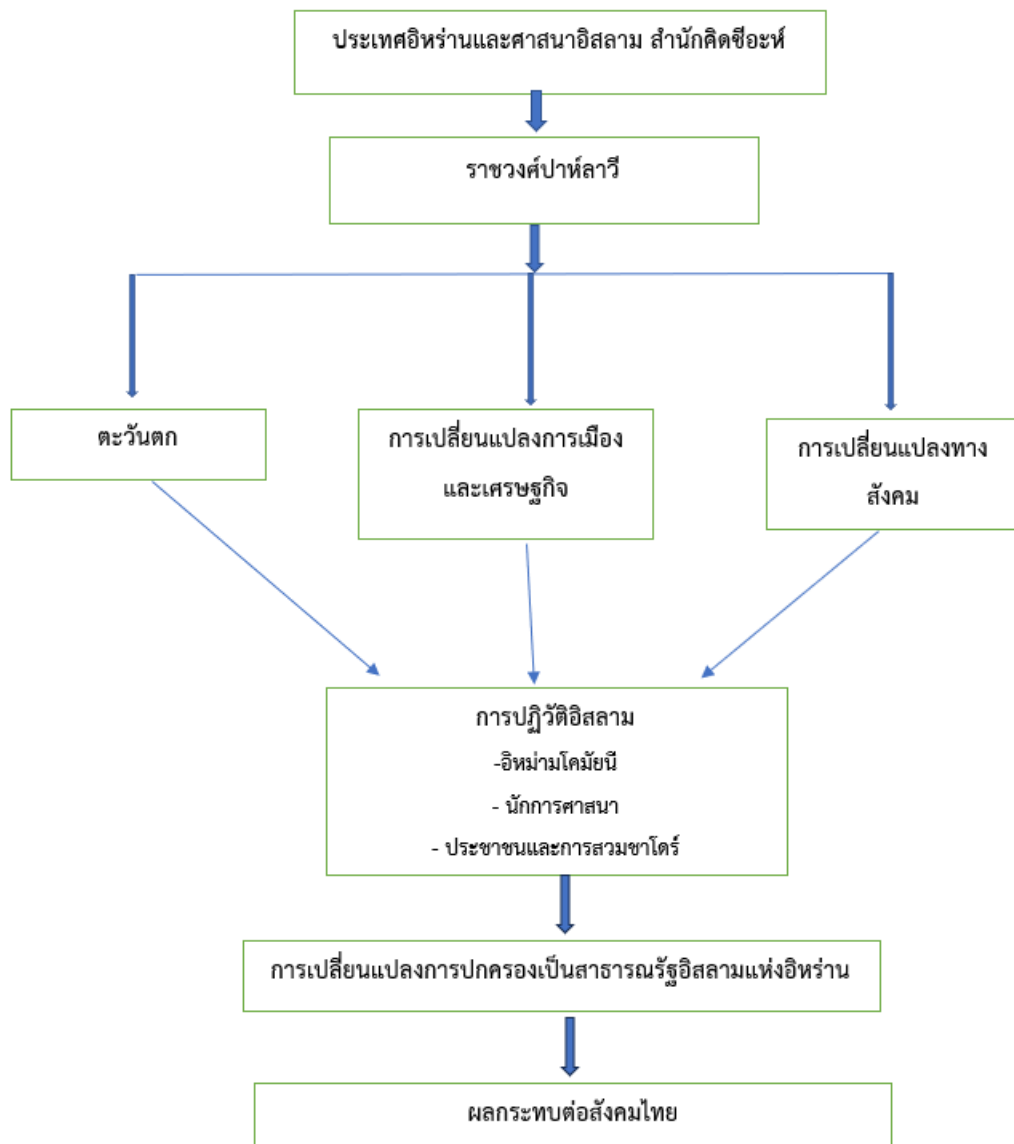
1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เอกสารที่นำมาใช้มีทั้งเอกสารขั้นต้น และเอกสารชั้นรอง ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการปฏิวัติอิสลามแห่ง อิหร่าน สัญลักษณ์การแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมและผลกระทบต่อสังคมไทยปัจจุบัน

2. การวิจัยภาคสนาม (Fieldwork Research) ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาชุมชนที่เป็น ศูนย์กลางมุสลิมแนวทางสำนักคิดชีอะห์ในประเทศไทย เพื่อเป็นกรณีศึกษาด้วยการสำรวจ ปราบกฏการณ์ทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมของคนในชุมชน โดยเน้นกรณีศึกษาความหมายที่แฝง อยู่ในสัญลักษณ์การแต่งซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมเหล่านั้น ด้วยวิธีการดังนี้

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)
- การสนทนากลุ่ม (Focus Group interview)
- การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participate Observation)

นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยมาจำแนกตามขั้นตอนด้วยขบวนการวิเคราะห์ และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

5. กรอบแนวคิด

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดวิจัย

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการสวมซาโดร์กับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้ ที่มาของแนวคิดวัฒนธรรมคือสัญลักษณ์ที่มีความหมายและเป็นพลังเงียบแฝงอยู่ในสังคม อาจผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ เช่น การปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่าน เมื่อ ค.ศ. 1979 ที่นำการสวมซาโดร์มาเป็นสัญลักษณ์เพื่อเป็นพลังในการต่อต้านพระเจ้าซาร์ มุฮัมมัด เรซา ปาร์ลาวิ ส่งผลให้อิหร่านเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน อิทธิพลการปฏิบัติครั้งนี้ยังส่งผลให้เกิดการฟื้นตัวของอิสลามในสังคมไทยหลายด้าน แต่ที่เกี่ยวกับการแต่งกายได้แก่ การคลุมศีรษะและการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิม อย่างไรก็ตามการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมแนวทางสำนักคิดชีอะห์ มีจุดมุ่งหมายในด้านสัญลักษณ์แฝงอยู่คือเพื่อให้ซาโดร์เป็นพลังสร้างอัตลักษณ์เพื่อแสดงความมีตัวตนของความเป็นชีอะห์ด้วย การสวมซาโดร์ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ทั้งในกลุ่มมุสลิมไทยและกลุ่มต่างศาสนาซึ่งจะได้พรรณนาวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

งานวิจัยวัฒนธรรมการสวมซาโดร์กับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นการศึกษาวรรณกรรมการแต่งกายเป็นพลังทางวัฒนธรรมที่เป็นพลังเงียบแฝงอยู่ในสังคม อาจผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยสามารถได้รับประโยชน์จาก

1. ได้เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านในบางเรื่องเช่น การสวมซาโดร์มาใช้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ต่อต้านอำนาจพระเจ้าซาร์ มุฮัมมัด เรซา ปาร์ลาวิและสนับสนุนรัฐบาลสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

2. ได้ผลการวิจัยซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมที่ได้รับอิทธิพลจากการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านถูกนำมาใช้ในเชิงสัญลักษณ์โดยผ่านกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ

3. ได้สนับสนุนสันติวัฒนธรรมด้านการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาวไทยซึ่งนับถือศาสนาต่างกัน ทั้งนี้เพื่อรองรับความหลากหลายของสังคมไทย และปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วัฒนธรรมการสวมซาโดร์ หมายถึงการแต่งกายของสตรีมุสลิมอิหร่าน มีลักษณะเป็นชุดคลุมหรือผ้าคลุมที่ปกปิดร่างกายของสตรี ซึ่งเดิมเป็นการแต่งกายของสตรีในภูมิภาคตะวันออกกลาง เพื่อปกป้องร่างกายจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และเพื่อประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสม

ในท้องถิ่น แต่ต่อมากลุ่มมุสลิมไทยที่ไปศึกษาในภูมิภาคตะวันออกกลางได้นำรูปแบบการแต่งกายลักษณะนี้มาใช้ในประเทศไทย และกลุ่มสตรีไทยมุสลิมแนวทางสำนักคิดชีอะห์ ได้นำการสวมชาโดร์มาใช้ในชีวิตประจำวัน

2. การปฏิวัติอิสลาม หมายถึง การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศอิหร่าน เมื่อ ค.ศ. 1979 ซึ่งเป็นการปฏิวัติที่มีความสำคัญต่อโลก เพราะถือเป็นการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศอิหร่านจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ไปสู่การปกครองแบบรัฐศาสนา ปฏิวัติอิสลามที่เกิดขึ้นในอิหร่านถือเป็นการปฏิวัติอิสลามในยุคใหม่ ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ภูมิภาคตะวันออกกลางที่ปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เกิดความหวาดระแวงว่าจะเป็นต้นแบบของการปฏิวัติ นอกจากนี้การปฏิวัติอิสลาม ยังมีอิทธิพลต่อการฟื้นตัวของอิสลามในเวลาต่อมา

3. ผลกระทบ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่หรือผลที่ตามมา หรือผลที่เกิดจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ในงานวิจัยนี้ผลกระทบหมายถึงผลกระทบจากสัญลักษณ์การสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมแนวทางสำนักคิดชีอะห์ต่อสังคมไทย

4. สังคมไทย หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน ดำเนินชีวิตร่วมกัน อาจมีเชื้อชาติไทย ศาสนา และความสำนึกว่าเป็นคนไทย สังคมไทยในงานวิจัยนี้หมายถึงสังคมกลุ่มไทยมุสลิมและสังคมของกลุ่มคนไทยต่างศาสนา (Non-Muslim) ในสังคมไทย

5. สตรีไทยมุสลิม หมายถึง มุสลิมะห์ที่มีหลายเชื้อชาติแต่มีสัญชาติไทย นับถือศาสนาอิสลาม ในงานวิจัยนี้สตรีไทยมุสลิมหมายถึงกลุ่มมุสลิมะห์ที่นับถือศาสนาอิสลามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ เช่น สตรีไทยมุสลิมชุมชนมัธยมศึกษาศูนย์สุลตอลฮ์ ต.โพธิ์ทอง อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการสวมซาโดร์ กับการปฏิบัติอิสลาม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ในปัจจุบัน มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลการสวมซาโดร์ในการปฏิบัติอิสลามประเทศ อิหร่าน ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยด้านสัญลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงความหมาย ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่นำมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัย พร้อมทั้งนำเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมานำเสนอ ดังนี้

- 1.แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับอิหร่านสมัยราชวงศ์ปาห์ลาวี
- 2.แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน
- 3.แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลามและการทำให้เป็นอิสลาม

ในประเทศไทย

- 4.แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับสตรีมุสลิม
- 5.แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์
- 6.แนวคิด ทฤษฎี อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

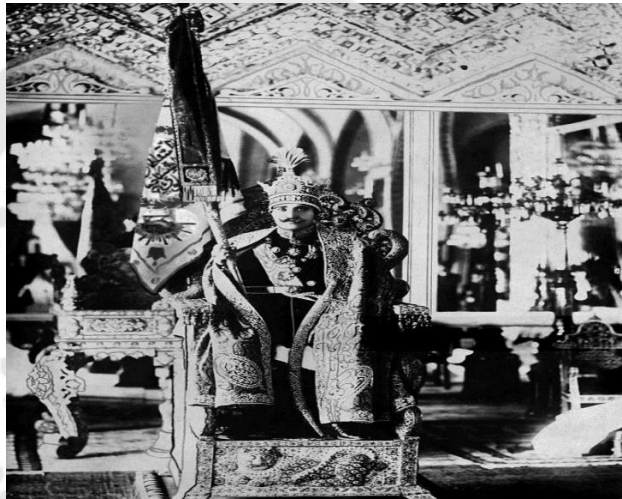
1. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับอิหร่านสมัยราชวงศ์ปาห์ลาวี

อิหร่านสมัยราชวงศ์ปาห์ลาวี (Pahlavi Dynasty) อิหร่านสมัยราชวงศ์ปาห์ลาวี (ค.ศ. 1925-1979) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ปาห์ลาวีคือ กษัตริย์ เรชา ข่าน ราชวงศ์ปาห์ลาวีมีกษัตริย์ 2 พระองค์ ปกครองอิหร่านเป็นเวลาทั้งสิ้น 54 ปี เริ่มต้นราชวงศ์เมื่อปี 1925 กษัตริย์ เรชา ข่าน ประกอบพิธีราชาภิเษก เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ปาห์ลาวี ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายของอิหร่านที่ ปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และช่วงเวลานี้ถือเป็นช่วงเวลาประวัติศาสตร์ของ อิหร่านสมัยใหม่เริ่มต้นขึ้น เรชา ข่าน เกิดเมื่อประมาณ ปี 1873 ในครอบครัวเล็ก ๆ ที่มาจากเมือง อลาสท์ (Alasht) ในเขตซาวัด กุก (Sawad Kuk) ในแคว้นมาซันดาราน (Mazandaran) เรชา ข่าน เติบโตมาในครอบครัวทหาร บิดาและปู่เป็นนายทหาร เมื่อถึงวัยหนุ่ม เรชา ข่าน ได้เข้าเป็นทหาร เกณฑ์อยู่ในกองพลน้อยคอซแซค (Cossack) เป็นกองทหารม้าที่มีชื่อเสียงของซาร์แห่งรัสเซีย

ภาพประกอบ 2 ตราประจำราชวงศ์ปาห์ลาวี

ที่มา: <https://fa.wikipedia.org>

ภาพประกอบ 3 พระเจ้าเรชา ซาร์ ปาห์ลาวี

ที่มา: <https://liberaldemocracy.info>

เรชา ซาน ในเวลาต่อมาได้เลื่อนยศขึ้นอย่างรวดเร็วจนเมื่อเริ่มสงครามโลกครั้งที่ 1 ดำรงตำแหน่งพันเอก จนกระทั่งนำทหารเข้าทำการรัฐประหาร ตั้งแต่วันแรกของการครองราชย์มา จนกระทั่งวันสุดท้าย พวกขุนนางและพวกชนชั้นผู้สูงก็ได้รับเลือกให้เข้าไปนั่งในรัฐสภา ทั้งที่ความจริงแล้วคนเหล่านี้มิได้มาจากการเป็นสมาชิกรัฐสภา หากแต่มาจากครอบครัว ที่มีความมั่งคั่ง หรือมีฉะนั้นก็จะตำแหน่งหน้าที่ที่เขาได้อยู่ สำหรับพวกขุนนางชั้นผู้น้อย นักกฎหมาย นักการศาสนาและเจ้าที่ดินนั้น รัฐสภาก็ได้ให้สิทธิ์และเกียรติยศอย่างหลอกลอก ๆ แม้กระทั่งให้วิถีทางที่จะปกป้องสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แต่ไม่ให้อำนาจทางการเมืองการปกครอง ทุก ๆ 4 ปีจะมี

การเลือกตั้งสมาชิกสภาขึ้นใหม่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้แต่ส่วนมากแล้วความเปลี่ยนแปลงมีแต่เพียงในนามเท่านั้น มิใช่เปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล ในปรัชาการปกครองของเรา ช่าน นั้นไม่มีอะไรอยู่อย่างแท้จริง ไม่มีการให้อำนาจ อิทธิพลหรือความเป็นอิสระให้แก่รัฐสภา ทรงตั้งพระองค์เองขึ้นเป็นศูนย์กลางของอำนาจทางการปกครองและเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะเรา ช่าน ขึ้นมาครองอำนาจโดยไม่เคยมีพรรคพวกทางการเมือง หรือได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองมาก่อน พระองค์เพียงแต่ได้ชื่อว่าเป็นนักปกครองที่ทันสมัย เรา ช่าน เป็นกษัตริย์ที่ไม่ยอมอดทนต่อการคัดค้านของผู้ที่พระองค์ไม่ทรงไว้วางใจหรือคนที่อาจคิดแข่งขันช่วงชิงอำนาจจากพระองค์ได้ วิธีแก้ไขอันตรายที่เกิดจากคู่แข่งแบบดั้งเดิมก็คือการจับกุมคุมขัง เนรเทศและประหารชีวิต นอกจากอำนาจแล้วพระองค์ยังต้องการความมั่งคั่งอีกด้วย ความไฝฝั่นและความทะเยอทะยานของเรา ช่านนั้น ไม่ใช่เพื่อตัวของพระองค์เองไปเสียทั้งหมดแต่เป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าของอิหร่านด้วย

ภาพประกอบ 4 พระเจ้าเรชา ซาห์ ปาห์ลาวี

ที่มา: <https://www.balatarin.com/permlink>

พระองค์ทรงศึกษาปัญหาสำคัญ ๆ ของประเทศอย่างรอบคอบและใช้เวลานานแล้วก็ตัดสินใจลงมือกระทำ พระองค์ไม่เกรงกลัวที่จะต้องรับผิดชอบในเรื่องใหญ่ ๆ ทรงก้าวขึ้นมาทำหน้าที่ปกครองประเทศ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าสถานการณ์ของประเทศเป็นอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิหร่านที่ในขณะนั้นตกอยู่ในวงล้อมของสหภาพโซเวียต ทางทิศเหนือ ในวงล้อมของอินเดียอันเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ รวมทั้งอ่าวเปอร์เซียและอิรัก ทางทิศตะวันออกถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างเดียวที่พระเจ้าซาห์เรชา ช่าน มีอยู่ในอันที่จะใช้พัฒนาประเทศในขณะนั้น พระองค์จึงได้ใช้เครื่องมือ

ซึ่งก็คือกลไกของรัฐบาล ซึ่งมีมาก่อนที่พระองค์จะขึ้นครองราชย์ในการสร้างความก้าวหน้าสำคัญ ๆ

ด้านการบูรณะความเป็นระเบียบเรียบร้อยของประเทศ การสร้างกลไกด้านการเงินซึ่งจะเปิดทางให้รัฐบาลสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องในทุก ๆ ด้านในขณะเดียวกัน เช่น ปรับปรุงความปลอดภัยเพื่อให้การสื่อสารคมนาคมเป็นไปโดยเรียบร้อย จะต้องสร้างถนนหนทางเพื่อให้มีการเดินทางภายในประเทศและออกไปนอกประเทศเป็นไปได้อย่างสะดวกและต้องสนับสนุนการก่อตั้งอุตสาหกรรมซึ่งจะได้ประโยชน์จากโอกาสใหม่ ๆ ทางการค้าและการผลิตต่าง ๆ ด้วย การพัฒนาใหม่เช่นนี้ มีความหมายสองด้านคือหมายถึงการขยายบทบาทของรัฐบาลให้เข้าไปในเรื่องราวด้านเศรษฐกิจของประเทศให้มากขึ้น และยังหมายถึงการสร้างความสมดุลใหม่ขึ้นระหว่างความพยายามของชาวอิหร่านใน กิจกรรมต่าง ๆ กับความต้องการของชาวต่างชาติ

ด้านการศึกษา เรซา ข่าน เป็นผู้ที่ทำให้มีการประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ อาชีวศึกษาและการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยตั้งแต่สมัยที่นักเรียนมีอยู่ไม่ถึง 10,000 คนในโรงเรียนรัฐบาลทั่วประเทศ จัดให้มีการฝึกหัดครูสร้างโรงเรียน ทำหลักสูตร เขียนตำราเรียน เลื่อนนักเรียนไปเรียนต่อในระดับสูง ณ ต่างประเทศ ถือเป็นงานที่สำคัญและมีอำนาจอย่างยิ่ง การพัฒนาทุก ๆ สิ่งทำขึ้นในเวลาเดียวกัน จึงทำให้ปริมาณมากกว่าคุณภาพ แต่ถึงแม้ระบบการศึกษาจะประสบปัญหาบางประการหรือไม่สามารถดำเนินไปตามหลักการที่กำหนดไว้ทั้งหมดอย่างไรก็ตามก็ยังนับได้ว่าการศึกษาของอิหร่านมีการพัฒนาขึ้นอย่างมาก ผลก็คือทำให้การศึกษาของชาวอิหร่านกว้างขวางขึ้น ไม่จำกัดอยู่แต่ด้านศาสนาเท่านั้น พัฒนาความรู้และศาสตร์ในแขนงวิชาต่าง ๆ กว้างขวางมากขึ้นและที่สำคัญคือทำให้มีการปลดปล่อยสตรีในทางอ้อมทั้งในความคิดและการปฏิบัติในสังคมที่มีการเปิดกว้างและไม่จำกัดอยู่เฉพาะในกรอบหรือจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเท่านั้น

ด้านการศึกษา เรซา ข่านก็ได้พยายามปรับปรุงอย่างมากและกำหนดนโยบายที่ชัดเจน รวมถึงมีการปฏิบัติที่จริงจังและเข้มงวด ได้มีการจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นในปี 1927 มีการออกประมวลกฎหมายแพ่งใหม่และตั้งศาลขึ้นใหม่ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนโปลีเทคนิค โรงเรียนสอนวิชา รัฐศาสตร์โรงเรียนฝึกหัดครูและโรงเรียนสำหรับนักเรียนหญิง

ในปี 1935 ก็ได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยเตหะรานขึ้น โดยได้อิทธิพลของฝรั่งเศสทั้งด้านการสอนและการบริหาร แต่คณะบริหารของมหาวิทยาลัยไม่สนับสนุนให้มีความคิดแบบอิสระขึ้นในหมู่นักศึกษา อย่างไรก็ตามนักศึกษาในมหาวิทยาลัยคงมีความคิดแบบซ้ายและความคิดด้านปฏิวัติ เมื่อ เรซา ข่าน ได้ออกประกาศให้ประชาชนทั้งหญิงและชายแต่งกายตามแบบยุโรป ได้มีประชาชน

ต่อต้านขัดแย้งกับประกาศดังกล่าว พระองค์ได้มีคำสั่งให้กองกำลังทหารปราบปรามผู้ก่อการจลาจล ที่ต่อต้านกฎหมายใหม่ ซึ่งเหตุการณ์การต่อต้านเริ่มเกิดขึ้นในเมืองมัชฮัด (Mashad) และเมืองกุม (Qum) ที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาของสำนักคิดชีอะห์ การจลาจลทวีความรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็วและขยายไปทั่วประเทศ

ภาพประกอบ 5 มหาวิทยาลัยเตหะราน

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

ภาพประกอบ 6 มหาวิทยาลัยเตหะราน

ที่มา: <https://article.tebyan.net/300278>

รัฐบาลของเรา ข่านในขณะนั้นเป็นรัฐบาลเผด็จการ นโยบายสำคัญที่จะต้องทำ 2 อย่างในขณะนั้นคือ

(1) ทำลายขบวนการประชาธิปไตยแห่งชาติซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของนายทุนผู้เป็นชนชั้นกลาง

(2) การปกครองของพวกหัวหน้าเผ่าต่าง ๆ ในท้องถิ่นต่าง ๆ และโครงสร้างทางการเมืองของระบบขุนนางศักดินา (feudalism) ซึ่งได้รับการโจมตีอย่างหนักในการปฏิวัติเพื่อรัฐธรรมนูญ จะต้องถูกแทนที่ด้วยโครงสร้างของ ระบบขุนนาง-ชนชั้นกลาง การปราบปรามพวกหัวหน้าเผ่าต่าง ๆ การจัดตั้งกองทัพสมัยใหม่ การจัดระบบการศึกษาแบบใหม่และการบริหารแบบใหม่ที่ดีทั้งหลายนี้ทำขึ้นเพื่อสนองความมุ่งหมายนี้ทั้งสิ้น ลักษณะดังกล่าวของการปกครองในระบอบเรา ข่านจึงเป็นไปเพื่อทำลายพวกนายทุนชนกลุ่มน้อยน้อยและแม้กระทั่งชนชั้นกลางที่เป็นชนชั้นผู้นำบางคนก็ได้รับผลกระทบนี้ด้วย ทำให้รัฐบาลของสหภาพโซเวียตในตอนนั้นยอมรับมาตรการปฏิรูปของกษัตริย์เรา ข่าน ว่ามีความทันสมัยและก้าวหน้า และที่สำคัญเป็นประโยชน์ต่อสหภาพโซเวียต

หน้าที่ของชนชั้นปกครองในช่วงเวลานั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ

- (1) เป็นพรรคพวกของจักรวรรดินิยมและเป็น ผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของคนเหล่านั้น
- (2) เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของชนชั้นกลางที่เป็นนายหน้าของ ต่างชาติ
- (3) เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของพวกขุนนางศักดินา พวกจักรวรรดินิยมได้ปล้น

สะดมเอา

ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของอิหร่านคือน้ำมัน รัฐบาลสามารถสร้างกำไรได้โดยการซื้อในราคาที่ถูกที่สุดและนำไปขายในราคาสูงในตลาดของอิหร่านเอง และใช้ระบบในการปกครองเป็นเครื่องมือปราบปรามขบวนการก้าวหน้าทั้งหลายภายในประเทศ รวมทั้งเป็นกำแพงกีดกันความคิดในด้านปฏิวัติมิให้เข้ามาจากภายนอกได้ (ไม่ว่าจะจากโซเวียตหรือฝรั่งเศสก็ตาม) การปกครองแบบเผด็จการของเรา ซาห์ ลื่นสุดลงด้วยการรุกรานทางทหารของอังกฤษและสหภาพโซเวียต อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของเรา ข่าน นั้นมีอยู่จำกัดเพราะถูกขัดขวาง งานของพระองค์เริ่มขึ้นตั้งแต่อิหร่านยังอยู่ในสภาพอนาธิปไตย แต่ขณะที่ทรงพยายามจะสร้างความเป็นอิสระแก่ตนเองให้แก่อิหร่านก็พบได้ว่าอำนาจของอังกฤษ รัสเซีย และมหาอำนาจต่างๆ ได้เข้ามาครอบงำอิหร่าน

ด้านสังคม เรา ข่านทรงปฏิเสธรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบอิสลาม นักการศาสนาและผู้นำฝ่ายศาสนาส่วนใหญ่ไม่พอใจและคิดว่าแผนการทำอิหร่านให้เป็นประเทศสมัยใหม่ของเรา ข่าน นั้น มีจุดมุ่งหมายในทางการเมือง และทำขึ้นเพื่อจะทำลายโครงสร้างของอิสลามในสังคมและ

ทำลายอิทธิพลของศาสนาอิสลามที่มีต่อประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ คนเหล่านี้มีความเห็นว่าเรซา ข่าน ไม่ได้มุ่งหมายที่จะส่งเสริมค่านิยมทางด้านจริยธรรมที่ดั่งงามของตะวันตกอย่างเช่น ความเสมอภาคและความยุติธรรม และถือเป็นแนวความคิดสำคัญและเป็นตัวการที่จะทำให้เยาวชนของอิหร่านต้องเสียความเป็นอิสลามและตัวตนของตนเอง ค่านิยมทางด้านจิตใจและหลักศีลธรรมของสำนักคิดชีอะห์นั้นมองว่า เรซา ข่านกำลังจะสร้างสังคมอันเป็นโรคร้ายขึ้นมา เช่น การยกเลิกให้สตรีมุสลิมสวมฮิญาบ ซึ่งขัดต่อเป็นหลักปฏิบัติของมุสลิม แต่เนื่องจากพวกนักการศาสนาไม่มีสิทธิที่จะแสดงความไม่พอใจออกมาได้อย่างเปิดเผย พวกเขาจึงจัดตั้งสมาคมลับ ๆ ขึ้นมาเพื่อปลุกปั่นให้ประชาชนกระด้างกระเดื่องต่อกษัตริย์ พวกนักการศาสนาที่เป็นกลุ่มประนีประนอมได้เปลี่ยนการประชุมด้านศาสนาในมัสยิดให้กลายเป็นการประชุมด้านการเมืองไปโดยผู้ฟังได้รับคำเตือนทางอ้อมให้ทำตามตัวอย่างการปฏิวัติของอิมาม อะลี (Ali) อิมามฮุเซน (Husayn) และผู้สืบทอดของท่านศาสดา ดังปรากฏในประวัติศาสตร์ของอิสลาม สร้างกระแสความคิดต่อต้านกษัตริย์ขึ้นในสังคมอิหร่าน ในขณะที่นักการศาสนาหัวรุนแรงก็ดำเนินการต่อต้านอย่างเปิดเผยและมีการปฏิบัติการในทางลับควบคู่กันไปด้วย ทำให้เรซา ข่านต้องหาวิธีการในการรักษาความสงบภายในประเทศและขณะเดียวกันก็ถือว่าการสร้างความมั่นคงให้กับกษัตริย์

นโยบายที่ทำให้เรซา ข่านประสบความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ ที่สำคัญคือนโยบายต่างประเทศ ทั้งนี้นโยบายต่างประเทศเพราะพระองค์ต้องการที่จะทำให้ประเทศทันสมัยเพื่อสร้างและเพิ่มความเป็นเสรีภาพและก้าวหน้าทัดเทียมยุโรปและมหาอำนาจในขณะนั้นให้แก่ชาวอิหร่าน แต่ผลที่ได้คือการเข้ามารุกรานของกองทัพรัสเซียและอังกฤษที่พยายามเกลี้ยกล่อมพระองค์ให้ขับพวกนาซีออกจากอิหร่านและลงมือต่อต้านเยอรมนีที่อังกฤษแสดงความหวังใญ่ว่ากำลังมีอิทธิพลและจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอิหร่าน

ภาพประกอบ 7 กองทัพโซเวียตในอิหร่าน ค.ศ. 1949

ที่มา: <https://www.blockdit.com/posts>

ในที่สุดรัฐบาลของเรา ข่านจึงต้องยอมตกลงที่จะขับไล่เยอรมนีออกไป ข้อตกลงนี้เพิ่งเริ่มทำได้จริง ๆ เพียงส่วนเดียวเท่านั้น กองทัพของรัสเซียก็เดินทางต่อไปยังกรุงเตหะราน เราข่าน เชื่อว่ารัสเซียหรืออังกฤษ ต้องการจะโค่นบัลลังก์ของพระองค์ก็ทั้งถูกกดดันให้สละราชสมบัติ ดังนั้นพระองค์จึงสละราชสมบัติในวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 1941 เพื่อรักษาราชวงศ์ไว้ให้แก่พระราชโอรส ซึ่งพระราชโอรสของพระองค์ก็คือชาปูร์มุฮัมมัด (Shapour Muhammad) หรือ มุฮัมมัด เรซา (Mohammad Reza) ได้ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระองค์ ทรงพระนามเต็มยศว่ามุฮัมมัด เรซา ซาห์ ปาห์ลาวี ซาห์ฮันซาคี

ภาพประกอบ 8 พระเจ้าซาห์มุฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวี

ที่มา: <https://www.bbc.com/persian/iran-47097094>

มุฮัมมัด เรซา ซาห์ (ค.ศ.1941-1979) มุฮัมมัด เรซา ซาห์ ประสูติเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 1918 ทรงได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนทหารที่เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ในกรุงเตหะราน และเรียนภาษาฝรั่งเศสจากครูผู้หญิงที่มาสอนในวัง ในปี 1931 ได้เดินทางไปศึกษาต่อที่ สวิตเซอร์แลนด์ หลังจากนั้น 5 ปีพอเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาที่กลับอิหร่าน โดยผ่านทางรัสเซีย ในปีเดียวกันนั้นได้เข้าเรียนในวิทยาลัยทหารที่กรุงเตหะราน หลังจากนั้นสองปีจึงสำเร็จการศึกษา ในปี 1939 ทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงฟาซีเยฮ์ (Fowzia) ธิดาของกษัตริย์ฟูอาด (Foud) แห่งฮิยาปต์ ต่อมาได้อภิเษกสมรสครั้งที่ 2 กับฟาราห์ ดีบาร์ (Fara Deba) เป็นพระอัครมเหสีในพระเจ้าซาห์ โมฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี แห่งอิหร่าน และจักรพรรดินีพระองค์เดียวของอิหร่าน ทรงพระนามว่า จักรพรรดินีฟาราห์ ปาห์ลาวี

ภาพประกอบ 9 พระเจ้าชาห์มูฮัมมัด เรชา ปาห์ลาวีและสมาชิกราชวงศ์ปาห์ลาวี

ที่มา: <https://mashruteh.org>

เมื่อมูฮัมมัด เรชา ซาห์ กลับจากสวิตเซอร์แลนด์ พระองค์ได้รับการฝึกฝนในเรื่องการปกครองแบบรวมอำนาจ และเหตุการณ์สำคัญ ๆ ทางการเมืองจากเรชา ซาห์ พระราชบิดา และได้เรียนรู้จากประสบการณ์โดยพระองค์เองมาจากสวิตเซอร์แลนด์ในเรื่องการปกครองแบบตะวันตก จึงเริ่มรัชสมัยของพระองค์ด้วยการแสดงความเชื่อถือนโยบายการปกครองแบบกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ และได้เดินทางไปทั่วประเทศเพื่อพบปะกับผู้คนต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่พวกนายทหารที่ได้รับการอบรมจากโรงเรียนนายทหารแบบรวมอำนาจของกษัตริย์องค์ก่อนจะไม่พอใจเป็นอย่างมากก็ตามเมื่อมูฮัมมัด เรชา ซาห์ ขึ้นครองราชย์นั้นพระองค์ไม่มีกำลังทหารที่แท้จริงคอยปกป้องพระองค์อยู่ และรัฐสภาก็เป็นองค์กรที่เป็นอิสระเกือบจะไม่อยู่ใต้การควบคุมของผู้ใด รัฐสภากลายเป็นอำนาจสำคัญในการบริหาร ขณะที่ซาห์ไม่มีบทบาท ยุคที่รัฐสภาเป็นผู้ปกครองประเทศมีช่วงเวลายาวนานจนถึงปี 1953 หลังจากนั้นซาห์จึงกลายเป็นผู้ควบคุมอำนาจทางการเมือง พร้อมกับการเข้าสู่ยุคของความมั่งคั่งจากอุตสาหกรรมน้ำมัน

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โซเวียตคุกคามอิหร่านด้วยการสนับสนุนกลุ่มสังคมนิยมให้ปกครองภาคเหนือของประเทศรวมทั้งสนับสนุนขบวนการเอกราชของอาเซอร์ไบจาน และเคิร์ด อิหร่านต้องเผชิญกับปัญหาการแบ่งแยกดินแดน ภาวะลักษณะของสหรัฐอเมริกาในอิหร่านขณะนั้นกลายเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนกลุ่มชาตินิยมของอิหร่านในการต่อต้านอังกฤษและโซเวียต ขณะที่การเมืองภายในไม่มีความมั่นคงและมีความขัดแย้งชิงผลประโยชน์ การเมืองยังเป็นเรื่องของชนชั้นสูงและเจ้าที่ดินมากกว่าประชาชน สหรัฐอเมริกาเริ่มสนับสนุนอำนาจของพระเจ้า

ชาห์ให้มีมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพื่อเข้าแทรกแซงการเมืองภายในของอิหร่านโดยหวังผลประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้น สหรัฐอเมริกาพยายามสร้างผลประโยชน์ของตนเองในภูมิภาคโดยใช้อิหร่านเป็นฐานที่มั่น

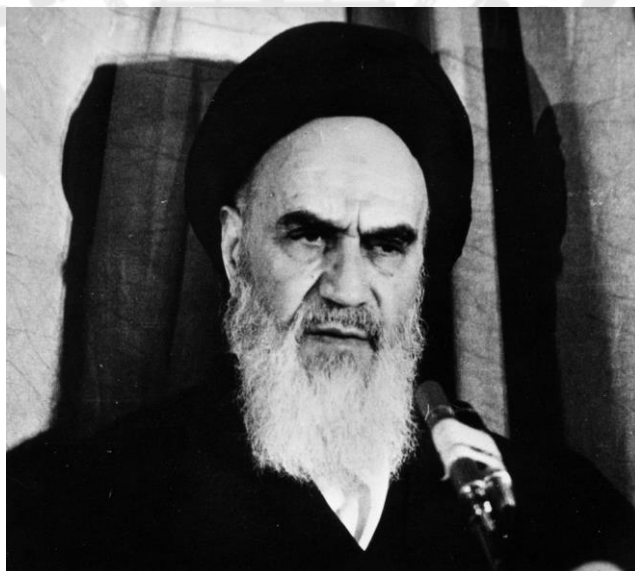
2.แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติอิสลามอิหร่าน

เหตุการณ์การปฏิวัติอิสลาม ค.ศ. 1979 เป็นเหตุการณ์การประท้วงเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของอิหร่าน โดยเริ่มต้นตั้งแต่การสถาปนาราชวงศ์ปาห์ลาวี เมื่อ ค.ศ. 1925 เป็นการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ความเป็นเผด็จการในช่วงเวลานั้นเนื่องจากพระเจ้าเรซา ชาห์ได้รับความช่วยเหลือจากอังกฤษและยึดอำนาจจากราชวงศ์กอญูร์ พระเจ้าชาห์เรซา ปกครองประเทศโดยมีนโยบายทำประเทศให้ทันสมัยและต้องการขจัดอคติทางสังคมและการนับถือศาสนาอย่างมัวเมาและเคร่งครัด จึงได้มีการออกกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยปฏิเสธระบบกฎหมายแบบเดิมที่ศาสนามีความสำคัญ เพื่อลดบทบาทของนักการศาสนา หากผู้ใดต่อต้านก็จะมีโทษอย่างรุนแรง นอกจากนี้ยังบังคับให้ประชาชนในประเทศแต่งกายตามแบบยุโรปสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชน โดยเฉพาะนักการศาสนาเพราะมองว่าเป็นการลดอำนาจของพวกเขาโดยตรง นอกจากนี้นักการศาสนายังมองว่าการปฏิรูปประเทศเข้าสู่ความเป็นตะวันตกนั้นก็คือการละทิ้งแนวทางความเชื่อทางศาสนาที่ปฏิบัติสืบเนื่องมาจากอดีตและเป็นการทำลายความเป็นอิสลามของอิหร่านลงด้วย

ขั้นตอนการปฏิวัติอิหร่าน

ใน ค.ศ. 1975 รัฐบาลของพระเจ้ามูฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวี ชาห์ มีความเข้มแข็งมากในอิหร่าน พระองค์ทรงมีอำนาจอย่างเต็มที่บนฐานของพรรคการเมืองพรรคเดียว คือ “รีเซิร์ดเจนซ์” (Resurgence Party) รัฐบาลสามารถควบคุมกลุ่มที่พยายามแบ่งแยกโดยเฉพาะพ่อค้าและอูละมา (นักการศาสนา) รัฐบาลเผยแพร่หลักการของพรรคและโจมตีศาสนาของชาติโดยลดบทบาทความสำคัญของอิสลามในชีวิตประจำวัน แต่เชิดชูกษัตริย์ว่าเป็นเอกลักษณ์ของอิสลาม เช่น การทำทาบบทบาทของอิสลามคือการที่กษัตริย์ชาห์แทนที่ปฏิทินอิสลามด้วยปฏิทินราชวงศ์ซึ่งจัดบันทึกวันตั้งแต่สมัยพระเจ้าไซรัสมหาราชแห่งจักรวรรดิเปอร์เซีย ซึ่งกระตุ้นความไม่พอใจของสถาบันศาสนา การที่กษัตริย์ชาห์พึ่งพาผู้ชำนาญชาวต่างชาติมากเกินไปเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของความไม่พอใจของประชาชน พระองค์ซื้ออาวุธทันสมัยจำนวนมากและมีโครงการพัฒนาระดับใหญ่หลายโครงการทำให้รัฐบาลต้องนำเข้าช่างเทคนิคต่างชาติจำนวนมาก รวมทั้งที่ปรึกษาต่างชาติ ใน ค.ศ. 1977 มีกลุ่มคนเหล่านี้ในประเทศอิหร่านเป็นจำนวนเกือบแสนคน ชาวอิหร่านมีความคิดว่าการคงอยู่ของชาวต่างชาติที่ไม่ใช่มุสลิมเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ กษัตริย์ชาห์

ลอกเลียนแบบตะวันตกมากเกินไปและการพึ่งพาบริษัทของจักรวรรดินิยมตะวันตกทำให้ประเทศไม่มีอิสระ ชาวอิหร่านพบช่องทางของการแสดงออกของความไม่พอใจ ใน ค.ศ 1977 เมื่อองค์การด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างชาติพิมพ์เผยแพร่การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของรัฐบาลอิหร่านและการทรมานนักโทษทางการเมือง ประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ของสหรัฐอเมริกาเริ่มกดดันกษัตริย์ชาห์ให้เสรีภาพแก่ประชาชน กษัตริย์ชาห์ไม่ต้องการบาดหมางกับสหรัฐอเมริกาและเกรงจะไม่สามารถหยุดยุดุชโฎปกรณณ์ พระองค์จึงทรงผ่อนคลายการควบคุมด้านตำรวจ แนะนำการปฏิรูปการศาลและปลดนักโทษการเมืองประมาณ 300 คน กลุ่มผู้ประท้วงเริ่มจากนักศึกษาและผู้ประกอบอาชีพในเมืองที่เป็นช่างเทคนิค กลุ่มนิยมจารีตประเพณีที่มาจากสังคมในเมืองและกลุ่มพ่อค้าและนักการศาสนา คนเหล่านี้รวมตัวกันโจมตีและแจกจ่ายเอกสารว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเรียกร้องอิสรภาพ ซึ่งกลุ่มต่อต้านที่สำคัญมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มความเคลื่อนไหวเพื่ออิสรภาพของอิหร่าน และกลุ่มอูลมะมาผู้เคร่งศาสนา ในบรรดากลุ่มที่ต่อต้านกษัตริย์ชาห์ มีทั้งกลุ่มหัวปานกลางและรุนแรง กลุ่มหัวปานกลางต้องการให้มีกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ส่วนพวกหัวรุนแรงต้องการโค่นสถาบันกษัตริย์และทำให้อิหร่านเป็นประเทศอิสลามภายใต้การควบคุมของอูลมะมา กลุ่มหลังนี้ นำโดยอยาตุลเลาะห์ รุฮุลเลาะห์ โคไมนี (Ayatollah Ruhollah Khomeini) เป็นผู้เคร่งศาสนาและไม่ประนีประนอมแต่สามารถดึงฝ่ายต่อต้านชาห์มาเป็นพวกได้เกือบทั้งหมด

ภาพประกอบ 10 อยาตุลเลาะห์ รุฮุลเลาะห์ โคไมนี

ที่มา: <https://www.ynet.co.il/knesset/article>

อยาตุลเลาะห์ ซัยยิด รุฎุลเลาะห์ มุซาวี โคโมนี (Ayatollah Sayyid Ruhollah Mozawe Khomeini, سيد روح الله موسوی خمینی) สำเร็จการศึกษาที่เมืองกุม (Qum) และได้เป็นครูสอนศาสนาที่นั่น เขาไม่ไว้ใจนโยบายของกษัตริย์แห่งราชวงศ์ปาร์ลาวีทั้งสองพระองค์ โดยเชื่อว่ากษัตริย์ทั้งคู่ตั้งใจจะทำลายอำนาจของอูลมะและทำให้สังคมอิหร่านเป็นสังคมโลก ใน ค.ศ. 1963 เขาเคยถูกจับเนื่องจากวิจารณ์นโยบายของกษัตริย์ว่าไม่สอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนา และเมื่อได้รับการปล่อยตัวก็ทำเช่นนี้อีกหลายครั้ง จนในที่สุดในปี 1978 ต้องย้ายไปอยู่ที่ฝรั่งเศส เนื่องจากรัฐบาลอิหร่านต้องการที่จะกำจัดผู้นำการต่อต้าน ระหว่างที่อยาตุลเลาะห์ รุฎุลเลาะห์ โคโมนี ถูกเนรเทศ เขายังคงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยมีการวิจารณ์กษัตริย์และรัฐบาลของพระองค์ เขาบันทึกคำสอนและคำบรรยายและคำวิพากษ์วิจารณ์ลงในเทปคาสเซ็ทแล้วลักลอบส่งไปเผยแพร่ในอิหร่าน รวมถึงการเขียนหนังสือโจมตีกษัตริย์และราชวงศ์ เพื่อปลุกระดมประชาชนอิหร่านให้ต่อต้านพระเจ้าซาร์และชาติตะวันตกที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในอิหร่าน ประชาชนชาวอิหร่านจึงรู้จักและยกย่องโคโมนีในฐานะผู้ต่อต้านกษัตริย์ซาร์ โคโมนีเรียกร้องให้โค่นกษัตริย์ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ก็ยอมรับและเชื่อถือเขาในฐานะผู้นำ

การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน

การต่อต้านรัฐบาลของพระเจ้าซาร์ได้พัฒนาเข้าสู่การเป็นการปฏิวัติอิสลามอย่างแท้จริง เพราะประชาชนได้แรงบันดาลใจจากโคโมนี การขับเคื้อนถูกเร่งให้เร็วขึ้นเพราะรัฐบาลตอบโต้อย่างรุนแรงโดยใช้กำลังปราบปรามประชาชนผู้ไม่มีอาวุธ จากการปราบปรามนี้ได้ส่งผลให้ในอีก 40 วันต่อมาเกิดการเดินขบวนเพื่อรำลึกถึงการครบรอบ 40 วันการเสียชีวิต แต่ทหารกลับใช้กำลังในการปราบปรามอีกครั้งหนึ่ง เหตุการณ์จึงรุนแรงขึ้น ผู้ต่อต้านก่อการโจมตีสัญลักษณ์ของชนชั้นสูงและรัฐบาลที่รุนแรงขึ้น เช่นการบุกโรงแรมหรู ร้านเหล้า เป็นต้น

รัฐบาลหาทางลดความกดดันจากประชาชนด้วยนโยบายเศรษฐกิจและการเมืองแต่กลับเป็นปัญหามากยิ่งขึ้น เพราะการแก้ปัญหาของรัฐบาลในเรื่องเงินเฟ้อกลับกลายเป็นนโยบายที่ทำให้เกิดการว่างงาน การแข่งขันค่าจ้างแรงงาน ทำให้ประชาชนที่เป็นผู้ใช้แรงงานเดือนร้อนอย่างหนักจนนำไปสู่เหตุการณ์ที่ประชาชนรวมตัวกันเรียกร้องเอาชีวิตซาร์ เหตุการณ์ครั้งนี้เรียกว่า “วันศุกร์ทมิฬ” ในวันศุกร์ที่ 8 กันยายน ค.ศ. 1978 กรุงเตหะรานลุกเป็นไฟมีการเผชิญหน้ากันระหว่างประชาชนจากทุกชั้นของสังคมกับกองกำลังของรัฐบาล เกิดการตอบโต้กันอย่างรุนแรงและโหดเหี้ยมระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

ความเคลื่อนไหวสูงสุดของการปฏิวัติเกิดขึ้นในวันที่ 2 ธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงวันแรกของเดือนมูฮรอม เป็นพิธีการที่สำคัญและยิ่งใหญ่ของมุสลิมชีอะห์ ผู้ชนหลายพันคนเดินขบวนออกไปตามถนนสายต่าง ๆ ของเตหะรานโดยไม่เกรงกลัวต่อคำประกาศห้าม ในช่วงเวลา 10 วันของเทศกาลมูฮรอม มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมากจากการปะทะกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลและผู้ต่อต้าน แต่สิ่งที่บ่งบอกถึงชัยชนะของกลุ่มผู้ปฏิวัติคือ ทหารของซาห์เริ่มถดถอยแต่การฆ่ายังคงมีอยู่ ประชาชนของเตหะรานร่วมกับกลุ่มผู้ชุมนุม ในช่วงเวลาที่กำลังรุนแรงอยู่นี้ มุฮัมมัด เรซา ซาห์หนีออกจากอิหร่านด้วยความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา ต่อมาในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ โคไมเน็กกลับสู่อิหร่านในฐานะผู้ชนะและได้รับการต้อนรับจากประชาชน

การปฏิวัตินี้นำมาสู่การสิ้นสุดของราชวงศ์ปาห์ลาวี หลังจากที่ประชาชนทราบข่าวการเดินทางออกนอกประเทศของซาห์ ต่างพากันปิติยินดี มีการนำภาพของอิหม่ามโคเมย์นี้มาทำการแจกจ่าย ส่วนภาพและรูปปั้นของซาห์ที่มีอยู่ทั่วทั้งเมืองถูกผู้ชุมนุมทำลายทิ้งจนหมดสิ้น เมื่อซาห์เดินทางออกนอกประเทศประชาชนจึงเริ่มเบนความสนใจเน้นเป้าหมายไปที่รัฐบาลร่วมกันเดินขบวนกล่าว คำขวัญขับไล่และทำสาปแช่งรัฐบาลอย่างกึกก้องทั่วประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น “มีการบุกเข้าสถานทูตของ สหรัฐอเมริกาในอิหร่านและมีการจับตัวประกันจนเกิดเป็นวิกฤตการณ์ตัวประกันอิหร่าน คือการจับตัวประกันโดย นักศึกษาชาวอิหร่านโดยมีขอเรียกร้องคือส่งตัวมุฮัมมัด เรซา ซาห์ ปาห์ลาวีที่ ไปอยู่ในสหรัฐอเมริกาคืนอิหร่าน โดยในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1979 กลุ่มนักศึกษาปฏิวัติ ไม่พอใจที่สหรัฐอเมริการับอดีตกษัตริย์ซาห์ ปาห์ลาวี แห่งอิหร่านให้ลี้ภัยในสหรัฐอเมริกา จึงได้จับตัวผู้ทำงานสถานทูตสหรัฐอเมริกาในกรุงเตหะราน 52 คนไว้ เพื่อเป็นตัวประกันแลกกับซาร์ซึ่งทั้งหมดถูกกักตัวไว้นานถึง 444 วัน”⁵ ก่อนที่จะมีการปล่อยตัว ซึ่งเหตุการณ์นี้ก็ได้นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศของอิหร่านและสหรัฐอเมริกา

⁵ The momentum. (2564). 444 วันของตัวประกันสถานทูตอเมริกาในกรุงเตหะราน. (ออนไลน์).

ภาพประกอบ 11 เหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามอิหร่าน

ที่มา: <https://www.mehrnews.com/news>

อิหร่านหลังการปฏิวัติอิสลาม

ด้านการเมือง หลังการปฏิวัติอิสลาม ค.ศ. 1979 อิหร่านได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาพลักษณ์ของอิหร่านได้ถูกมองเป็นรัฐอิสลาม อิหร่านเปลี่ยนแปลงจากการปกครองใน “ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์” (Absolute Monarchy) เป็น “สาธารณรัฐอิสลาม” (Islamic Republic) ซึ่งฐานความคิดของระบอบการปกครอง ผ่านการถ่วงถ่วงตามหลัก คติทางปรัชญาการเมืองอิสลาม ซึ่งผู้ที่วางรากฐานของระบอบการปกครองแบบใหม่คือผู้นำขบวนการปฏิวัติอย่าง โคมัยนี หากทว่าเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางจากชาติตะวันตก อิหม่ามโคมัยนีได้จัดให้มีการลงประชามติในการจัดตั้งรัฐอิสลาม แต่ได้รับการคัดค้านจากกลุ่มแนวหน้า แห่งชาติ กลุ่มฝ่ายซ้ายและนักการศาสนาคนสำคัญอย่าง “อยาตุลเลาะห์ ชารีอัตมาดารี” รวมถึงชนกลุ่มน้อยในอิหร่านและกลุ่มอื่น ๆ ที่ต่อต้าน ส่วนพวกหัวสมัยใหม่กับกลุ่มหัวรุนแรงบางกลุ่มที่สนับสนุนระบอบสาธารณรัฐ แทนที่ระบอบกษัตริย์ แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีการเลือกตั้งในสภาการปฏิวัติเพื่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ อย่างไรก็ตาม การลงประชามติในครั้งนี้ รัฐบาลอิหร่านต้องออกพระราชกำหนดลดอายุของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติจาก 18 ปี เป็น 16 ปี เพื่อให้จำนวนผู้มีสิทธิมากขึ้น ประชาชนชาวอิหร่านออกเสียงลงคะแนนการลงประชามติทั่วประเทศให้เป็นสาธารณรัฐอิสลาม เมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1979 และรับรองรัฐธรรมนูญเทวาทิปไตยแบบสาธารณรัฐอิสลามฉบับ

ใหม่ เปลี่ยนการปกครองมา เป็น “ระบอบเทวธิปไตย” ที่ได้จัดระบอบโครงสร้างทางการเมืองและการปกครอง โดยยึดระบอบการปกครอง แบบอิสลามอันมีราชาปราชญ์เป็นประมุขหรือเรียกว่า “ระบอบปราชญ์ธิปไตย” (วิลายะตุลฟะกีห์) โดยมีรูปแบบ เป็นระบบรัฐสภาอันมีประธานาธิบดี (President) และรัฐสภา (Parliament) ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีที่ต้องได้รับการยอมรับจากรัฐสภา มีสถาบันสูงสุดคือ “สถาบันแห่งประมุขสูงสุด” (Supreme Leader) มีหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำรัฐและเป็นผู้ปกครองที่อยู่ในฐานะราชา ปราชญ์ อีกทั้งยังเป็นผู้รับรองผลลัพธ์การเลือกตั้งประธานาธิบดี รวมไปถึงอำนาจแต่งตั้งสถาบันสำคัญอื่น ๆ อาทิ กองทัพ , ประมุขฝ่ายตุลาการ , สภาพิเศษซึ่งทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างรัฐสภา , สภาผู้ชี้แนะ และสภา ผู้ชำนาญ นอกจากนี้ผู้นำสูงสุดยังมีอำนาจดูแลและสร้างความสมดุลให้การบริหารกิจการภายในของรัฐในทุก ๆ ฝ่าย

อย่างไรก็ตามการปฏิวัติอิสลาม ค.ศ. 1979 มีความหมายและผลกระทบที่ลึกซึ้งกว่าการโค่นล้มรัฐบาลเดิม และสถาปนารัฐบาลใหม่ขึ้นแทน การโค่นล้มรัฐบาลของชาห์มีต้นเหตุมาจากกระแสความไม่พอใจของฝ่ายนักการ ศาสนา รวมถึงต้องการนำอัตลักษณ์ของชีอะห์มาใช้ในอิหร่าน แทนที่การเปลี่ยนแปลงให้เป็นแบบตะวันตก นอกจากนี้อิหม่ามโคมัยนีสามารถสร้างรัฐบาลอิสลามและนำเสนอนโยบายใหม่ในการปกครองอิหร่าน โดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและสร้างผลกระทบต่อโลกตะวันออกกลางอยู่พอสมควร ถึงแม้ว่าการปฏิวัติในอิหร่านจะใช้ชื่อว่า “การปฏิวัติอิสลาม” แต่สาระสำคัญแห่งการปฏิวัติแล้วเป็นลักษณะเฉพาะของชาวมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ แต่เมื่ออิหม่ามโคมัยนีได้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอาหรับอื่น ๆ ว่า “มิใช่อิสลามที่แท้จริงและปราศจากคุณค่า” ส่งผลรัฐบาลอาหรับหลายประเทศไม่ยอมรับการปฏิวัติของอิหม่ามโคมัยนี

การปฏิวัติอิสลาม ค.ศ. 1979 ที่ถือเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างมาก เนื่องจากเกี่ยวข้องกับ การโค่นล้มอำนาจราชวงศ์ปาร์ลาวี ภายใต้พระเจ้าชาห์ มูฮัมหมัด เรซา ปาร์ลาวี ทรงครองราชย์โดยได้รับการสนับสนุนจาก สหรัฐอเมริกา โดยผู้นำปฏิวัติคือ อยาตุลเลาะห์ รุฮุลลุลเลาะห์ โคมัยนี ส่งผลให้อิหร่านเปลี่ยนแปลงจาก การปกครองใน “ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์” (Absolute Monarchy) เป็น “สาธารณรัฐอิสลาม” (Islamic Republic) ซึ่งฐานความคิดของระบอบการปกครองผ่านการถ่วงดุลตามหลักคิดทางปรัชญาการเมืองอิสลาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิวัติอิสลาม ค.ศ. 1979 ได้อย่างชัดเจน

เหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามเข้ามาเปลี่ยนแปลงบริบทในหลายด้านอย่างมาก อาทิ “ด้านการเมือง” ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนในส่วนของรูปแบบการปกครองแบบใหม่ โครงสร้างการปกครองถูกจัดระเบียบใหม่อีก ครั้ง เพื่อให้สอดคล้องตามหลักศาสนาอิสลามและหลักความคิดของอิหม่ามโคมัยนี อีกทั้งสภาวะทางการเมืองที่ แปรเปลี่ยนไปยังนำไปสู่ความขัดแย้งกับต่างชาติ เช่น อิรัก สหรัฐอเมริกา เป็นต้น รวมไปถึงการถูกจับตามองจากนานาชาติที่หวาดหวั่นเกี่ยวกับการปฏิวัติอีกด้วย

ด้านเศรษฐกิจ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากกรณี สหรัฐอเมริกาคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้อิหร่านจำเป็นต้องอาศัยการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การเร่งพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทันสมัย เพื่อให้ประเทศของตนเองพัฒนาต่อไปได้

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่มีการเคร่งครัดของศาสนาอิสลามเข้ามาอีกครั้ง จากที่แต่เดิมในสมัยของพระเจ้าซาร์ มุฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี เริ่มมีการใช้ชีวิตแบบตะวันตกมากขึ้น แต่หลังการปฏิวัติอิสลาม สภาพสังคมก็เปลี่ยนแปลงไป เห็นได้จากบทบาทของสตรีที่ถูกจำกัดมากขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมาก จากที่กล่าวมาย่อม สะท้อนให้เห็นถึงบริบทในด้านต่าง ๆ ที่แปรเปลี่ยนไปหลังจากการปฏิวัติอิสลาม ค.ศ. 1979

3.แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลามและการทำให้เป็นอิสลามในประเทศไทย ศาสนาอิสลาม (Islam)

ศาสนาอิสลามเป็นหนึ่งในศาสนาหลักของโลก ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาเอกเทวนิยม อิสลามมาจาก ศัพท์ภาษาอาหรับว่า “สะลาม” ซึ่งหมายถึง สันติ คำว่า “อิสลาม” เป็นภาษาอาหรับ แปลว่า การยอมรับ จำนน การปฏิบัติตามและการนอบน้อม อิสลามคือการกระทำที่ยอมจำนนต่อพระเจ้า มีคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของอิสลามซึ่งสาวกถือว่าเป็นพระวจนะคำต่อคำของพระเจ้า (อัลลอฮ์)

ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม มุสลิมเชื่อว่าพระเจ้าเป็นหนึ่งและหาที่เปรียบไม่ได้ และจุดประสงค์ของการดำรงอยู่ คือ เพื่อรักและรับใช้พระเจ้า มุสลิมเชื่อว่าศาสนาอิสลามเป็นบรรพศรัทธาฉบับสมบูรณ์และเป็นสากลที่สุดซึ่งได้ประจักษ์มาหลายครั้งก่อนหน้านั้น ผ่านศาสดาซึ่งรวมอาดัม โนอาห์ อับราฮัม โมเสส และพระเยซู ศาสนาอิสลามได้ถือกำเนิดหลังศาสนาฮินดู และศาสนาคริสต์

ศาสนาอิสลาม กำเนิดที่คาบสมุทรอารเบียเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 6 ในปัจจุบันได้มีจำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลามมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากศาสนาคริสต์ สมัยเริ่มแรกศาสนาอิสลามมีจำนวนผู้นับถือหรือศรัทธาน้อย เพราะหลักคำสอนขัดแย้งกับความเชื่อของชาวอาหรับใน

สมัยนั้น แต่ศาสดามูฮัมมัดซึ่งเป็นศาสดาพยากรณ์ได้มีความสามารถในการประกาศศาสนาอิสลามจนประสบความสำเร็จ ช่วงระยะที่ศาสนาอิสลามถือกำเนิดในคาบสมุทรอาระเบีย ได้มีประชากรแบ่งแยกออกเป็นเผ่าต่างๆ หลายเผ่า ต่างก็มีวิถีชีวิตที่อาจแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

ชาวอาหรับพวกเบดูอิน หรือกลุ่มพวกเร่ร่อนตามทะเลทราย ส่วนใหญ่ประกอบกา
 เลี้ยงสัตว์ เช่น อูฐ แพะ เป็นต้น และชาวอาหรับอีกกลุ่มหนึ่ง คือ ชาวอาหรับ ที่อาศัยอยู่ใน เมือง
 ต่างๆ เช่น เมืองเมกกะ และเมืองเมดินะ ซึ่งชาวเมืองเหล่านี้ดำเนินชีวิตและทำมาหาเลี้ยงชีพจาก
 การทำการค้าเป็นหลัก นอกจากนี้ชาวอาหรับมีวัฒนธรรมภาษา บทกลอนอย่างเดียวกัน คือ ภาษา
 อาหรับ ซึ่งนับว่ามีความสำคัญ ต่อการเป็นภาษาที่ใช้เขียนในพระคัมภีร์อัลกุรอานในช่วงเวลา
 ต่อมา ความเชื่อเดิมของชาวอาหรับก่อนเกิดศาสนาอิสลามนั้น ชาวอาหรับจะเคารพนับถือเทพเจ้า
 หลายองค์ หรือนับถือเทพเจ้าประจำเผ่าของตน และนับถือธรรมชาติ เช่น ภูเขา ต้นไม้ และน้ำพุ
 เป็นต้น นอกจากนี้ ยังนับถือหินศักดิ์สิทธิ์ เรียกว่า หินกะบะห์ ซึ่งอยู่ที่เมืองเมกกะ และนับว่าเป็น
 เทวสถานศักดิ์สิทธิ์สำหรับ ชนเผ่าต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่สถิตของเทพเจ้าหลายองค์และต้องพากัน
 เดินทางมาสักการบูชาเป็นประจำด้วยสาเหตุนี้ศาสนาอิสลามจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการ
 รวมชาติอาหรับที่กระจัดกระจายอยู่นั้นให้มารวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีความเชื่อในพระ
 เจ้าองค์เดียว คือ อัลลอฮ์และศาสดา คือศาสดามูฮัมมัด

คำปฏิญาณของมุสลิม กล่าวว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ มูฮัมมัดเป็นศา
 สนทูตของพระองค์”

ท่านศาสดามูฮัมมัด (ช.ล.) เกิดประมาณ ค.ศ. 570 ที่เมืองเมกกะ ท่านเป็นบุตรชาย
 ของอับดุลลอฮ์ ท่านศาสดามูฮัมมัดกำเนิดในเผ่ากุเรซ บิดาของท่านเสียชีวิตในขณะที่ท่านยังอยู่ใน
 ครรภ์มารดา เมื่อเกิดมาได้ไม่นาน ท่านต้องไปอยู่แหม่มรับจ้างที่นอกเมืองเมกกะ ทั้งนี้เพราะ
 ประเพณีดั้งเดิมของชาวอาหรับต้องการให้บุตรชายของตนเติบโตขึ้นในชนบทเพื่อสัมผัสกับ
 วัฒนธรรมของชาวอาหรับพื้นเมืองที่แท้จริง เมื่อศาสดามูฮัมมัดอายุได้ 6 ปี มารดาเสียชีวิต
 อะบูฏอลิบ ผู้มีศักดิ์เป็นลุงและเป็นผู้อาวุโสของเผ่า ได้รับท่านศาสดามูฮัมมัดมาเลี้ยงดูตั้งแต่นั้นมา
 ในวัยเยาว์ศาสดามูฮัมมัดมีอาชีพเลี้ยงแกะ และได้ร่วมเดินทางติดตามลุงไปค้าขายกับกอง
 คาราวานจนถึงประเทศซีเรีย

ศาสดามูฮัมมัดได้รับการขนานนามว่า “อามีน” แปลว่า ผู้ซื่อสัตย์ ซื่อเสียงและ
 กิตติศัพท์ด้านความยุติธรรม ความจริงใจและความสามารถในการทำการค้า ทำให้นางคอดีฮะหุ
 เศรษฐินีหนีภัยจากตระกูลอะซัดแห่งเผ่ากุเรซสนใจและนางได้เชิญให้ท่านเป็นผู้จัดการในการค้า
 และนำสินค้าไปขายยังประเทศซีเรียในฐานะหัวหน้ากองคาราวาน ซึ่งท่านประสบความสำเร็จใน

ด้านการงานอย่างดี จนเมื่ออายุ 25 ปี ท่านได้แต่งงานกับนางคอดีญะหฺซึ่งในเวลาต่อมาหลังจากที่ท่านศาสดาประกาศศาสนาอิสลาม ท่านหญิงคอดีญะหฺคือสตรีคนแรกที่นับถือศาสนาอิสลาม

เมื่ออายุประมาณ 40 ปี มุฮัมมัดได้ไปปลีกวิเวกที่ถ้ำฮิรอฮฺ บนภูเขาใกล้เมืองเมกกะ ท่านได้รับวะฮีย์ (Revelation หมายถึงการดลใจจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ) แต่งตั้งเป็นศาสดาจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของและได้ออกประกาศให้มวลมนุษย์นับถือพระเจ้าเพียงองค์เดียว (อัลลอฮฺ) ท่านศาสดาได้รับโองการติดต่อกันเป็นเวลา 23 ปี ผ่านทางเทวทูตของอัลลอฮฺ โองการเหล่านี้ถูกรวบรวมขึ้นเรียกว่า คัมภีร์อัลกุรอาน

ในช่วงแรกท่านศาสดามุฮัมมัดเผยแพร่วางศาสนาให้กับคนใกล้ชิดเป็นการภายใน ต่อมาท่านได้รับโองการจากพระเจ้าให้ประกาศเผยแพร่วางศาสนาอย่างเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป เป็นเหตุให้ญาติพี่น้องในตระกูลเดียวกัน ชาวกุเรซและชาวอาหรับเผ่าอื่น ๆ ที่เคยนับถือท่านพากันโกรธแค้น ตั้งตนเป็นศัตรูกับท่านอย่างเปิดเผยและรุนแรง ถึงกับวางแผนสังหารหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ

การปะทะกันทางความเชื่อที่ตามคูกคามท่านศาสดามุฮัมมัดและผู้ติดตาม การคว่ำบาตรการไม่คบหาสมาคม ในปี ค.ศ. 619 ซึ่งเป็นปีที่ภรรยาและลุงผู้ให้การอุปการะคุ้มครองเสียชีวิตลง ทำให้ศาสดามุฮัมมัดได้ออกเดินทางไปเผยแพร่วางศาสนายังเมืองฏอฮิฟ (Ta'if) แต่ถูกปฏิเสธ ท่านจึงได้เดินทางกลับมาที่เมกกะ ระหว่างการเดินทางกลับท่านได้พบกับกลุ่มผู้จาริกแสวงบุญจากเมืองยัธริบ (Yathrib) ซึ่งท่านได้เริ่มต้นการเจรจาจนนำมาสู่การอพยพไปยังเมืองยัธริบในปี ค.ศ. 622 ซึ่งเมืองยัธริบต่อมาคือเมืองมะดีนะฮฺ (Madina) ในปัจจุบัน

ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นในสภาพสังคมที่แตกต่างจากศาสนายูดาห์และศาสนาคริสต์ การใช้ชีวิตของคนในสังคมอาหรับ อันเป็นเป็นแหล่งกำเนิดศาสนาอิสลามนั้นมีอิสระและเสรีภาพมาก จนมีการละเมิดเสรีภาพ ของผู้อื่น หรือการใช้เสรีภาพเกินขอบเขต สภาพสังคมที่หละหลวม ไม่มีกฎระเบียบ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น การรบราฆ่าฟันกันจึงเป็นเรื่องธรรมดา การล้างแค้นถือเป็นสิ่งที่ควรเคารพนับถือและได้รับการยกย่อง สิ่งลึกลับธรรมชาติ ไสยศาสตร์เป็นสิ่งที่จำเป็นเนื่องจากสอดคล้องและเหมาะสมกับสังคมในขณะนั้น

ท่านศาสดามุฮัมมัด ได้อพยพไปอยู่ที่เมืองมะดีนะฮฺแล้ว ชาวเมืองเมกกะยังคงรุกรานและโจมตีเมืองมะดีนะฮฺอยู่เป็นระยะ จนในปี ค.ศ. 630 ชาวเมืองเมกกะได้ละเมิดสัญญาสงบศึก ท่านศาสดามุฮัมมัดจึงนำทหาร 10,000 คนเข้ายึดเมืองเมกกะและประกาศนิตินโทษกรรมให้ชาวเมกกะเกือบทั้งหมด การนิตินโทษกรรมในครั้งนั้นมีผลให้ชาวเมกกะซาบซึ่งในความเมตตาจึงพากันเข้านับถือศาสนาอิสลามจำนวนมาก ทำให้ศาสนาอิสลามมีความเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับ

สภาพสังคมที่มีลักษณะรุนแรง ต่อสู้เพื่อความอยู่รอดและไม่มีกฎระเบียบ จำเป็นที่ศาสนาจะต้องมีความเด็ดขาด จริงจัง และควบคุมคนทั้งสังคมได้ ศาสนาอิสลามจึงเป็นศาสนาที่มีหลักคำสอนเป็นกฎหมาย ระเบียบ วิธีปฏิบัติในการ ดำรงชีวิตเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นธรรมนุญสูงสุดของชีวิต ซึ่งมีคำสอนที่ละเอียดลึกซึ้ง ครอบคลุมไปในทุกๆ ด้าน รวมถึงการอุปโภค บริโภค และการแต่งกายได้มีกำหนดไว้อย่างชัดเจน มุสลิมจะต้องปฏิบัติตามหลักศาสนกิจตามหลักการอิสลาม 5 ประการ และหลักศรัทธา 6 ประการ

หลักปฏิบัติ คือ การกระทำที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ มี 5 ประการ คือ

1. การกล่าวปฏิญาณตน มุสลิมทุกคนต้องกล่าวเสมอในเวลาอันสมควร (ละหมาด) ซึ่งต้องปฏิบัติทุกวันๆ ละ 5 เวลา ซึ่งเป็นการเตือนสติให้ระลึกถึงพระผู้เป็นเจ้าเสมอ
2. การนมาซหรือละหมาด มุสลิมในไทยเรียกว่า “การละหมาด” หลักปฏิบัติข้อนี้ เปรียบเหมือน เช่นเสาหลักที่สำคัญของศาสนาอิสลาม พิธีละหมาด 5 ครั้ง คือ ตอนเช้าตรู่ (ก่อนรุ่งอรุณ), ตอนบ่าย (ตั้งแต่บ่ายโมง – 3 โมง), ตอนเย็น (ตั้งแต่บ่าย 3 โมง ไปแล้วจนถึงก่อนพระอาทิตย์ตก), ตอนค่ำเมื่อพระอาทิตย์ตกดิน และตอนกลางคืน
3. การถือศีลอด ในเดือนที่เก้าของปฏิทินอาหรับ (นับตามจันทรคติ) เรียกว่า เดือนรอมฎอน มุสลิมทุกคนต้องถือศีลอด คือ เว้น จากการกินและดื่มในระยะเวลากลางวันตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตกเป็นการป้องกันตนเองจากการทำชั่วและเป็นการขัดเกลาจิตใจมนุษย์ให้หนักถึงสภาพของคนที่หิวโหย และเป็นโอกาสที่จะฝึกฝนจิตใจและปรับปรุงตนเอง ให้รู้จักอดทนและเห็นใจผู้อื่น
4. การบริจาคทรัพย์แก่คนยากจน เรียกว่า การจ่ายซากาต เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่มีทรัพย์สินที่เหลือในรอบ 1 ปี จะต้อง จ่ายเงินตามที่ศาสนบัญญัติกำหนดเป็นศาสนพลี ในอัตราร้อยละ 2.5
5. การเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ การกระทำพิธีฮัจญ์ จะทำในวันที่ 10 เดือนที่ 12 ปฏิทินอาหรับ ที่นครเมกกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย กฎข้อนี้ไม่ได้บังคับทุกคน การ

⁶ เมกกะ สำหรับชาวมุสลิมทั่วไป จะเรียกว่า มัคกะฮ์ (Makkah) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า มัคกะฮ์ อัล มุกัรรามะฮ์ (Makkah al-Mukarramah) แปลว่า เมกกะ เมืองอันทรงเกียรติ (Mecca the Honored) นอกจากนี้ยุคก่อนการเกิดขึ้นของศาสนาอิสลาม นครแห่งนี้ก็มีชื่อเรียกว่า บักกะฮ์ (Bakkah) ตามความเชื่อของศาสนาอิสลามนั้น จุดแรกของนครเมกกะคือ วิหารกะบะฮ์ (Ka'bah) สร้างขึ้นโดยท่านนบิอะดัม (Adam) และพระนางเฮวาว์ (Hawwah) ซึ่งเป็นมนุษย์ชายหญิงคู่คนแรกของโลก ตามเทวัญขององค์อัลเลาะห์ เพื่อเป็นสถานที่แสดงความเคารพสักการะพระองค์ และต่อมาก็ได้รับการบูรณะโดยท่าน นบิอิบรอฮีม (Ibrahim) และท่านนบิอิสมออีล (Isma'il) โดยหลังจากที่ท่านนบิทั้งสองได้บูรณะวิหารดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว

ประกอบพิธีฮัจญ์แสดงความเป็นเอกภาพของมุสลิมทั่วโลก ทุกนิกายจะไปประกอบพิธีฮัจญ์พร้อมกันในวันที่ถูกกำหนด นับเป็นการสร้างความเป็นภราดรภาพและความเป็นเอกภาพของมุสลิมทั่วโลก

หลักศรัทธา เป็นหลักที่มุสลิมทุกคนจะต้องศรัทธาในเรื่องดังต่อไปนี้ คือ

1. ศรัทธาต่อเอกภาพของพระองค์อัลเลาะห์ คือ ยอมจงรักภักดีต่อพระองค์ ไม่นับถือพระเจ้าอื่น ๆ ไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์ ไม่กราบไหว้สิ่งมีชีวิต หรือวัตถุอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์
2. ศรัทธาต่อบรรดาเทวทูตที่นำโองการมาจากพระเจ้า เทวทูตในศาสนาอิสลาม เรียกว่า มาลาอิกะฮ์ เป็นสื่อกลางระหว่างพระผู้เป็นเจ้ากับศาสนาดังกล่าว
3. ศรัทธาต่อคัมภีร์ของพระผู้เป็นเจ้า พระผู้เป็นเจ้าได้ประทานคัมภีร์แก่ศาสนาดำเนินไปสั่งสอนมนุษย์มีอัลกุรอาน เป็นเล่มสุดท้าย
4. ศรัทธาในบรรดาศาสนทูตทุกคนของพระผู้เป็นเจ้า
5. ศรัทธาในวันสุดท้ายของโลก ซึ่งพระผู้เป็นเจ้า จะสอบสวนพยานในการทำความดี และความชั่วของมนุษย์
6. ศรัทธากฎกำหนดสภาวะ ทั้งดีและร้ายที่เกิดขึ้นมีกฎตายตัวซึ่งที่พระผู้เป็นเจ้ากำหนดไว้แล้ว

ศาสนาอิสลามได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ในการอยู่ร่วมกันของมุสลิมนั้น ท่านศาสดามูฮัมมัดพยายามให้ทุกคนเลิกยึดถือเผ่าของตนเอง ศาสนาอิสลามมีความเป็นเอกภาพและมั่นคง แต่เมื่อศาสดามูฮัมมัดเสียชีวิต ความเห็นต่างครั้งแรกที่เกิดขึ้นในหมู่สาวก คือประเด็นที่เกี่ยวกับผู้นำสูงสุด (คอดีฟะฮ์หรืออิหม่าม) ผู้ที่จะมาปฏิบัติหน้าที่แทนศาสดา เพราะสาวกบางท่านเห็นว่าผู้นำสูงสุดควรเป็นชาวอันศอร (คือมุสลิมที่อาศัยอยู่เมืองมะดีนะฮ์ ที่คอยช่วยเหลือท่านศาสดาและผู้ที่อยู่พวยมาจากเมืองเมกกะ) และบางท่านเห็นว่าควรเป็นชาวมูฮัจญีรีน (คือมุสลิมที่อาศัยอยู่เมืองเมกกะ ที่อยู่พวยมาพร้อมกับท่านศาสดามาที่เมืองมะดีนะฮ์) และมีกลุ่มเล็กๆเห็นว่าควรเป็นอะลี บิน อะบีฏอลิบ และจากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อในแตกต่างกันในประเด็นผู้นำศาสนาภายหลังท่านศาสดามูฮัมมัด

เทวทูตได้ปรากฏกายขึ้น และนำหินดำอันศักดิ์สิทธิ์ที่ประทานจากองค์อัลเลาะห์มาให้ท่านทั้งสอง ณ เนินเขาญะบัล กูบัยส (Jabal Qubais) ท่านนบีมุฮัมมัดกล่าวว่า เมื่อครั้งอยู่ในสรวงสวรรค์ หินดังกล่าวเคยมีสีขาวบริสุทธิ์ยิ่งกว่าน้ำนม แต่ต้องกลายเป็นสีดำในช่วงที่ตกลงมาสู่ภูมิของมนุษย์ เนื่องจากมลทินที่มนุษย์ได้กระทำไว้

มุสลิมในปัจจุบันแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้คือ

1. **ซุนนีย์ หรือ ซุนนะฮ์** มุสลิมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีมากที่สุดในโลก ยึดหลักการจากอัลกุรอานและฮะดีษ รวมทั้งยึดถือคอลีฟะห์ทั้ง 4 คน คือ อาบูบักร์ อุมร์ อุษมาน และ อาลี ปกครองสังคมมุสลิมต่อจากศาสดาและเป็นคอลีฟะห์ที่ถูกต้อง มุสลิมนิกายซุนนีย์ปัจจุบันมีผู้นับถือกันประมาณร้อยละ 85 ของประชากรมุสลิมทั่วโลก ภาษาอาหรับเรียกนิกายนี้ว่า "อะหฺลุซซุนนะฮ์" นิกายซุนนีย์ยังแยกออกเป็นฝ่ายย่อยๆ อีกตามชื่อของอิหม่ามแต่ละฝ่าย คือ ซาฟีอี, มาลิก, ฮัมบาลีและฮานาฟี

2. **ชีอะห์** ภายหลังจากการเสียชีวิตของศาสดามุฮัมมัด มุสลิมเกิดความไม่เป็นเอกภาพเนื่องจากจากความไม่พอใจการคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งคอลีฟะห์คนที่หนึ่ง กลุ่มนี้ศรัทธาว่าศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสดาคนสุดท้ายและเชื่อว่าอาลี (คอลีฟะห์คนที่ 4) เป็นผู้ปกครองสืบทอดตำแหน่งของท่านไว้ตามบัญชาของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของภาษาอาหรับเรียกนิกายนี้ว่า "ชีอะห์ตุลอาลี" แปลว่า "ผู้ปฏิบัติตาม" หรือ "สาวก" หรือ"พรรคอาลี"กล่าวคือเป็นพวกที่ยอมรับอาลีว่า เป็นคอลีฟะห์(กาหลิบ)ต่อจากศาสดาเพราะเชื่อว่าอาลีนั้นได้รับแต่งตั้งมอบหมายจากศาสดา หลังจากไปแสวงบุญที่เมกกะครั้งสุดท้ายอาลีจึงเหมาะสมที่จะเป็นผู้ปฏิบัติตามหรือผู้ตามของศาสดา นิกายนี้หมายถึงอาลี และผู้สนับสนุนอาลี พวกชีอะห์ถือว่า ต่อจากกาหลิบอาลี เชื้อสายของอาลีควรจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำทางศาสนา โดยเรียกว่า "อิหม่าม" อันหมายถึง "หัวหน้าหรือผู้นำ" อิหม่าม (Imam)

3. **วะฮาบี** คือขบวนการฟื้นฟูอิสลาม โดยการนำของ เชคมุฮัมมัด อิบน์ อับดุลวาฮาบ (Mohamed Ibni Abdul Wahhbi) (ฮ.ศ.1115 - 1206 ประมาณ ค.ศ.1703 – 1791) อาศัยอยู่ที่เมือง นัจด์ ในประเทศซาอุดีอาระเบีย มุฮัมมัด บิน อับดุลวาฮาบ เรียกตนเองว่า พิวิรัตน์ แนวคิดวะฮาบีเน้นเรื่องหลักการศรัทธาตามแนวทางของชนรุ่นแรกเรียกกรรมการปฏิบัติตามแนวทางอัลกุรอานและซุนนะฮ์อย่างแท้จริงต่อต้านอุตริกรรมและ สิ่งแปลกปลอมในศาสนาในทุกประการ

มุฮัมมัด บิน อับดุลวาฮาบ ไม่ได้ตั้งชื่อกลุ่มของเขาว่า "กลุ่มวะฮาบี" แต่จะเรียกกลุ่มของตนว่า กลุ่ม "สะลาฟียะฮ์" (Salafiah) หรือ "สะลาฟียูน" (Salafiyoon) แปลว่า กลุ่มที่ยึดมั่นในแนวคิดดั้งเดิมของอิสลาม หรือบางที่เรียกกลุ่มของตนว่า "มุวะหิดูน" (Mawahidoon) แปลว่า กลุ่มผู้ยึดมั่นในเอกภาพของอัลลอฮ์มุสลิมวะฮาบี นับถือพระเจ้าอย่างเคร่งครัด ไม่นับถือศาสดาพยากรณ์อื่น ๆ เพราะถือว่าการกระทำเช่นนั้นเท่ากับเป็นการนับถือรูปเคารพ ซึ่งเป็นการทำผิดพระบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอาน นอกจากนี้ยังปฏิเสธการแต่งกายด้วยเพชรพลอย ผ้าแพรไหม

ถือว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยปฏิเสธการสร้างมัสยิด โดยอ้างว่าไม่ปรากฏในคัมภีร์ อีกทั้งเป็นของสมัยใหม่ของโลก

คำว่าวะฮาบีถูกประดิษฐ์ขึ้นมาโดยผู้ไม่หวังดีที่มีความประสงค์ให้มุสลิม ออกจากอัลกุรอานและซุนนะฮ์ เนื่องจากมุฮัมมัด บิน อับดุลวาฮาบ เรียกร้องมุสลิมสู่อัลกุรอาน และซุนนะฮ์ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมในสมัยนั้น แต่เนื่องจากอาจใช้ความรุนแรงในบางกรณีที่ต้องการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้คนในสมัยนั้นไม่ยอมรับ และต่อต้านเขา จากเหตุดังกล่าวผู้ไม่หวังดีจึงฉวยโอกาสประดิษฐ์คำว่า“วะฮาบี”ขึ้นมา เพื่อให้มุสลิมหรือคนส่วนใหญ่รู้สึกว่าการเรียนรู้และปฏิบัติ ตามอัลกุรอานและซุนนะฮ์ จะนำมาซึ่งความรุนแรงอย่างที่พวกวะฮาบีเคยเป็นในอดีต เช่น กรณีที่แนวคิดวะฮาบีแพร่หลายและทำให้การปกครองของอาณาจักรออตโตมันเตอร์กที่ไม่เคร่งครัดในหลักการของศาสนาต้องกระทบกระเทือน

แนวคิดที่สำคัญของวะฮาบียะฮ์

สำหรับแนวคิดที่สำคัญของวะฮาบียะฮ์นั้นพอสรุปเป็นหัวข้อได้ดังนี้ คือ

- (1) ยึดแนวของอิหม่าม อะหมัด อิบน์ ฮัมบัล (มัซฮับฮัมบัลีย์) ในเรื่องปลีกย่อยต่างๆ แต่ไม่ยึดแนวทางของอิหม่ามคนใดเป็นเกณฑ์แน่นอนในเรื่องหลักพื้นฐานทั่วไป
- (2) เรียกร้องให้เปิดประตูการิจติฮาด (หมายถึง การวิเคราะห้ และวินิจฉัยหลักฐานต่างๆ ทางศาสนาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อบัญญัติของปัญหาต่างๆ) หลังจากที่ได้ถูกปิดมานานตั้งแต่กรุงแบกแดดแตกจากการโจมตีของพวกมองโกลในปี ฮ.ศ.656 (ค.ศ.1235)
- (3) ยืนยันในความจำเป็นที่จะต้องยึดถือคัมภีร์อัลกุรอาน และซุนนะฮ์ (แบบฉบับของศาสนทูต มุฮัมมัด)
- (4) ยึดมั่นในแนวทางของอะฮลิสซุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ (นิกายสุนนี)
- (5) เรียกร้องสู่หลักเตาฮีด (การให้เอกภาพต่อพระผู้เป็นเจ้า) อันบริสุทธิ์ตามแนวทางของกัลญาณชนมุสลิมในยุคแรกของอิสลาม
- (6) เน้นหลักการเตาฮีดอูรูฮียะฮ์ (การให้เอกภาพต่อพระผู้เป็นเจ้า ด้านนามชื่อ และคุณลักษณะของพระองค์)
- (7) ต่อต้านสิ่งเหลวไหลและอุตริกรรมทางศาสนาซึ่งแพร่หลายในสังคมอันเนื่องจาก ความโง่มงายของผู้คน

(8) คัดค้านกลุ่ม ฏอริเกาะฮ์ซูฟี และ กลุ่ม ตะกัลลีมีน และสิ่งอุตริทางศาสนาที่กลุ่มเหล่านี้สร้างขึ้นมา

(9) ต่อด้านการทำซิริก (ตั้งภาคี) ต่อดัลลอฮ์ ทุกประเภท

(10) ต่อด้านการตักลีด (การตามอย่างคนตาบอด) และเรียกร้องผู้การให้ความรู้การค้นหาลัทธิฐาน

ภายใต้การอุปถัมภ์ของราชวงศ์สะอูด ทำให้วะฮาบียะฮ์แพร่หลายในซาอุดีอาระเบีย โดยเฉพาะภายหลังการสถาปนาราชอาณาจักรโดยกษัตริย์อับดุลอาซีซ อิบน์ อับดิเราะหมาน อาลีสะอูด ในปี ฮ.ศ. 1351 (ค.ศ. 1930) และต่อมาวะฮาบียะฮ์ได้แพร่หลายอย่างรวดเร็วยังกลุ่มประเทศต่างๆ ในโลกมุสลิมผ่านทางคณะต่างๆ ที่เดินทางเข้ามาเพื่อประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์ และนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในมัสยิดหะรอมทั้งสองแห่ง ที่นครมักกะฮ์และนครมะดีนะฮ์ และที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียน มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในซาอุดีอาระเบียและประเทศใกล้เคียง

ปัจจุบันรัฐบาลซาอุดีอาระเบียให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนมุสลิมทั่วโลกเป็นจำนวนมาก เพื่อเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่สอนเกี่ยวกับอิสลามศึกษาและภาษาอาหรับ ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก บัณฑิตที่จบจากมหาวิทยาลัยเหล่านี้จะกระจายอยู่ในทุกส่วนของโลก เพื่อทำหน้าที่อบรมสั่งสอนจริยธรรมอิสลาม และเรียกร้องเชิญชวนสู่หลักการอันบริสุทธิ์ นอกเหนือจากนั้นแล้วรัฐบาลซาอุดีอาระเบียยังได้สนับสนุนงานด้านสังคม สงเคราะห์ การเผยแพร่อิสลามในรูปแบบต่างๆ แก่มุสลิมทั่วโลกอีกด้วย อาทิเช่น การสร้างมัสยิดและสถาบันการศึกษา การจัดอบรมภาษาอาหรับและวิทยาการอิสลาม การพิมพ์อัลกุรอานและความหมายอัลกุรอานเป็นภาษาต่างๆ กว่า 150 ภาษา (รวมทั้งภาษาไทย) และการช่วยเหลือสงเคราะห์คนยากจนและผู้ได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติ เป็นต้น

4. คอวาริจญ์ สำนักคอวาริจญ์กำเนิดในปีฮิจเราะห์ที่ 37 จากเหตุการณ์สงครามชิฟฟิน ซึ่งเป็นการสู้รบกันระหว่างฝ่ายของมุอาวียะฮ์กับฝ่ายของอะลี อิบนิ อับฏอลิบ ในสมัยที่ข้าหลวงแคว้นซึ่งอยู่ที่เมืองดามัสกัส ไม่ยอมรับอำนาจของอาลีในฐานะกาหลิบ และได้แยกตัวเป็นอิสระ และทำสงครามกับอาลี นิกายคอวาริจญ์ถือว่า ผู้นำโลกมุสลิมจะต้องมาจากการเลือกตั้ง ชาวอาหรับทุกคนมีสิทธิ์ แต่ทว่าต้องเลือกจากผู้ที่มีความเหมาะสมที่สุด คือต้องมีความยำเกรงต่อพระเจ้า แต่ถ้าไม่มีพวกอาหรับก็ให้เลือกมุสลิมที่มีความยุติธรรม และไม่มีความแตกต่างกันว่าเขาจะมาจากเผ่ากูเรซหรือไม่ใช่กูเรซ พวกนิโกรก็สามารถเป็นผู้นำได้ถ้ามี

ความสามารถ และบางกลุ่มของพวกคอวาริจญ์มีความเชื่อว่าสตรีก็สามารถเป็นผู้นำได้ การปฏิบัติตนให้เป็นปฏิปักษ์กับพระเจ้านับเป็นบาปอย่างหนัก

สาเหตุของการเกิดสำนักคิดคอวาริจญ์คือ การตีความอัลกุรอานที่คาดเคลื่อนใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นการตัดสิน พวกคอวาริจญ์ได้อธิบายโองการหนึ่ง เกี่ยวกับการตัดสินผิดพลาดคือ “ไม่มีการตัดสินใด นอกจากเป็นของอัลลอฮ์” โดยที่พวกเขาให้ความหมายคำว่าตัดสิน คือ กฎหมาย ดังนั้นทุก ๆ การตัดสินต้องมาจากอัลกุรอานไม่ใช่มาจากมนุษย์ ทั้ง ๆ ที่กฎหมายกับผู้ตัดสินไม่ได้ค้ำกันเลย เช่น ท่านศาสดามุฮัมมัดเป็นผู้ตัดสิน ซึ่งได้นำกฎหมายมาจากอัลลอฮ์

ประเด็นการกระทำบาปใหญ่ถือว่าเป็นกาเฟร (ผู้ปฏิเสธ) อัลคอวาริจญ์ คือ กลุ่มลัทธิทางการเมืองกลุ่มใหญ่ ที่มีความเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงในประวัติศาสตร์อิสลาม มีบทบาทในรัฐอิสลาม พวกเขาได้เผยแพร่แนวความคิดทางการเมืองไปอย่างกว้างขวางทั้งด้านตะวันออกและตะวันตกของอาหรับ รวมไปถึงเมืองต่างๆ ในเขตแอฟริกาเหนือ โมร็อกโกและประเทศใกล้เคียง

5. ซูฟี (Sufism) หรือรหัสนัย หรือตะเศวูฟ คือมุสลิมที่นำพิธีกรรมของศาสนาอื่นมาปะปน กลุ่มนี้นิยมความลึกลับและมีความคลั่งไคล้ในวิชาตะเศวูฟ(การฝึกจิตภายใน) และเป็นวิชาที่ถูกนำมาใช้ในทางที่ผิดออกไปจากเดิมมากมาย ตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือ สิ่งอุตริทางศาสนาใหม่ๆ ที่กลุ่มซุฟีได้สร้างขึ้น เช่น การเคารพสักการะนักบุญ หลุมฝังศพ และสัญลักษณ์ต่างๆ การเคารพบูชาบรรพบุรุษ หรือขอความช่วยเหลือจากผู้ตายไปแล้ว หรือขอให้ผู้ที่ตายช่วยเป็นสื่อหรือนายหน้าติดต่อกับพระเจ้า การสร้างมัสยิดหรืออาคาร เหนือหลุมฝังศพ และการประดับตกแต่งหลุมฝังศพ เป็นต้น

แนวทางสำนักคิดชีอะห์

ชีอะห์เป็นสำนักคิดหนึ่งของศาสนาอิสลาม จากเหตุการณ์ภายหลังศาสดามุฮัมมัดเสียชีวิต เกิดความสับสนในชาวมุสลิม ขาดความเป็นเอกภาพ การที่ศาสดามุฮัมมัดเป็นทั้งศาสดาพยากรณ์และผู้พิพากษา ผู้บัญญัติกฎหมายและผู้นำกองทัพ ผู้ตัดสินใจในทุกเรื่องของชุมชนมุสลิม ชาวมุสลิมยุคแรกเชื่อว่าศาสดามุฮัมมัดจะปกครองพวกเขาไปจนถึงวันพิพากษา เมื่อไม่มีศาสดามุฮัมมัดมุสลิมจะอยู่ได้อย่างไร จะกลายเป็นวิกฤตการณ์ของชุมชน แต่ในที่สุดมุสลิมก็สามารถพบผู้นำที่สามารถปราบปรามการกระด้างกระเดื่องของเผ่าอาหรับ และขยายดินแดนออกไปอย่างกว้างใหญ่ภายใต้นามของอิสลาม

ภายหลังการสิ้นชีวิตของศาสดามุฮัมมัด เป็นระยะเวลา 200 กว่าปี เกิดการแตกแยกทางการเมือง และการขัดแย้งในประเด็นของผู้นำในการเป็นผู้ปกครองประชาชาติมุสลิม และเรื่องของการเป็นผู้สืบทอดศาสนาและการตีความในคัมภีร์อัลกุรอาน จนนำมาสู่การแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มมุสลิมที่สำคัญจะมีจำนวนประชากรมุสลิมที่มีความเชื่อในแนวคิดนี้จำนวนไม่น้อย คือกลุ่มแนวคิดชีอะห์ โดยประเด็นความขัดแย้งหลัก ๆ คือ

ข้อขัดแย้งเรื่องของการเป็นผู้นำศาสนา

โดยทั่วไปเชื่อกันว่าศาสดามุฮัมมัดเสียชีวิต ในปี ค.ศ. 632 โดยไม่ได้มอบหมายให้ผู้ใดเป็นผู้สืบทอด เพราะศาสดามุฮัมมัดคือศาสนทูตคนสุดท้ายของพระเจ้า จึงไม่สามารถจะมีศาสดาพยากรณ์ต่อไปได้ แต่ตำแหน่งที่จะสืบทอดได้คือผู้นำชุมชนมุสลิม หรือเทียบได้กับการเป็นหัวหน้าเผ่า ในหมู่ผู้มีอำนาจในชุมชนมุสลิมที่จะสามารถขึ้นเป็นผู้นำต่อจากศาสดามุฮัมมัดได้นั้น แบ่งเป็นกลุ่มผู้อพยพซึ่งติดตามท่านศาสดามาจากเมกกะ กลุ่มผู้ช่วยเหลือชาวเมดินะ และกลุ่มผู้ที่เชื่อว่าพระเจ้าจะไม่ปล่อยให้ชุมชนมุสลิมเกิดขึ้นโดยอยู่ในสภาพไร้ผู้ปกครอง แต่ได้กำหนดสิทธิไว้ให้แก่อาลี ซึ่งเป็นผู้รับศรัทธาเป็นมุสลิมคนแรก ยังเป็นบุตรเขยและเป็นลูกพี่ลูกน้องกับศาสดามุฮัมมัดอีกด้วย ทำให้เกิดการถกเถียงกันว่าผู้ใดควรจะเป็นผู้นำที่เหมาะสมต่อจากศาสดามุฮัมมัดในการดำเนินการปกครองและดูแลมุสลิมต่อไป

ข้อขัดแย้งเรื่องการตีความในคัมภีร์

การแตกต่างกันในเรื่องการตีความในคัมภีร์ โดยทำให้เกิดการแตกแยกเป็นนิกาย ในปัจจุบันศาสนาอิสลามแบ่งเป็น 2 สำนักคิดใหญ่ ๆ คือแนวทางสำนักคิดซุนนีและแนวทางสำนักคิดชีอะห์ และมีความเชื่อย่อยอีกด้วย

1. แนวทางสำนักคิดซุนนีหรือ ซุนนะฮ์ มุสลิมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีมากที่สุดในโลก ยึดหลักการจากอัลกุรอานและชะรีฮะ รวมทั้งยึดถือคอดีฟะทั้ง 4 คน คือ อาบูบักร์ อุมร์ อุซมาน และอาลี ปกครองสังคมมุสลิมต่อจากศาสดาและเป็นคอดีฟะที่ถูกต้อง มุสลิมนิกายซุนนีปัจจุบันมีผู้นับถือกันประมาณร้อยละ 85 ของประชากรมุสลิมทั่วโลก ภาษาอาหรับเรียกนิกายนี้ว่า "อะหฺลุสซุนนะฮฺ" แนวทางสำนักคิดซุนนียังแยกออกเป็นฝ่ายย่อยๆ อีกตามชื่อของอิหม่ามแต่ละฝ่าย คือ ชาฟีอี, มาลิก, ฮัมบาลีและฮานาฟี

2. แนวทางสำนักคิดชีอะห์ นับเป็นการแตกแยกด้านความเชื่อในโลกมุสลิม เกิดจากความไม่พอใจการคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งคอดีฟะคนหนึ่ง กลุ่มนี้ศรัทธาว่าศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสดาคนสุดท้ายและเชื่อว่าอาลี (คอดีฟะคนที่ 4) เป็นผู้ปกครองสืบทอดตำแหน่งของท่านไว้ตามบัญชาของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าภาษาอาหรับเรียกแนวทางสำนักคิดนี้ว่า "ชีอะห์ตุลอาลี" แปลว่า "ผู้ปฏิบัติตาม" หรือ "สาวก" หรือ"พรรคอาลี"กล่าวคือเป็นพวกที่ยอมรับอาลีว่า เป็นคอดีฟะห์(กาหฺลิบ)

ต่อจากศาสดาเพราะเชื่อว่าอาลีนั้นได้รับแต่งตั้งมอบหมายจากศาสดา หลังจากไปแสวงบุญที่เมกกะครั้งสุดท้ายอาลีจึงเหมาะสมที่จะเป็นผู้ปฏิบัติตามหรือผู้ตามของศาสดา นิยามนี้หมายถึงอาลี และผู้สนับสนุนอาลี พวกชีอะห์ถือว่า ต่อจากกาหลิบอาลี เชื้อสายของอาลีควรจะได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้นำทางศาสนา โดยเรียกว่า "อิหม่าม" อันหมายถึง "หัวหน้าหรือผู้นำ" อิหม่าม (Imam) คือผู้ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- (1) ผู้หมดมลทินจากบาป
- (2) เป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า
- (3) เป็นผู้แปลถ้อยคำของพระเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน นิยามชีอะห์

นับถืออิหม่ามจำนวน 12 คนคือ

1. อิหม่ามอาลี เป็นลูกพี่ลูกน้องและบุตรเขยของท่านศาสดา
2. อิหม่ามฮะซัน บุตรคนโตของอิหม่ามอาลี
3. อิหม่ามฮุเซน น้องชายของอิหม่ามที่ 2
4. อิหม่ามอาลีซัยนุลอาบิดีน บุตรของอิหม่ามที่ 3
5. อิหม่ามมุฮัมมัด อัลบากิร บุตรของอิหม่ามที่ 4
6. อิหม่ามญะอ์ฟิร อัศศอดิก บุตรของอิหม่ามที่ 5
7. อิหม่ามมูซา อัลกาซิม บุตรของอิหม่ามที่ 6
8. อิหม่ามอาลี อ์รรฎิอ บุตรของอิหม่ามที่ 7
9. อิหม่ามมุฮัมมัด อัดตะกี๋ย บุตรของอิหม่ามที่ 8
10. อิหม่ามอาลี อัน นะกี๋ย บุตรของอิหม่ามที่ 9
11. อิหม่ามฮะซัน อัลอัศกะรี๋ย บุตรของอิหม่ามที่ 10
12. อิหม่ามมุฮัมมัด อัลดะฮ์ดี บุตรของอิหม่ามที่ 11

มุสลิมชีอะห์เชื่อว่าอิหม่ามคนสุดท้ายสูญหายไปในปี ค.ศ.878 มุสลิมแนวทางสำนักคิดชีอะห์เชื่อว่าท่านยังมีชีวิตอยู่และจะกลับมาปรากฏตัวอีกครั้งหนึ่งในอนาคตความสำคัญของศาสนาอิสลามในภูมิภาคตะวันออกกลาง ศาสนาถือเป็นเครื่องบ่งชี้ทางอัตลักษณ์ของกลุ่มชนในภูมิภาคที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่ง อิสลามเป็นศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่ในตะวันออกกลางนับถือ ศาสนาอิสลามกำเนิดขึ้นทางตอนเหนือของคาบสมุทรอาหรับ เมื่อศาสนทูตมุฮัมมัดประกาศศาสนาและประสบความสำเร็จในการชี้นำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่ในดินแดนตะวันออกกลางหันมาสู่แนวทางที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าทรงวางไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อศาสนทูตได้สิ้นชีวิตลง กองทัพมุสลิม

อาหรับก็เริ่มขยายอาณาจักรอิสลามออกไปสู่ภายนอก โดยได้ทำการต่อสู้และยึดอำนาจอาณาจักรไบแซนไทน์และอาณาจักรซัสซานิดที่เคยรุ่งเรืองยิ่งใหญ่อยู่ในขณะนั้น

ในเวลาต่อมา อาณาจักรอิสลามขยายออกไปอย่างกว้างไกล ครอบคลุมดินแดนบางส่วนของตะวันตกไปจนถึงจรดอัฟกานิสถาน ทางตะวันออก การพิชิตดินแดนต่าง ๆ ดำเนินไปพร้อม ๆ กับการที่ประชาชนจากหลากหลายพื้นที่หันมายอมรับศาสนาอิสลามเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะไม่ว่าชาวอาหรับจะเคลื่อนย้ายออกไปไหน ชาวอาหรับจะนำเอาศาสนาอิสลามไปเผยแพร่ด้วยพร้อม ๆ กันนั้นพวกเขาก็จะเรียนวิชาการต่าง ๆ จากคนที่ตนเองปกครอง แล้วบันทึกวิชาความรู้ที่ได้มารวบรวมไว้ในรูปหนังสือ นอกจากนั้นแล้ว ชาวอาหรับยังได้พัฒนาความรู้ที่ได้ศึกษามาให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ยังผลให้งานด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม วิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เจริญรุ่งเรืองอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ ของตะวันออกกลางก่อนที่จะถูกถ่ายโอนความรู้เหล่านั้นไปให้ชาวยุโรปตะวันตก

เมื่ออำนาจของชาวอาหรับได้อ่อนแอลง ชาวมุสลิมอาหรับที่อยู่รอบ ๆ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ปกครองใหม่ภายใต้การนำของพวกเขา เดิร์ก ซึ่งเป็นมุสลิมเช่นกัน พวกเขาเดิร์กทำให้อาณาจักรอิสลามขยายออกไปอย่างกว้างใหญ่ไพศาล แต่นับจาก ค.ศ. 1070 เป็นต้นมา อาณาจักรออตโตมาน (Ottoman Empire) ของชาวเดิร์กก็เริ่มอ่อนแอและหมดอำนาจในที่สุด แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ อิสลามก็ยังคงเป็นศาสนาสำคัญในภูมิภาคตะวันออกกลางจนถึงปัจจุบัน

ศาสนาอิสลามในสังคมปัจจุบัน ศาสนาอิสลามกลับมามีบทบาทอีกครั้ง หลังจากอาณาจักรอิสลาม เจริญสูงสุดและค่อยๆลดความเจริญลง เนื่องจากประเทศอาหรับต่างๆมีน้ำมัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจทำให้ศาสนาอิสลามเข้มแข็งมากขึ้น เริ่มมีขบวนการฟื้นฟูให้ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดตามหลักศาสนา เพื่อต่อต้านวัฒนธรรมตะวันตกของ อเมริกาและยุโรป ที่ส่วนใหญ่ขัดต่อศีลธรรมของศาสนาอิสลาม ผู้นำประเทศในตอนนั้นปฏิบัติตนไม่เหมาะสม ละเลยหลักการดำรงชีวิตตามแนวของอิสลาม จนทำให้เกิดการปฏิวัติอิสลามในประเทศอิหร่าน โดยผู้นำทางศาสนาสามารถชักชวนประชาชนให้ต่อต้านกษัตริย์ โคนล้มระบอบการปกครองได้และจัดการปกครองขึ้นใหม่ โดยยึดหลักของศาสนาอิสลาม ทำให้ผู้ปกครองกลุ่มประเทศอาหรับอื่นๆต่างหวาดหวั่นและระมัดระวังมากขึ้น เพราะเกรงว่าจะเกิดการปฏิวัติอิสลามเช่นนี้อีกในประเทศของตน

การฟื้นฟูอิสลามและการทำให้เป็นอิสลามในประเทศไทย

การฟื้นฟูอิสลาม (Islamic revival) เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลา ซึ่งการฟื้นฟูอิสลาม ไม่ใช่เป็นการสังคายนาหลักคำสอนที่มีอยู่เดิม แต่เป็นการนำคำสอนที่มีอยู่เดิมนั้น ไปสร้างความสำเร็จให้แก่มุสลิมในยุคสมัยนั้นๆ การฟื้นฟูอิสลามจึงเป็นกระบวนการที่สร้างสังคมให้กลับไปสู่หลักคำสอนของอิสลามตามรูปแบบที่มีอยู่ดั้งเดิม ซึ่งปัจจุบันก็ได้มีวิธีการที่หลากหลายในการเคลื่อนไหวเพื่อฟื้นฟูอิสลาม เป็นการฟื้นฟูอิสลามได้มีรูปแบบการดำเนินงานที่หลากหลาย ไม่ได้เป็นอุดมการณ์ของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ได้มีชาวมุสลิมหลายกลุ่มที่ใช้วิธีการต่างๆ นานาในการฟื้นฟูอิสลาม หรือกล่าวโดยสรุปคือ ความพยายามปฏิรูปสังคมมุสลิมให้เป็นรัฐในอุดมคติตามแนวทางศาสดามุฮัมมัด ที่เกิดขึ้นทั่วโลกมุสลิม ซึ่งกระแสการฟื้นฟูอิสลามมีลักษณะไม่หยุดนิ่ง โดยการฟื้นฟูอิสลามเกี่ยวข้องกับงานวิจัยคือ การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิม มีปัจจัยหลักจากแนวคิดการฟื้นฟูอิสลาม เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอิสลามที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา เช่น

หนังสือ al-Tajdīd fī al-Fikr al-Islāmiy เขียนโดยอदनาน มุหัมมัด อุมามะฮฺ ('Adnān Muhammad Umāmah , 2001) หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายถึงทฤษฎีและความหมาย ในการฟื้นฟูอิสลามด้านภาษาและด้านวิชาการ กล่าวถึงความสำคัญ ในการฟื้นฟูอิสลาม รวมถึงบรรดาบุคคลสำคัญ “มูญุดดีน” ของโลกแต่ละยุคสมัยในการฟื้นฟูอิสลาม และได้กล่าวถึงมิติด้านต่างๆ ในการฟื้นฟูอิสลาม เช่น ด้านหลักความเชื่อ ด้านวิชาการแขนง ต่าง ๆ และด้านสังคม เป็นต้น

หนังสือ al-'Aṣrānīyūn wa Mafhūm Tajdīd al-Dīn ('Arḍun wa Naqḍun) เขียนโดยอับดุล อะซีซ มุคตาร์ อิบรอฮีม ('Abd al-'Azīz Mukhtār Ibrāhīm, 2009) ได้อธิบายความถึงความหมายของการฟื้นฟูอิสลามที่ถูกต้อง ตามแบบฉบับของชาวสะลัฟ (บรรพชนยุคต้นอิสลาม) และอธิบายแนวความคิดของกลุ่มคนที่มีแนวคิดในการฟื้นฟูอิสลามที่มีแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งพวกเขาพยายามที่จะอธิบายความในเรื่องการฟื้นฟูอิสลาม ตั้งกฎเกณฑ์ ระเบียบและกลไกขึ้นมาใหม่ให้ตรงกับแนวคิดของชาติตะวันตก ด้วยเหตุดังกล่าวศาสนา อิสลามอันบริสุทธิ์ก็ถูกบิดเบือน หันเหออกจากหลักการที่แท้จริงโดยไร้ร่องรอย

หนังสือ “คนหนุ่มสาวมุสลิมกับโลกสมัยใหม่” ได้อธิบายเนื้อหาเป็น 3 ส่วน คือความเคลื่อนไหวของสตรีมุสลิมในบริบทความรุนแรงของโลกสมัยใหม่ กล่าวถึง “ความเคลื่อนไหวของสตรีมุสลิมในโลกสมัยใหม่” มีบทความทั้งหมด 3 ชิ้นซึ่งเป็นการศึกษาทบทวนบทบาทของสตรีมุสลิม(มุสลิมะห์)ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก บทความชิ้นแรกคือเรื่อง

“พลวัตสังคมสังเวียน: ขบวนการฟื้นฟูอิสลามของผู้หญิงมุสลิมในสังคมไทย” ของ อาจารย์อัมพร หมายเด้น โดยผู้ศึกษางานชิ้นนี้สนใจศึกษาชีวิตของสตรีมุสลิมในฐานะกลุ่มเคลื่อนไหวที่มีตัวตน และมีความรู้สึกในท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลกจากการขยายแนวคิดเซคิวลาร์(secularism) จากโลกตะวันตก รวมไปถึงแนวคิดของการฟื้นฟูอิสลามที่แพร่กระจายและมีประวัติศาสตร์ที่เป็นมาอย่างยาวนาน ผู้เขียนศึกษากลุ่มผู้หญิงมุสลิมสายซุนนะห์และเน้นไปที่การวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้หญิงชนชั้นกลางด้วย โดยผู้เขียนมองว่าลักษณะของการเคลื่อนไหวของแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหวของสตรีมุสลิมมีอยู่ 2 แนวคิด คือ 1. แนวคิดการกลับไปสู่ความเป็นอนุรักษ์นิยมหรือการกลับไปสู่ความเป็นอิสลามบริสุทธิ์ 2.แนวคิดภาวะความเป็นสมัยใหม่ สองแนวคิดนี้ถูกนำมาอธิบายในการเคลื่อนไหวของผู้หญิงมุสลิมโดยเมื่อมาศึกษาในบริบทของสังคมไทยที่เนื่องงานส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การเคลื่อนไหวเรื่องฮิญาบ แต่มีข้อค้นพบที่น่าสนใจก็คือจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวของผู้หญิงมุสลิมในประเทศไทยไม่ได้เริ่มต้นด้วยประเด็นความเคลื่อนไหวเรื่องฮิญาบ แต่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับสังคม

อีกข้อค้นพบที่น่าสนใจในงานชิ้นนี้ก็คือ การเคลื่อนไหวของผู้หญิงมุสลิมเป็นคู่ขนานหรือไปด้วยกันกับการเคลื่อนไหวของผู้ชาย อย่างกรณีเรื่องฮิญาบมีบางกลุ่มที่สวมเพราะเน้นประเด็นความเป็นท้องถิ่น ในขณะที่บางกลุ่มเน้นการปฏิวัติและการฟื้นฟูโดยใช้ความเป็นสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะความเป็นอิสลามบริสุทธิ์ เช่น การใช้เทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

สตรีมุสลิมในบริบทความรุนแรงของยุคสมัย

เรื่อง “ผู้หญิงมุสลิมในบริบทความรุนแรงของยุคสมัย” ของ ฮาฟิซสา สาและ และ เรื่อง “ขบวนการสตรีมุสลิมมลายู: การเปิดพื้นที่ทางสังคม” ของตนเอง โดยจะพูดควบคู่กันเพราะเป็นประเด็นบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีจุดคล้ายและก็มีจุดต่าง กล่าวคือท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ คนภายนอกอาจมองว่าผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดเป็นผู้หญิงที่อยู่ในกรอบและเหมือนจะโดนกดขี่ โดยใช้ทัศนะหรือมุมมองของโลกตะวันตก นอกจากนั้นด้วยสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นทำให้ผู้หญิงได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อีกด้วย กล่าวถึงลักษณะของสังคมสามจังหวัดมีความซับซ้อนและย่นเยื้องอยู่ในตัวเอง เช่น ผู้หญิงมีบทบาทในบ้านอย่างเดียวยังหรือไม่ หรือผู้หญิงต้องเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวด้วย แล้วพื้นที่ของผู้หญิงควรอยู่ตรงไหนกันแน่ อาจจะต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้ได้คำตอบ เป็นต้น สิ่งที่สองบทความมีเหมือนกันก็คือ ภาพที่ผู้หญิงตกเป็นเหยื่อไปสู่ภาพที่ผู้หญิงเคลื่อนไหวทางสังคม โดยงานของตน

พบว่าความเป็นชุมชนจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะสามารถขับเคลื่อนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงให้บรรลุเป้าหมาย ทำให้ผู้หญิงจากที่เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบกลายเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงคนอื่นที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน หรือจากที่อยู่แต่ในบ้านกลายเป็นผู้ที่ออกมาทำงานเพื่อสังคมโดยมีชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน ส่วนหนึ่งเป็นการอุดหนุนของรัฐในช่วงแรกมีการสนับสนุนน้อยมาก ดังนั้นการที่ชุมชนสามารถช่วยเหลือกันเองทำให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นมา ในขณะที่งานของ ฮาฟิสสา จะพูดถึงผู้หญิงในอดีตที่มีส่วนร่วมกับสงครามในรูปแบบต่างๆ อาจไม่ใช่ถือดาบ ซีม้า แต่มีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ โดยผู้เขียนพยายามจะชี้ให้เห็นว่าการที่สังคมมองว่าผู้หญิงมุสลิม ทำอะไรไม่เป็นเลยหรืออยู่แต่ในกรอบในบ้านนั้น เป็นสิ่งที่จะต้องมองอีกมุมและศึกษาไปยังประวัติศาสตร์ และความเคลื่อนไหวของผู้หญิงมุสลิมจะมีการผสมผสานระหว่างอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมกับศาสนาอิสลาม แต่สิ่งที่ ฮาฟิสสา ตั้งข้อสังเกตก็คือ ในความเป็นมลายูกับความเป็นมุสลิม ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคได้มีความเป็นมลายูมากกว่าความเป็นมุสลิม

การปะทะกันระหว่างสิ่งที่ปรากฏแห่งดั้งเดิมกับความเป็นสมัยใหม่ และชี้ถึงความจำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกันระหว่างสังคมศาสตร์กับอิสลามศึกษาอัตลักษณ์มุสลิมในกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่ได้อธิบายถึงอัตลักษณ์ของมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งของเยาวชนภายใต้ความเป็นสมัยใหม่ สิ่งที่เราเห็นก็คือความไม่ลงรอยกันที่เป็นผลมาจากการปะทะกันระหว่างสิ่งที่ปรากฏแห่งดั้งเดิมกับสิ่งที่มาพร้อมกับความเป็นสมัยใหม่ ความจริงความเป็นสมัยใหม่ คาร์ล แจสเปอร์ นักปรัชญาคนสำคัญชาวเยอรมันอธิบายถึงลักษณะความเป็นสมัยใหม่อย่างหนึ่งที่สำคัญมาก คือสิ่งที่ทุกคนขยายตัวออกไป ทำอะไรเหมือนกันทุกอย่าง มีคุณค่าเดียวกันทั้งโลก ความไม่ลงรอยก็คือ สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากรากฐานดั้งเดิมหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมกับสิ่งที่มาเป็นความสมัยใหม่ อย่างหนึ่งก็คือวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ (modern science) เช่น เทคโนโลยีต่างๆ

การฟื้นฟูอิสลามจากตะวันออกกลางสู่จังหวัดชายแดนใต้ ประเด็นคณะเก่าคณะใหม่ และความหลากหลายของความไม่หลากหลายในจังหวัดชายแดนใต้ “ความเคลื่อนไหวในสามจังหวัดภาคใต้” มี 4 บทความคือ เรื่อง “การเมืองแห่งอัตลักษณ์: ความหลากหลายและพลวัต “มลายูมุสลิมปาตานี” ในโลกสมัยใหม่” ของ เอกรินทร์ ต่วนศิริ เรื่อง “การฟื้นฟูอิสลามกับสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้” ของ อรชชา รักดี เรื่อง “สหกรณ์อิสลาม: คำตอบของของมุสลิมไทยต่อเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์” ของ ดร.วิช นุ้ยผอม และเรื่อง “ความหลากหลายที่ไม่หลากหลาย: การจัดการในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้” ของตนเอง

งานของอรชา เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารและสัมภาษณ์ด้วย ความมุ่งเน้นในงานชิ้นนี้ก็คือ สนใจผลกระทบหรืออิทธิพลของกระแสการฟื้นฟูอิสลามในโลกาภิวัตน์ต่อสังคมและชุมชนที่มาจากรัฐ โดยสนใจเรื่องปรากฏการณ์การฟื้นฟูที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ในช่วงทศวรรษที่ 20 โดยมองทั้งโลก ไม่ว่าจะเป็นอาหรับ เอเชีย รวมไปถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีการฟื้นฟูอิสลามอย่างไร หัวข้อสำคัญๆ ของบทความชิ้นนี้ เช่น การฟื้นฟูอิสลามซึ่งผู้เขียนบทความมองว่าเป็นเสียงเรียกของอิสลามไปสู่การฟื้นฟูหรือพัฒนาตนเอง หรือประเด็นการฟื้นฟูอิสลามโดยมองจากเพื่อบ้านหรือจากนอกบ้านสู่ในบ้าน งานชิ้นนี้ศึกษาตั้งแต่ที่ซาอูดิอาระเบีย คือแนวคิดของมุฮัมมัด อับดุลวาฮาบ หรือสำนักคิดอัสซาลาฟุสสอลิฮีน และศึกษามาสู่เอเชียอาคเนย์โดยใช้หัวข้อในการศึกษาว่าการฟื้นฟูอิสลามเสียงจากเพื่อนบ้าน ตั้งแต่มาเลเซีย อย่างพรรคอัมโน ศูนย์วิจัยอิสลามในมาเลเซีย พรรคปาส รวมถึงแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากหะซัน อัลบันนา และชัยยิด กุญบี เป็นต้น นำไปสู่การฟื้นฟูอิสลามในมาเลเซียอย่างไร

การฟื้นฟูอิสลามในประเทศไทย กรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เชื่อมโยงกับที่อื่นๆ มีปรากฏการณ์อย่างไร ? ผ่านปอเนาะต่างๆ หรือผ่านสถาบันการศึกษาของ ผศ.ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา โดยที่ผู้เขียนได้เน้นไปที่ประเด็นสำคัญอย่างสัญลักษณ์ของการฟื้นฟูอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ “ผ้าฮิญาบ” ฮิญาบนำไปสู่การฟื้นฟูอิสลามในพื้นที่นี้ได้อย่างไร โดยการยกงานของ ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ที่กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของนักศึกษามุสลิมะห์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเมื่อปี 1988 (พ.ศ. 2531) ว่ามีจุดเปลี่ยนอย่างไรต่อกระแสการฟื้นฟูอิสลามโดยเชื่อมโยงไปถึงการขับเคื่อนของสมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย (ยมท.) โดยตั้งหัวข้อว่า จากยมท. ถึงกลุ่มต่อสู้ โดยที่ส่วนหนึ่งทีมงานชิ้นนี้ก็ไปดูที่การเกิดหรือที่มาของการเคลื่อนไหวของขบวนการ BRN ว่าเป็นการเคลื่อนไหวเกิดขึ้นเพื่อฟื้นฟูอิสลามด้วยหรือไม่ ผู้เขียนบทความทิ้งท้ายไว้ว่า บทเรียนที่สำคัญไม่ใช่แค่เพียงรัฐเท่านั้นที่ควรตระหนักรับรู้ แต่คนทั่วไปทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมควรศึกษาผ่านการเรียนรู้การฟื้นฟูอิสลามที่เกิดขึ้น การจะยืนยันยัดฟื้นฟูอิสลามได้จะต้องใช้ความเข้าใจ ความอดทน และการมีจิตใจที่กว้าง เพื่อที่จะทำให้เราได้ร่วมสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ มีความสมานฉันท์ และมีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยการศึกษาผ่านการฟื้นฟูอิสลาม

สหกรณ์อิสลาม : การสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจด้วยหลักการศาสนา ศึกษาเรื่องสหกรณ์อิสลาม โดยมองว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา สังคมไทยเริ่มพูดถึงศาสนาอิสลามเพิ่มมากขึ้นและเป็นช่วงที่มีการพยายามฟื้นฟูอิสลามด้วยการนำหลักการอิสลามมาใช้ในด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ วัตถุประสงค์ในงานก็คือศึกษาประวัติการก่อตั้งสหกรณ์

อิสลาม อีกประเด็นคือการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในมิติของอิสลาม ข้อค้นพบหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ ในตอนที่ศึกษาพบว่าการดำเนินงานสหกรณ์ผ่านความร่วมมือระหว่างผู้นำศาสนา นักการศึกษา นักธุรกิจมุสลิม โดยที่ระยะแรกในการดำเนินงานพวกเขาก็ไม่มั่นใจว่าสหกรณ์จะปลอดดอกเบี้ยได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ และยังไม่มั่นใจว่าจะดำเนินการให้ตรงตามหลักการศาสนาอิสลามได้ทั้งหมดหรือไม่ แต่ก็เลือกที่จะดำเนินการไปพร้อมกับการเรียนรู้กันไป

คณะเก่าคณะใหม่ : ปรากฏการณ์ทางสังคมจังหวัดชายแดนใต้ บทความเรื่อง “การเมืองแห่งอัตลักษณ์: ความหลากหลายและพลวัต “มลายุมุสลิมปาตานี” ในโลกสมัยใหม่” คือศึกษาความเป็นคณะเก่าคณะใหม่ อธิบายบนฐานปรากฏการณ์ทางสังคมหมายถึงพูดถึงเรื่องคณะเก่าคณะใหม่หรือสายใหม่สายเก่าในรอบไม่ต่ำกว่า 3 ศตวรรษที่ผ่านมา บทความชิ้นนี้ศึกษาโดยใช้ทฤษฎีการเมืองแห่งอัตลักษณ์และพูดถึงประเด็นความหลากหลายมาหนุนเสริมคำอธิบายเหล่านั้นด้วย บทความชิ้นนี้พบว่าปรากฏการณ์ความขัดแย้งในความเป็นสายใหม่สายเก่าไม่ว่าจะอย่างไรก็ยังคงอยู่ แต่ไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น อย่างในระดับชาวบ้านก็ยังมีกรณีพิพาทเรื่องนี้กันอยู่ จะถูกหรือผิดผู้ศึกษากล่าวว่าไม่อาจทราบได้ นอกจากนั้นยังพบว่ามีการตีความศาสนาในแง่ที่แตกต่างกันที่ไม่ใช่แค่สายเก่าสายใหม่ แต่มีทั้งสายซุนนะห์ สายอะวะหะห์ เป็นต้น สุดท้ายสิ่งที่ผู้ศึกษาเรื่องนี้ทิ้งท้ายในบทความก็คือ บทความชิ้นนี้ไม่ใช่เพียงแค่ต้องการให้เห็นความหลากหลายของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่ในรอบความขัดแย้งที่ผ่านมารัฐเองก็สถาปนาและช่วงชิงความของมุสลิมที่ดีในแบบของรัฐ แน่แน่นอนว่าทั้งมุสลิมสายเก่าสายใหม่พยายามจะบอกว่ามีมุสลิมที่ดีนั้นเป็นอย่างไร รัฐเองก็พยายามที่จะทำในลักษณะดังกล่าวเช่นกัน กล่าวคือ รัฐเองก็พยายามเข้ามาบีบรัดผลของความเปลี่ยนแปลงของการตีความข้างต้น

ความหลากหลายของความไม่หลากหลายในจังหวัดชายแดนใต้ บทความอธิบายว่ามีกลุ่มไหนหรือมีที่ยืนสำหรับกลุ่มไหนบ้างในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีชาวมุสลิม ชาวยิว ชาวคริสต์ ชาวซาไก สิ่งที่พบก็คือความหลากหลายมักจะไม่ใช่แค่อยู่ได้ถูกพูดในระดับหน่วยงานราชการระดับล่างหรือระดับชาวบ้านเองก็ไม่ใช่แค่พูดถึงประเด็นความหลากหลาย แต่ฝ่ายที่มักจะพูดถึงความหลากหลายมักจะเป็น ศอ.บต. ที่เวลาออกจตุรัสหรือวารสารก็มักจะอธิบายว่าความหลากหลายนั้นเป็นสิ่งที่ดีในหลายๆ ด้าน เป็นต้น อีกประการที่พยายามทำก็คือ การได้เห็นถึงวิธีการจัดการความหลากหลายของชนกลุ่มน้อยในมาเลเซียหลายประการ เช่น การเอาเด็กทุกสีผิวในมาเลเซียมาใส่ชุดวิชาชีพ แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของมาเลเซียที่พยายามจินตนาการบางอย่าง เป็นต้น ที่สำคัญเขาทำให้คนทุกชาติพันธุ์มีความหวังในการส่งลูกไปเรียนในที่ต่างๆ ทำให้เห็นว่าการจัดการความหลากหลายของเขามีผลในทางปฏิบัติ

งานวิจัยเรื่อง การอธิบายความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ผ่านทฤษฎี กลุ่มฟื้นฟูในอิสลาม : การกำหนดทฤษฎีและการศึกษาเปรียบเทียบเชิงประวัติศาสตร์ โดยทวีศักดิ์ อุปมา (ทวีศักดิ์ อุปมา, 2552 : บทคัดย่อ) ผลการศึกษาพบว่า “ทฤษฎีกลุ่มฟื้นฟูอิสลามกล่าวถึงกลุ่มพิเศษที่ปรากฏขึ้นกลางประชาชาติอิสลาม โดยจะมีมูฏัดดีด (นักฟื้นฟู) ดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้นำกลุ่มฟื้นฟู หรือบุคคลที่โดดเด่นที่สุดในงานฟื้นฟูแต่ละยุคสมัย ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบอย่างเห็นได้ชัดเจนนทั้งในด้านอุดมการณ์และสมรภูมิญิฮาด และมีการเคลื่อนไหวสืบสานกันอย่างต่อเนื่องตลอดหน้าประวัติศาสตร์จนกระทั่งวันสิ้นโลกได้อุบัติขึ้น...”

กระแสการฟื้นฟูอิสลามที่เกิดขึ้น ทำให้ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 นำมาซึ่งสิ่งท้าทายมากมายสู่โลกมุสลิม โลกมุสลิม เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง แต่โดยทั่วไปแล้ว โลกมุสลิมมีอยู่ 2 ความหมาย ความหมายแรก เป็นความหมายในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงประชาคมทั่วโลกที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาในศาสนาอิสลามเช่นเดียวกัน โดยผู้ที่ยอมรับรับถือศาสนาอิสลามจะไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในชาติใดชาติหนึ่งเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปในกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างหลากหลายทั่วทุกภูมิภาค ความหมายที่ 2 คือความหมายในด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่มักหมายถึงพื้นที่ในภูมิภาคตะวันออกกลาง ดังนั้นเมื่อเกิดการขยายตัวหรือเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมหรืออิสลามจึงนำมาสู่ความกังวลหรือความหวาดระแวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการแสดงความเป็นเอกภาพของอิสลาม ภายใต้อุดมการณ์การรวมอิสลาม ดังนั้นจึงเกิดกระแสที่เรียกว่า “อิสลาโมโฟเบีย” “Islamophobia” (โรคเกลียดกลัวอิสลาม) ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดความสนใจและการเฝ้าระวัง อิสลาโมโฟเบีย เป็นลัทธิใหม่ที่ให้ความหมายอิสลามและมุสลิมไปในทางอคติและรังเกียจ (วีโรชิตี หะยีหะมะ 2553 : 114) ดังนั้นจากกระแสอิสลาโมโฟเบีย ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงบางประการในสังคมรวมถึงสังคมไทยด้วย ทำให้คนไทยเกิดความรู้สึกหวาดระแวงและไม่ไว้ใจมุสลิม ทั้งที่ความจริงแล้วสังคมไทยเป็นสังคมที่มีลักษณะพิเศษคือเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาตั้งแต่อดีต และที่สำคัญคือสังคมไทยเป็นสังคมที่มีขันติธรรมทางศาสนา จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงการเผยแพร่ศาสนาของศาสนาต่างๆ ที่เข้ามาในประเทศไทย จะได้ไม่ถูกกีดกันรวมถึงได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่มีความขัดแย้งทางด้านศาสนา ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่ง

บทบาทของศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูตราชอาณาจักรอิสลามแห่งอิหร่าน ประจำประเทศไทย

ศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูตแห่งราชอาณาจักรอิสลามแห่งอิหร่าน ประเทศไทย คือหน่วยงานด้านวัฒนธรรม สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ของประเทศราชอาณาจักรอิสลามแห่งอิหร่าน มีหน้าที่ในการการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและประเทศราชอาณาจักรอิสลามแห่งอิหร่าน โดยให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมและส่งเสริมเอกภาพ และความสมานฉันท์ระหว่างมุสลิมในประเทศไทย โดยการทำให้มีการเข้าค่ายอบรมภายใต้หัวข้อเรื่อง “ค่ายมุฮัมมัด รอซูลุลลอฮ์ (ศ.)” โดยมีผู้ศรัทธาทั้งผู้ที่ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ และผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดซุนนีได้เข้าโครงการ ส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของคนไทยมุสลิม

นอกจากนี้ในด้านที่เกี่ยวข้องและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันอิหร่านที่มีต่อคนไทย มีการสัมภาษณ์ถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศจากสำนักข่าวของประเทศราชอาณาจักรอิสลามแห่งอิหร่าน ความศูนย์วัฒนธรรมสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ได้ตอบคำถามต่อผู้สื่อข่าวฝ่ายต่างประเทศของสำนักข่าวกูราน โดยได้กล่าวว่า ส่วนใหญ่บรรดามุสลิมในประเทศไทยจะอยู่ในสำนักคิดชาฟีอีห์ ที่มีความรักเคารพต่อบรรดาอะหุลลุลบัยตุ (อ.) ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีอุปสรรคในการที่จะทำงาน ด้านวัฒนธรรม หรือจัดกิจกรรมทางศาสนาพร้อมกัน

ศูนย์วัฒนธรรมสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ได้จัดกิจกรรมในเดือนรอมฎอนในเดือนรอมฎอนทางสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านได้จัดส่งนักกอรี และคณะประสานเสียงตะวาซีฮ์มายังประเทศไทย ในครั้งเริ่มแรกได้จัดส่งนักกอรีที่ได้รับรางวัลชนะเลิศนักกอรีจากอิหร่านเข้ามาอ่านกอรี

บรรดานักกอรีของอิหร่านเป็นที่นิยมชมชอบของบรรดามุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นักกอรี พร้อมคณะประสานเสียงตะวาซีฮ์ของอิหร่านก็ได้เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมที่มีสฎิอุดรุลลอฮ์ ที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย และในเดือนรอมฎอนก็จะมึ่นักกอรีที่มีชื่อเสียงมากของอิหร่าน คือฮามิด ซากิรนิจาต พร้อมคณะประสานเสียงตะวาซีฮ์จะได้เดินทางมาพบปะร่วมกิจกรรมกับบรรดามุสลิมทั้งสุนนี และชีอะห์ตามมัสญิดต่างๆ สถานที่ทำอิบาดะห์ของประชาชนชาวไทย โดยกล่าวว่า ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ มีมัสญิดจำนวนมากมาย และได้มีการจัดงานฉลองวันคล้ายวันประสูติของท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ.) เป็นเวลาถึง 3 วัน และตามมัสญิดต่างๆก็มีการจัดเมาลิดุนนบี (ศ.) ตามกิจกรรมที่ทางมัสญิดได้จัดไว้ต่างหาก แต่การจัดเมาลิดุนนบี (ศ.) ที่จัดร่วมกันสามวันนั้นจะเน้นถึงเรื่องของการแข่งขันการอ่านอัล-กูราน ซึ่งในวันเปิดงานของทุกๆ ปีนั้นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร จะ

ทรงเสด็จพระราชดำเนินแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นองค์ประธานในการจัดงานเมาลิดนบปี หรือเรียกว่า (เมาลิดกลาง) ในกิจกรรมของงานเมาลิดกลางก็จะมีพิธีเปิดบูธร้านค้า และการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับอัล-กุรอาน

ศูนย์วัฒนธรรมสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ประจำกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญต่อการจัดชั้นเรียนเกี่ยวกับอัล-กุรอาน และบทเรียนเกี่ยวกับอิสลามได้จัดขึ้นโดยสถาบันศึกษากุรอาน อัครอชูลุลอะฮ์ซอมของสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ประจำกรุงเทพฯ ที่ได้ทำการเปิดทำการมาเป็นระยะเวลา 4 ปีแล้ว ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมาทางสถาบันศึกษาฯ ดังกล่าวไม่ได้มีการประสานงานกับทางศูนย์วัฒนธรรมฯ แต่อย่างใด ซึ่งมาในช่วงระยะเวลาที่ท่านสุญะตุลอิสลาม เซคอะลี อามรี ผู้อำนวยการสถาบันศึกษากุรอานฯ ได้เข้ารับตำแหน่งการบริหารงาน ก็ได้มีการร่วมมือในการทำงานกับทางศูนย์วัฒนธรรมสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ประจำกรุงเทพฯ มาด้วยดี สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์วัฒนธรรมฯ กับองค์กรอิสลามในประเทศไทย โดยกล่าวว่า ภายหลังจากการปฏิบัติอิสลามของอิหร่าน องค์กรบริหารงานด้านอิสลาม พร้อมสมาชิกขององค์กร และครอบครัวต่างก็มีความรักต่อบุคลิกของท่านอิมาม โคมันี (ร.ฮ.) และต่างก็ปฏิบัติตามคำเชิญชวนของท่าน ส่วนใหญ่ก็หันมารับแนวทางของชีอะห์ เรายังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสถาบันส่งเสริมการศึกษา และวิจัยอิสลามของประเทศไทย และได้ร่วมทำกิจกรรมทางศาสนากันมาโดยตลอด มีการจัดพิมพ์หนังสือ ตำราเกี่ยวกับศาสนา โดยกล่าวว่า ภายหลังจากการปฏิบัติอิสลามของอิหร่าน ทางศูนย์วัฒนธรรมฯ ได้จัดพิมพ์หนังสือตำราเป็นภาษาไทยมากกว่าร้อยเรื่อง อาทิเช่น หนังสือของท่านชะฮีดมูรตะฎอ มุญาอะฮิรีย์ ท่านดร. อะลี ชะรีอะตีเย์ ท่านอัลลามะฮ์ ญาอะบาญาอะบาอีย์ ท่านอิมามโคมันี และยังได้จัดพิมพ์นิตยสารในนามของ “ศาสน์อิสลาม” ซึ่งออกเป็นรายสามเดือน มีการจัดงานสัมมนาของอิสลามที่ทางศูนย์วัฒนธรรมฯ ได้จัดให้มีขึ้นนั้น ๆ ผนวกฯ ตัมฮิดีผู้ช่วยทูตฝ่ายวัฒนธรรม ได้กล่าวว่า ทางศูนย์วัฒนธรรมฯ ได้จัดการสัมมนานานาชาติในหัวข้อเรื่อง “ท่านศาสดามูฮัมมัด ” ขึ้นในปีที่ถูกสถาปนาเป็นปีของท่านศาสดามูฮัมมัด ศาสดาผู้ยิ่งใหญ่การจัดสัมมนาในวันสตรี ตามหัวข้อเรื่อง “บทบาทของสตรีในการสร้างความสมานฉันท์” ซึ่งงานนี้ได้จัดตรงกับปีที่ถูกสถาปนาเป็นปีแห่งความสมานฉันท์ และเช่นกันในปีที่ผ่านมาทางศูนย์วัฒนธรรมฯ ก็ได้จัดสัมมนาในวันครบรอบการอสัญกรรมของท่านอิมามโคมันีและตรงกับปีของการสร้างสรรค์และแสดงผลงาน ภายใต้อำนาจของ “แนวความคิดของท่านอิมามโคมันีมีผลต่ออนาคต” ในงานดังกล่าวได้มีนักวิชาการจากประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทยเข้าร่วมงานมากกว่า 400 คน

การจัดงานครบรอบอัสญัรกรรมของอิมามโคมายนี หลังจากการจัดงานครบรอบอัสญัรกรรมของท่านอิมาม (ร.ฮ.) แล้วทางศูนย์วัฒนธรรมฯ ได้จัดกองคาราวานในนามของ “ผู้มอบความรักยังท่านอิมามโคมายนี (ร.ฮ.)” ล่องจากกรุงเทพฯ สู่ดินแดนทางภาคใต้ของประเทศไทย นับว่าเป็นครั้งแรกที่ได้จัดงานครบรอบอัสญัรกรรมของอิมามโคมายนี ขึ้นที่มัสญิดรุซูลลอฮ์ มีประชาชนเข้าร่วมงานมากกว่า 700 คน ในงานดังกล่าวได้รับเกียรติจาก ฯพณฯ สุญะตุลอิสลาม วัลมุสลิมีน เซคมะญีด อันศอรี ที่ปรีกษารัฐสภาอิสลามแห่งอิหร่าน สมาชิกสภาคัดเลือกผู้นำ ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ได้เดินทางเข้าร่วมงาน และได้กล่าวถึงชีวประวัติการดำเนินชีวิตของท่านอิมามโคมายนี

จำนวนประชากรมุสลิมของประเทศไทยว่ามีประมาณ 10-12 ล้านคน ส่วนใหญ่จะมีที่พำนักอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยที่มีดินแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย และในประชากรมุสลิมนั้นมีมุสลิมในสายธารของชีอะห์อยู่ประมาณ 50,000 คน ส่วนใหญ่แล้วเกิดการศรัทธาตามแนวทางอะหุลลุลบัยตุ (อ.) ภายหลังจากการปฏิวัติอิสลามของอิหร่าน บรรดามุสลิมในประเทศไทยที่มีความรักต่อ ฯพณฯ ผู้นำสูงสุดแห่งการปฏิวัติอิสลามว่า มัสญิดรุซูลลอฮ์ ที่เป็นมัสญิดของบรรดามุสลิมสายธารชีอะห์ ที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ประชาชนที่นั่นมีความรัก และเคารพต่อท่านอิมาม โคมายนี (ร.ฮ.) เป็นอย่างมาก ซึ่งมัสญิดรุซูลลอฮ์ที่ได้ถูกสร้างสถาปนาขึ้น โดยมีท่านซัยยิดสุไลมาน ฮุซัยนี ผู้ที่จบการศึกษาวิชาการศาสนาจากสถาบันการศึกษาศาสนาเมืองกุม ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ได้ทำหน้าที่เป็นอิมามญุมอะฮ์วัลญุมอะฮ์ ด้วยความรักของท่าน และบรรดาผู้ศรัทธาที่มีต่อท่านอิมามโคมายนี (ร.ฮ.) จึงได้สถาปนาชื่อมัสญิดเป็นชื่อของท่านอิมาม ผู้นำสูงสุดของปฏิวัติอิสลาม

4.แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับสตรีมุสลิม

คัมภีร์อัลกุรอาน คือ คัมภีร์ที่ศาสนามุสลิมได้รับประทานจากอัลลอฮ์ บทบัญญัติในคัมภีร์ครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษยชาติในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นหลักศรัทธา การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งมีการบัญญัติถึงการแต่งกายของสตรีไว้ด้วยเช่นกัน บทบัญญัติเหล่านี้ถือเป็นเรื่องดำรัสหรือคำสั่งโดยตรงจากอัลลอฮ์ที่ปรารภว่าจะสื่อสารกับมนุษย์โดยตรง เพื่อให้มนุษย์ได้นำบทบัญญัติเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์เองทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคัมภีร์อัลกุรอานคือธรรมนูญของชีวิตชาวมุสลิม เป็นบทบัญญัติที่ทุกคนต้องน้อมรับปฏิบัติตาม

ศาสนาอิสลามมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการแต่งกายของสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามนั้น จะต้องแต่งกายให้มิดชิด ต้องคลุมศีรษะหรือคลุมฮิญาบทุกครั้งเมื่อออกจากบ้านหรือพบปะกับชายอื่นที่เราสามารถแต่งงานด้วยได้ ซึ่งคำว่าฮิญาบ หมายถึง การปกคลุมที่ไม่เฉพาะเพียงการปกปิดร่างกายเท่านั้นแต่รวมถึงการสำรวมจิตใจและการแสดงออกที่เหมาะสมด้วย

การแต่งกาย “ชุดฮิญาบ” ที่ถูกต้องตามหลักการศาสนา คือ เปิดให้ผู้อื่นที่มีไม่ใช่สามีหรือญาติสนิทเห็นได้เฉพาะฝ่ามือและใบหน้าเท่านั้น ซึ่งมีบัญญัติอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน (อัลนุร อายะห์ที่ 31) ความว่า

“ จงกล่าวแก่หญิงผู้ศรัทธาทั้งหลายให้พวกนางทอดสายตาลงต่ำ (อย่าชะม้อยตาแลผู้ชาย เพราะผู้หญิงเยื้องหน้าตาต่างไม่ต่างจากงู่นหวานอยู่ริมทาง) และให้ป้องกันของพึงสงวนของพวกนาง และจงอย่าอวดประดับ (ความสวยงาม) ของนางเว้นแต่ที่เปิดเผย (ตามปกติ เช่น ใบหน้า) และให้ปิดด้วยผ้าคลุมศีรษะของนางตลอดจนถึงหน้าอกของนาง และจงอย่าให้นางอวดเครื่องประดับ (หรือความสวยงามอันพึงปกปิดแก่ผู้ใด) เว้นแต่แก่สามี ของนาง หรือบิดาของนาง หรือบิดาของสามีของนาง หรือลูกชายของนาง (แม่ที่ติดกับสามีเดิม) หรือลูกชายของสามีของนาง (แม่ที่ติดจากภรรยาอื่น) หรือพี่ชายน้องชายของนาง หรือลูกชายของพี่ชายของนาง หรือลูกชายของพี่สาวน้องสาวของนาง หรือพวกผู้หญิงของนาง หรือที่มือขวาของนางครอบครอง (ได้แก่ทาสและสามี) หรือคนใช้ผู้ชายที่ไม่สนใจ (หรือหมดความรู้สึก) ทางเพศ (คือหมดความกำหนดที่จะมีคู่ครอง) หรือเด็ก ๆ ที่ไม่รู้เรื่องของสงวนของผู้หญิง (เพราะไร้เดียงสา) และจงอย่ากระที่บทำของนางเพื่อเครื่องประดับของนางที่ซ่อนไว้อยู่ในนั้นจะเป็นที่รู้จักกัน (เป็นเชิงยั่วเย้าผู้ชาย) และสุเจ้าทั้งมวลจงหันกลับกุแก่โทษต่ออัลลอฮ์ ไบรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย เพื่อสุเจ้าจะได้เจริญ”

ดังนั้นการแต่งกายของสตรีมุสลิมโดยทั่วไปจึงต้องคลุมฮิญาบ แต่ประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง สตรีส่วนใหญ่จะสวมชุดแต่งกายที่ปกปิดร่างกายทั้งหมดเนื่องจากเป็นลักษณะวัฒนธรรมประจำเผ่าของชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันออกกลางมาตั้งแต่อดีต โดยการแต่งกายของผู้คนจะมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีอากาศรุนแรงคือร้อนจัดและหนาวจัด รวมทั้งฝุ่นละอองของทราย และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมในอดีตที่มีลักษณะเป็นสังคมที่ต่อสู้และแย่งชิง รวมทั้งการทำสงครามระหว่างเผ่า จึงจำเป็นต้องปกปิดร่างกายของตนอย่างมิดชิด ซึ่งลักษณะการคลุมร่างกายแบบนี้ จึงทำให้เกิดชุดประจำเผ่าจนปัจจุบันมีการคลี่คลายมาเป็นการแต่งกายที่ปกปิดร่างกายทุกส่วน เช่น ชุดอาบายะห์ (abaya) ในซาอุดีอาระเบีย ชุดกาลิบิยะฮ์ (gallibiyah) ในอียิปต์ และในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านเรียกว่า ซาโดร (Chador)

การแต่งกายของสตรีมุสลิม

สตรีมุสลิมให้ความสำคัญกับการแต่งกายที่เป็นวัฒนธรรมและเป็นไปตามหลักศาสนา ลักษณะเสื้อผ้าที่นุ่งห่มปกคลุมร่างกายของสตรีมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศและวัฒนธรรม เช่นในภูมิภาคตะวันออกกลาง เรียกว่า อาบายะห์ (عباية, Abaya) อาบายะห์เป็นชุดเครื่องแต่งกายที่คลุมปกปิดเกือบทุกส่วนของร่างกาย เป็นชุดทรงตรงยาวถึงพื้น ไม่เข้ารูป มักมีสีดำ อาบายะห์มีการคลุมหลายลักษณะ เช่น

การสวมคิมาร์ (خمار Khimar) คือการใช้ผ้าคลุมศีรษะให้ปิดบังเส้นผม ผ้าคลุมยาวปิดด้านบนลำตัว เห็นเพียงใบหน้า

ภาพประกอบ 12 ชุดคิมาร์

ที่มา: <https://www.iknowpolitics.org/en/news/world-news>

การสวมนิกอบ (niqab) คือการใช้ผ้าคลุมศีรษะโดยเปิดเผยใบหน้า หรือใช้ผ้าปิดบังใบหน้า แต่เปิดเผยเฉพาะดวงตา

ภาพประกอบ 13 ชุดนิกอบ

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

ภาพประกอบ 14 ชุดนิกอบ

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

การสวมบุงกา (Burka) คือการใช้ผ้าปิดคลุมใบหน้าและร่างกายสตรีทั้งหมด โดยไม่เปิดเผยส่วนใดของร่างกายยกเว้นบริเวณมือ การสวมบุงกาส่วนใหญ่จะเห็นสตรีในประเทศอัฟกานิสถาน ชาวอัฟกานิสถานนิยมเรียกว่า “จาตรี” ส่วนในแถบเอเชียกลางจะเรียกว่า “ปารันจา” หมายถึงผ้าคลุมร่างกายแบบชิ้นเดียวใช้ปกปิดร่างกายมิดชิดและมีช่องตาซ้ายบางๆ เฉพาะบริเวณดวงตาเพื่อให้ผู้สวมใส่สามารถมองเห็นได้ ประเทศอัฟกานิสถานได้ประกาศกฎหมายการแต่งกายของผู้หญิงในที่สาธารณะ ซึ่งระบุว่าผู้หญิงทุกคนต้องสวมชุดที่ปกคลุมร่างกายและใบหน้าอย่างมิดชิด จะเปิดส่วนหนึ่งของร่างกายให้คนอื่นเห็นได้ก็มีแค่ดวงตาเท่านั้น เพื่อป้องกันการยั่วเย้าผู้ชายคนอื่นที่ไม่ได้เป็นคนในครอบครัวเดียวกันนอกจากนี้รัฐบาลอัฟกานิสถานขอให้ผู้หญิงสวมชุดบุงกาสีน้ำเงิน ซึ่งถือว่าเป็นชุดตามธรรมเนียม โดยผู้ที่ได้รับการอนุโลมให้ไม่ต้องใส่ชุดบุงกาตอนออกจากบ้านก็คือเด็กผู้หญิง ที่เด็กมากๆ หรือผู้สูงอายุ ที่มีอายุมากๆ เท่านั้น

ภาพประกอบ 15 ชุดบุงกา

ที่มา : <https://www.nytimes.com/2019/06/04/opinion/afghanistan-taliban-peace-talks.html>

ในดินแดนเอเชียใต้ ซึ่งประกอบด้วยประเทศปากีสถาน อินเดีย บังคลาเทศ เนปาล สตรีมุสลิมในดินแดนนี้นิยมหม่ม紗หรี หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อยาวถึงเข่า มีผ้าพาดบ่า

ภาพประกอบ 16 ชุดมุสลิมเอเชียใต้

ที่มา: <https://www.theguardian.com/world/2020>

ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน รวมทั้งสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย สตรีมุสลิมมักสวมเสื้อผ้ามีสลิน หรือลูกไม้ตัวยาวแบบมลายู นุ่งซิ่นปาเต๊ะ

ภาพประกอบ 17 ชุดปาเต๊ะ

ที่มา: <https://www.finearts.go.th/promotion/view/22582>

การสวมซาโดร์เป็นการแต่งกายของสตรีในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน เป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ในภูมิภาคตะวันออกกลาง สตรีอิหร่านใส่ชุดคลุมชนิดหนึ่งเรียกว่าซาโดร์ (Chador) มีลักษณะเป็นผ้าคลุมยาวทรงรูปครึ่งวงกลม เป็นผ้าผืนใหญ่ที่สามารถคลุมตั้งแต่ศีรษะ จนถึงเท้าของผู้สวมใส่ ส่วนมากจะเป็นสีดำ หรือสีขาว ซาโดร์ส่วนใหญ่จะไม่เย็บเป็นแขน ซาโดร์ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วซาโดร์จะไม่เย็บเป็นแขน แต่จะใช้การประคองซาโดร์ด้วยมือหรือเข็มกลัด เพื่อ รั้งซาโดร์ไว้ไม่ให้หลุด การสวมซาโดร์เมื่อออกสู่สาธารณะส่วนมากจะใช้ผ้าเป็นสีดำ แต่เมื่อทำการ นมาซจะใช้สีขาว การแต่งกายด้วยชุดซาโดร์ในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านเป็นชุดแต่ง กายสตรีที่มีมาตั้งแต่สมัยจักรวรรดิอะคาเมนิด (Achaemenid Persian Empire, ประมาณ 550- 330 ก่อนคริสต์ศักราช) ปัจจุบันสตรีอิหร่านโดยทั่วไปยังคงแต่งกายโดยการสวมซาโดร์เป็นปกติ

ภาพประกอบ 18 ชุดซาโดร์

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

การแต่งกายของสตรีมุสลิมยังคำนึงถึงเรื่องสถานที่และการพบบุคคล กล่าวคือถ้าอยู่ บ้านหรือในที่รโหฐาน สตรีเหล่านี้แต่งกายได้ตามสบายแต่ถ้าปรากฏตัวในที่สาธารณะหรือต้อง พบปะผู้คนภายนอกจึงต้องแต่งกายมิดชิด อย่างไรก็ตามผ้าคลุมศีรษะและเสื้อผ้าที่คลุมร่างกาย ของสตรีมุสลิมแม้ว่าจะเป็นสิ่งคู่กัน แต่มีรูปแบบหรือสีสรรที่แตกต่างกัน การศึกษาเรื่องการแต่ง กายของสตรีมุสลิมในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการสวมฮิญาบ แต่การศึกษาเรื่องการสวมซาโดร์ นั้นยังไม่มีปรากฏ ทั้งนี้เนื่องจากการสวมซาโดร์เป็นลักษณะการ แต่งกายรูปแบบใหม่ที่น่าเข้ามาในช่วงภายหลังการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน และการสวมซาโดร์ ยังไม่ปรากฏเป็นความขัดแย้งในสังคม แต่ผู้วิจัยเห็นว่าปัจจุบันการสวมซาโดร์ปรากฏขึ้นใน

สังคมไทย รวมถึงการแต่งกายของสตรีมุสลิมรูปแบบอื่นถูกนำมาใช้ในหลายมิติ เช่น การนำไปสวมในการสร้างสถานการณ์ในพื้นที่ภาคใต้ หรือการสวมให้เกิดภาพลักษณ์ของผู้ที่เคร่งครัดศาสนาอิสลาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นการแต่งกายโดยการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางในปัจจุบัน เอกสารที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการปฏิสัมพันธ์และการสร้างอัตลักษณ์ผ่านการแต่งกาย(ฮิญาบ) ของสตรีมุสลิมในสังคมไทย โดย ฉันทชนก ช่างเรือ กล่าวถึงการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมในโลกสมัยใหม่ ทั้งในระดับปัจเจกชนและประชาคม ก่อให้เกิดการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการแต่งกายฮิญาบของสตรีมุสลิมในปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยมากขึ้นแต่ยังคงไว้ซึ่งการแต่งกายที่ถูกต้องตามแนวทางศาสนา ผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคมในหลายด้าน เช่น (1)ด้านปรัชญา (2)ด้านจริยธรรม (3) ด้านจิตวิทยา (4)ด้านสังคม และ(5)ด้าน เศรษฐกิจ กระบวนการปฏิสัมพันธ์และการสร้างอัตลักษณ์ผ่านการแต่งกายฮิญาบของสตรี มุสลิมล้วนมีรากเหง้ามาจากศาสนาอิสลาม ดังนั้นการเข้าใจบริบทต่างๆของการแต่งกายฮิญาบ ของสตรีมุสลิมจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเข้าใจในเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม และกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของสตรีมุสลิมกับคนในสังคมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในมิติ ต่างๆของสังคมสมัยใหม่

ฮิญาบกับการรักษาอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในภาคใต้ : กรณีศึกษาการคลุมฮิญาบในสถาบันการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา โดย ธิพย์ ภัททีเศรษฐกุล ศึกษาสถานภาพฮิญาบในสังคมไทยในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาได้ถูกวัฒนธรรมกระแสหลัก รวมถึงนโยบายจากส่วนกลางของภาครัฐเองได้มีความพยายามบูรณาการเพื่อความเป็นหนึ่งของรัฐ โดยใช้กรอบแนวคิด “ความเป็นไทย” เข้ามาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแบบดั้งเดิมของวัฒนธรรมและสังคมอิสลาม ซึ่งปัญหาการคลุมฮิญาบเป็นตัวอย่างหนึ่งอันเป็นการสะท้อนถึงปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ดังนั้น การทำความเข้าใจวิถีคิด หรือเหตุผลในการกีดกันและการแสดงความรังเกียจการคลุมฮิญาบจึงเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับเหตุผลหรืออคติที่นำมาใช้กีดกันและแสดงความรังเกียจในการคลุมฮิญาบ นั้นส่วนหนึ่งมาจากเรื่องความไม่เป็นสากลของวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายนักศึกษามุสลิม อีกทั้งทัศนคติส่วนตัวของผู้บริหารของหน่วยงานที่มีอคติ ไม่เปิดกว้าง และไม่ยอมรับในความแตกต่างของวัฒนธรรมการแต่งกาย บางครั้งผู้ปกครองของนักเรียนหรือนักศึกษาเองก็มีทัศนคติที่ต่อต้านและเกิดความไม่มั่นใจ และไม่ยอมรับในนักศึกษาที่คลุมผ้าฮิญาบ อย่างไรก็ตามการปรับตัวด้วยการต่อต้านจากการกีดกันและการแสดงความรังเกียจนักศึกษามุสลิมใช้ในการ

ต่อสู้กับสังคมที่กีดกันหรือรังเกียจในการใส่ผ้าฮิญาบ คือ การรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายนักศึกษา เพื่อให้เกิดอำนาจที่ใช้ในการต่อรองกับสถาบันการศึกษา สิ่งที่จะช่วยให้การต่อรองเกิดผลสำเร็จมากที่สุด คือ จำเป็นจะต้องมีผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการสนับสนุนที่มีพลังอำนาจในการต่อรองที่ค่อนข้างสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีบทบาททางการเมืองจะช่วยให้การต่อรองเป็นไปได้ง่ายมากขึ้น

อำพรพรณี สะเตาะ ศึกษาการแต่งกายของสตรีมุสลิมที่ไม่ถูกต้องตามหลักศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้น ตักเตือน ให้เกิดความขัดแย้งในจิตใจของผู้สวมใส่ให้ตระหนักถึงความสำคัญของฮิญาบที่มีคุณค่ามากกว่าการแต่งกายที่เปลี่ยนเป็นการแต่งกายแบบแฟชั่นของมุสลิมในปัจจุบัน โดยได้ศึกษาจากการขอบเขตเนื้อหาทางด้านการศึกษาของสตรีมุสลิมที่ปรากฏในคัมภีร์กุรอาน และขอบเขตที่ปรากฏจากสื่อภาพถ่ายเชิงความคิด นำเสนอเจตนาที่แท้จริง คือการตักเตือน เพื่อให้สังคมผู้หญิงมุสลิม ตระหนัก ค้นหา และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และค้นพบแสงสว่างที่แท้จริง

ฮิญาบ คือ ผ้าคลุมศีรษะของผู้หญิงมุสลิม ซึ่งศาสนาอิสลามระบุให้ผู้หญิงสวมผ้าคลุมผมจนปิดหน้าอก เพื่อเป็นการปกปิดร่างกายให้มิดชิด และเป็นการสำรวม โดยทั่วไปจะเปิดเผยแค่ใบหน้าและฝ่ามือ การคลุมผ้าของผู้หญิงมุสลิมนั้นไม่ใช่เป็นประเพณีของอาหรับ แต่เป็นบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ฮิญาบ แปลว่า ปิดกั้น ส่วนการปิดจนเหลือแต่ลูกตานั้นเป็นทัศนคติที่ปฏิบัติเพื่อป้องกันตนเองจากฟิตนะห์ (ความไม่ดีไม่งามทางสังคม) เช่น ป้องกันการล้อเลียน หรือ การหยอกล้อเชิงขู่สาวจากเพื่อนชาย เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2559, น. 11)

การคลุมฮิญาบที่ถูกต้องตามหลักศาสนา

ปัจจุบันฮิญาบของมุสลิมจำนวนมากไม่ต่างอะไรกับแฟชั่นเสื้อผ้าที่ออกมาตามรุ่นต่าง ๆ มีการออกแบบใหม่ตลอดเวลา เพื่อดึงดูดลูกค้า ด้วยเหตุว่ามีผู้หญิงมุสลิมจำนวนมากที่คลุมฮิญาบหลากหลายรูปแบบ และคิดว่าการคลุมฮิญาบจะคลุมแบบไหนก็ได้โดยไม่รู้ถึงการคลุมฮิญาบที่ถูกต้อง ซึ่งตามหลักศาสนาอิสลามได้กำหนดเรื่องการแต่งกายและการคลุมฮิญาบที่ถูกต้องของผู้หญิงมุสลิม ดังนี้ (เชค อัลบานีย์ รอฮิมอาลุลลอฮฺ, ม.ป.ป.)

1. ฮิญาบต้องปกปิดร่างกายทั้งหมด ยกเว้นส่วนที่อนุญาตให้เปิดได้
2. ผ้าคลุมฮิญาบต้องไม่มีการประดับประดาในตัวของมัน
3. เนื้อผ้าจะต้องไม่บาง เนื่องจากการปกปิดถือว่ายังไม่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่นั้น ามาปกปิดยังบางอยู่ และการสวมเสื้อผ้าที่บางเป็นการท ำให้เกิดฟิตนะห์(ความไม่ดี) เพิ่มขึ้น

4. เสื้อผ้าจะต้องไม่รัดรูป จนเห็นทรวดทรง
5. ต้องไม่ใส่เครื่องหอม น้ำหอม เมื่อออกจากบ้าน
6. ต้องไม่เป็นการแต่งกายเลียนแบบผู้ชาย
7. ไม่แต่งกายเลียนแบบบรรดาผู้หญิงที่ปฏิเสธศรัทธา เมื่อได้มีการกำหนดโดยบัญญัติว่าไม่อนุญาตสำหรับบรรดามุสลิมไม่ว่าชายหรือหญิง ไปเลียนแบบบรรดาผู้ปฏิเสธ ไม่ว่าจะเป็นการเลียนแบบประเพณี หรืองานรื่นเริงการเฉลิมฉลอง หรือการเลียนแบบเรื่องแต่งกายที่เป็นเครื่องแต่งกายเฉพาะสำหรับผู้ปฏิเสธ ถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่สำคัญอย่างยิ่งในบทบัญญัติอิสลาม
8. เสื้อผ้านั้นต้องไม่เป็นเสื้อผ้าชู้สาวระห่มหมายถึง สวมใส่เพื่อการอื้ออวด เสื้อผ้าที่ราคาแพงเกินความจำเป็น และฟุ่มเฟือย

ริบัตยฺ ฎากดีเศรซซูกุล (2558) การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากข้อมูล เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ถูกกีดกันมิให้คลุมฮิญาบในพื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้นประมาณ 20 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงวิธีคิดหรือการให้เหตุผลในการกีดกันการคลุมฮิญาบของบุคคลที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม

ริบัตยฺ ฎากดีเศรซซูกุล (2558) ผลจากการศึกษา พบว่า สถานภาพฮิญาบในสังคมไทยในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาได้ถูกวัฒนธรรมกระแสหลัก รวมถึงนโยบายจากส่วนกลางของภาครัฐเองได้มีความพยายามบูรณาการเพื่อความเป็นหนึ่งของรัฐ โดยใช้กรอบแนวคิด “ความเป็นไทย” เข้ามาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแบบดั้งเดิมของวัฒนธรรมและสังคมอิสลาม ซึ่งปัญหาการคลุมฮิญาบเป็นตัวอย่างหนึ่งอันเป็นการสะท้อนถึงปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรณีการเรียกร้องเพื่อให้นักศึกษาสวมฮิญาบในจังหวัดนครศรีธรรมราช หรือกรณีของนักเรียนโรงเรียนมัธยมหนองจอก เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะมีการออกกฎระเบียบเพื่อรองรับสิทธิในการคลุมฮิญาบตามศาสนา สถานการณ์ที่ผู้คลุมฮิญาบต้องประสบการถูกต่อต้านหรือการเลือกปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะทางใดทางหนึ่ง ซึ่งถูกมองว่าเป็นคนกลุ่มน้อยที่จะควรปฏิบัติตามคนกลุ่มใหญ่ที่มีการตีความว่ามีความเป็นสากลมากกว่า ซึ่งการเรียกร้องความชอบธรรมในการคลุมฮิญาบ นอกเหนือจากการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามที่ถือว่ามีค่ามากต่อการเป็นสตรีมุสลิมที่แท้จริงแล้ว ยังเป็นการรักษาและแสดงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมอีกด้วย ดังนั้น การทำความเข้าใจวิธีคิด หรือเหตุผลในการกีดกันและการแสดงความรังเกียจการคลุมฮิญาบจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ริบัตยฺ ฎักดีเศรซซูกุล (2558) สำหรับเหตุผลหรืออคติที่นำมาใช้กีดกันและแสดงความรังเกียจในการคลุมฮิญาบ นั้นส่วนหนึ่งมาจากเรื่องความไม่เป็นสากลของวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายนักศึกษามุสลิม เช่น กรณีในเวลาทีลงไปฝึกงานในโรงเรียนไทยพุทธ และมีบางทัศนคติมองว่าการใส่ชุดฮิญาบไม่ใช่ชุดนักศึกษาเป็นเพียงการใส่ชุดล้าลอง ซึ่งในความเป็นจริงมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่ได้มีกฎระเบียบห้ามนักศึกษาที่นับถือศาสนามุสลิมใส่ชุดฮิญาบ อีกทั้งทัศนคติส่วนตัวของผู้บริหารของหน่วยงานที่มีอคติ ไม่เปิดกว้าง และไม่ยอมรับในความแตกต่างของวัฒนธรรมการแต่งกาย โดยเฉพาะการสวมฮิญาบเช่นกัน ซึ่งทัศนคติที่เป็นด้านลบดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นกับสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ในเขตเมือง และจำเป็นต้องรักษาภาพลักษณ์ของโรงเรียน โดยมีการยกอ้างถึงระเบียบหรือกฎเกณฑ์ของสถาบันการศึกษาเพื่อที่จะไม่ให้กลุ่มนักศึกษาที่มาฝึกงานหรือคลุมผ้าฮิญาบ ซึ่งในความเป็นจริงไม่มีกฎระเบียบดังกล่าว นอกจากนี้ไม่เพียงแต่ในระดับโรงเรียนเท่านั้นที่มีมุมมองดังกล่าว บางครั้งผู้ปกครองของนักเรียนหรือนักศึกษาเองก็มีทัศนคติที่ต่อต้านและเกิดความไม่มั่นใจ และไม่ยอมรับในนักศึกษาที่คลุมผ้าฮิญาบในการที่จะมีสอนลูกหลานอีกด้วย

ริบัตยฺ ฎักดีเศรซซูกุล (2558) อย่างไรก็ตาม การปรับตัวด้วยการต่อต้านจากการกีดกันและการแสดงความรังเกียจ นักศึกษามุสลิมใช้ในการต่อสู้กับสังคมที่กีดกันหรือรังเกียจในการใส่ผ้าฮิญาบ คือ การรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายนักศึกษา เพื่อให้เกิดอำนาจที่ใช้ในการต่อรองกับทางมหาวิทยาลัย ในการที่จะขอคลุมผ้าฮิญาบขณะฝึกงาน หรือขอย้ายสถานที่ฝึกสอนที่ยอมรับให้นักศึกษามุสลิมสามารถคลุมผ้าในการฝึกสอนได้ อีกทั้ง สิ่งที่จะช่วยให้การต่อรองเกิดผลสำเร็จมากที่สุด คือ จำเป็นจะต้องมีผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการสนับสนุนที่มีพลังอำนาจในการต่อรองที่ค่อนข้างสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีบทบาททางการเมืองจะช่วยให้การต่อรองเป็นไปได้ง่ายมากขึ้น ทำให้เกิดการรวมตัวเป็น “เครือข่ายนักศึกษาคัดค้านการห้ามสวมฮิญาบ” จาก 24 องค์การนักศึกษาภาคใต้ รวมถึงจำเป็นต้องอาศัยแรงสนับสนุนและการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง และสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่การลดการเหยียดหยามของผู้คนรอบข้าง เช่น กลุ่มเพื่อน หรืออาจารย์ จะช่วยให้ผู้ถูกกีดกัน กลับมาใช้ชีวิตได้ปกติที่สุด และสามารถลดเส้นแบ่งทางศาสนาและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

นุรญาตี แคยิหฺวา (2561) การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศรัทธา แห่งฮิญาบ” (Faith of Hijab) เป็นการสะท้อนทัศนคติส่วนบุคคลของข้าพเจ้าต่อชนบทธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อความศรัทธาของชุมชนอิสลามทางภาคใต้ อีกทั้งยังแสดงถึงรากเหง้า ความผูกพันระหว่างข้าพเจ้าและครอบครัวจึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์

ผลงานทัศนศิลป์แบบสื่อผสม (Mixed media) ผ่านเทคนิค ผูก มัด ถัก ทอด้วยเส้นผ้า ที่ได้จากการนำผ้าปาเต๊ะมาตัดทีละเส้นๆ เกิดเป็นเส้นใย นำไปถักทอห่อหุ้มร่วมกับวัสดุ วัตถุ สิ่งของที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของข้าพเจ้าและผู้หญิงในครอบครัว ซึ่งผ้าปาเต๊ะเป็นผ้าที่ผู้หญิงในท้องถิ่นภาคใต้ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้สะท้อนถึง วิถีชีวิตของผู้หญิงในครอบครัว ผลงานนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ผ่านกระบวนการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ได้แก่ อิทธิพลที่ได้รับจากศาสนา อิทธิพลที่ได้รับจากครอบครัว และขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตพื้นถิ่น ความหมายและที่มาของผ้าปาเต๊ะ เทคนิคและกระบวนการ ผูก มัด ถัก ทอ ทฤษฎีทัศนศิลป์ทฤษฎีจิตวิทยา อิทธิพลที่ได้รับจากศิลปิน และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศิลปิน มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เกิดเป็นภาพร่างแนวคิดแบบ 2 มิติ ขยายภาพร่างแนวความคิดแบบ 3 มิติ ทาวัสดุที่จะนำมาสร้างสรรค์ให้ใกล้เคียงกับภาพร่างแนวคิดเพื่อตอบสนองแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์มากที่สุด และดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ผลงานนิพนธ์ เรื่อง “ศรัทธา แห่งฮิญาบ” (Faith of Hijab) ทั้งนี้สามารถสรุปผลการสร้างสรรค์ได้ดังต่อไปนี้

1. สร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์แบบสื่อผสม (Mixed media) ด้วยรูปแบบศิลปะจัดวาง (Installation) เรื่อง ศรัทธา แห่งฮิญาบ (Faith of Hijab) ด้วย เครื่องมือ เครื่องใช้ทางการเกษตร ผ้าปาเต๊ะ สะตอ บัตรนักเรียนอนุบาล เครื่องประติมากรรม แผ่นอะคริลิก เรซิน ไม้ดิน

2. สามารถสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนทัศนคติส่วนตัวในเรื่องศาสนา ความเชื่อ ความศรัทธา สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งการดำเนินชีวิตของผู้หญิงในครอบครัวและผู้คนในท้องถิ่นได้

3. ได้ศึกษาผลงานของศิลปินที่ใช้สัญลักษณ์มาสะท้อนแนวความคิดแทนค่าความรู้สึกภายในจิตใจ รวมทั้งศึกษารูปแบบและเทคนิคจากศิลปินที่สนใจ และศึกษาทฤษฎีแนวคิดทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ล้วนส่งผลต่ออิทธิพลการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์เรื่อง ศรัทธา แห่งฮิญาบ (Faith of Hijab)

4. สามารถสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนแนวความคิด อารมณ์ความรู้สึกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนผ่านผลงานสู่ผู้ชมผลงานได้

จากตัวอย่างกฎหมาย ฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการให้เสรีภาพในการแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลามซึ่งสอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 31 ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติ หรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่

เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพันธกรณีที่ประเทศไทยเป็นภาคี อาทิ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 18 กำหนดว่า “ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะประกาศศาสนาหรือความเชื่อของตน โดยการสอน การปฏิบัติ สักการบูชา และการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเอง หรือประชาคมร่วมกับผู้อื่น และเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล” และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 18 กำหนดว่า “1) บุคคลย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้ย่อมรวมถึงเสรีภาพในการมีหรือไม่นับถือศาสนา หรือมีความเชื่อตามคตินิยมของตน และเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตนโดยการสักการบูชา การปฏิบัติ การประกอบพิธีกรรม และการสอน ไม่ว่าจะโดยลำพังตัวเองหรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าต่อสาธารณชน หรือเป็นการส่วนตัว 2) บุคคลจะถูกบีบบังคับให้เสื่อมเสียเสรีภาพในการมีหรือไม่นับถือศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนมิได้ 3) เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของบุคคลอาจอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อจำกัดเฉพาะที่บัญญัติโดยกฎหมาย และตามความจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่น และ 4) รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย ในการให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กตามความเชื่อของตน”

อย่างไรก็ดี เสรีภาพในทางศาสนาอาจจำแนกออกเป็น 2 ประการ คือ 1) เสรีภาพในการถือศาสนาเป็นเสรีภาพบริบูรณ์ไม่อาจจำกัดได้ และ 2) เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนาเป็นเสรีภาพที่ไม่บริบูรณ์สามารถจำกัดได้เท่าที่จำเป็น เช่น การสักการบูชา การปฏิบัติ การประกอบพิธีกรรม การสอนศาสนา รวมไปถึงการแต่งกายและการสวม ผ้าคลุมศีรษะอันเนื่องมาจากข้อบัญญัติในศาสนาหรือตามความเชื่อของตน ทั้งนี้ การจำกัดเสรีภาพในทางศาสนาสามารถจำกัดได้ด้วยเหตุผลบางประการ โดยบทบัญญัติทางกฎหมายตามความจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่น (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2559, น. 3-55) และการจำกัดเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อาจกระทำได้หากเป็นปฏิบัติการต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือ

เสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้

กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย อีกทั้งการตรากฎหมายดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

ในกรณีการสวมผ้าคลุมศีรษะ หรือ ฮิญาบ ของนักเรียน หรือสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติและเป็นเสรีภาพที่สามารถกระทำได้ตามรัฐธรรมนูญ แต่หากจะมีการจำกัดเสรีภาพนั้นจะต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และเป็นกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐไม่อาจใช้มาตรการอื่นมาบังคับใช้แทน โดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพนั้น และต้องกระทบกระเทือนเสรีภาพของผู้ใช้น้อยที่สุด เช่น การจำกัดเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของผู้สวมฮิญาบหรือเพื่อความปลอดภัยของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2559, น. 55-56)

ดังนั้นอาจอธิบายได้ว่าด้วยเงื่อนไขของความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างและความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาวัฒนธรรม และความเชื่อของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนบางกลุ่มนำมาเชื่อมโยงเพื่อสร้างสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่มาอย่างยาวนาน ความแปลกแยกทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะความเชื่อ และการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของแต่ละศาสนาถือว่ามีความสำคัญและมีความเปราะบางต่อความรู้สึกเป็นอย่างมากของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธกับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังเช่นกรณีการสวมผ้าคลุมศีรษะ หรือ ฮิญาบ ของนักเรียน หรือสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ หรือความเชื่อทางศาสนา การที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้การดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามหลักศาสนาทุกศาสนาเป็นไปโดยไม่มีอุปสรรค ปรับทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ปรับหลักกฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เชื่อต่อเสรีภาพการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา ขจัดการเลือกปฏิบัติทางวัฒนธรรม และยอมรับในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อีกทั้งสังคมในพื้นที่ต้องยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมด้วย

Nausheen Pasha-Zaidi (2014) The 'Halo Effect' suggests that people impart positive traits to others based on initial impressions of characteristics such as physical attractiveness. In Muslim communities, this phenomenon may be extrapolated to the positive evaluation of women who wear the Islamic headscarf (or hijab). The present study focuses on the 'Hijab Effect' and its impact on the relationship between Islamic religiosity and perceived attractiveness. South Asian Muslim women living in the United States (US) and the United Arab Emirates (UAE) were surveyed. Hijabis rated themselves as more religious than non-hijabis. Additionally, Muslim women, regardless of their personal hijab status, rated hijabis as more attractive than non-hijabis. Results further indicated that religiosity, controlling for personal hijab status, did not have an independent influence on perceptions of hijabis in either the US or the UAE. However, in the UAE, women who were more religious did rate non-hijabis as less attractive. Discussion of the analysis focuses on the possible factors involved in the complex relationship between Muslim women and the hijab.

Hijab Effects

The Hijab Effect implies that women who wear the Islamic headscarf would receive higher ratings for other personal characteristics within Muslim communities. However, as a main goal of Islamic attire is to limit the physical exposure and attractiveness of women to men in their immediate family ('mahram'), would the Hijab Effect influence the perceived attractiveness of Muslim women? Studies addressing this are limited and show the possible influence of mainstream contexts on impression formation. Research conducted by Mahmud and Swami (2010), for example, supports the notion that religious attire affects perceptions of attractiveness. The researchers surveyed Muslim and non-Muslim men in Britain to study the effect of the hijab on men's perceptions of attractiveness and intelligence. The results showed that women wearing the hijab were rated lower for both attractiveness and intelligence. The researchers attributed their findings to the negative perceptions of religious markers among Western observers.

However, as Muslim women do not have to wear the hijab in front of other women, it is possible that the hijab may have a different effect upon Muslim women. In a study by Dunkel et al., (2010), Muslim women who wore a headscarf and non-Western dress showed a preference for a larger body shape. This goes against the Western ideal of thinness as a marker of attractiveness. Older non-hijabis, on the other hand, had greater preference for thinness than hijabis in the same age range, which the authors suggest may indicate a greater acceptance of Western ideals of beauty.

Mahfoodh's qualitative study (2008) on the practice of hijab among Arab Muslim girls (aged 9–12) in Michigan and Bahrain emphasizes the vast differences in individual interpretations of the hijab in both Muslim and non-Muslim contexts. As the hijab is part of the norm in Bahrain, girls are trained early on to view the hijab as a part of the rite of passage to adulthood. Thus, a woman wearing hijab is equated with goodness and morality, whereas a woman without hijab is considered 'less Muslim' (Mahfoodh, 2008).

Witkowski (1999) studied the perceptions of hijab among Lebanese and Kuwaiti women. He found that Lebanese women were perceived as more 'Western' than Kuwaiti women in that Kuwaiti women were more likely to wear Islamic dress and less likely to wear makeup and jewelry. Higher religiosity in the study was positively correlated with wearing Islamic dress and negatively correlated with wearing jewelry and cosmetics. The study further revealed that Arab women who wore the hijab were perceived to be more traditional in their social and gender relationships, more family-oriented and submissive to men, more patriotic and communal, and possibly more virtuous. Women in Western attire, on the other hand, were perceived to be more individualistic, materialistic, career-oriented, physically fit, and possibly more self-absorbed.

Although the literature on hijab in Western contexts continues to grow due to the association of a Muslim appearance with the threat of terrorism (Ajrouch, 2007; Haddad, 2007; Hassan, 2001; Jackson, 2010), less is known about the practice of hijab in Muslim majority contexts. Although the hijab signifies a religious identity, the different

ways in which the headscarf is worn can also provide visual clues to the cultural background of its wearers and in turn, a glimpse into the influence of cultural norms on the practice of hijab. Farrell (2008), for example, attributed the use of hijab by Emirati women as a sign of the patriarchal culture in the United Arab Emirates (UAE). However, the significance of the Emirati dress may go beyond traditional gender roles. The national dress for local women in the UAE consists of a headscarf and an abaya, a long black robe that is worn over a woman's clothing and serves to lessen the appearance of feminine curves. The abaya and headscarf may be embroidered with jewels and colorful threading to create a fashionable and elegant ensemble which can often distinguish locals from other Muslims. In fact, the use of the national dress by non-Emiratis can be a contentious issue among the locals who are increasingly threatened by the influence of expatriate culture on their national identity. Dress may thus be one way of encouraging self-segregation among ethnic groups in the UAE (Beuthe, 2008).

Religiosity and Perceptions of Attractiveness

Literature on the effect of religiosity as a moderator of perceptions of attractiveness is severely lacking. Levels of religiosity may be related to the division between hijabis and non-hijabis, thus highlighting the importance of variability within religious groups. As dress is a marker of group affiliation, the Hijab Effect would imply a greater degree of perceived piety towards those who wear hijab. Blades and Gillum (2010) found that the perceived religiosity of the interviewer affects the respondents' expressions of personal piety. Muslim respondents in the study reported higher levels of religiosity when the interviewer wore the hijab. As piety is considered to be a positive trait for Muslim women, more pious women tend to adopt more conservative dress, including the Islamic headscarf, to differentiate themselves from less pious women (Patel, 2010, as cited in Blades and Gillum, 2011). Harper's study (2007) of the perceptions of religious students toward non-religious people emphasizes this dichotomy. The results suggest that non-religious people may be subject to certain negative stereotypes, including perceptions of being hard-hearted, cynical, rebellious, faithless and non-spiritual. Although the study was based on a largely Christian

population, it nonetheless may shed some light on the use of hijab as a tool to differentiate between those who are perceived as pious and those who are not. Additionally, Mussap (2009) found that the strength of religiosity may serve as a buffer that protects Muslim women from appearance-based scrutiny and Western media images of the ideal body type.

The Position of the “Fashion Design” Profession as a Guild and its Formation in Iranian Social History during the Islamic Period.

The fashion design profession in Iran was not prominent until contact with the West during the second Qajar period. European tailors and the establishment of Western schools played a crucial role in its development. Iranians were skilled in tailoring but did not focus on fashion and frequently changed their clothing styles. The influence of the West and the availability of European expertise led to the formation and promotion of fashion design as a new profession in Iran.

The politics of body and the formation of women's jobs in the era of Reza Shah

During the modernization period in Iran under Reza Shah, the value of the female body became closely connected to Western culture. The government aimed to create a new society aligned with Western ideals, and the beauty industry played a big role. Women's bodies, previously hidden, became a focus of government policies and symbols of Western culture. This led to the emergence of a new image of Iranian women, especially among the middle and upper classes. Women's jobs started revolving around body management for the first time. Overall, the modernization efforts influenced how Iranian women's bodies were seen and created new employment opportunities related to body management.

5.มุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ในสังคมไทย

ข้อมูลเกี่ยวกับมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ที่ปรากฏในครั้งประวัติศาสตร์ของไทย ปรากฏตามหลักฐานตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ชาวเปอร์เซียหรือชาวอิหร่าน นับเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่เข้ามายังดินแดนอยุธยาอดีตราชธานีของไทยในอดีต นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 รวมทั้งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการค้ามากที่สุดในอยุธยาช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 ส่วนใหญ่

สืบเชื้อสายมาแต่ตระกูลขุนนางอิหร่าน อาทิ สถาปนิก, ช่างฝีมือ, นักปราชญ์ และกวีโดยชาวเปอร์เซียที่มีชื่อเสียงที่สุดคือเจกอะหมัดเกิดเมื่อปี พ.ศ. 2086 ที่ตำบลปาอีเนะชาฮาร์ เมืองกุม ได้เข้ามาในสยามในฐานะพ่อค้าเมื่อครั้งรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม ซึ่งได้ดำเนินธุรกิจจนมีฐานะมั่นคง และได้เข้ารับราชการในตำแหน่งกรมท่าขวาดูแลกิจการการค้ากับพ่อค้าชาวมุสลิม จนได้รับการแต่งตั้งเป็นพระยาบวรราชนายก ที่ปรึกษาราชการแผ่นดินในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง และลูกหลานในชั้นต่อมา ก็มีบทบาทในตำแหน่งกรมท่าขวาเรื่อยมา จนกระทั่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ตำแหน่งดังกล่าวจึงตกเป็นฝ่ายขุนนิย เจกอะหมัด เป็นบรรพบุรุษของสกุลขุนนาค อหะหมัดจุฬา อากาหะยี และนนทเกษ เป็นต้น

นอกจากผู้สืบเชื้อสายจากเจกอะหมัดแล้ว ก็ยังมีคนเชื้อสายเปอร์เซียคนอื่นๆ มีบทบาทในระดับสูงเช่นกัน โดยในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ก็มี อากามุฮัมหมัด อัครเสนาบดี, เจ้าพระยามรธา (สังข์) เจ้าเมืองนครราชสีมา และเจ้าพระยารามเดโช เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ก็มีเชื้อสายเปอร์เซียเช่นกันและในเวลาเดียวกันเชื้อสายของสายตระกูลของเจกอะหมัด กุมี ที่มีหลักฐานว่ามาแต่เมืองอิหร่าน ก็ได้พัฒนาเครือข่ายเป็นฝ่ายปกครอง ฝ่ายบริหาร เช่น ดำรงตำแหน่งมหาดเล็ก เจ้ากรมท่าขวา และสมุห์กลาโหม ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้มีผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองในช่วงอยุธยาทั้งสิ้น ดังกรณีพระยาเพชรพิไชย (ใจ) ที่เป็นข้าราชการใกล้ชิดในตำแหน่งจางวางกรมล้อมพระราชวัง ทุกครั้งเมื่อพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเสด็จไปไหนเขาก็จะตามเสด็จด้วย แต่ต่อมาพระยาเพชรพิไชยไม่มีชื่อในหมายตามเสด็จเมื่อครั้งพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศไปนมัสการพระพุทธบาท พระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระบรมราชโองการ "พระยาเพชรพิไชยเปนแขกเปนเหลือ ก็ให้สละเพศแขกเสีย มาเข้ารับศีลทางไทยในพระพุทธศาสนา" พระยาเพชรพิไชยจึงสนองพระบรมราชโองการ และปฏิญาณเป็นชาวพุทธ จึงมีการแยกฝ่ายที่นับถือพุทธและอิสลามเกิดขึ้นตั้งแต่นั้น

” เมื่อกลับมาก็ได้ดำโปรดเกล้าแต่งตั้งให้เป็นสมเด็จเจ้าพระยาซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดในทางการปกครองขณะนั้น

ดังนั้นบทบาทหากพิจารณาจากข้อมูลหลักฐานจะพบว่ามุสลิมชาวเปอร์เซียหรืออิหร่านได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญนับแต่ครั้งอยุธยาเป็นราชธานี และมีพัฒนาการร่วมกับสังคมไทยอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน รวมทั้งมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันทั้งทางการทูต เศรษฐกิจ และการเมืองระหว่างประเทศตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาซึ่งจะได้นำเสนอถึงประวัติและพัฒนาการของอิสลามในประเทศไทยต่อไป

6.แนวคิด ทฤษฎีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6.1 ทฤษฎีสัญวิทยา การอธิบายความหมายและการประกอบสร้างความหมายในทฤษฎีสัญวิทยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและบทความที่เกี่ยวข้องจากทฤษฎีสัญวิทยาและการสร้างความหมายของ แฟร์ดีน็อง เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure 1857-1913) กับแนวคิดมายาคติของโรลองด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes)) คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Greetz และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการอธิบายให้เห็นว่า การสวมซาไดรนั้นเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งมีนัยยะทั้งทางด้านการต่อสู้ทางการเมืองที่ปรากฏในการปฏิบัติอิสลามอิหร่านและถูกนำมาเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ในประเทศไทย

ทฤษฎีสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) สัญวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบสัญลักษณ์ของทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราเป็นสิ่งที่อยู่ในความคิดของมนุษย์ เนื่องจากสิ่งรอบตัวเราไม่ได้มีความหมายในตัวเองมาตั้งแต่ต้น แต่ความหมายของทุกสิ่งนั้นเกิดจากมนุษย์เป็นผู้สร้างความหมาย ด้วยการสื่อแสดงผ่านวิธีการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการต่าง ๆ ของคนในสังคมนั้น ๆ สัญวิทยาจึงเป็นศาสตร์แห่งสัญยะ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสัญศาสตร์ (Semiotics) ซึ่งเป็นหลักวิชาการแขนงหนึ่งที่ศึกษาระบบการสื่อความหมาย โดยพัฒนามาจากฐานการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง (Structural Linguistics) ของนักภาษาศาสตร์ชาวสวิสชื่อ แฟร์ดีน็อง เดอ โซซูร์ จากนั้นจึงแตกแขนงออกไปในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2545 : 7) ประวัติความเป็นมาในการศึกษาสัญยะ มีพัฒนาการมาเป็นลำดับก่อนจะได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 ในงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดของนักปรัชญาที่ศึกษาเรื่องสัญวิทยา ได้แก่

แฟร์ดีน็อง เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) กล่าวว่าความหมายของสรรพสิ่งมิได้ดำรงอยู่ในตัวของสิ่งนั้น แต่อยู่ที่ความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่น ๆ ภายใต้ระบบเดียวกัน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ให้ความเห็นว่าแนวคิดนี้คือการสร้างแนวญาณวิทยา นอกจากนี้เดอโซซูร์ยังได้ให้ความหมายของสัญยะว่าเป็นเรื่องความสัมพันธ์ (Relations) และความแตกต่าง (Distinction) เดอโซซูร์ เรียกความหมายแบบนี้ว่า “Diacritics” สัญยะเป็นหน่วยพื้นฐานที่สุดของภาษา คือระบบของความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนที่เชื่อมโยงระหว่าง รูปสัญยะ คือ ตัวสื่อหรือ ตัวหมาย (Signifier) เป็นรูปแบบทางกายภาพของสัญลักษณ์ เช่น คำที่ถูกเขียน ลายเส้น ที่ก่อให้เกิดภาพวาด รูปภาพ หรือเสียง ส่วนความหมายสัญยะ คือความคิดที่รูปสัญยะต้องการจะสื่อ หรือตัวหมายถึง (Signified) สองส่วนนี้ประกอบกันขึ้นเป็นสัญยะ ขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้

เดอโซซูร์ อธิบายว่ารูปสัญลักษณ์จะเป็นการเลือกโดยจงใจเพื่อสื่อถึงความคิดหรือจินตภาพเฉพาะแบบหนึ่ง แต่มิได้หมายความว่าในสัญลักษณ์นั้นมีอิสระ ตรงกันข้ามรูปสัญลักษณ์ที่ใช้จะต้องขึ้นกับการยอมรับของชุมชนที่ใช้ภาษานั้น ๆ ด้วย ซึ่งคนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าภาษาเป็นธรรมชาติ มองไม่เห็นลักษณะที่ถูกกำหนดให้เป็นของภาษา ภาษาเกิดจากการประกอบขึ้นของรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ ดังนั้น ภาษาจึงมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากสัญลักษณ์เป็นเรื่องการถูกกำหนดให้เป็น จึงมิได้ขึ้นกับกฎเกณฑ์ใดเป็นการเฉพาะ แต่ขึ้นกับขนบธรรมเนียม จารีตปฏิบัติของแต่ละสังคม เป็นเรื่องของการตกลงกันในแต่ละสังคม การเปลี่ยนแปลงของภาษา จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญลักษณ์กับความหมายของสัญลักษณ์ ซึ่งความหมายของแต่ละสังคม แต่ละภาษา และแต่ละยุคสมัยจึงไม่มีความหมายใดที่แน่นอน ถูกต้องตายตัว และเปลี่ยนแปลงได้เสมอ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2545: 23-26)

แนวคิดของเดอโซซูร์ นำมาใช้ในงานวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับการอธิบายการแต่งกายโดยการสวมชาโดร์ว่ามีนัยแฝงเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์

โรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) นักภาษาศาสตร์ชาวฝรั่งเศส มีสนใจศึกษาสัญลักษณ์วิทยาหรือสัญศาสตร์ เขาเสนอว่าระหว่างสิ่งที่เราเรียกหรือเขียนถึงกับสิ่งที่มีความหมายที่สื่อออกมา มีสิ่งที่เรียกว่าสัญลักษณ์ (Sign) กล่าวคือภาษาเป็นตัวเชื่อมโยงความคิด (Concept) เข้ากับภาพ (Image) สัญลักษณ์จึงเป็นการสื่อความหมายทางภาษา ต่อมาในสังคมสมัยใหม่มนุษย์สร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาเพื่อสื่อความหมายทางวัฒนธรรมซึ่งบาร์ตส์เรียกสัญลักษณ์ ที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมว่า มายาคติ (สุภาวงศ์ จันทวานิช. 2554 : 219)

มายาคติ (Myth) หมายถึง การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวให้ถึงที่สุดได้ว่า เป็นกระบวนการของการลวงให้หลงอย่างหนึ่ง แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่ามายาคติเป็นการโกหกหลอกลวงแบบป็นน้ำเป็นตัว หรือการโฆษณาชวนเชื่อที่บิดเบือนข้อเท็จจริง มายาคตินั้นมิได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้น ทุกอย่างปรากฏต่อหน้าต่อตาเราอย่างเปิดเผย แต่เราต่างหากที่คุ้นเคยกับมันเสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างทางวัฒนธรรม เราเองที่ “หลง” คิดไปว่าค่านิยมที่เรายึดถืออยู่นั้นเป็นธรรมชาติ หรือเป็นไปตามสามัญสำนึก”

แนวคิดของโรล็องด์ บาร์ตส์ นำมาใช้ในงานวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับการอธิบายการแต่งกายโดยการสวมชาโดร์ว่าเป็นมายาคติอย่างหนึ่งในการเชื่อมโยงและสื่อความหมายของการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้น

กระบวนการการทำงานของมายาคติ

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2551 : 118) อธิบายถึงกระบวนการการทำงานของมายาคติว่า การที่จะเข้าใจระบบการทำงานของมายาคติหรือสามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นหรือไม่เป็นมายาคตินั้น ต้องเข้าใจ สัญวิทยา (Semiology) ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ที่ รหัส (Code) กับข้อความ (Message) หรือ ตัวหมาย กับตัวความหมาย ซึ่งความหมาย อาจเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ขึ้นกับบริบทของพื้นที่ แต่สำคัญว่า มายาคติต้องทำงานในลักษณะร่วมเวลา คือ การลื่นไหลของความหมายจะถูกวิเคราะห์ในระนาบเวลาเดียวกันเท่านั้น ส่วนมิติของความหมายในลักษณะล่วงเวลานั้นจะเรียกว่าการเปลี่ยนแปลงของความหมาย

การศึกษาเพื่อหามายาคติเป็นการศึกษาจากระบบสัญลักษณ์ของภาษาที่มีอยู่ก่อนแล้ว ถือเป็นระบบสัญวิทยาอันดับที่สอง (Second-order Semiological System) ซึ่งสิ่งที่ถูกศึกษาจะถูกลดทอน ให้กลายเป็นเพียงวัตถุที่มีหน้าที่เป็นเพียงรูปสัญลักษณ์ใหม่ (Form) ของมายาคติ (สัญลักษณ์) ของความหมายชุดที่หนึ่ง (ภาษา) ความหมายที่สองของมายาคติ สัญลักษณ์คือความคิด (Concept)

ดังนั้น มายาคติคือ ระบบการสร้างความหมายชุดที่สองของสังคม ที่วางอยู่บนระบบของภาษา (ความหมายชุดที่หนึ่ง) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างความหมายหลักที่สังคมยอมรับร่วมกัน

สุภางศ์ จันทวานิช (2554 : 222) อธิบายกระบวนการการทำงานของมายาคติสัญวิทยาของบาร์ตส์เน้นการวิเคราะห์วัฒนธรรม เขาจึงไม่หยุดมองแต่เพียงความหมายเบื้องต้นของสัญลักษณ์แต่มองไปถึงความหมายแฝงหรือความหมายระดับที่สองของสัญลักษณ์ ความหมายแฝงนี้ผูกโยงกับค่านิยมทางสังคม เป็นความหมายทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์ มีสถานะเป็นมายาคติ และต่อมา จึงวิเคราะห์ความหมายระดับที่สามหรือระดับ “มายาคติ” ซึ่งในการวิเคราะห์นี้ ผู้วิเคราะห์จะต้อง มีข้อมูลเชิงบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาอธิบายความหมายที่สะท้อนมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อหรือการให้คุณค่า (อัจฉรา ปัทมทรานุกุล. 2551 : 13)

แนวคิดทฤษฎีสัญลักษณ์ของเดอ ซูไซร์ (de Saussure) ที่ได้วางระบบการวิเคราะห์ความหมายและรหัส (Code) ส่วนแนวคิดมายาคติของบาร์ตส์ (Barthes) ก็ได้นำเอาแนวคิดสัญลักษณ์มาผูกเข้ากับแนวคิดเรื่องโครงสร้างอำนาจในสังคม บาร์ตส์ (Barthes) เสนอว่า การวิเคราะห์สัญลักษณ์ไม่ได้วิเคราะห์เพียงเพื่อเข้าใจความหมายสัญลักษณ์แต่ละตัวว่าคืออะไรหากต้องให้ความสนใจพลังอำนาจของสัญลักษณ์ ที่ทำให้เกิดการยอมรับร่วมกัน

ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ทฤษฎีนี้เริ่มด้วยความคิดเรื่องการกระทำระหว่างกัน (Interactionism) และสัญลักษณ์ (Symbol) ซึ่งเป็นหัวใจแล้วจึงขยายวงออกไปถึงมนุษย์แต่ละคน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมและสภาพของสังคมมนุษย์ ทฤษฎีนี้นับเป็นทฤษฎีประเภทจุลภาค เพราะให้ความสำคัญต่อมนุษย์แต่ละคน ทฤษฎีนี้เข้ามาช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ (จิตใจตัวตน หรืออัตตา บุคลิกภาพ) และสังคมครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น การนำทฤษฎีนี้มาใช้ในงานวิจัยคือ การนำทฤษฎีอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องความเชื่อและศาสนาของสตรีมุสลิมอิหร่านในสมัยก่อนการปฏิวัติอิสลามและการต่อสู้เพื่อชัยชนะในการปฏิวัติอิสลามอิหร่านโดยกล่าวถึงการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ และการกระทำระหว่างกันทางสังคม สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจเบื้องต้น คือ การกระทำระหว่างกันทางสังคมและการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ การกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) หมายถึง การกระทำของบุคคลที่มีผลอย่างหนึ่งต่อความคิดหรือการกระทำของบุคคลอีกคนหนึ่งไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การโฆษณาสินค้าในโทรทัศน์ ดังนั้นการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

นอกจากนั้น นักสังคมวิทยายังได้แบ่งแยกการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ ออกจากการกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรม (Behavioral Interactionism) โดยการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์มีการถ่ายทอดความคิดด้วยใจ ส่วนการกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรมไม่มีการถ่ายทอดความคิด การเข้าใจกันระหว่างคู่สัมพันธ์จะอาศัยพฤติกรรมที่แสดง (Overt Behaviors) เท่านั้น การกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรมเป็นการกระทำระหว่างกันของสัตว์โลกโดยทั่วไป ในขณะที่การกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ เป็นของมนุษย์แต่สำหรับมนุษย์จะใช้การกระทำระหว่างกันทั้งสองอย่างผสมกันในการเข้าใจกัน คือ อาศัยพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นสื่อในการรู้ความหมายของคู่สัมพันธ์ เนื่องจากการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ต้องมีการสื่อความคิดกัน เช่นนี้ คติการกระทำระหว่างกัน (Interactionism) คติการกระทำระหว่างกัน หรือปฏิปถันนิยม มักมีคำถามต่อไปนี้นำทาง ในการสร้างความคิดเชิงทฤษฎีซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับนักการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ หรือทฤษฎีการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ คือ มนุษย์คิดว่ามนุษย์คนอื่นเป็นอย่างไร สร้างสรรค์สังคมขึ้นมาอย่างไร บำรุงรักษาสังคมไว้ได้อย่างไร หรือเปลี่ยนแปลงสังคมไปอย่างไร สังคมและบุคลิกภาพของบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมทั้งหลายสะท้อนปรากฏการณ์ในสังคมขึ้นเหนือผูกพันกัน แต่ขณะเดียวกันก็มีลักษณะของตนเองได้อย่างไร เช่น แนวคิดของ George Herbert Mead

Mead อธิบายทฤษฎีการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ เนื้อหาสาระความคิดของเขา ได้มาจากหนังสือ Mind, Self and Society (1943) ความคิดของ Mead เกี่ยวกับการกระทำระหว่างกันก็ไม่ได้ต่างสิ่งประดิษฐ์อื่นๆ สำหรับยุโรปมี George Simile ได้คิดถึงเรื่องนี้อย่างจริงจังมาก โดยเขาใช้คำว่า Sociability แทนคำว่า Interaction ข้อคิดข้อเขียนของเขา ทำให้ความคิดเรื่องการกระทำระหว่างกันมีฐานะสูงขึ้นจากการเป็นเพียงเรื่อง “รู้รู้กันอยู่” (ทำนองเรื่องสามัญดำเนิน Take-for-Granted) ซิมเมล ชี้แจงว่า โครงสร้างมหภาคและกระบวนการมหภาคที่ทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีขัดแย้งได้พูดไว้ เช่น ชนชั้น รัฐ ครอบครัว ศาสนา พัฒนาการ เป็นต้น ในท้ายสุดเป็นเพียงภาพสะท้อนของการกระทำระหว่างกันของบุคคลนั่นเอง ในเบื้องต้น การกระทำระหว่างกันเหล่านี้ ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมระดับสูงขึ้นไป (กว่าระดับบุคคลที่เรียกว่า Emergent Social Phenomena) ผลต่อมาก็คือ เมื่อเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมระดับสูงขึ้นไปแล้ว ทำให้เป็นความรู้พื้นฐานในการทำความเข้าใจกระบวนการการกระทำระหว่างกันที่เกิดขึ้นในระยะแรก และต่อมาส่งผลให้มีความยั่งยืนต่อไปได้ ต่อจากนั้นซิมเบลได้ขยายความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของการกระทำระหว่างกันอีกหลายอย่างที่เป็นพื้นฐานให้แก่ความคิดของนักการกระทำระหว่างกันรุ่นหลัง กระนั้นก็มีความคิดของซิมเบลก็ยังไม่เป็นระเบียบ หมวดยกกว้างขวางเพียงพอที่จะเป็นรากฐานสมบูรณ์ให้กับทฤษฎีการกระทำระหว่างกันได้ ได้แสดงให้เห็นว่า การกระทำระหว่างกันของบุคคลหล่อหลอมโครงสร้างทางสังคมอย่างไร และในทางกลับกัน ได้แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมในฐานะที่เป็นข่ายงาน (Network) ของการกระทำระหว่างกันมีอิทธิพลหล่อหลอมปัจเจกชนได้อย่างไร โดยบุคคลเหล่านี้ได้ช่วยกันขยายความคิดของซิมเบลด้านต่างๆ ให้ละเอียดกว้างขวางขึ้น ต่อมา Mead จึงได้จัดรูปแบบความคิดที่กระจัดกระจายกันเหล่านั้นให้เป็นระเบียบเป็นพื้นฐานสำหรับปริทรรศน์ทางการกระทำระหว่างกันได้ โดย Mead เป็นผู้เชื่อมโยงความคิดเรื่องจิตมนุษย์ อดตามมนุษย์และโครงสร้างของสังคมเข้ากับกระบวนการการกระทำระหว่างกันทางสังคม Mead มีความเห็นว่า ลักษณะเด่นของจิตมนุษย์มี 3 ประการ คือ

1. จิต มีความสามารถใช้สัญลักษณ์กำหนดสิ่งต่างๆ ในสภาพแวดล้อม ทำให้สามารถ “รู้จัก” สิ่งต่างๆ เหล่านั้น
2. จิตสามารถฝึกซ้อมแนวการกระทำต่อสิ่งต่างๆ ดังกล่าว แนวทางต่างๆ ก่อนที่จะได้ลงมือกระทำสิ่งต่างๆ ดังกล่าว แนวทางต่างๆ ก่อนที่จะได้ลงมือกระทำจริง
3. จิตสามารถหักห้ามแนวการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมไม่ควร

การฝึกซ้อมในใจตามข้อ 2 ก่อนที่จะได้มีการปฏิบัติจริง Mead เรียกกระบวนการใช้สัญลักษณ์หรือใช้ภาษานี้ว่า “การฝึกซ้อมในใจ” (Imaginative Rehearsal) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคิดเกี่ยวกับจิตมนุษย์ของเขาว่า จิตเป็นกระบวนการไม่ใช่เป็นโครงสร้าง ความคิดเรื่องการฝึกซ้อมในใจนี้เองเป็นความคิดสำคัญทำให้ Mead อธิบายการเกิดขึ้นของกลุ่มที่เป็นระเบียบ (Organized Group) และการดำรงอยู่ได้ของกลุ่มเหล่านี้ เพราะจิตจะเลือกสรรแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมความร่วมมือและการปรับตัวจึงจะทำให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ ความคิดเรื่องจิตเป็นเรื่องสำคัญในทัศนะของ Mead เพราะ ถ้าไม่มีจิตแล้วอัตตาและสังคมก็จะไม่เกิด แต่ Mead ก็ได้สนใจเรื่องจิตของคนโตแล้ว เขาสนใจเฉพาะการเกิดของจิตของมนุษย์ในวัยทารกและวัยเด็ก Mead เชื่อว่า จิตเป็นผลผลิตของสังคม (Social Product) คือ ไม่ได้มีมาแต่กำเนิดจิตเกิดจากการที่มนุษย์สัมพันธ์กัน โดยขั้นแรกของทารกที่เกิดมาจะมีความสัมพันธ์กับผู้ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ พี่และคนใกล้ชิดอื่นๆ ทารกจะเลือกสรรท่าทาง (Gesture) ต่างๆที่เขาแสดงออกไปอย่างเดาสุ่มกับบุคคลเหล่านั้น ที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นกระทำตอบในทางบวก การเลือกสรรเช่นนั้น อาจเป็นได้ทั้งโดยการสอนของบุคคลเหล่านั้นหรือเลือกเดาสุ่มเอาเอง การเลือกท่าทางเช่นนี้ ดำเนินเรื่อยไปจนกระทั่งพบ “ความหมายทั่วไป” (Common Meaning) ของท่าทางเหล่านั้นที่เข้าใจตรงกัน ทั้งทารกและผู้แวดล้อม จากนั้นท่าทางต่างๆก็มีความหมายถึงสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะขึ้น ผู้มีความสัมพันธ์กับมีแนวโน้มที่จะมีปฏิกิริยาต่อท่าทางเหล่านั้น ทำนองเดียวกัน Mead ให้ชื่อท่าทางที่มีความหมายทั่วไปนี้ว่า “ท่าทางตามประเพณี” (Conventional Gesture) ท่าทางตามประเพณีนี้จะก่อให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพสำหรับการกระทำระหว่างกันมากขึ้น เพราะมีความหมายตายตัว ดังนั้นจึงกระตุ้นให้ผู้เข้าสัมพันธ์ต้องปรับตัวระหว่างกันมากขึ้นเป็นผลให้เพิ่มความสามารถของบุคคลมากขึ้น

ความสามารถใช้และตีท่าทางตามประเพณี ที่มีความหมายทั่วไปของมนุษย์นี้ เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการพัฒนาจิต อัตตา และสังคม กล่าวคือ เมื่อมนุษย์รับรู้และตีความท่าทางแล้วก็แสดงว่า มนุษย์มีความสามารถ “สวมบทบาทของผู้อื่น” (เอาใจเขามาใส่ใจเรา Take the role of the Other) เพราะ เมื่อมาถึงตอนนี้ เขาสามารถนึกคิดตามแนวของผู้ที่เขาต้องร่วมมือเพื่อการอยู่รอดได้ เมื่อสามารถอ่านและตีความท่าทางตามประเพณีที่ไม่ได้แสดงออกมาอย่างเปิดเผยได้ บุคคลก็สามารถฝึกซ้อมแนวปฏิบัติตอบในใจ เพื่อเลือกแนวทางที่จะได้รับความร่วมมือจากผู้อื่นก่อนเอาใจเขามาใส่ใจเราได้ ดังนั้น การที่บุคคลสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเราได้ จึงเป็นการเพิ่มความความเป็นไปได้ จึงเป็นการเพิ่มความความเป็นไปได้ในการกระทำระหว่างกันที่ประสานร่วมมือกัน โดยสรุป เมื่อบุคคลได้พัฒนาความสามารถ 3 ประการ ต่อไปนี้ คือ

- 1.ความสามารถในการเข้าใจท่าทางตามประเพณีนี้ได้
- 2.สามารถใช้ท่าทางต่างๆเหล่านี้ เข้าใจท่าทางของคนอื่นได้
- 3.สามารถฝึกซ้อมแนวทางปฏิบัติตามทางเลือกต่างๆในใจได้

Mead เชื่อว่าบุคคลหรือสิ่งมีชีวิตนั้นมี "จิต" แล้ว อุตตาทางสังคม เมื่อมนุษย์สามารถให้ความหมายกับสิ่งต่างๆและบุคคลอื่นในสภาพแวดล้อมได้แล้ว เขาก็สามารถให้ความหมายกับตัวของเขาได้เสมือนเป็นสิ่ง หรือบุคคลอื่นเหมือนกัน ดังนั้น การตีความหมายของท่าทางต่างๆ จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการประสานงาน ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่จะสามารถนำมาประเมินผลตนเองได้ด้วย การประเมินผลตนเองขึ้นอยู่กับกระบวนการของจิต Mead กล่าวว่าเมื่อบุคคลได้ "ภาพตนเอง" (Self-Image) จากสายตาของคนอื่นที่สัมพันธ์กับตนระยะหนึ่ง ภาพตนเองที่มีลักษณะชั่วคราวนี้จะค่อยๆฝังลึก จนในที่สุดจะกลายเป็น "ความคิดเกี่ยวกับตนเอง" (Self-Conception) ที่เป็นเสมือนวัตถุอย่างหนึ่งที่มีความสม่ำเสมอ เป็นบุคคลประเภทหนึ่งที่มีท่าทีความโน้มเอียงที่จะชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Disposition) ที่ประสานสอดคล้องกัน มั่นคงถาวรของตนขึ้น กลายเป็นอัตตาของบุคคลนั้น Mead เลือกแสดงขั้นตอนสำคัญ ในกระบวนการพัฒนาอัตตา 3 ขั้นตอนด้วยกัน โดยแต่ละขั้นตอนจะแสดงทั้งการเปลี่ยนแปลงภาพตัวเองที่ลักษณะชั่วคราวและการลงรากฝังลึกลงไป ในความรู้สึกของความคิดเกี่ยวกับตนเองด้วย คือ ประการที่ 1 ขั้นเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Role-Taking) ซึ่งการสมบทบาทของผู้อื่น Mead เรียกว่า ขั้นการเล่นบท (Play Stage) ในขั้นนี้เป็นขั้นที่มนุษย์ยังเป็นเด็กทารก มีความสามารถในการเล่นบทได้จำกัดเพียงคนสองคน ภาพของตนเองก็ยังจำกัดไม่แน่นอนแต่อย่างใด ขั้นที่ 2 ขั้นเกมกีฬา (Game Stage) ช่วงนี้ร่างกายของเด็กเจริญวัยขึ้นแล้ว สามารถสวมบทบาทของผู้อื่นได้มากขึ้น ตัวอย่าง เช่น การประสานร่วมมือกับผู้อื่นได้มากขึ้น ร่วมกิจกรรมที่มีการประสานงานกันอย่างมีระเบียบมากขึ้น (Mead ชอบเทียบเคียงขั้นนี้กับทีมฟุตบอล) โดยบุคคลจะต้องสวมบทบาทของนักฟุตบอลคนหนึ่ง เล่นฟุตบอลประสานกับคนอื่น (ให้ได้ชัยชนะทีมคู่ต่อสู้และชนะใจคนดู) ขั้นสุดท้ายเป็นขั้นที่บุคคลสามารถสวมบทบาทของบุคคลทั่วไป (Generalized Other) หรือกลุ่มท่าทีของสังคม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ Mead เห็นว่าบุคคลสามารถยึดถือปริทรรศน์ทั่วไปของชุมชน หรือความเชื่อทั่วไป ค่านิยม บรรทัดฐานของสังคมหนึ่งในการกระทำระหว่างกันด้านต่างๆได้ ซึ่งหมายถึง มนุษย์สามารถทั้ง 1) เพิ่มความเหมาะสมในการตอบโต้กับผู้อื่น ในการกระทำระหว่างกันมากขึ้น และ 2) ขยายขอบเขตภาพตนเองจากความสามารถในการสวมบทบาทของบุคคลจำนวนมากขึ้นอยู่เสมอ และการขยายวงจำนวนคนที่บุคคลสวมบทบาทนี้เอง ที่เป็นขั้นตอนของพัฒนาการของอัตตาขั้นต่างของมนุษย์

สังคมมนุษย์ ตามทัศนะของ Mead สังคม หรือคำที่เขา เรียกว่า “สถาบัน” คือ การกระทำระหว่างกันที่จะจัดระเบียบแล้วและมีแบบแผนของบุคคลต่างๆ การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นได้เพราะ “จิต” ถ้าไม่มีจิตเสียแล้ว บทบาทและการคิดหาทางเลือกต่างๆของกิจกรรม ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ Mead ย้ำว่า ผลกระทบทันทีของการยึดถือบทบาท คือการ สามารถควบคุมลักษณะการโต้ตอบของเขาเอง การควบคุมการโต้ตอบของเขาเองได้เกิดจากความสามารถของบุคคล ในการสวมบทบาท (นึกถึง) ของผู้อื่นได้ เพราะ การควบคุมการโต้ตอบของเขานี้เองที่ทำให้บุคคลสามารถเข้าใจผู้อื่นและปฏิบัติตอบได้อย่างถูกต้องในกลุ่มที่เขาสังกัดอยู่ นอกจากนี้ สังคมยังต้องขึ้นกับอัตตา (Self) ด้วย เพราะ อัตตาเกิดจากทัศนะของ Generalized Other หากไม่สามารถมองเห็นและประเมินค่าตนเอง จากสายตาคนอื่นแล้วการควบคุมทางสังคมก็จะอาศัยเพียงการประเมินตนจากบทบาทของตนเท่านั้น ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถประสานกิจกรรมที่แตกต่างๆได้

Mead สามารถมองสังคมในสภาพที่เปลี่ยนไปมาและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้ด้วย เพราะ การแทรกบทบาทและเลือกบทบาทหรือแนวทางการปฏิบัติ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวได้ตลอดเวลาที่มีการโต้ตอบกับผู้อื่น (Response) นอกเหนือจากนั้น การถือเอาอัตตาเป็นวัตถุอย่างหนึ่งในกระบวนการกระทำของสังคม ทำให้บุคคลสามารถประเมินค่าอัตตาในสายตาของผู้อื่นได้ด้วย หลักจากนั้น ก็สามารถวางแผนการโต้ตอบได้ บริทรทัศน์เช่นนี้ เน้นลักษณะสังคมและแบบแผนขององค์การสังคมว่า เป็นทั้งการสืบเนื่องและเปลี่ยนแปลงตามความสามารถในการปรับตัวของจิต และการต่อรองของอัตตา ในส่วนนี้ Meadกล่าวว่า “สถาบันของสังคมก็คือ รูปแบบที่เป็นระเบียบของกลุ่มหรือกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการจัดระเบียบจนบุคคลสมาชิกของสังคม สามารถปฏิบัติตนได้สมบูรณ์ ด้วยการถือลักษณะท่าทางของผู้อื่นที่มีต่อกิจกรรมเหล่านี้ แต่ก็ไม่เป็นเหตุผลใดหรือเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นอย่างไร ที่สถาบันสังคมจะต้องบีบบังคับหรืออนุรักษ์นิยมอย่างมากมายหรือไม่ยืดหยุ่น ไม่ก้าวหน้า ไม่ส่งเสริมบุคคลแทนที่จะทำให้เสียกำลังใจ”

โดยสรุป สำหรับ Mead สังคม คือ แบบแผนที่ประสานสอดคล้องกันของกิจกรรมที่มนุษย์ก่อขึ้น ซึ่งดำรงรักษาไว้ เปลี่ยนแปลงไปตามกำหนดระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ระหว่างบุคคลหรือแต่ละคน ทั้งการบำรุงรักษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมกระทำผ่านกระบวนการของจิตและอัตตา

เฮอริเบิร์ต บลูเมอร์ (Herbert Blumer) ได้อธิบายการจัด ระเบียบทางสังคมว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมของ กลุ่มต่างๆเกิดจากผลของการที่บุคคลแปลหรือ กำหนดความหมายของการกระทำต่อการมีปฏิริยาโต้ตอบไม่ได้มีโดยตรงต่อการกระทำของบุคคลแต่เป็นปฏิริยาที่มีต่อความหมายของการ กระทำหรือการแสดงออกฉะนั้นความสัมพันธ์จึงมันเอง เป็นการใช้

สัญลักษณ์การตีความและการแสวงหา ความหมายที่แท้จริงของการกระทำต่างๆ การแสดงออกในลักษณะกระทำต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ ต่อกันจึงอยู่ในรูปของกระบวนการที่บุคคลทั้งหลาย เข้าใจในเหตุการณ์สามารถประเมินเหตุการณ์ให้ ความหมายและตัดสินใจที่จะมีการกระทำโต้ตอบได้ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536:58)

แนวคิดเรื่องพื้นที่ (Space)

พื้นที่ (Space หรือ Sphere) หมายถึง อาณาบริเวณที่ซึ่งสมาชิกในสังคมสามารถสรรสร้างหรือแลกเปลี่ยนความคิด เป็นพื้นที่ในโลกทางสังคมซึ่งปัจเจกบุคคลมาพบปะพูดคุยและอภิปรายกันอย่างเสรีในประเด็นปัญหาทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ประเด็นจากการอภิปรายได้เถียงปัญหา ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จะถูกตีแผ่แลกเปลี่ยนกันในพื้นที่ สาธารณะ ก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและนำไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมือง นอกจากนี้แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะแล้ว บทความฉบับนี้ยังนำเสนอแนวคิดเรื่องการผลิตพื้นที่ในฐานะที่ตัวแบบ ความสัมพันธ์ Henri Lefebvre ที่มองความสัมพันธ์ของพื้นที่กายภาพและพื้นที่เชิงจินตภาพใน ลักษณะถ่ายเทกันเชิงวัฏจักรและเป็นพลวัต โดยมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาพตัวแทนของพื้นที่ (Representations of space) พื้นที่ที่เป็นตัวแทน (Representational space) และปฏิบัติการต่อพื้นที่กายภาพ (Spatial practice) จนนำไปสู่การผลิตซ้ำชุดความหมายใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจและชุดความหมายที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการและผลลัพธ์ใน พื้นที่ประกอบกับการสร้างความหมายใหม่ในท้ายที่สุด (Harvey, 2007, pp. 41-42) แนวคิดของเลเฟบเวร์ให้ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์เชิงความหมายของกระบวนการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical space) ที่สัมพันธ์โดยตรงกับพื้นที่ทางสังคม (Social space) และพื้นที่ในมโนทัศน์ (Mental space) ความสัมพันธ์ของการพัฒนาให้กลายเป็นมโนทัศน์ทางสังคม เรื่อง การผลิตซ้ำทางสังคมที่กระทำผ่านพื้นที่กายภาพได้ขยายแนวคิดโดยฉายภาพให้เห็นถึงกระบวนการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ในความทรงจำของผู้คน โดยพื้นที่ทางกายภาพในฐานะตัวแสดง (Subject) ได้ส่งผลให้เกิดความเข้าใจหรือสำนึกบางอย่างต่อพื้นที่ร่วมกันในสังคม จากการปฏิบัติกิจกรรมผ่านพื้นที่กายภาพนั้นๆ (Spatial practice) จนสังคมผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์พื้นที่และความหมายความเข้าใจ (Representational spaces) จนผลิตสิ่งทีเรียกว่า “ภาพตัวแทนของพื้นที่” (Representation of space) ออกมาจากสิ่งนั้น ภาพตัวแสดงดังกล่าวได้ตกผลึกเป็นผลผลิตทางสังคมที่ได้รับการจดจำและคาดหวัง พื้นที่ทางกายภาพ ได้กลายสภาพเป็นวัตถุต่อการผลิตซ้ำพื้นที่ทางกายภาพชนิดใหม่ต่อไป โดยสามารถสร้างกรอบคำอธิบายเชิง วัฏจักรของกระบวนการเกิด การ

รับรู้ การให้ความหมายและการผลิตซ้ำความหมาย แนวคิดการผลิตพื้นที่นี้เน้นการศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ ที่มาเกี่ยวข้องกับพื้นที่โดยวิเคราะห์ภายในกรอบ ทฤษฎีเชิงวิพากษ์ อันเป็นกรอบทฤษฎีที่พยายามเปิดเผยให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันเชิงอำนาจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จาก การเอาวัดเอาเปรียบของคนกลุ่มหนึ่งต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง ผนวกกับการนำแนวคิดทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่ใช้ฐานความคิดทางด้าน การแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจระดับต่าง ๆ และวัฒนธรรมทางชนชั้นมาผสมผสานในการวิเคราะห์ โดยทั้งหมดสามารถที่จะอธิบายไปยังพฤติกรรมเชิงพื้นที่ของหน่วยที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจน เขาได้รวมเอามิติของการใช้เวลาและใช้พื้นที่เข้าด้วยกัน เพื่อวิเคราะห์ว่า สังคมมนุษย์แต่ละยุคสมัยจะมีวิธีการผลิตพื้นที่ (Mode of production) ที่เฉพาะเจาะจงของยุคนั้น อยา่งไร การเปลี่ยนแปลงสังคมจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตจากแบบหนึ่งไปสู่อีกแบบหนึ่ง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากลักษณะที่ตรงกันข้าม (Contradiction) ของความสัมพันธ์ทางสังคมในกระบวนการผลิต ในวิธีการผลิตแต่ละแบบจะสร้างพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะตนขึ้นมา และในเวลาเดียวกันพื้นที่ก็มีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตและ ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในกระบวนการนั้น นอกจากนี้ เลเฟบเรย์ได้อธิบายว่าพื้นที่เ็่ป็นีผลผลิตทางสังคมชนิดหนึ่งเ็่กิดขึ้นจากกระบวนการผลิต (Production process) และกระบวนการผลิตนี้ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันสองส่วน คือ พลังการผลิต (Forces of production) และความสัมพันธ์เชิงการผลิต (Production relation) องค์ประกอบของพลังการผลิตที่สำคัญประการแรกได้แก่ ธรรมชาติของพื้นที่ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ แหล่งที่ตั้ง เป็นต้น อีกประการหนึ่ง คือ แรงงาน และการจัด องค์กรของแรงงาน ประการสุดท้าย คือ ความรู้และเทคโนโลยี ส่วนความสัมพันธ์เชิงการผลิต เขามองว่าเป็นการช่วงชิงของ ชนชั้น หรือกลุ่มต่าง ๆ ในแต่ละชนชั้น (Class fractions) เพื่อครอบครองพื้นที่ อีกมิติหนึ่ง คือ กระบวนการผลิตซ้ำของความสัมพันธ์เชิงการผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย การผลิตซ้ำเชิงชีวิตวิทยา และการผลิตซ้ำในความสัมพันธ์ทางการผลิต

Lefebvre (1991 อ้างถึงใน จารุวรรณ ขำเพชร, 2555) กล่าวว่า พื้นที่ทางสังคมแบ่งเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติการของพื้นที่ คือ ลักษณะของกราก่อรูปทางสังคม ซึ่งเกิดจากการยึดเหนี่ยวกันของ สมาชิกในพื้นที่ เป็นรูปแบบปฏิบัติการทางสังคมที่ถูกกำหนดและเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น 2) ภาพตัวแทนของพื้นที่ คือ สิ่งที่เป็นตัวแทนยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ อาจเป็นสัญลักษณ์ รหัส หรือความรู้ที่สร้างขึ้นร่วมกันเพื่อแสดงถึง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในพื้นที่ และ 3) พื้นที่แห่งภาพตัวแทน คือ พื้นที่ที่เกิดขึ้นเพื่อปกปิดบางด้านของชีวิต และสังคม จากการก่อตัว

และทับซ้อนกันของสัญลักษณ์ รหัส หรือสิ่งที่สมาชิกในพื้นที่สร้างขึ้นมาจากนี้ Lefebvre กล่าวถึงกลไกความสัมพันธ์ในพื้นที่ทางสังคม ซึ่งเป็นความหมายของผลผลิตที่เกิดจากการสร้างพื้นที่ คือ 1) สร้างให้เกิดการกำหนด สร้างกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ รูปแบบการต่อรองเพื่อควบคุมคน และลักษณะการใช้ พื้นที่ของสมาชิกในสังคม และ 2) ความเป็นปัจเจกบุคคลก่อให้เกิดการต่อต้าน ขัดขืนกฎเกณฑ์ ระเบียบต่างๆ เพื่อสร้างการอยู่รอดของตน

6.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชธน (2515) อธิบายว่า วัฒนธรรม หมายถึง ธรรมเนียมอันเป็นความเจริญ ซึ่งเป็นวิถีหรือทางดำเนินแห่งชีวิตของชุมชนหมู่หนึ่ง ซึ่งอยู่รวมกันในที่หนึ่ง หรือประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะประเพณี ศิลปะวรรณคดี ศาสนา อมรา พงศาวิปิชนย์(2534: 1) อธิบายว่า วัฒนธรรม คือ รูปแบบพฤติกรรม วิถีชีวิตและระบบ สัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในสังคม วัฒนธรรมในแต่ละสังคมจะเกิดจากการสังสมประสบการณ์ และถ่ายทอดสู่รุ่นต่อรุ่นในสังคมโดยมีทั้งวัฒนธรรมในเชิงนามธรรมซึ่งได้แก่ ภาษา ความเชื่อ กริยา มารยาท และวัฒนธรรมในเชิงรูปธรรมซึ่งได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัด และศิลปกรรม ประติมากรรมต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2538: 53 - 54) ได้ระบุว่า วัฒนธรรมใน ความหมายของคนไทยหมายถึง ความดีขั้นประณีตขั้นกว่าเดิม โดยการศึกษา ฝึกหัด พร้อมการฝึกหัด หรือการทำให้ ประณีตขั้นซึ่งจิตใจ รสนิยม และจิตอัธยาศัยสภาพแห่งการที่ได้รับการอบรมหรือทำให้ประณีตขึ้น คำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำไทยที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตแปลว่าธรรมเป็นเหตุให้เจริญ ตามหลักฐานว่า คำว่าวัฒนธรรมใช้ครั้งแรก พ.ศ. 2483 ด้วยมีประกาศใช้พระราชบัญญัติบำรุง วัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2483กับฉบับที่ 2 เมื่อพุทธศักราช 2485 และเพื่อความเหมาะสมยิ่งขึ้นจึงได้ประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2486ขึ้นใหม่ การบัญญัติ คำว่าวัฒนธรรมขึ้นมา นี้ นอกจากเพื่อตั้งสถาบันสำหรับการส่งเสริมเรื่องนี้เป็นภาระเฉพาะ แล้ว ยังมุ่งหมาย ให้เป็นคำเทียบคำว่า Culture ในภาษาอังกฤษเช่นเดียวกับคำอื่น ๆ ที่ปรากฏใน ภาษาอังกฤษ อันเป็น การบัญญัติคำใหม่ขึ้นในภาษาไทย ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าก่อนหน้าที่จะ มีการบัญญัติคำขึ้นมา ชาติไทยเราไม่มีวัฒนธรรม หรือไม่รู้จักวัฒนธรรม แท้จริงเรามีวัฒนธรรม และรู้จักวัฒนธรรมมาแต่ อดีตกาล เป็นแต่เราไม่ได้ตั้งชื่อหรือมีคำศัพท์เฉพาะเรียกอย่างนี้ก่อนนั้น โดยเราเรียกแยกตามส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรมว่า ความเคยชินบ้าง ขนบธรรมเนียมบ้าง ประเพณี บ้าง การช่างต่าง ๆ บ้าง จรรยา มารยาทบ้าง และยังมีคำอื่น ๆ อีกสุดแล้วแต่เราจะพูดส่วนไหนของ วัฒนธรรม แต่เมื่อเราบัญญัติคำว่า วัฒนธรรมขึ้นแล้ว คำนี้ก็มีความหมายรวมถึงเรื่องต่าง ๆ ที่ กล่าวมาแล้วทั้งหมด

เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2538: 5) อธิบายว่า วัฒนธรรมคือวิถีการดำเนินชีวิต (Way of life) หรือรูปแบบแห่งพฤติกรรม (Behavior patterns) และบรรยายผลงานทั้งหมดที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น อันได้แก่ ศาสนา ปรัชญา ภาษา กฎหมาย การปกครอง ศิลปะวิทยาการ เครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งมีการ ส่งต่อและสืบทอดติดต่อกันมา ธิดารัตน์ รักประยูร (2545 : 9) อธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นรากฐานจากผลผลิตและ พื้นฐานการปรับตัวของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่มีการสังสรรค์กันของบุคคลหลายคนหลายชั่วอายุ ซึ่งในขณะเดียวกันวัฒนธรรมก็ได้รับใช้ขึ้นตอนการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วย วัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ มนุษย์สร้างขึ้นและต้องเปลี่ยนแปลงไป เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายวัฒนธรรมการบริโภคและวัฒนธรรม ด้านภาษา เป็นต้น ธีรยุทธ บุญมี (2546) อธิบายว่า วัฒนธรรมมีรากมาจากค ภาษาลาตินว่า Cultivare ซึ่ง หมายถึง การไถพรวนแผ่นดิน จึงหมายถึงการบ่มเพาะ ประณีต ดึงาม อุดมสมบูรณ์การท ำให้เสร็จ สมบูรณ์วัฒนธรรมในความหมายเชิงมานุษยวิทยาจึงหมายถึงแบบแผนชีวิตร่วมของคนชาติต่างๆ วัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มต่างๆ รวมความถึงความคิดแบบแผน ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ทุกอย่าง พุทธิสถาน ชุมพล (2548: 93) อธิบายว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบอย่างของการดำรงชีวิต ของชนหมู่ใดหมู่หนึ่ง และก่อนที่จะเป็นแบบอย่างขึ้นมาได้ จะต้องมีการปฏิบัติในหมู่คนจำนวนมากจนปฏิบัติตามกันไปทั้งกลุ่ม มีระยะเวลาอันนานและเป็นแบบอย่างที่ชัดเจนแน่นอน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และวันวรร จะนุ (2555 : 135) อธิบายว่า วัฒนธรรมหมายถึงความเชื่อ คุณค่า ค่านิยม อุดมการณ์ และโลกทัศน์ คือโครงสร้างส่วนบนของสังคม เป็นสิ่งที่ผลักดันเป็นเหตุผล เบื้องหลังการกระทำจากคำอธิบายดังกล่าวข้างต้น วัฒนธรรมจึงหมายถึงวิถีในการดำเนินชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้น มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงได้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นรากฐานของความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ ประจำชาติ วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะเร็ว หรือช้าขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปในสังคม และเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ รวมถึงเป็นสิ่งที่ควบคุม สังคมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่สังคม ในปัจจุบันวัฒนธรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สืบเนื่องจากการสื่อสารที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น และเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรมจากต่างชาติมากยิ่งขึ้น ซึ่งวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทยนั้นมีปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป

โดยวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลต่อวัยรุ่นในปัจจุบัน ได้แก่วัฒนธรรมเกาหลี วัฒนธรรมญี่ปุ่น และวัฒนธรรมตะวันตก เป็นต้น มีนักวิชาการได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไว้ ดังนี้ สนิท สัมครกา ร(2542) ได้อธิบายว่าวัฒนธรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละเรื่อง อาจเกิดขึ้นในส่วนย่อย หรือส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ทางสังคมก็ได้หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลง จะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ย่อมถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งย่อมจะมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติแล้วยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทำยที่สุดการเปลี่ยนแปลงผลกระทบถึงสองลักษณะดังกล่าวเสมอ นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล วิชุดา กิจธรรรม สุาศุภร์ จันประเสริฐ นริสรา พิงโพธิ์สก (2557: 13) ได้อธิบายลักษณะของวัฒนธรรมไว้ว่า ในสังคมมนุษย์ถ้าเป็นสังคมเล็ก ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เดียว จะมีวัฒนธรรมเดียว มีวิถีชีวิตที่เหมือนกัน แต่ในสังคมใหญ่ ย่อมมีความสลับ ซับซ้อนไปด้วยหลายชาติพันธุ์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน วิถีชีวิตที่เป็นรูปแบบเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ของตน สังคมใดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่เป็นเจ้าของพื้นที่ วัฒนธรรมของพวกเขาก็จัดว่าเป็นวัฒนธรรม หลัก วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีคนจำนวนน้อย หรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพ เข้ามาอยู่ใหม่ในถิ่น ของกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ก็จัดว่าเป็นอนุวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรม การที่วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปในด้านใด ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ว่าได้เปิดรับสิ่งแปลกใหม่ที่เข้ามากระทบได้มากน้อยเพียงไร หรือจะปิดกั้นไม่ยอมรับแล้วปล่อย ให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปเองอย่างช้าๆ ในกรอบที่ขีดกั้นไว้ซึ่งการจำกัดขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจออกกฎหรือการจำกัดด้วยข้อห้ามก็ได้ นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังหมายถึง ผลผลิตและสิ่งของด้วย วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่กว้างลึกครอบคลุมวิถีชีวิต บรรทัดฐาน คุณค่า จารีต ประเพณีความเชื่อ ระบบความคิดของสังคมนุษย์ดังนั้นการวิเคราะห์เรื่องวัฒนธรรมจึงจำต้องมุ่งไปในรายละเอียดทุกแง่ทุกมุม และต้องมองวัฒนธรรมแบบองค์รวม ทั้งนี้โดยไม่ลืมที่จะดู สิ่งแวดล้อมในสภาวะและสถานการณ์ของช่วงนั้นๆ ว่ามีผลกระทบต่อวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด และทำให้วัฒนธรรมนั้นๆ แปรเปลี่ยนไปในรูปใดทั้งนี้เพราะการจะเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสังคมหนึ่งๆ อย่างถ่องแท้ นั้น วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก

ทฤษฎีการกล่อมเกลาทางสังคม

วัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นมรดกทางสังคมที่ต้องการการถ่ายทอดจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่สังคมเห็นว่ามีความควรแก่การรักษาไว้ เพื่อให้เป็นวิถีชีวิตและเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคมต่อไป ซึ่งกระบวนการในการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้นี้เรียกว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม Dawson and Prewitt (1969 : 62 - 70) อธิบายว่า การกล่อมเกลาทางสังคมเพื่อสร้าง วัฒนธรรมอาจแบ่งเป็นการกล่อมเกลาทางตรงและทางอ้อม การกล่อมเกลาทางตรงโดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การเลียนแบบ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ในทุกช่วงวัย การเลียนแบบอาจเกิดขึ้น โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ เช่น เด็ก ๆ จะเลียนแบบค่านิยมของผู้ใหญ่โดยไม่รู้ตัว ขณะที่ผู้ใหญ่ อาจจะเลียนแบบเพราะความศรัทธาต่อวัฒนธรรมที่พบเห็น

2. การเรียนรู้โดยการคาดการณ์ล่วงหน้า เป็นการยอมรับในค่านิยมและพฤติกรรม ที่สมาชิกในสังคมอยากเป็น

3. การศึกษา เป็นการเรียนรู้โดยตรงไปตรงมา ผ่านองค์กรหรือสถาบัน เช่น ครอบครัว สถานศึกษา หน่วยงานของรัฐ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างวัฒนธรรมที่องค์กรหรือสถาบันต้องการ

4. ประสบการณ์โดยตรง เกิดจากการรับรู้ พบเห็นวัฒนธรรมเหล่านั้นโดยตรง การกล่อมเกลาทางอ้อม โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การเรียนรู้ระหว่างบุคคล เป็นการเรียนรู้จากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใน ครอบครัว ชุมชนและโรงเรียน นักสังคมวิทยามีความเชื่อว่า อุปนิสัยของบุคคลขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้ ที่เขาได้รับอย่างไม่เป็นทางการตั้งแต่วัยเด็ก

2. การฝึกหัดอบรม เกิดจากประสบการณ์ เช่น สถานศึกษา 3. ระบบความเชื่อและค่านิยม ค่านิยมทั่ว ๆ ไปจะมีผลต่อการสร้างวัฒนธรรม จุมพล นิมพานิช (2533: 263) อธิบายว่า วิธีการเรียนรู้มี 3 รูปแบบ คือ

1. การเลียนแบบ (Imitation) เกิดจากการได้เห็น ได้ยิน เด็กจะรับรู้ ค่านิยม ทศนคติ พฤติกรรม ความคาดหวัง จากบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ครู การเลียนแบบ มีทั้งทางบวกและทางลบ

2. การเรียนรู้จากความคาดหวัง (Anticipatory Socialization) เกิดเมื่อ บุคคล มีความ คาดหวัง จึงเริ่มต้นเรียนรู้แบบแผน คุณค่าและพฤติกรรมบทบาทที่พึงประสงค์

3. การให้การศึกษา (Education) เป็นการถ่ายทอดทัศนคติหรือความนิยม
 ใฝ่ฝันโดย สถาบันหรือองค์กร เช่น ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มองค์กรหรือสถาบันอื่น ๆ

สุพัตรา สุภาพ (2541 : 37 - 38) ได้อธิบายรูปแบบการกล่อมเกลาทางสังคม ดังนี้
 การกล่อมเกลาทางตรง เป็นการให้ความรู้ให้สมาชิกในสังคมเข้าใจระเบียบแบบแผน ที่สังคมได้
 กำหนดไว้ สมาชิกในสังคมจะเรียนรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด เพื่อจะได้ปฏิบัติตามให้ถูกต้องและ
 เหมาะสม การกล่อมเกลาทางตรงเป็นหน้าที่ของครอบครัว โรงเรียนและวัด ในครอบครัวจะมีการ
 อบรมสั่งสอนให้คำแนะนำในรูปของการบอกเล่า ดุด่า ชมเชย ในส่วนของโรงเรียนและวัดจะให้
 การเรียนรู้นอกเหนือจากครอบครัว มีลักษณะเป็นทางการมากกว่าครอบครัว มีกฎเกณฑ์ เป็นการสั่ง
 สอนโดยตรงและถ้ากระทำผิดจะมีการลงโทษ การกล่อมเกลาทางอ้อม เป็นการขัดเกลาเรียนรู้ที่ไม่
 เป็นทางการที่เกิดจากการสังเกต การเลียนแบบ จากทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นจึงอธิบายได้ว่าการ
 กล่อมเกลาทางสังคมมีผลต่อการสร้าง วัฒนธรรม

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism culture)

นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไว้ดังนี้ (เพ็งอ่าง
 ,14-17)

1. ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) ทฤษฎีนี้
 จะเน้นถึง กระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเรียกว่า
 “ลักษณะเฉพาะทาง ประวัติศาสตร์” (Historical Particularism) ทฤษฎีการแพร่กระจายทาง
 วัฒนธรรมนี้จะช่วยอธิบาย วิธีการ/ขั้นตอน ของการเผยแพร่วัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง
 ซึ่งจะต้องคำนึงถึงข้อเหมือน และข้อต่างของวัฒนธรรมทั้งสองเป็นสำคัญ

2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรม

2.1 การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมควรพิจารณาองค์ประกอบด้าน
 ศิลปวัฒนธรรม และสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ

2.2 องค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมเรียงร้อยประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่
 มี ลักษณะเป็นองค์รวม มีลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมวัฒนธรรม

2.3 การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียงหรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคม
 ตนเอง จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ

2.4 วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ขององค์ประกอบแต่ละส่วนมีความหมายและ
 สื่อความหมายที่ลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง

2.5 การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคม วัฒนธรรม เป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้อง ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของ กลุ่ม

2.6 พฤติกรรมของมนุษย์ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ไม่มีพฤติกรรมใดที่ไม่ สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย

2.7 การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมีกระบวนการและ ขั้นตอน วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันมีส่วนส่งเสริมให้การปรับตัวเป็นไปได้ดีและเร็วขึ้น เช่นเดียวกับ ทักษะที่ดีของผู้ไปอยู่ใหม่ต่อสถานที่ไปอยู่ก็มีผลต่อการปรับตัวและยอมรับสังคมได้ดีด้วย

3. ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress) ปริมาณพลังงานที่ แต่ละคนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในแต่ละปี (Energy) คือ ประสิทธิภาพของเครื่องมือทาง เทคโนโลยีวิทยา ในการนำพลังงานมาใช้ (Technology or Efficiency of Tools) C คือ ระดับ พัฒนาการทางวัฒนธรรม (Degree of Cultural Development)

4. แนวคิดความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) มองว่าการเปลี่ยนแปลง ทาง วัฒนธรรมจะก่อให้เกิดภาวะการปรับตัวไม่ทันขึ้นเสมอ ทำให้เกิดความเฉื่อยหรือความล่าช้า ทางวัฒนธรรมขึ้น

การกลืนกลายทางวัฒนธรรม (cultural assimilation)

การกลืนกลายทางวัฒนธรรมหรือ การผสมผสานทางวัฒนธรรม (cultural assimilation) คือการได้ตอบทางการเมืองต่อสถานการณ์ในด้านที่เกี่ยวกับความแตกต่างของชาติพันธุ์ ที่เป็นนโยบายในการส่งเสริมการกลืนชนกลุ่มน้อยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชน หมู่มาก การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นปรัชญาที่ตรงกันข้ามกับปรัชญาของการยอมรับความ แตกต่าง (affirmative philosophy) เช่นในปรัชญา คตินิยม วัฒนธรรม หลากหลาย (multiculturalism) ที่เป็นปรัชญาที่แสวงหาการดำรงความแตกต่างของชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

คำว่า "การกลืนกลาย" หรือ "assimilation" มักจะเป็นคำที่ใช้กับชนอพยพ เข้าไป ตั้งถิ่นฐานในดินแดนใหม่ เช่นกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสหรัฐ ประเทศใหม่ และทัศนคติก็จะได้รับการติดต่อและการสนทนาปราศรัย แต่การรับวัฒนธรรมใหม่ไม่ได้เป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นทางเดียว ชนอพยพแต่ละกลุ่มต่างก็มีส่วนในการนำวัฒนธรรมของตนเองเข้ามาผสมผสานกับ วัฒนธรรมในสังคมใหม่ด้วย การกลืนกลายมักจะเป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปและมากน้อย

ตามแต่สถานการณ์ การการผสมผสานกันที่สมบูรณ์เกิดขึ้นเมื่อสังคมไม่อาจจะแยกแยะระหว่างผู้ตั้งถิ่นฐานอยู่เดิมและผู้เข้ามาใหม่ได้

วัฒนธรรมลูกผสม (Cultural Hybridization)

วัฒนธรรมลูกผสม หรืออีกนัยหนึ่งคือ การผสมผสานจนยากเกินกว่าจะแยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกจากกันได้วัฒนธรรมพันธุ์ทางมักเกิดขึ้นเสมอ หากมีการไปมาหาสู่กันรวมทั้งเมื่อติดต่อสื่อสารแบบรวมช่อมถ้อยที่ถ้อยอาศัยวัฒนธรรมของทุกชาติในโลกนี้ ล้วนแล้วแต่ก่อกำเนิดเกิดขึ้นได้ด้วยการหิบบ่มแลกเปลี่ยนกันไปมาทั้งหมดทั้งสิ้น หากไม่ภายในวัฒนธรรมเดียวกันเองก็เกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม จึงอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมพันธุ์ทางหรือวัฒนธรรมผสมผสานน่าจะเป็นผลลัพธ์ที่เหมาะสมตามธรรมชาติมากที่สุด

หากจะกล่าวถึงวัฒนธรรมของชนชาติไทยในอดีตนั้นต่างก็มีที่มาจากแหล่งอารยธรรมมากมายและหลากหลาย เช่น วัฒนธรรมโบราณของท้องถิ่นตั้งแต่ ขอม มอญ ละว้า มลายู อาทิจ ในสมัยอยุธยา ชนไทยแท้แต่โบราณ เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ทองม้วน ชนมไขเต่า ชนมฝิง สังขยาและหม้อแกง ซึ่งความเป็นจริงนั้นได้มีต้นกำเนิดมาจากสตรีชาวญี่ปุ่น ชื่อสายโปรตุเกสที่ชื่อว่า มาร์กีมาร์หรือ “ท้าวทองกบม้า” เป็นผู้นำเข้ามาเผยแพร่ ตั้งแต่รัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยวัฒนธรรมไทยเกิดจากการเรียนรู้เพื่อ “รับ” และ “แลกเปลี่ยน” กับวัฒนธรรมอื่นมาตั้งแต่อดีตกาลเมื่อเวลาผ่านไปสิ่งที่เคยแปลกปลอมเหล่านั้นก็ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ดังที่เราพบเห็นอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรมไทยได้เคลื่อนย้ายออกไปสู่ประเทศต่างๆ จนได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับว่าเป็นวัฒนธรรมที่มาจากเมืองไทย อย่างเช่น “มวยไทย” ที่เป็นศิลปะการต่อสู้เพื่อป้องกันตนเองและเป็นทั้งกีฬาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก

วัฒนธรรมลูกผสม ยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลง และมีความเคลื่อนไหวหรือ Hybrid Culture ไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว เราก็จะมีความตื่นตัวและ “เป็นการผสมผสานระหว่าง 2 สิ่ง จนกลมกลืน” ดังหลักได้ถูกความตระหนักนี้จะทำให้เราต้อนรับกลายเป็นสิ่งใหม่ที่มีลักษณะเป็นลูกผสม (Hybrid) และยินดีกับคนที่มีความวัฒนธรรมต่างกับเราได้ง่ายขึ้นแต่เดิมคำนี้ถูกใช้ในวิทยาศาสตร์ เช่น การผสมกล้วยไม้ มองความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างให้ 2 สายพันธุ์ผสมกันได้เป็นสายพันธุ์ที่แปลกใหม่ เป็นต้น เกียรติและเป็นมิตร มองเห็นคุณค่าของการดำรงอยู่ ต่อมาคำนี้ถูกนำมาใช้กับวัฒนธรรม ซึ่งถ้าวัฒนธรรมท่ามกลางการข้ามทางวัฒนธรรมอย่างมีสีสัน มองเห็น ที่ผสมผสานกันแล้วกลมกลืนเป็นธรรมชาติก็อาจจะ ถึงความน่าสนใจและอยากช่วยในการขับเคลื่อนทางได้รับการยอมรับได้ง่ายขึ้น ในทางศิลปกรรมมีตัวอย่าง วัฒนธรรมให้ไป

ข้างหน้าอย่างมีพลวัต (dynamic) มากมายที่เรียกได้ว่าเป็นศิลปกรรมแบบลูกผสม ซึ่ง คือทำให้เกิดวิถีชีวิตที่มีคุณค่า ไม่ถูกรวบกักขังไว้ บางกรณีก็สามารถทำให้เกิดนวัตกรรมทางศิลปะขึ้นมา แต่มีเสรีภาพที่จะเติบโตแตกกิ่งก้านอย่างเป็นอิสระได้ด้วย ทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่ดึงมาให้กับโลกใบนี้ ตัวอย่าง โดยธรรมชาติของมันเป็นเอง เช่น ในทางดนตรี นวัตกรรมของครูเอื้อ สุนทรสนาน “แน่นอนว่าการข้ามวัฒนธรรมอาจจะไม่ใช่และคณะของท่าน ผู้ประพันธ์เพลงไทยสากล หรือที่ สิ่งที่เหมาะสมเสมอไป แต่หากสิ่งนั้นไม่เหมาะสมกับรู้จักกันว่าเพลงสุนทราภรณ์ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดนตรี การใช้ชีวิตในสังคมนั้น ๆ มันก็จะค่อย ๆ หายไป ลูกผสมระหว่างเพลงคลาสสิกแบบไทยเดิม เราไม่ควรตกใจหรือกังวลมากจนเกินไปกับการปะทะเพลงคลาสสิกแบบตะวันตก มีลักษณะท่วงทำนอง กันทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่เกิดเองตามธรรมชาติและเทคนิคการประพันธ์และการแสดงที่โดดเด่นเป็น เช่น วิถีชีวิตนำพาไป การคมนาคมหรือความเจริญเอกลักษณ์ของตนเอง ถือว่าล้ำสมัยมากสำหรับยุคนั้น ก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีนำพาไป ย่อมมีทั้งความเป็นตะวันตกและไทยอย่างลงตัว ผลงานทาง จำเป็นต้องปรับปรุงตนเองให้สามารถพัฒนาเคียงบ่าทศนศิลป์จำนวนมากก็มีลักษณะของลูกผสมที่ลงตัว เคียงไหล่กับชาวโลกได้ ก็ไม่ต้องไปห้ามหรือปิดกั้น เช่น ผลงานของศิลปินแห่งชาติหลายท่าน ผลงานของ จนเข้าชายลิตรอนสิทธิเสรีภาพ เพราะอย่างไรก็ตามนักออกแบบในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เครื่องเรือน ไปจน โดยธรรมชาติมนุษย์ก็รักในรากเหง้าของตนเอง รักในกระทั่งเครื่องแต่งกาย และเครื่องประทีนผิวพรรณต่าง ๆ ก็มีให้พบเห็นอย่างมากมาย อาทิ ผลิตภัณฑ์ ประทีนผิวพรรณชื่อดังหลายยี่ห้อ มีการโฆษณาถึง Cross Culture วัฒนธรรมพันทางการผสมผสานศาสตร์ของการบำบัดแบบธรรมชาติของไทย หมายถึงการผสมผสานของวัฒนธรรมในท้องถิ่นกับวัฒนธรรมต่างถิ่น หรืออีกนัยหนึ่งแต่ดั้งเดิมกับวิทยาศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ เป็นต้น เป็นการข้ามวัฒนธรรมระหว่างกันตั้งแต่ระดับชุมชนในท้องถิ่นไปจนถึงระหว่างประเทศ ตัวอย่างที่ยกมาคร่าว ๆ ทั้งหมดนี้ล้วนยืนยันว่ามนุษย์ ซึ่งเกิดจากการเดินทางติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นอย่างนั้นข้ามวัฒนธรรมอยู่แล้วตามหลักของสัญชาตญาณ วัฒนธรรมการกิน การแต่งกาย การใช้ชีวิต การทำงาน ศิลปะ เป็นต้น นำมาปรับใช้อย่างแห่งการวิวัฒนาการตนเอง” สร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ โดยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นยังคงอยู่ คุณค่าของวัฒนธรรมพันทาง Hybrid Culture วัฒนธรรมลูกผสม

“ถ้าคนในยุคปัจจุบันตระหนักถึงความเข้มแข็ง หมายถึง การผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรม จนยากเกินกว่าจะแยก ของการข้ามวัฒนธรรม Cross Culture ว่ามันมีคุณค่า ส่วนใดส่วนหนึ่งออกจากกันได้ มักเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นเสมอ โดยอาศัยการไปมาหาสู่กัน รวมทั้งการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มีความสำคัญต่อการสร้างให้สังคมเรามีความเข้มแข็ง

ดังนั้นวัฒนธรรมของทุกชาติในโลกนี้สามารถยืนอยู่เคียงบ่าเคียงไหล่กับประเทศอื่น ๆ ในโลก ล้วนเกิดขึ้นได้ด้วยการหิบบิยมแลกเปลี่ยนกันไปมาทั้งสิ้น

6.3 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องคนชายขอบ

แนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ (Marginal People) “คนชายขอบ” (marginal people) ซึ่งหมายถึง คนที่อยู่ห่างไกลจากสังคม มักหมายถึงผู้ที่ไม่ได้รับการดูแลไม่ได้รับการบริการหรือความคุ้มครองจากรัฐอย่างที่คนอื่น ๆ ได้รับ คนชายขอบต่างจากคนหลังเขาตรงที่คนหลังเขาเน้นการไม่รับรู้ข่าวสาร จึงกลายเป็นคนที่ไม่ทันสังคม ไม่ทันโลก แต่คนชายขอบเน้นคนที่มีอิสระมีพฤติกรรม ความคิด หรือวัฒนธรรมของตนเองและพยายามให้สังคมยอมรับกลุ่มของตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550) จากความหมายข้างต้นก็คือนิยามของ “ชนกลุ่มน้อย” (minority group) หมายถึง กลุ่มคนซึ่งกำหนดโดยขนาดหรือส่วนของประชากรว่ามีจำนวนน้อยกว่าประชากรส่วนใหญ่ กล่าวคือเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีแบบอย่างวัฒนธรรมย่อยอยู่ภายในสังคมใหญ่ ชนกลุ่มน้อยต่างๆ มีเอกลักษณ์หรือพันธะผูกพันด้วยเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา หรือลักษณะอื่นๆ ทางวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดเจนว่าต่างไป จากชนกลุ่มใหญ่ของสังคม และได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกับชนกลุ่มใหญ่ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2521) กลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลไทยไม่ยอมรับว่าประเทศไทยมีชนเผ่าพื้นเมืองจึงเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ (นอกเหนือจากคนไทย) ว่า “ชนกลุ่มน้อย” โดยในความหมายของรัฐ คือ ชนเผ่าหรือคนต่างชาติพันธุ์ที่อาศัยรวมกันกับชนเผ่าอื่นที่มีจำนวนมากว่า “ไม่ใช่/ไม่เป็นคนไทย” ตามกฎหมาย เป็นคนที่อพยพมาจากประเทศอื่นที่ไม่ใช่คนไทยดั้งเดิม ไม่ได้มีสัญชาติไทยเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยชั่วคราวหรือมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับชนกลุ่มใหญ่ของประเทศไทยเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ในด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี อุดมการณ์ทางการเมือง สภาพทางภูมิศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานในยุคสมัยของการกำเนิดรัฐชาติ เมื่อมีการใช้หลักดินแดนกำหนดเส้นพรมแดนระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์แต่ในความเป็นจริงแล้วการติดต่อทางสังคมระหว่างเส้นพรมแดนนี้ไม่สามารถแยกผู้คนขาดจากกันได้อย่างชัดเจนในบริเวณตะเข็บชายแดนจึงมีการเดินทางไปมาหาสู่กันอย่างเป็นเสรี และห่างไกลต่อการบังคับใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของรัฐ ด้วยความที่รัฐใช้กรอบคิด “พวกเขาพวกเขา” จำแนกคนที่ผิดแผกแตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคมและอยู่ไกลความเจริญหรือศูนย์กลาง มาเป็นกรอบในทางการเมืองปกครอง คนในประเทศ ด้วยทัศนคติที่ว่าหากคนกลุ่มนี้มีจำนวนมากและมีอำนาจในทางการเมืองหรือเศรษฐกิจแล้ว อาจมีผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจรูปแบบการปกครอง รวมทั้งเสถียรภาพและการพัฒนาของประเทศได้ จึงเป็นที่มาให้รัฐได้กำหนดแนวนโยบายผสมกลมกลืน assimilation) นโยบายการปราบปราม

และควบคุม นโยบายแบ่งแยกและปกครองในการปกครองดูแลคนกลุ่มน้อยโดยรัฐมี แนวนโยบาย ที่แบ่งออกเป็น 2 วิธีคิดหลัก คือ พิจารณาคนกลุ่มน้อยว่าเป็น “คนใน” คือนับรวมเข้า เป็นพลเมือง ของรัฐ (inclusion) หรือมองว่าเป็น “คนนอก” คือ มิใช่คนของรัฐ (exclusion) กล่าวคือ เป็นการ ปกครองแบบกลมกลืนหรือแบ่งแยก (กฤษฎา อาชวินิกกุล, 2550) ทำให้รัฐชาติใน ยุคสมัยหนึ่ง พยายามหลอมละลายความแตกต่าง ด้วยนโยบายเชื้อชาติเดียวประเทศเดียว (one race one nation) ซึ่งในปัจจุบันยังมีอีกหลายกลุ่ม ชาติพันธุ์ที่ยังคงมีปัญหสถานะบุคคลตาม กฎหมายไทย หลายกลุ่มยังคงสามารถอ้างไว้ซึ่ง อัตลักษณ์ของตนเองได้ และอีกหลายกลุ่มถูกรัฐ ผนวกและ กลืนกลายวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ของตนเองและยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ รัฐไทย โดยดี โดยไม่ถูกรัฐนิยามให้เป็น “คนชายขอบ” ในสังคมไทย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการสวมซาโดร์กับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่าน ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การแต่งกายการสวมซาโดร์ของสตรีมุสลิมไทยว่ามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน และเพื่อวิเคราะห์การสวมซาโดร์ของสตรีมุสลิมไทยได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในความเห็นของชาย โพธิ์สิตา คือมุ่งทำความเข้าใจพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมภายในบริบทตามธรรมชาติ ด้วยการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในมุมมองของผู้กระทำยอมรับอัตวิสัยของผู้ที่ศึกษา วิเคราะห์เรื่องราวและชีวิตทางสังคมที่มีบุคคล (ไม่ใช่ตัวแปร) ผู้กระทำปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขแห่งกาลเวลาและสถานการณ์ (ชาย โพธิ์สิตา ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ หน้า 7)

นียบรรณ วรรณศิริ มีความเห็นว่า การวิจัยเชิงคุณภาพคือการใช้วิธีเก็บข้อมูลหลายรูปแบบมายืนยันกันเพื่อให้ข้อมูลที่รวบรวมได้มีน้ำหนักและเหตุผลน่าเชื่อถือมากที่สุด นอกจากนี้ยังต้องใช้ภาษาทั้งในการจัดบันทึกและเขียนรายงานผลการวิจัย ส่วนวิธีการทางสถิติและตัวเลขเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่น่านำมาใช้ร่วมกันกับวิธีการอื่น ๆ (นียบรรณ ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม หน้า 131)

นักวิจัยชุมชน เช่น พงษ์พันธ์ อุทยานนท์ กล่าวถึงข้อเด่นของการวิจัยเชิงคุณภาพว่าเป็นการอธิบายถึงมิติปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะมิติของชุมชนในด้านวิวัฒนาการประวัติศาสตร์ ในรูปแบบของการพรรณนาเหตุการณ์ บทบาทขององค์กรและผู้นำ ตลอดจนสถาบันและประเพณีต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (พงษ์พันธ์ อุทยานนท์ "วิธีการศึกษาเศรษฐกิจชุมชนภาคกลาง" วิธีการศึกษาเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย หน้า 25)

ความเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพที่ยกตัวอย่างดังกล่าว อาจพิจารณาได้ว่าเหมาะสมกับงานวิจัยเรื่องนี้เพราะเป็นการวิจัยปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมในชุมชนแห่งหนึ่งที่ถูกเลือกเป็นกรณีศึกษาแม้ว่าจะเป็นการศึกษาเรื่องการสวมซาโดร์แต่จุดประสงค์ของการศึกษาเป็นการมองผ่านการสวมซาโดร์ที่ได้ซ่อนความหมายเชิงสัญลักษณ์อยู่เบื้องหลัง ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีวิเคราะห์ทางวัฒนธรรมไม่ใช่เป็นการวิเคราะห์หากฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยการทดลองวิทยาศาสตร์กายภาพ หากแต่เป็นการเสาะหาความหมาย ซึ่งความหมายของแม็กซ์ เวเบอร์ คือความหมายพฤติกรรม ส่วนคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ

ความหมายคือ ความหมายของสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น การวิเคราะห์วัฒนธรรมจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเข้าใจพฤติกรรมของผู้สวมชาโดร์ อาทิ วิถีชีวิต วิถีคิด อารมณ์ความรู้สึก ความเชื่อ และความศรัทธาในศาสนาซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) ซึ่งต้องใช้การตีความ (Interperation) ใช้ความคิดและภาษาในการพรรณาวิเคราะห์ (descriptive Analysis) นำเสนอตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อค้นคว้าทั้งพฤติกรรมและความหมายของสัญลักษณ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้การอธิบายเป็นไปอย่างครอบคลุมและลุ่มลึก

วิธีดำเนินการศึกษาแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับทัศนคติในการวิจัย
 - 3.1.1 ทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาศรีมูสลิม
 - 3.1.2 ทัศนคติเรื่องคนใน-คนนอก
- 3.2 ระเบียบวิธีการวิจัย
 - 3.2.1 การวิจัยเอกสาร
 - 3.2.2 การวิจัยภาคสนาม
- 3.3 พื้นที่วิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 3.3.1 พื้นที่การวิจัย
 - 3.3.2 ประชากรการวิจัย
 - 3.3.3 กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย
- 3.4 การออกแบบการวิจัย
 - 3.4.1 องค์ประกอบสำคัญในการออกแบบวิจัย
 - 3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.4.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
 - 3.4.4 แบบสนทนากลุ่ม
 - 3.4.5 แบบการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม
 - 3.4.6 แบบบันทึกข้อมูล
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 3.5.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสวมชาโดร์สตรีมูสลิม
 - 3.5.2 การดำเนินการเก็บข้อมูล
 - 3.5.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.6.1 องค์ประกอบสำคัญของ การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.2 การจัดระเบียบข้อมูล

3.6.3 การสรุปและการตีความ

3.6.4 การตรวจสอบความถูกต้องของการวิจัย

3.7 จริยธรรมการวิจัยในคน

3.7.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการแต่ละขั้น อธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้

3.1 ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับทัศนคติในการวิจัย

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ในการวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการสวมซาไดร์กับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยปัจจุบัน เป็นการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลามสำนักคิดชีอะห์ซึ่งมีความเชื่อต่างจากผู้วิจัยที่นับถือพุทธศาสนา เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยที่ถูกต้องและปราศจากอคติจึงควรมีข้อตกลงเบื้องต้น(basic assution) ดังนี้

3.1.1 ทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาสตรีมุสลิม

สังคมไทยมีลักษณะสำคัญประการหนึ่งคือเป็นพหุสังคม (multiculturalism) ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (culture diversity) ที่ครอบคลุมเรื่องชาติพันธุ์ ภาษา ความเป็นอยู่วิถีชีวิต ศาสนาและความเชื่อ (สุภาวงศ์พรรณ ตั้งตรงไพโรจน์ บรรณารักษ์การ “สังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนา” เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2551 ในบทบรรณารักษ์การ) คำถามที่น่าสนใจคือกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมลักษณะนี้ควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเกิดความรู้สึกว่าไม่เท่าเทียมกันหรือถูกผลักดันให้เป็นคนชายขอบ ขณะเดียวกันการพัฒนานั้นต้องเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนด้วย

เมื่อย้อนกลับไปศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยด้านความเชื่อและการนับถือศาสนาในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์พบว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ประกันความเท่าเทียมกันทางด้านการนับถือศาสนาด้วยการโปรดอนุญาตให้พลเมืองมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และการประกอบพิธีกรรม (อ้างอิงในสำเนาเอกสารชุดวิจัยสุลต่าน) ทั้งยังทรงให้การอุปถัมภ์แก่ทุกศาสนา เช่น พระราชทานที่ดินหรือวัสดุก่อสร้างให้สร้างมัสยิดและโบสถ์คริสต์ศาสนา พระราชทานเบี้ยเลี้ยงชีพแก่นักบวชหรือผู้นำศาสนา ดังปรากฏอยู่ในบันทึกของชาวต่างชาติ (บันทึกของเดอลาลูแบร์) พระราชกรณียกิจดังกล่าวได้สืบทอดถึงปัจจุบัน

เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบประชาธิปไตยเมื่อ ค.ศ. 1932 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่ประกันเสรีภาพด้านความเชื่อการนับถือศาสนาของพลเมืองเป็นลายลักษณ์อักษรอันเป็นต้นแบบของรัฐธรรมนูญไทยฉบับต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในการทางศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน ถ้าไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน รัฐธรรมนูญกล่าวในหมวดพระมหากษัตริย์ยังมีตอนหนึ่งว่าทรงมีฐานะเป็นอัครศาสนูปถัมภก จึงเห็นได้ว่ากฎหมายไทยได้ประกันสิทธิเสรีภาพทางศาสนาของประชาชนโดยถ้วนหน้า ดังนั้นพลเมืองไทยแม้ว่ามีความเชื่อแตกต่างกัน ดังนั้นพลเมืองไทยแม้ว่ามีความเชื่อแตกต่างกัน แต่ไม่แตกต่างกันในฐานะพลเมืองของชาติที่ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดต่างมีเกียรติมีศักดิ์ศรีและมีโอกาสที่ได้รับจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ตามในสังคมไทยยังมีบางกลุ่มบางคนที่ไม่ยอมรับความแตกต่างทางศาสนา บางกลุ่มมีความคิดสุดโต่ง (exclusivism) คนกลุ่มนี้มีอยู่ในทุกศาสนาไม่ว่าจะเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ หรืออิสลาม ทั้งนี้เกิดจากสาเหตุสำคัญคือการไม่มีความรู้และขาดความเข้าใจในศาสนาทั้งของตนเองและศาสนาอื่นอย่างเพียงพอ นับเป็นปัญหาสำคัญในสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับมุสลิมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนไทยมุสลิม ด้วยการยอมรับความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ด้านความแตกต่างทางความเชื่อและศาสนา (pluralism) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยมีประสบการณ์ตรงจากการใช้ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมมีโอกาสพบปะหรือมีเพื่อนที่นับถือศาสนาอิสลาม อีกทั้งต่อมาได้มีโอกาสไปศึกษาที่ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านเป็นเวลา 7 ปี ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในมุสลิมโดยเฉพาะผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ผู้วิจัยจึงมีจุดยืนคือปราศจากอคติต่อมุสลิมในเรื่องที่นับถือศาสนาต่างกันอย่างรักตามงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาเรื่องศาสนาอิสลามแต่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่คือการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมที่ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์

3.1.2 ทศนคติเรื่องคนใน-คนนอก

แนวคิดเรื่องคนใน-คนนอก (Emic-Etic) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน เช่น นียพวรรณ วรณศิริ นักวิชาการด้านมานุษยวิทยา สรุปได้คือ คนใน หมายถึงคนในชุมชนที่นักวิชาการได้ทำการศึกษาคัดคนในชุมชนเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตแนวเดียวกันมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ คล้ายกัน และเป็นผู้ที่จะได้รับผลพวงจากการวิจัย ส่วนคนนอกหมายถึงบุคคล 2 กลุ่ม กลุ่มแรกได้แก่นักวิชาการที่ทำการศึกษาสังคมของชุมชนที่เลือกไว้ อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ ผู้อื่นจะเป็นใครก็ได้ที่เป็น

คนนอกชุมชน ทว่ามีความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่จะศึกษาเป็นอย่างดี (นียพรพรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ หน้า 134-135)

การนำแนวคิดเรื่องคนใน-คนนอก มาเป็นกรอบวิธีคิด ฐานะของผู้วิจัยจึงเป็นคนนอก เพื่อต้องการปรับทัศนคติเพื่อป้องกันการละเลยอคติบางประการ กล่าวคือ โดยทั่วไปผู้ทำการวิจัยมักมีการศึกษาสูง สามารถรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัยด้านวิธีวิจัยที่เป็นระบบ ทั้งยังมีความสามารถในการวิเคราะห์ในเรื่องที่คนในชุมชนอาจไม่มีความสามารถเพราะการศึกษาน้อย ทัศนคติเช่นนี้ไม่ถูกต้องเพราะในความเป็นจริงแล้ว คนในชุมชนเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมา บุคคลในสังคม การดำรงชีวิตและวัฒนธรรมดีกว่าผู้ทำการวิจัยเพราะบุคคลเหล่านี้ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน มีประสบการณ์ตรง ดังเช่น สตรีมุสลิมในชุมชนมัสยิดรัฐสุลต่านต.โพธิ์ทอง อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช ที่นับถือศาสนาอิสลาม สำนักคิดชีอะห์ สตรีเหล่านี้เป็นผู้สวมใส่ซาโดร์ ในชีวิตประจำวันสามารถให้ข้อมูลปฐมภูมิตามจุดมุ่งหมายของงานวิจัย สตรีเหล่านี้มีฐานะเป็นคนใน

ดังนั้นผู้ทำการวิจัยจึงเป็นฝ่ายขอข้อมูลความรู้จากคนในชุมชน ด้วยการขอให้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติชุมชน มัสยิด ประวัติของตน อาชีพ ประสบการณ์ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับการทำพิธีกรรมของมัสยิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือเรื่องการสวมซาโดร์ ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำคัญในการวิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์ตีความและเรียบเรียงอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนการวิจัย

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงเข้าใจความเป็นจริงว่าคนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนมากกว่า นอกจากนี้ผู้วิจัยยังให้เกียรติและมีความจริงใจต่อผู้ทำการวิจัยในฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูลอันมีค่า ทั้งการขจัดอคติแบบอัตนิยมทางวัฒนธรรม (Ethnocentrism) ที่ตัดสินวัฒนธรรมของกลุ่มคนในชุมชน โดยใช้ค่านิยมซึ่งเป็นอารมณ์ของผู้วิจัยไปวัด ทำให้ผู้วิจัยสามารถอธิบายเรื่องวัฒนธรรมการสวมซาโดร์กับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยปัจจุบัน ด้วยเหตุผลจากเนื้อหา (objective) ในลักษณะงานวิชาการ

3.2 ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยทางวัฒนธรรม ดำเนินตามขั้นตอนการวิจัยทั่วไป โดยเริ่มต้นขบวนการจากการวิจัยเอกสาร

3.2.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

เอกสารในที่นี้หมายถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่บันทึกไว้เป็นตัวอักษร โดยจำแนกตามความน่าเชื่อถือของหลักฐานดังนี้

3.2.1.1 เอกสารขั้นต้น (Primary document) เอกสารที่บันทึกโดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวหรือปรากฏการณ์โดยตรง เอกสารประเภทนี้มักได้รับความเชื่อถือ เพราะเป็นข้อมูลที่ได้จากผู้มีประสบการณ์ตรงหรือเป็นเอกสารที่ใช้อ้างอิงผู้วิจัยได้เลือกค้นคว้าเอกสารขั้นต้นที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องวิจัย อาทิ คัมภีร์อัลกุรอาน ฉบับตีพิมพ์ที่แปลเป็นภาษาไทย รัฐธรรมนูญประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย กฎหมาย หนังสือพิมพ์ รูปถ่าย แผนที่ บันทึกความทรงจำ และสถานที่ที่เกี่ยวข้อง

3.2.1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary document) เอกสารที่บันทึกไว้เป็นตัวอักษรแต่ต่างจากเอกสารขั้นต้นตรงที่ผู้บันทึกเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ไม่ใช่ผู้มีประสบการณ์ตรง ทว่าอาจเรียบเรียงจากการบอกเล่าของผู้อื่นหรือทำการศึกษาค้นคว้าแล้วนำเสนอเขียนในลักษณะตำรา หรือบทความ เอกสารประเภทนี้ไม่ได้รับความเชื่อถือน้อยกว่าเอกสารขั้นต้น แต่มีประโยชน์สำหรับผู้เริ่มต้นวิจัยเพราะให้ความรู้พื้นฐานเพื่อความเข้าใจเรื่องราวที่จำการศึกษาในภาพรวม นอกจากนี้ยังอาจนำสู่การสืบค้นหลักฐานขั้นต้นได้ด้วย (พลับพลึง คงชนะ การเขียนใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทย เอกสารชุดการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย หน่วยที่ 1-7 หน้า 1-24)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารชั้นรองที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย อาทิ หนังสือมุสลิมบนแผ่นดินไทย อธิบายประวัติความเป็นมาของมุสลิมในประเทศไทย และกล่าวถึงมุสลิมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย

นอกจากนี้เอกสารทั้งขั้นต้นและชั้นรองในลักษณะอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ และมัลติมีเดีย เช่น เฟสบุค ยูทูปและภาพยนตร์ประเภทสารคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรวิจัย

เอกสารเหล่านี้มีแหล่งข้อมูลที่สำคัญได้แก่ ห้องสมุดต่าง ๆ ทางวิชาการ เช่น สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3.2.2 การวิจัยภาคสนาม (Fieldwork Research)

การวิจัยเชิงคุณภาพ อาจดำเนินการวิจัยในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นการลงภาคสนามเพื่อค้นคว้าข้อมูล ที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายของการสวมซาโดร์เพื่อทำการวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผลในการแสดงออก โดยการดำเนินการเลือกพื้นที่และวิธีวิจัยดังนี้

3.2.2.1 พื้นที่การวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกชุมชนมัสยิด รุซฮุลลอฮฺ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่กรณีศึกษาเนื่องจาก

ชุมชนนี้มีศักยภาพพอที่จะเป็นสังคมจำลองให้ศึกษาวิเคราะห์การสวมซาโดร์ของสตรีมุสลิมไทย เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เป็นศูนย์กลางมุสลิมชีอะห์ในประเทศไทย นอกจากนี้สตรีในชุมชนนี้นับถือนิกายชีอะห์มีความคล้ายคลึงกับมุสลิมที่นับถือนิกายชีอะห์ในอิหร่านและอาจขยายขอบเขตการวิจัยครอบคลุมไปถึงการสวมซาโดร์ของสตรีมุสลิมไทยที่นับถือนิกายชีอะห์ที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่างๆ ผลของการศึกษาวิเคราะห์สตรีมุสลิมในชุมชนนี้สามารถตอบคำถามที่ผู้วิจัยต้องการทราบและได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตำบลโพธิ์ทองเป็นตำบลที่แยกมาจากตำบลหัวตะพาน ที่มาของชื่อตำบล เล่าต่อกันมาว่ามีพื้นที่ตอนที่หนึ่งมีต้นโพธิ์ทองใหญ่ต้นหนึ่งได้ให้ร่มเงาและที่พักอาศัยแก่ผู้คนที่ผ่านมา เมื่อผู้อพยพแยกจากตำบลหัวตะพานมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้จึงให้ชื่อตำบลว่า "ตำบลโพธิ์ทอง" ตำบลแห่งนี้มีความสงบมาช้านาน มีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางด้านศึกษามีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและยึดมั่นในศาสนาและแม้จะมีกลุ่มผู้นับถือศาสนาต่างกันแต่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

ประชากรตำบลนี้เดิมส่วนมากจะอพยพจากถิ่นที่อยู่อื่น ส่วนใหญ่จะมาจากตำบลหัวตะพานและชุมชนดั้งเดิม คือ "ชุมชนบ้านโคก" ซึ่งเป็นชุมชนโบราณตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกสุดของหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์ทองติดต่อกับตำบลหัวตะพาน ต่อมาได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนใหม่บริเวณสันทรายทางด้านทิศตะวันออกในหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ของตำบล ประชากรนับถือพุทธศาสนา นอกจากนี้ตำบลโพธิ์ทองยังมี ผู้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งปัจจุบันมีประมาณ 80 % ของจำนวนประชากรทั้งหมดของตำบล ประชากรส่วนหนึ่งส่วนหนึ่งอพยพมาจาก "เมืองสตูล" ซึ่งในสมัยนั้นอยู่ในการปกครองของสุลต่านแห่งไทรบุรี โดยวิเคราะห์จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ชาวมุสลิมในเขตพื้นที่ตำบลโมคลานและตำบลโพธิ์ทอง ที่เล่าต่อ ๆ กันมาว่า ชาวมุสลิมในตำบลโพธิ์ทองและตำบลโมคลานเป็นลูกหลานสืบเชื้อสายมาจาก "ปาลิมอ เจ๊ะเต๊ะ" แม่ทัพเมืองสตูล ที่ถูกกวาดต้อนพร้อมครอบครัวและทหารบางส่วนมายังเมืองนครศรีธรรมราช เนื่องจากเจ้าเมืองไทรบุรีต่อต้านอำนาจพระเจ้ากรุงสยาม เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชได้ยกกำลังเข้าตีเมืองไทรบุรีแล้วกวาดต้อนผู้คนมาจากเมืองสตูล โดยให้มาตั้งถิ่นฐานครั้งแรกที่ทุ่งบ้านใหญ่ ตำบลโมคลานและลูกหลานของกลุ่มคนจากสตูลได้สืบเชื้อสายกันต่อมาและตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตตำบลโมคลานและตำบลโพธิ์ทองในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 19 สภาพชุมชนตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

ตำบลโพธิ์ทอง มีพื้นที่ประมาณ 17,494 ไร่ อาณาเขตติดต่อ
ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลไทรบุรีและตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัด
นครศรีธรรมราช
ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลโมคลาน ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัด
นครศรีธรรมราช
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา และตำบลปากพูน
อำเภอเมือง จ.นครศรีธรรมราช
ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลหัวตะพาน ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพประกอบ 20 ศูนย์ราชการตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

ภาพประกอบ 21 องค์การบริหารตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

ตำบลโพธิ์ทอง มีประชากร 8,591 คน ในด้านความเชื่อทางศาสนา มีประชากรที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ในพื้นที่ตำบลโพธิ์ทองจึงมีศาสนสถานทั้ง 2 ศาสนาตั้งอยู่

ตาราง 1 ตารางแสดงจำนวนประชากรตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	ประชากร	ชาย	หญิง
หมู่ที่ 1 บ้านสองแพรก	261 ครัวเรือน	888 คน	470 คน	418 คน
หมู่ที่ 2 บ้านบนถนน	177 ครัวเรือน	548 คน	279 คน	267 คน
หมู่ที่ 3 บ้านตีนดอนเหนือ	389 ครัวเรือน	1,732 คน	853 คน	879 คน
หมู่ที่ 4 บ้านกลาง	397 ครัวเรือน	1,585 คน	795 คน	790 คน
หมู่ที่ 5 บ้านสี่แยกวัดโหนด	660 ครัวเรือน	2,143 คน	1,052 คน	1,091 คน
หมู่ที่ 6 บ้านมะยิง	194 ครัวเรือน	788 คน	389 คน	399 คน
หมู่ที่ 7 บ้านยางด้วน	212 ครัวเรือน	907 คน	443	464 คน

ที่มา: แหล่งข้อมูลจากฝ่ายทะเบียนและบัตร ณ วันที่ 25 เมษายน 2556

ภาพประกอบ 22 วัดสระประดิษฐ์ ศาสนสถานศาสนาพุทธ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

ภาพประกอบ 23 มัสยิดบ้านกลาง ศาสนสถานศาสนาอิสลาม ตำบลโพธิ์ทอง อำเภотаสาลา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

มัสยิดรูซุลลอฮ์

ภาพประกอบ 24 มัสยิดรูซุลลอฮ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภотаสาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

ที่ตั้งและประวัติชุมชนมัศยิดรูลุลลอฮ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัด นครศรีธรรมราช มัศยิดรูลุลลอฮ์ สร้างขึ้นประมาณ ค.ศ. 2000 เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ ของมุสลิม สำนักคิดชีอะห์ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนมัศยิดรูลุลลอฮ์ ตั้งอยู่ใกล้กับถนนเส้นทางหลักระหว่าง นครศรีธรรมราชกับท่าศาลา จึงสะดวกในการเดินทางเพื่อไปชุมชนแห่งนี้ แต่ชุมชนแห่งนี้ค่อนข้าง เป็นชุมชนปิด บุคคลภายนอกไม่อาจเข้าไปศึกษาเกี่ยวกับชุมชนได้อย่างอิสระ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะที่ชุมชนมีลักษณะแตกต่างจากชุมชนอื่นเพราะเป็นมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันกับชาวพุทธ และแม้ว่าจะนับถืออิสลามแต่ปฏิบัติตามสำนักคิดชีอะห์ ต่างจากมุสลิมซุนนีแต่เนื่องจากผู้นำ ชุมชนติดตามงานวิชาการด้านประวัติศาสตร์อิหร่านและประกอบด้วยคณะกรรมการมัศยิด ซึ่งมี หน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ทำให้ชุมชนนี้มี ลักษณะพิเศษถึงแม้ว่าจะแตกต่างทางด้านศาสนาและแนวความคิดกับสำนักคิดอิสลามอื่น แต่ ชุมชนมัศยิดรูลุลลอฮ์สามารถตั้งอยู่และปฏิบัติศาสนกิจไม่ขัดแย้งกับชุมชนอื่น อีกทั้งยังได้รับการ สนับสนุนจากประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านในการดำเนินกิจกรรมทั้งในด้านศาสนาและ ด้านการเมือง เช่น การจัดงานครบรอบวันแห่งการปฏิวัติอิสลาม ตามปฏิทินสากลจะตรงกับวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ตรงกับวันที่ 22 บะฮ์มัน(เดือน 11 ของอิหร่าน) เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2015 โดยอ ยาทูลลอฮ ออะลี ริฎอ อะรอฟี (ประธานองค์การการศึกษาอิสลามนานาชาติ อัลมุสต่อฟา และท่าน ยังเป็นตัวแทน อียาทูลลอฮ ออะลี คอเมเนอี ผู้นำสูงสุดแห่งประเทศอิหร่าน) ได้มาเยือนประเทศไทย พร้อมด้วยคณะติดตามของท่านมี เซคการีมี่ กุดดูชี ตัวแทน มหาวิทยาลัยนานาชาติอัลมุสต่อฟา ประจำประเทศไทย รวมทั้งชัยยิดมูบาร็อก ฮุซัยนี นายกสภาคมนักเรียนเก่าไทย-อิหร่าน และคณะ ได้เดินทางมายังมัศยิดรูลุลลอฮ อ.ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพประกอบ 25 มัศยิดรูลุลลอฮ์จัดงานครบรอบ 36 ปีแห่งการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน
ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

นอกจากนี้ในบริเวณพื้นที่มัสยิดรูดุลลอฮ์ มีการตั้งสถาบันสำหรับสอนศาสนาอัลมะฮะดีย์ ขึ้นเพื่อเป็นสถานที่สำหรับเผยแพร่ความรู้วิชาการด้านศาสนาให้กับมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวความคิดสำนักคิดชีอะห์ในประเทศไทย

ภาพประกอบ 26 สถาบันการศึกษาอัลมะฮะดีย์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปรงจิตกร

พิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีประเพณีวัฒนธรรมสัมพันธ์กับหลักคำสอนของศาสนา ดังนั้นที่มาของวัฒนธรรมและพิธีกรรม จึงมาจากแหล่งสำคัญ 2 ประการคือ

1. จากคัมภีร์อัลกุรอาน
2. จากคำสอนและจริยวัตรของศาสดามูฮัมมัด

มุสลิมทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้ และไม่สามารถที่จะเลือกปฏิบัติบางอย่างตามความพอใจของตนแม้ว่าสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศตลอดจนสภาพของสังคมจะต่างกัน อย่างไรก็ตามเพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ข้ออ้างหรือเหตุผล ประเพณีวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามได้กำหนดธรรมเนียมแห่งชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

1. การละหมาด
2. การละหมาดวันศุกร์
3. การแต่งงาน
4. การเกิด
5. การตาย

ประเพณีและเทศกาลประจำท้องถิ่น

1. วันเมาลิด
2. ประเพณีวันดีฟุซาบาล
3. ประเพณีฮารีรายอ
4. การถือศีลอด
5. การเข้าสู่หนัต
6. การไปฮัจญ์

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสัมภาษณ์เชิงลึกคือการสนทนาซักถามเพื่อขอความรู้จากผู้รู้ ซึ่งมีทั้งคนในและคนนอก

คนในได้แก่ชัยยิดสุไลมาน ฮุซัยนี อิหม่ามประจำมัสยิดวุซูลลอฮ์ และเป็นครูสอนศาสนาให้กับนักศึกษาชายที่ศึกษาที่สถาบันศึกษาศาสนาอัลมะฮะฮดีย มัสยิดวุซูลลอฮ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอนครหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพประกอบ 27 ชัยยิดสุไลมาน ฮุซัยนี

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

รวมผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 4 คน ผู้รู้เหล่านี้เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและนักวิชาการด้านมุสลิมศึกษาว่าเป็นผู้ที่มีความรู้พอที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย เช่น การปฏิวัติอิสลามอิหร่าน ค.ศ. 1979 การเดินทางไปศึกษาที่ประเทศอิหร่าน วิธีการดำเนินชีวิตของมุสลิมชีอะห์ในประเทศอิหร่านและประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งความรู้เหล่านี้ได้ประมวลเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาในบทที่ 4

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

โดยทั่วไปการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ได้มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวเลข การสนทนากลุ่มจึงเป็นการพูดคุยประกอบด้วยคำถามและคำบอกเล่า การสนทนากลุ่มจะทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการค้นคว้าเอกสาร เพราะข้อมูลที่เป็นตัวเลขหรือเรื่องราวต่าง ๆ เช่น สถิติ การทำมาหากินอาจยังไม่มีการจัดเก็บหรือบันทึกไว้ในรูปของสิ่งพิมพ์แต่อยู่ในความทรงจำ เช่น ประวัติ การตั้งชุมชน หรือการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนที่เรียกว่า ประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) หรือการประกอบอาชีพ โลกทรรศน์ ความเชื่อและความศรัทธาในศาสนา ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึก ความรู้และประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่มีการบันทึกไว้เป็นตัวอักษร

การสนทนากลุ่มที่จัดขึ้นที่มัสยิดรัฐสุลต่าน ประกอบด้วยประชากรสตรีมุสลิมที่ปฏิบัติตามแนวทางนิกายชีอะห์จำนวน 15 คน ก่อนที่จะเริ่มการสนทนาผู้วิจัยได้แนะนำตนเองและแจ้งให้สตรีมุสลิมกลุ่มนี้ได้ทราบเรื่องการวิจัยและจุดประสงค์ในการสนทนากลุ่มเพื่อขอข้อมูลที่ตรงตามข้อเท็จจริงไปประกอบการวิจัย จากนั้นจึงสนทนาซักถามด้วยคำถามที่เตรียมมา เช่น ท่านคิดว่าการแต่งกายด้วยการสวมชาโดร์ที่ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราชเริ่มต้นเมื่อไหร่ และการแต่งกายโดยการสวมชาโดร์มีความเกี่ยวข้องกับการแต่งกายสตรีอิหร่านหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีคำถามเพิ่มเติมอันเป็นข้อที่อยากรู้ เช่น ทำไมจึงเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติมาเป็นแนวทางชีอะห์ แม้ว่าคำถามนี้จะค่อนข้างอ่อนไหวแต่นับเป็นคำถามที่ยืดหยุ่น เพราะเป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องที่สตรีมุสลิมอยากเล่าให้ฟังอยู่แล้ว แต่ผู้วิจัยระมัดระวังที่จะไม่ถามในลักษณะชี้หน้า ปลอกลยให้เล่าเรื่องดังที่เขาต้องการโดยสังเกตจากสีหน้า ท่าทาง ด้วยเหตุนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจหลากหลายและเป็นข้อมูลขั้นต้นที่นำไปใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์เนื้อหาสาระของงานวิจัย

บรรยากาศการสนทนาเป็นไปอย่างกันเอง กลุ่มสตรีมุสลิมให้ความไว้วางใจ เนื่องจากทราบว่าผู้วิจัยเป็นมิตร มีความคุ้นเคยกับผู้ที่เขารู้จัก เช่น อีหม่ามของมัสยิดรัฐสุลต่าน การสนทนาดำเนินไปประมาณ 2 ชั่วโมง (ตั้งแต่ 10.00 – 12.00 น.) ซึ่งเป็นเวลาเหมาะสม ไม่รบกวน เพราะทำให้กลุ่มผู้สนทนาไม่เหนื่อยจนเกินไปและมีเวลาพักเพื่อเตรียมตัวเข้าร่วมพิธีกรรมในตอน
ค่ำ

ภาพประกอบ 28 กลุ่มสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ที่ชุมชนมัธยมสุลต่านอภัย
ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participate Observation) เมื่อผู้วิจัยเข้าไปในชุมชน ได้พบว่าสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของชุมชนมีสภาพเป็นสวนผลไม้ ที่บ้านเรือนปลูกเรียงรายอยู่รอบมัสยิด (ดังที่อธิบายแล้วในเรื่องพื้นที่ทำการศึกษา) สังเกตอย่างมีส่วนร่วมหมายถึงการสังเกตพฤติกรรมของสตรีมุสลิมเกี่ยวกับการสวมชาโดร์ดังนี้

(1) การสวมชาโดร์นอกชุมชน การติดตามสตรีมุสลิมออกไปนอกชุมชน พบว่าการสวมชาโดร์เป็นไปอย่างธรรมชาติเสมือนหนึ่งเป็นการแต่งกายปกติ เช่น การไปรับประทานอาหารทั้งตอนกลางวันและตอนค่ำ แต่ยังคงอยู่ในโลกมุสลิม ทั้งนี้จะเห็นได้จากการเลือกรับประทานอาหารเฉพาะที่ร้านมุสลิมเป็นเจ้าของแม้จะต่างนิกาย เหตุผลคือความมั่นใจในอาหารที่รับประทาน

มุสลิมที่เคร่งครัดจะปฏิบัติตามหลักศาสนาในเรื่องการรับประทานอาหารซึ่งคัมภีร์อัลกุรอานได้บัญญัติเกี่ยวกับอาหารที่มุสลิมรับประทานได้

สำหรับอาหารที่มุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์รับประทานไม่ได้ ได้แก่ ปลาที่ไม่มีเกล็ดหรือสัตว์เปลือกแข็งที่มีลักษณะเป็นกระดองแข็ง เป็นต้น

นอกจากนี้การสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมยังครอบคลุมไปถึงสถานที่นอกเมือง สถานที่ท่องเที่ยวที่สตรีมุสลิมพาไปชมคือเขาพลาญดำ ซึ่งมีพื้นที่เป็นภูเขาอยู่ติดทะเล

การสังเกตจากชีวิตทั่วไป อาจกล่าวได้ว่าสตรีมุสลิมสวมซาโดร์ไปในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งสถานที่ชุมชน และสถานที่ธรรมชาติด้วยความมั่นใจและเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักศาสนาแต่ไม่เคร่งเครียด เพราะสตรีมุสลิมดังกล่าวไม่ได้แสดงท่าทีต่อผู้วิจัยซึ่งไม่ได้สวมซาโดร์ทำให้การพูดคุยกันมีทั้งสาระและมีความสุข

(2) การสวมซาโดร์ในพิธีอัลบะอีด

การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ที่สำคัญตรงตามจุดมุ่งหมายคือการเข้าร่วมพิธีอัลบะอีดของมุสลิมไทยที่เชื่อถือการปฏิบัติตามแนวทางชีอะห์เมื่อวันที่แต่เป็นการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ (Unstructured) เพราะผู้วิจัยไม่ได้ปฏิบัติพิธีกรรมร่วมกับผู้เข้าร่วมพิธี

พิธีอัลบะอีด เริ่มขึ้นประมาณ 20.00 น. ที่มีสียิดรูลูลอฮ์ บริเวณด้านหน้าของอาคารตกแต่งด้วยผ้าสีดำและตัวอักษรภาษาอาหรับ ชื่ออิหม่ามฮูเซ็น และภาพวาดสตรีสวมชุดดำและที่ยอดโดมของมัสยิดซ็ากฮ์สีดำ เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเศร้าโศกและไว้อาลัยแก่อิหม่ามฮูเซ็นและผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ที่กัลบารา (ปัจจุบันคือเมืองในประเทศอิรัก) ผู้เข้าร่วมพิธีเป็นมุสลิมที่เดินทางมาจากจังหวัดต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย อาทิ ยะละ ปัตตานี นราธิวาส และมีที่เดินทางมาจากกรุงเทพมหานครและกาญจนบุรี ด้วย ผู้เข้าร่วมพิธีมักเป็นครอบครัว พ่อแม่ลูก ดังนั้นจึงมีผู้ร่วมพิธีทั้งชายหญิงและเด็กชาย เด็กหญิง ประมาณ 400-500 คน (อ้างอิง ใช้การคาดคะเนตามจุดอาคาร) นั่งบนพื้นอาคารแต่แยกนั่งระหว่างชายอยู่ด้านหน้าและหญิงนั่งด้านหลัง โดยแยกกันชัดเจน เนื่องจากตามหลักความเชื่อทางศาสนาอิสลามในเวลาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาจะกำหนดพื้นที่สำหรับผู้ชายและผู้หญิงไว้ไม่ปะปนกัน

ผู้วิจัยสังเกตว่าผู้ชายแต่งกายด้วยชุดสุภาพ สวมเสื้อแขนยาวและกางเกงขายาว สีดำล้วน ส่วนสตรีตั้งแต่เด็กวัยรุ่นจนถึงผู้หญิงสูงอายุสวมซาโดร์สีดำกันทุกคน รวมทั้งเด็กหญิงอายุน้อยทำให้บรรยากาศดูเคร่งขรึมปนความโศกเศร้า

พิธีเริ่มต้นโดยการอัญเชิญพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน (การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน) ต่อด้วยอิหม่ามได้บรรยายเป็นภาษาไทยภาคกลาง กล่าวถึงเหตุการณ์ภายหลังการเสียชีวิตของอิหม่ามฮูเซ็นที่กัลบารา เพราะพิธีอัลบะอีดนี้เป็นการรำลึกถึงการครบรอบ 40 วัน จากเหตุการณ์การเสียชีวิตของอิหม่ามฮูเซ็น จุดมุ่งหมายของการทำพิธีกรรมนี้คือการแสดงความเสียใจจากการเสียชีวิตของอิหม่ามฮูเซ็นและความเศร้าโศกของท่านหญิงซัยนับที่ต้องสูญเสียพี่ชายอันเป็นที่รักและถูกบังคับกวาดต้อนในฐานะเชลยเดินทางไปเมืองฮาม (ปัจจุบันคือประเทศซีเรีย)

จุดมุ่งหมายในการทำพิธีนี้คือการตอกย้ำถึงความแน่วแน่และยึดมั่นในศาสนาอิสลามแม้ว่าจะต้องพบกับเหตุร้ายและความเศร้าโศกเสียใจ ดังเช่นที่เคยปรากฏเหตุการณ์ในอดีต เมื่ออิหม่ามพูดไปได้สักพักหนึ่ง เมื่อกล่าวถึงตอนสำคัญคือการสังหารอิหม่ามฮุเซน จึงมีการดับไฟ มีเสียงสะอื้นสอดแทรกให้ได้ยินเป็นบางครั้ง พิธีสิ้นสุดลงประมาณ 22.00 น.

ภาพประกอบ 29 พิธีอัลบะอีด ณ มัสยิดรูดอลฮ์ ตำบลโพธิ์ทอง
อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในพิธีอัลบะอีดได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สรุปได้ดังนี้

1. เรื่องความเคร่งครัดของมุสลิมชีอะห์และความเชื่อผู้นำ เหตุการณ์การเสียชีวิตของอิหม่าม ฮุเซนเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นมานับพันปี แต่มุสลิมชีอะห์ยังคงรำลึกถึงและมีการปฏิบัติพิธีกรรมนี้ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน เมื่อถึงวันอัลบะอีด มุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางชีอะห์จะทำพร้อมกันทั่วโลก สำหรับผู้นำจะเห็นว่ามุสลิมจะให้เกียรติอิหม่ามและนั่งฟังอย่างสงบ แสดงว่ากลุ่มมุสลิมชีอะห์ให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมและประเพณีปฏิบัติจนกลายเป็นแบบแผนประเพณี

2. แนวความคิดเกี่ยวกับสตรีมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ปฏิบัติตามคัมภีร์อัลกุรอานโดยถือว่าเป็นธรรมเนียมของชีวิตและไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ต้องยึดมั่นแต่การปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยจะเห็นได้จากการบรรยายของอิหม่าม ได้บรรยายถึงบทบาทของสตรีและเด็กที่มีส่วนช่วยบุรุษในการรบที่ทุ่งกัรบารา ถึงแม้ว่าบุรุษจะเป็นผู้นำในการรบก็ตาม แต่สำนักคิด

ชีอะห์ได้ให้ความสำคัญกับสตรีและนำเรื่องราวของสตรีมาอธิบายและให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น

3. การแต่งชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ การแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ ในการเข้าร่วมพิธีอัลบะอีด จะแต่งกายโดยการสวมชาโดร์เนื่องจากเชื่อมั่นว่าการสวมชาโดร์คือการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักศาสนา ซึ่งปกปิดร่างกายได้อย่างมิดชิดและขณะเดียวกันสตรีมุสลิมที่อิหร่านก็สวมชาโดร์ในการประกอบพิธีกรรมนี้เช่นกัน แต่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือพิธีอัลบะอีดเป็นพิธีที่จัดขึ้นเฉพาะกลุ่มมุสลิมที่มีความเชื่อตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ ดังนั้นการแต่งชุดชาโดร์ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่มีต่อหลักศาสนาและขณะเดียวกันก็ได้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์กับอิหร่านในฐานะที่เป็นศูนย์กลางแนวทางสำนักคิดชีอะห์ของโลกในปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่ามุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ มีอัตลักษณ์ของตนเองโดยสามารถแสดงออกในรูปแบบของการแต่งกาย ทั้งนี้สังเกตว่ามีการควบคุมคนเข้าออกในชุมชนอย่างระมัดระวังเพราะมุสลิมส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือสำนักคิดซุนนี และเมื่อผ่านมัสยิดตรงถนนใหญ่ เจียบไม่มีร่องรอยการจัดพิธีกรรมได้เลย

สรุปว่าข้อมูลที่ใช้จากการลงภาคสนามสามารถนำไปรวมกับข้อมูลที่ใช้จากเอกสาร ผู้วิจัยจึงจัดการกับข้อมูลตามลำดับขั้นของระเบียบวิธีวิจัยเชิงวัฒนธรรมต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

วิเคราะห์การสวมซาโดร์กับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบันความมุ่งหมายของการวิจัยได้แก่ การศึกษาเหตุการณ์ก่อนและภายหลังการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านที่สัมพันธ์กับการนำซาโดร์มาใช้เป็นสัญลักษณ์ วิเคราะห์สัญลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงความหมายของการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ที่ได้รับอิทธิพลจากการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่าน และเพื่อวิเคราะห์การสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามที่ชุมชนมัชยิดรูลุลเลาะห์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้รู้ในเชิงลึก การสนทนากลุ่มและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางชีอะห์ ซึ่งเดินทางมาจากจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทยเพื่อเข้าร่วมพิธีฮัจญ์⁷

ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวมีความหลากหลายและได้รับการคัดกรองเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำกรวิจัย จากนั้นผู้วิจัยจึงได้สรุปแล้วจัดแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อหลักในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้

ความสัมพันธ์ของการสวมซาโดร์ของสตรีมุสลิมไทยกับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่าน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและอิหร่าน

1. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและอิหร่านช่วงก่อนการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสยามและอิหร่าน สมัยอยุธยา

ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสยามและอิหร่านในสมัยอยุธยา เริ่มต้นและสิ้นสุดลงในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ครองราชย์ระหว่างปี ค.ศ. 1656-1688) เรื่องราว

⁷ ฮัจญ์ฮัล มี ความหมายว่า สี่สิบ เป็นศาสนพิธีของชาวมุสลิมนิกายชีอะห์ ซึ่งจัดขึ้นหลังจากวันอาชูรอเป็นเวลา 40 วัน หรือวันที่ 20 เดือนมูฮัรเรบเพื่อรำลึกถึงการวางชนม์ของฮุซัยน์บุตรอะลี ซึ่งไม่ยอมขึ้นต่อราชวงศ์อุมัยยะฮ์จนต้องถูกตัดศีรษะในยุทธการกัรบะลาฮ์ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 1223 (10 มุฮัรเรบ ฮ.ศ. 61) พิธีนี้จัดขึ้นที่เมืองกัรบะลาฮ์ ประเทศอิรัก และมีผู้ร่วมพิธีมากกว่าพิธีฮัจญ์ที่เมืองมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย^{[1][2][3]} พิธีฮัจญ์ฮัลจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 1224 โดยสหยา (เศาะหาบะฮ์) ของมุฮัมมัดท่านหนึ่งชื่อญะบْرِ บินอับดุลลอฮ์ ซึ่งไปเยี่ยมเยียนสุสานของฮุซัยน์ พร้อมด้วยอัยยูบะฮ์ บินชะฮัด บินญุนาดะฮ์ บรรดาญาติของมุฮัมมัด ตลอดจนอิหม่ามอะลี บินอัสฮุซัยน์ (ซ ซึ่งทั้งหมดถูกกดขี่โดยเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ในเวลานั้น และพิธีกรรมนี้ก็ได้รับการปฏิบัติเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ภารกิจของคณะราชทูตอิหร่านกลุ่มแรก que เดินทางมาเยือนพระราชวังสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ได้ถูกบันทึกเรื่องราวไว้เมื่อปี ค.ศ. 1685 ในหนังสือ “สำเนา กษัตริย์สุลัยมาน” ซึ่งเป็นจดหมายการทูตฉบับแรกระหว่างกรุงศรีอยุธยาและเปอร์เซีย ที่เขียนเป็น ภาษาฟาร์ซี กล่าวถึงการเดินทางของคณะราชทูตอิหร่านมายังอาณาจักรสยาม บันทึกเรื่องราว ตั้งแต่การออกเดินทางจากอิหร่าน ที่เมืองท่าบันดาร์อับบาสความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสยาม กับอิหร่านในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชดำเนินไปด้วยดี พระองค์ทรงโปรดส่งราชทูตไป ติดต่อกับอิหร่านหลายครั้ง ทั้งพระเจ้าชาห์สุลัยมาน ค.ศ. 1677-1694 แห่งราชวงศ์ฟาวิยะฮ์ (Safavid Dynasty) โปรดส่งคณะราชทูตมายังกรุงศรีอยุธยา⁸ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรง ครองราชย์อยู่ในช่วงเวลาคาบเกี่ยวระหว่างพระเจ้าชาห์ อับบาสที่ 2 (ค.ศ.1642-1666) และชาห์สุ ลัยมาน (ค.ศ.1667-1694) ของอิหร่าน สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงโปรดปรานชาวอิหร่าน ทั้งนี้เนื่องจากพระองค์ทรงคุ้นเคยกับธรรมเนียมของชาวอิหร่านตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ในคำให้การ ขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม ได้กล่าวถึงเรื่องการค้าขายของชาวเปอร์เซียที่เข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงศรี อยุธยา ตั้งชุมชนอยู่นอกเกาะพระนคร จนกระทั่งในสมัยพระเจ้าทรงธรรม เจกอะหมัด ได้รับเลื่อน เป็นเสนาบดีกรมมหาดไทย จึงได้รับพระราชทานที่ดินในเขตกำแพงนคร และตั้งศาสนสถานและ บ้านพักอาศัย⁹ เนื่องจากชาวเปอร์เซียมีฐานะร่ำรวยและเข้ารับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ตำแหน่งนายเรือ ทำการค้าขายในอ่าวเบงกอลและมาเก๊า จนกระทั่งได้รับตำแหน่งพระคลังและสมุ หนายก ดังนั้นจึงทำให้ชาวเปอร์เซียมีความใกล้ชิดกับขุนนางและราชสำนักอยุธยา และในการ ปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงได้รับความช่วยเหลือจาก ชาวต่างชาติ เช่น อิหร่าน ซึ่งมีออกพระศรีเนาวรัตน์เป็นหัวหน้า

ในต้นรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ออกพระศรีเนาวรัตน์ ได้เข้ามามี อิทธิพลในราชสำนักอยุธยา โดยเป็นผู้ถวายคำปรึกษาและถ่ายทอดความรู้ด้านการปกครอง การ ทูต ตกแต่งพระราชวัง การครัว อาหาร และงานเลี้ยงแก่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และปรากฏว่า ในต้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงฉลองพระองค์ตามแบบอิหร่าน คือ มีเสื้อคลุมยาว กางเกง เสื้อรองเท้าและถุงเท้า ทรงเหน็บกริชและสวมหมวกแขก¹⁰ ขุนนางชาวอิหร่านจึงมีอิทธิพล ในราชสำนัก ประกอบกับตอนต้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เกิดวิกฤตการณ์อันเนื่องจาก

⁸ พลับพลึง คงชนะ. (2548). “ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับอิหร่านในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่ง สยาม” ใน มิตรภาพไทย-อิหร่าน ความสัมพันธ์อันดีที่ใกล้ชิดกว่า 400 ปี. หน้า 52.

⁹ คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม. (2534). หน้า 11.

¹⁰ อิบนิ มุฮัมหมัด อิบรอฮีม. (2545). สำเนา กษัตริย์สุลัยมาน. หน้า 150.

การค้าของบริษัทฮอลันดา ทำให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเริ่มต้นความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิหร่าน พระองค์โปรดให้ทรงคณะราชทูตคณะแรกไปยังอิหร่านเมื่อ ค.ศ. 1668 ซึ่งเป็นเวลาภายหลังจากการเกิดวิกฤตการณ์ฮอลันดาปิดอ่าวไทยเพียง 4 เดือน นับเป็นการส่งราชทูตไปอิหร่านเป็นครั้งแรก¹¹ แต่ปฏิบัติการก็ไม่สำเร็จ เนื่องจากเรือได้ถูกพวกอาหรับยึดไว้ เรื่องราวเกี่ยวกับราชทูตสยามชุดนี้ได้เรียบเรียงไป

ต่อมา ค.ศ. 1682 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงโปรดให้ ฮัจญี สะลิม มาซันดรอนี เป็นหัวหน้าคณะได้เข้าเฝ้าถวายพระราชสาสน์ในสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแต่พระเจ้าชาห์สุลัยมาน ดังปรากฏในบันทึกเรื่องสำเนาอักษรียุสลัยมาน ที่ว่า "...ฮัจญี สะลิม มาซันดรอนีได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนเดินทางไกลมาถวายสาสน์มิตรภาพอันเต็มไปด้วยความปรารถนาดีและความจริงใจทุกรูปแบบ พร้อมด้วยของกำนัลที่ดีที่สุดซึ่งกษัตริย์สยามสามารถจะหาได้..."¹²

ผลจากการที่คณะราชทูตสยามได้เข้าเฝ้าถวายพระราชสาสน์แต่พระเจ้าชาห์สุลัยมาน พระองค์จึงได้โปรดส่งคณะราชทูตมายังกรุงสยามเป็นการตอบแทน ดังบันทึกของมุฮัมมัด เราะบี ที่บันทึกไว้ว่า "...หากว่าพวกเขาทำความเคารพเจ้า เจ้าก็จงทำความเคารพตอบแทนพวกเขาด้วย การเคารพที่ดีที่สุดเกิด..." พระเจ้าชาห์สุลัยมาน ทรงโปรดแต่งตั้งมุฮัมมัดฮุเซน เบก เป็นราชทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีกับอยุธยา พระเจ้าชาห์สุลัยมาน นอกจากทรงมีพระราชประสงค์เพื่อตอบแทนที่สมเด็จพระนารายณ์ส่งราชทูตไปเข้าเฝ้าถวายพระราชสาสน์แล้วยังทรงมีจุดมุ่งหมายอีกประการ คือ แนะนำสมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ทรงรู้จักศาสนาอิสลาม¹³ ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับอิหร่านดำเนินไปด้วยดี จนในตอนปลายรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับอิหร่านจึงยุติลง

จากความขัดแย้งทางการเมืองในปลายรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อิทธิพลของขุนนางสยามชาวอิหร่านลดลง เนื่องจากการขึ้นมามีอำนาจของคนสแตติน ฟอนคอน ที่ขณะนั้นพยายามสนับสนุนบาทหลวงที่เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนา

ทางด้านอิหร่านภายหลังจากคณะราชทูตเดินทางกลับจากอยุธยาได้เพียง 6 ปี พระเจ้าชาห์สุลัยมานเสด็จสวรรคตในระหว่างเวลาดังกล่าวราชวงศ์ศัฟาวีเย์เสื่อมอำนาจลง

¹¹ กรมศิลปากร. บันทึกเรื่องความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับนานาประเทศในศตวรรษที่ 17 เล่ม 2. (2513). หน้า 280.

¹² อิบนิ มุฮัมมัด อิบรอฮีม. (2545). เล่มเดิม. หน้า 87.

¹³ อิบนิ มุฮัมมัด อิบรอฮีม. (2545). เล่มเดิม. หน้า 13.

เนื่องจากความขัดแย้งภายในราชสำนัก การทำสงครามและการกบฏ รัชทายาทของพระเจ้าชาห์สุลัยมานได้ขึ้นครองราชย์ต่อมาเพียงสามพระองค์ราชวงศ์ซาฟาเวียจึงสิ้นสุดลง

ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยาและอิหร่าน ซึ่งเกิดขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้ยุติลงด้วย เหตุผล สองประการ คือ ประการที่หนึ่ง การเมืองภายในของกรุงศรีอยุธยาที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งในราชสำนัก ในเรื่องของผู้สืบทอดราชสมบัติและปัญหาความขัดแย้งของขุนนางที่เป็นชาวต่างชาติ ประการที่สอง คือ ปัญหาภายในของราชวงศ์ซาฟาเวียแห่งอิหร่าน จึงเป็นเหตุทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองชาติต้องยุติลง

ตอนที่ 2 ราชวงศ์ปาห์ลาวีแห่งอิหร่าน (ค.ศ.1925-1979)

อิหร่านตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรออตโตมานมาเป็นเวลานานอันเนื่องจากการเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอิสลาม แต่เมื่ออาณาจักรอิสลามเสื่อมอำนาจลงอาณาจักรต่างๆ ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรก็แยกตัวเป็นอิสระ และเมื่ออาณาจักรออตโตมานล่มสลายถือเป็นการสิ้นสุดอาณาจักรอิสลาม อิหร่านในขณะนั้นตรงกับสมัยการปกครองของราชวงศ์กอจาร์ จากความด้อยความสามารถของผู้ปกครองแห่งราชวงศ์กอจาร์ ในช่วงปลายของราชวงศ์กอจาร์กษัตริย์มีนโยบายที่มีความนิยมรัสเซียมากกว่าอังกฤษ มีการขัดขวางผลประโยชน์ของอังกฤษ อีกทั้งกษัตริย์ยังเสียมความนิยมจากประชาชน เพราะใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อสุรุ่ยสุร่ายและฝักใฝ่ชาติตะวันตกจนไม่เห็นความเป็นอยู่ของประชาชนภายในประเทศที่กำลังประสบกับความยากลำบาก ทำให้อังกฤษพยายามล้มล้างราชวงศ์กอจาร์ที่กำลังเสียมความนิยมลง และสนับสนุนชนกลุ่มน้อย ทำให้อิหร่านเกิดการแย่งชิงอำนาจ รัฐบาลจากส่วนกลางไม่สามารถสร้างความเป็นเอกภาพให้กับอาณาจักรได้ ทำให้สมัยต่อมาคือราชวงศ์ปาห์ลาวีแห่งอิหร่าน เกิดขึ้นในภาวะที่อิหร่านอยู่ในสภาพอนาธิปไตย เนื่องจากในขณะนั้นอำนาจของ อังกฤษ รัสเซีย เยอรมนี กำลังขยายอิทธิพลในอิหร่าน ประกอบกับราชวงศ์กอจาร์ปกครองโดยกษัตริย์ที่อ่อนแอ อำนาจของรัฐบาลกลางถูกทำลายโดยการขัดขึ้นของชนเผ่าต่างๆ ไม่สามารถที่จะรักษาความสงบสุขในประเทศและป้องกันประเทศจากการรุกรานของชาติมหาอำนาจได้ ในปี 1918 อิหร่านอยู่ภายใต้การแข่งขันทางการเมืองของสองมหาอำนาจคืออังกฤษ ซึ่งครอบครองบริเวณตอนใต้ และรัสเซียซึ่งครอบครองบริเวณตอนเหนือของประเทศ ในช่วงแรกมหาอำนาจทั้งสองร่วมมือกันจัดสรรผลประโยชน์ในอิหร่านโดยรัสเซียบังคับให้อิหร่านทำสัญญาเปอร์เซีย-รัสเซีย ทำให้รัสเซียได้ดินแดนทางตะวันตกของทะเลแคสเปียน ส่งผลให้แคว้นอาเซอร์ไบจานของอิหร่านถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเรียกว่า อาเซอร์ไบจานของรัสเซีย อีกส่วนคืออาเซอร์ไบจานของอิหร่าน หรือที่เรียกว่าอาเซอร์ไบจานตะวันออก สำหรับอังกฤษได้แบ่งแคว้นบาลูชีสถานของอิหร่านออกเป็น 2

ส่วนเช่นกัน โดยเรียกว่าบาลูชีสถานของอังกฤษ อิหร่านอยู่ในสภาพรัฐกึ่งชนของกลุ่มประเทศอาหรับอื่นๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลางและสหภาพโซเวียต

กษัตริย์พระองค์สุดท้ายแห่งราชวงศ์กอจาร์ คือ อะหมัด ซาห์ อะหมัด ซาห์ ในรัชสมัยของพระองค์ได้แต่งตั้งให้ตาบาตาไบเป็นนายกรัฐมนตรี และเรซา ข่าน เป็นรัฐมนตรีกระทรวงสงคราม แต่คณะรัฐบาลอยู่ได้ไม่เกิน 3 เดือนก็ต้องเปลี่ยนคณะรัฐบาลถึง 5 ครั้ง ซึ่งในแต่ละรัฐบาลนั้นเรซา ข่าน ยังเป็นรัฐมนตรีกระทรวงสงครามอยู่ตลอดทุกสมัย และในปี ค.ศ. 1923 ก็ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีควบคู่กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสงครามไปด้วย และอีกเจ็ดวันต่อมา อะหมัดซาห์ซึ่งทรงประชวรได้เดินทางไปรักษาตัวที่ยุโรปและไม่ได้กลับมาอิหร่านอีกเลย ในวันที่ 31 ตุลาคม 1925 สภามัจลิส ประกาศให้อะหมัดซาห์ ถูกถอดถอนจากราชบัลลังก์ จึงเป็นเหตุของการสิ้นสุดราชวงศ์กอจาร์ และในวันที่ 13 ธันวาคม 1925 เรซา ข่าน ได้ประกอบพิธีราชาภิเษกตั้งตัวเป็นกษัตริย์ ทรงพระนามว่า เรซา ซาห์ ปาห์ลาวี (Reza Shah Pahlavi) กษัตริย์องค์แรกแห่งราชวงศ์ปาห์ลาวี¹⁴ การที่อังกฤษสนับสนุนเรซา ข่าน เพราะอังกฤษนั้นมุ่งหวังผลประโยชน์ในอิหร่านทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมขุดเจาะน้ำมันและสัมปทานยาสูบ ทำให้เรซา ข่าน ได้รับความนิยมาจากประชาชนในฐานะวีรบุรุษผู้กอบกู้ชาติ

เรซา ซาห์ ปาห์ลาวี ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1925 – 1941 พระองค์ทรงมีอิทธิพลเหนือเจ้าผู้ครองนคร ผู้นำทางการเมือง หัวหน้าเผ่าและกลุ่มสังคมต่างๆ ทรงยึดนโยบายในการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย แต่ก็ไม่ทรงเห็นด้วยที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกินไป ทรงให้เหตุผลว่ากลไกการปกครองของอิหร่านนั้นทรุดโทรมและทุจริตอยู่แล้วก็อยู่มาได้ตั้งหลายร้อยปี ช่วงเวลาหลังสงครามและหลังการจลาจลนั้นไม่ใช่เวลาที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ พระองค์จะค่อย ๆ ทำไป แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ทรงสร้างสถาบันสมัยใหม่ขึ้นสถาบันหนึ่งนั้นก็คือ กองทัพแห่งชาติ ซึ่งจะนำเอามาตรฐานใหม่ ๆ มาสู่กลไกการบริหารประเทศ¹⁵ โดยทรงดำเนินการรักษาภาวะเป็ียบเพื่อความสงบเรียบร้อย สร้างกองทัพที่เข้มแข็ง พัฒนากองทัพอากาศ เริ่มงานก่อสร้างทางรถไฟจากแคสเปียนสู่อ่าวเปอร์เซีย สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสายการบิน เพื่อพัฒนาประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญสองประการ คือ 1. การขยายบทบาทของรัฐบาลเข้าไปใน

¹⁴ อุดุลย์ มานะจิตต์. (2552). อิหร่านจากจักรวรรดิสุริยอิสลาม. หน้า 181. สำนักพิมพ์วิภาทยา และสำนักพิมพ์อัลหุดา ร่วมกับศูนย์ พิมพ์ที่มูลนิธิทิวส์

¹⁵ อิมรอน มะลูลีม. (2533). วิเคราะห์การเมือง , สังคม , เศรษฐกิจ ของอิหร่านก่อนและหลังการปฏิวัติ. หน้า 26.

ด้านการเศรษฐกิจของอิหร่าน และประการที่ 2 คือการสร้างความสัมพันธ์ใหม่ขึ้นระหว่างชาวอิหร่านกับกิจการที่ต้องพึ่งชาวต่างชาติ¹⁶

ในระยะสิบปีแรกแห่งการปกครองของพระองค์ได้ทรงพยายามที่จะสร้างความรักชาติและความร่วมมือในโครงการใหม่ ๆ สำหรับประเทศ แต่ความขัดแย้งในสังคมอิหร่านก็ยังคงมีอยู่ อันเป็นผลเนื่องมาจากนโยบายในการปกครองอิหร่านที่อังกฤษพยายามทำให้เหมือนกับในประเทศอาณานิคมอื่น ๆ คือนโยบายแบ่งแยกและปกครอง อังกฤษได้ส่งเสริมให้ชนกลุ่มน้อยในอิหร่านตั้งตนเป็นอิสระ มีฐานะทัดเทียมกัน ส่งเสริมแนวคิดเรื่องชาตินิยม เช่น ชาวเคิร์ด ชาวบาลูจิส ชาวเตอร์กิก เพื่อให้อิหร่านเกิดความแตกแยกไม่เป็นเอกภาพ โดยอังกฤษมีนโยบายประการหนึ่งคือเพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของรัสเซียในการหาทางออกสู่ทะเลอาหรับและรัสเซียมีความพยายามเป็นอย่างสูงที่แสวงหาทางออกสู่ทะเลอาหรับเพื่อคานอำนาจอังกฤษ

ระหว่าง ค.ศ. 1920-1932 อังกฤษร่วมมือกับสหภาพโซเวียต เพราะอยู่ฝ่ายสัมพันธมิตรร่วมกัน เนื่องจากเรชา ข่าน ได้ละเมิดข้อตกลงกับสหราชอาณาจักร ข้อตกลงบริษัท แองโกล-เปอร์เซียเป็นผู้ผลิตและส่งออกน้ำมันอิหร่าน เป็นสินค้าส่งออกของอิหร่านแต่เพียงผู้เดียว และเรชา ข่านได้ใช้นโยบายถ่วงดุลอิทธิพลอังกฤษกับสหภาพโซเวียต เรชา ข่าน จึงสนับสนุนวิสาหิจการค้ากับเยอรมัน

เมื่อปี 1939 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษและสหภาพโซเวียตได้เป็นพันธมิตรกันต่อต้านเยอรมนี เนื่องจากเรชา ข่าน ได้ประกาศวางตัวเป็นกลางแต่การสนับสนุนเยอรมนีให้เข้ามาช่วยอิหร่านเพื่อคานอำนาจกับอังกฤษและรัสเซีย โดยรัฐบาลเยอรมันได้ขายโรงงานเหล็กให้กับเรชา ข่าน เพราะพระองค์ต้องการโรงงานเหล็กเพื่อไปพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ อังกฤษจึงเรียกร้องให้เรชา ข่าน ขับไล่ชาวเยอรมนีที่เป็นวิศวกรออกไป เพราะเกรงว่าแรงงานเยอรมันจะเป็นสายลับ และอังกฤษต้องการอิหร่านเพื่อเป็นเส้นทางในการขนส่งอาวุธยุทธโปกรณ์ไปยังสหภาพโซเวียต อย่างไรก็ตามเรชา ข่าน ปฏิเสธคำร้องขอของอังกฤษส่งผลให้เกิดการสู้รบและนำไปสู่การสละราชสมบัติของเรชา ข่าน และยกมุฮัมมัด เรชา ซาห์ มกุฎราชกุมารขึ้นครองราชย์สมบัติแทนภายใต้การสนับสนุนของอังกฤษ

¹⁶ อิมรอน มะลูลิม. เล่มเดิม. หน้า 28.

ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา

สถานการณ์ทางการเมืองที่มีผลต่อสังคมอิหร่านก่อนการปฏิวัติอิสลามความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านและสหรัฐอเมริกาเป็นความสัมพันธ์ที่ดีและมีความใกล้ชิดกันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองเริ่มต้นขึ้นในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 จนถึงปลายศตวรรษที่ 19 ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างอิหร่าน (เปอร์เซีย) และสหรัฐอเมริกาเริ่มต้นเมื่อนาซารุดดีนชาห์ (Nassereddin Shah Qajar) ส่งทูตคนแรกของอิหร่านอย่างเป็นทางการ Mirza Abolhasan ไปยังวอชิงตัน ดี.ซี. ในปี ค.ศ. 1856 ในปี ค.ศ. 1883 ซามูเอล GW เบนจามินได้รับการแต่งตั้งจากสหรัฐอเมริกาในฐานะทูตทางการทูตอย่างเป็นทางการคนแรกของอิหร่าน แต่ความสัมพันธ์ทางการทูตไม่ได้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมมากนัก เนื่องจากในระยะแรกบทบาทของอิหร่านต่อสหรัฐอเมริกายังไม่เอื้อประโยชน์ในภูมิภาคตะวันออกกลางเท่าที่ควร ต่อมา อามรี การ์บิลินายกรัฐมนตรี ในสมัยนาซารุดดีน ชาห์ได้ริเริ่มการติดต่อโดยตรงกับรัฐบาลอเมริกัน

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 มีการเจรจาเตรียมการสำหรับบริษัทอเมริกันที่จะสร้างระบบรถไฟจากอ่าวเปอร์เซียไปยังกรุงเตหะราน จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านและสหรัฐอเมริกามีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ชาวอิหร่านจำนวนมากที่เห็นด้วยกับการปฏิวัติรัฐธรรมนูญของเปอร์เซียและมองว่าสหรัฐอเมริกาเป็น "กองกำลังที่สาม" ในการต่อสู้เพื่อหลุดพ้นจากการครอบงำของอังกฤษและรัสเซียในกิจการของเปอร์เซีย ผู้นำภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจของอเมริกาสนับสนุนการขับเคลื่อนของอิหร่านในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัยและปลดปล่อยตัวเองจากอิทธิพลของอังกฤษและรัสเซีย

ในปี 1951 เป็นช่วงเวลาที่ประชาชนอิหร่านกำลังตื่นตัวเรื่องชาตินิยม ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1951 ดร.มุฮัมหมัด โมซาเดกห์ ผู้นำในขบวนการชาตินิยมอิหร่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของอิหร่าน หลังจากนั้น ดร. โมซาเดกห์ ได้ดำเนินการยึดบริษัทน้ำมันแองโกล-อิหร่านออยล์ซึ่งเป็นบริษัทของอังกฤษกลับคืนเป็นของรัฐ ทำให้ต่างชาติมีมาตรการตอบโต้บอยคอตน้ำมันของอิหร่าน ในวันที่ 22 ตุลาคม 1951 รัฐบาลอิหร่านได้ประกาศตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับอังกฤษ ขณะเดียวกันสถานการณ์ภายในประเทศอิหร่านเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจเกิดความวุ่นวายและภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เศรษฐกิจภายในประเทศเสื่อมลงอย่างรวดเร็ว และเกิดความวุ่นวายมากขึ้น จึงนำไปสู่ปฏิบัติการเอแฉ็กความร่วมมือระหว่างอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาในการรัฐประหารรัฐบาลของดร.มุฮัมหมัด โมซาเดกห์

ในปี 1953 สหรัฐอเมริกาได้เข้าไปสนับสนุนการรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลที่นำโดยนายมุฮัมมัด โมซาเดกห์ เนื่องจากเขาดำเนินนโยบายหลายอย่างที่ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาและชาติตะวันตก หลังจากนั้นสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนพระเจ้าชาห์ มุฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวี ให้ขึ้นมาใช้อำนาจ ส่งผลให้ประเทศ อิหร่านและสหรัฐอเมริกา จึงมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

พระเจ้าชาห์มุฮัมมัด เรซา ภายหลังจากที่พระองค์ได้มีบทบาทในการบริหารประเทศมากขึ้น ประเทศอิหร่านเข้าสู่ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและอิหร่านยังคงดำเนินความสัมพันธ์ตามปกติและใกล้ชิดกันตลอดรัชกาล

พระเจ้าชาห์มุฮัมมัด เรซา ทรงดำเนินนโยบายที่ทันสมัยและมีความมุ่งมั่นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะนโยบายต่างประเทศที่มีต่อสหรัฐอเมริกา อิหร่านมีความสำคัญต่อสหรัฐอเมริกา เนื่องจากในภาวะสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต อยู่คนละฝ่าย คู่แข่งอย่างสหภาพโซเวียต เคยมีอิทธิพลอยู่ในอิหร่านและตะวันออกกลางและด้วยศักยภาพในฐานะที่เป็นประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรน้ำมัน ในบริเวณอ่าวเปอร์เซียทำอิหร่านเป็นเสาหลักของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในตะวันออกกลาง ก่อนเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามปี ค.ศ. 1979 มีประชาชนชาวอิหร่านและนักศึกษาอิหร่านอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาจำนวนมาก

อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาค่อการเมืองอิหร่าน

ด้านการเมือง พระเจ้าชาห์ มีพระราชดำริเริ่มโครงการสำคัญหลายอย่างเพื่อพัฒนาอิหร่านให้ก้าวหน้า อาทิเช่น การปฏิรูปที่ดิน ปฏิรูปการเลือกตั้ง การให้สิทธิแก่สตรี การตั้งหน่วยการศึกษา การจัดตั้งหน่วยงานมัย การพัฒนาการเกษตร การโอนป่าเป็นของรัฐ เป็นต้น ซึ่งรัฐบาลอิหร่านเรียกโครงการเหล่านี้ว่า "การปฏิวัติขาว" เพราะเป็นการปฏิวัติที่ไม่เสียเลือดเนื้อซึ่งนโยบายนี้เป็นนโยบายที่ได้รับความนิยมมาจากรัฐบาลอเมริกายุคจอห์น เอฟ. เคนเนดี ซึ่งต้องการให้รัฐบาลอิหร่านมีฐานอำนาจที่กว้างขึ้น มีประสิทธิภาพและได้รับความนิยมมากขึ้น และมีคอร์รัปชันน้อยกว่ายุคปี 1950 การปฏิรูปครั้งนี้ทำให้อิหร่านเริ่มมีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกมากขึ้นและการเมืองภายในเองเริ่มมีความประปรายในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคม ประชาชนและผู้ปกครอง สาเหตุหลักคือรายได้จำนวนมากจากการส่งออกน้ำมันที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ ส่งผลให้ประชาชนเริ่มมีการศึกษามากขึ้น ชนชั้นกลางมีจำนวนมากขึ้น พระเจ้าชาห์ เริ่มตระหนักว่าอาจจะนำมาสู่การประท้วงเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ ดังนั้นพระองค์จึงทำการปฏิรูปประเทศขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเรียกร้องหรือนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่อาจทำให้พระองค์

สูญเสียผลประโยชน์ที่มีอยู่ในขณะนั้น ที่ผ่านมานโยบายนี้ใช้วิธีสร้างประชานิยมโดยการปฏิรูปที่ดินเป็นหลัก โดยให้ ดร.ฮัสซัน อาร์ซานจานี (Dr. Hassan Arsanjani) และรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรเป็นผู้เริ่มต้น แต่เมื่อดำเนินการโครงการไปแล้ว ทั้งสองคนได้รับความนิยมสูงมาก พระเจ้าชาห์จึงทรงปลด ดร. อาร์ซานจานี ออกจากตำแหน่งและทรงถือเป็นพระราชกรณียกิจของพระองค์เอง พระเจ้าชาห์ได้ทรงปรับโครงการปฏิรูปที่ดินที่ริเริ่มโดย ดร. อาร์ซานจานี ใหม่โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างประชานิยมในพระองค์เองรวมทั้งรัฐบาลของพระองค์ การปฏิรูปนี้เป็นลักษณะ “บนลงล่าง” (Top-down) จึงช่วยเสริมอำนาจรัฐให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทำให้ระบบการปกครองของพระเจ้าชาห์ มีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 และทศวรรษ 1970 การปฏิรูปใหม่นี้มีโครงการที่เสนอรวม 6 โครงการ เรียกว่าการปฏิวัติขาว (The White Revolution) ได้แก่

1. ให้มีการปฏิรูปที่ดิน
2. ขายโรงงานที่รัฐบาลเป็นเจ้าของเพื่อนำเงินมาปฏิรูปที่ดิน
3. ออกกฎหมายเลือกตั้งใหม่ที่ให้สิทธิสตรีไร้ออกเสียง
4. จัดให้ป่าไม้เป็นสมบัติของชาติ
5. ตั้งองค์กรเพื่อการอ่านออกเขียนได้โดยเฉพาะเพื่อการสอนหนังสือในชนบท
6. ร่างแผนการในการให้คนงานมีส่วนแบ่งในผลกำไรจากอุตสาหกรรม

การปฏิวัติขาวเป็นโครงการสร้างความทันสมัยเชิงรุกที่ดำเนินการในอิหร่านในปี 1963 และดำเนินต่อไปจนถึงปี 1979 การปฏิรูปดำเนินการโดยโมฮัมหมัดเรซาชาห์ปาร์ห์ลาวีทำให้ความมั่งคั่งและอิทธิพลของชนชั้นเจ้าของที่ดินแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในชนบทและนำไปสู่การกลายเป็นเมืองและความเป็นตะวันตกอย่างรวดเร็ว โครงการนี้ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ แต่ผลประโยชน์กระจายอย่างไม่สม่ำเสมอในขณะที่การเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานทางสังคมและสถาบันแบบดั้งเดิมแพร่หลายไปทั่ว ช่วงปี 1963 เป็นจุดเปลี่ยนในการพัฒนาของรัฐอิหร่าน การขยายตัวของอุตสาหกรรมได้รับการส่งเสริมโดยระบอบการปกครองของราชวงศ์ปาร์ห์ลาวี

โครงการดังกล่าวเกิดขึ้นท่ามกลางจุดเปลี่ยนในการพัฒนารัฐของอิหร่าน การขยายตัวทางอุตสาหกรรมได้รับการส่งเสริมโดยระบอบการปกครองของปาร์ห์ลาวี ในขณะที่พรรคการเมืองที่ต่อต้านการรวมอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของพระเจ้าชาห์ถูกควบคุมและจำกัดบทบาท

ในปี 1961 พระเจ้าชาห์ได้ยุบสภานิติบัญญัติของอิหร่าน และกวาดล้างผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางในการปฏิรูปที่ดินกฎหมาย ต่อมาในปี 1962 ภายใต้โครงการนี้ชนกลุ่มน้อยที่มีที่ดินถูกบังคับให้สละกรรมสิทธิ์ในที่ดินผืนใหญ่เพื่อแจกจ่ายให้กับเกษตรกรรายย่อย เจ้าของบ้านเดิมได้รับ

การชดเชยความสูญเสียในรูปแบบของหุ้นของอุตสาหกรรมที่รัฐเป็นเจ้าของของอิหร่าน ผู้เพาะปลูกและคนงานได้รับส่วนแบ่งในผลกำไรทางอุตสาหกรรมและการเกษตรและสหกรณ์เริ่มเปลี่ยนเจ้าของที่ดินรายใหญ่ในพื้นที่ชนบทเป็นแหล่งทุนสำหรับการชลประทานการบำรุงรักษาและการพัฒนาการเกษตร

อย่างไรก็ตามการปฏิรูปที่ดินประสบปัญหาในไม่ช้า รัฐบาลไม่สามารถวางระบบสนับสนุนและโครงสร้างพื้นฐานที่ครอบคลุมเข้ามาแทนที่บทบาทของเจ้าของที่ดินซึ่งก่อนหน้านี้ได้จัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับการทำฟาร์มให้กับผู้เช่า ผลที่ตามมาคืออัตราความล้มเหลวสูงสำหรับฟาร์มใหม่และการบินของคนงานเกษตรและเกษตรกรในเวลาต่อมาไปยังเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศโดยเฉพาะเมืองเตหะรานซึ่งอุตสาหกรรมก่อสร้างที่เฟื่องฟูสัญญาว่าจะจ้าง ครอบครัวขยายระบบสนับสนุนแบบดั้งเดิมในอิหร่านวัฒนธรรมเลวร้ายลงเนื่องจากจำนวนหนุ่มสาวชาวอิหร่านที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นในเมืองที่ใหญ่ที่สุดของประเทศห่างไกลจากบ้านและหางานทำเพียงเพื่อให้ได้ราคาที่สูงความโดดเดี่ยวและสภาพความเป็นอยู่ที่แย่

นอกจากกฎหมายที่เกี่ยวกับที่ดินแล้ว การปฏิวัติขายังสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคมของอิหร่าน ผู้นำชาตินิยมและนักการศึกษาหลายคนวิพากษ์วิจารณ์การปฏิวัติข โดยถือว่าเป็นกฎหมายการเปิดเสรีที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงนั้นขัดต่อค่านิยมของอิสลาม ที่สำคัญกว่านั้นการปฏิรูปของพระเจ้าชาห์ทำให้ฐานอำนาจแบบดั้งเดิมของนักศาสนาลดลง การพัฒนาของศาลทางโลกได้ลดอำนาจทางกฎหมายและนิติศาสตร์ของศาสนา และการเน้นการปฏิรูปเกี่ยวกับการศึกษาทางโลกก็ยิ่งทำลายแนวความคิดของนักการศึกษา ผู้นำคนสำคัญคืออโยตุลเลาะห์ รุฮุลเลาะห์ โคมัยนี (Ruhollah Khomeini) มีทฤษฎีการปกครองแบบสงฆ์และเครือข่ายผู้คัดค้านของรัฐบาลในเวลาต่อมาได้อำนวยความสะดวกในการโค่นล้มพระเจ้าชาห์ในการปฏิวัติอิสลามในปี 1979 และทำให้การปฏิวัติขสิ้นสุดลง

การทำประชาพิจารณ์เพื่อขอความเห็นชอบในโครงการ 6 ข้อนี้ ได้รับการคว่ำบาตรจากกลุ่มแนวร่วมแห่งชาติ (National Front) เพราะต้องการให้การตัดสินใจในแผนการดังกล่าวซึ่งส่งผลกระทบต่อชาติ ให้เป็นการลงมติในสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งมาอย่างเสรี ความขัดแย้งเรื่องนี้รุนแรงเพิ่มขึ้น แม้ว่าโครงการของชาห์จะได้รับการยอมรับในระยะแรก ซึ่งทำให้อิหร่านเจริญขึ้น แต่อย่างไรก็ตามประชาชนไม่พอใจ และลุกฮือต่อต้านพระเจ้าชาห์เนื่องจากผลของการปฏิวัติข คือ เชื้อพระวงศ์และข้าราชการบริวารใกล้ชิดได้รับที่ดินมหาศาล และเป็นผู้ร่ำรวยขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือแม้ว่าการปฏิรูปดังกล่าวจะส่งผลดี แต่ก็เป็นกรปกครองแบบจักรวรรดินิยมที่มีการพึ่งพาชาติตะวันตก เมื่อการเข้ามาของชาติตะวันตกมากยิ่งขึ้น ทำให้ออบายมุขเข้ามา

ยิ่งขึ้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะสื่อบันเทิงต่าง ๆ เช่น หนังสือไป สถานบันเทิงอย่างไนต์คลับ การเข้ามาของสิ่งบันเทิงดังกล่าวเป็นการขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม แม้ว่าประเทศจะเกิดการพัฒนาในรูปแบบอุตสาหกรรมแต่การปกครองของพระองค์มีความคดขี่แรงงาน กรรมกร ซึ่งเป็นแรงงานหลักในการพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้สถานการณ์ภายในอิหร่านนั้นถูกกดขี่ค่าแรงจากรัฐบาลของพระองค์ ทำให้เกิดการสวนทางระหว่างค่าจ้างแรงงานที่ตกต่ำและค่าครองชีพที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ

การทำให้เกิดวัฒนธรรมอเมริกันในสังคมอิหร่าน

การปฏิวัติขานำมาซึ่งความบันเทิงรูปแบบใหม่ในสังคมอิหร่านอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เช่น บาร์ไนต์คลับ หนังสือลามกอนาจาร วัฒนธรรมตะวันตกได้หลังไหลเข้าสู่สังคมอิหร่านทำให้ฝ่ายอนุรักษ์นิยมและฝ่ายศาสนาไม่พอใจอย่างยิ่ง นอกจากนี้ผลประโยชน์จากการพัฒนาประเทศกลับตกอยู่ในตระกูลคนรวยเพียงไม่กี่ตระกูล รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์และเชื้อพระวงศ์ของพระเจ้าซาก็กลับมีธุรกิจและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ บรรดาบริษัทต่างชาติต่างก็เชื้อเชิญพระราชวงศ์และข้าราชการชั้นสูงที่มีอำนาจการเมืองและการทหารเข้าเป็นคณะกรรมการในบริษัทของตนด้วย ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างชนชั้น แต่ในขณะเดียวกันชาวอิหร่านส่วนใหญ่กลับมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากไร้การศึกษา อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ขาดแคลนยารักษาโรค รวมไปถึงนโยบายของพระเจ้าซาก็ที่ทรงสนับสนุนประเทศอิสราเอลด้วยทำให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง

ภาพประกอบ 30 การแต่งกายของสตรีหรือهرانก่อนการปฏิวัติอิสลาม

ที่มา: <https://www.publicpostonline.net/wp-content> ,
<https://www.publicpostonline.net/7671>

เมื่อสังคมอิหร่านเกิดความเปลี่ยนแปลง คนหลากหลายกลุ่มเกิดความรู้สึกไม่พอใจและไม่ต้องการให้ประเทศเป็นอย่างที่ปรากฏ ทำให้เกิดการเดินขบวนต่อต้านพระเจ้าซาท์ในหลายๆ เมืองทั่วทั้งประเทศอิหร่านโดยการนำของนักการศาสนาและกลุ่มอนุรักษ์นิยมจนนำมาสู่เหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน

การปฏิวัติอิสลามอิหร่าน ค.ศ. 1979

การปฏิวัติอิสลามเมื่อ ค.ศ. 1979 ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองให้แก่โลกอิสลาม บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์นี้ คือพระเจ้าซาท์มุฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวี และอยาตุลเลาะห์ รุซูลเลาะห์ โคเมย์นี เหตุการณ์นี้นำมาซึ่งการล้มล้างระบอบการปกครองในระบอบกษัตริย์ของอิหร่านและสถาปนาการปกครองในรูปแบบรัฐอิสลามขึ้นมา โดยมีผู้นำสูงสุดคือ อยาตุลเลาะห์ รุซูลเลาะห์ โคเมย์นี

เหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน เริ่มขึ้นเมื่อมีการเดินขบวนต่อต้านพระเจ้าซาท์ในเดือนตุลาคม 1977 โดยประชาชนชาวอิหร่านและนักการศาสนา คณะผู้ปฏิวัติใช้สโลแกนในการปฏิวัติว่า “Independence , Freedom, Islamic Republic” เหตุการณ์รุนแรงและบานปลายขึ้นในเดือนมกราคม 1978 โดยระหว่างเดือนสิงหาคมและธันวาคม 1978 มีการนัดหยุดงานและการเดินขบวนทำให้ประเทศเป็นอัมพาต พระเจ้าซาท์เสด็จออกนอกประเทศอิหร่านเพื่อลี้ภัยเมื่อวันที่ 16 มกราคม 1979 เป็นพระมหากษัตริย์เปอร์เซียพระองค์สุดท้าย เมื่อปฏิวัติสำเร็จรัฐบาลเชญรูซูลลฮ์ โคเมย์นี ผู้นำการปฏิวัติซึ่งพำนักอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศสเดินทางกลับประเทศอิหร่าน และเมื่อกลับสู่กรุงเตหะรานมีชาวอิหร่านหลายล้านคนรอดต้อนรับ ถือว่าการครองราชย์ของพระเจ้าซาท์มุฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวีสิ้นสุดลงหลังวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 1979

ภาพประกอบ 31 ภาพเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน

ที่มา: <https://www.dawn.com/news/>

จากนั้นประชาชนชาวอิหร่านออกเสียงลงคะแนนการลงประชามติทั่วประเทศให้เป็น สาธารณรัฐอิสลาม การทำประชามติเพื่อเลือกรูปแบบการปกครองของประเทศโดยการลง ประชามติในครั้งนั้นมีเพียงคนถามเดียวคือ “Do you agree with the replacement of the monarchy by an Islamic Republic?” ซึ่งผลของประชามติก็เป็นไปตามความคาดหมายคือ ประชาชนส่วนใหญ่ “เห็นด้วย” ซึ่งเท่ากับเป็นกระบวนการสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบการ ปกครองแบบ “รัฐศาสนา” เมื่อวันที่ 1 เมษายน 1979 และรับรองรัฐธรรมนูญเทวาธิปไตย- สาธารณรัฐนิยมฉบับใหม่ ซึ่งอิหม่ามโคมัยนีถูกยกให้เป็นผู้นำสูงสุดของประเทศ ในเดือนธันวาคม 1979

การปฏิวัติในครั้งนี้สร้างความตื่นตระหนกให้กับประเทศต่างๆ ในตะวันออกกลาง เพราะ การปฏิวัติเกิดขึ้นในประเทศที่มีความมั่งคั่งทางวัตถุและเจริญรุ่งเรืองค่อนข้างดี แต่เกิดการปฏิวัติ โดยมีเหตุผลทางด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยให้ประเด็นทางวัฒนธรรมเป็นหลักในการต่อต้าน พระเจ้าซาร์ และที่สำคัญคือมีการนำชาโดร์ซึ่งเป็นชุดแต่งกายของสตรีอิหร่านมาเป็นเครื่องมือใน การปฏิวัติ โดยการสวมชาโดร์ของสตรีอิหร่านที่ออกมาต่อต้านพระเจ้าซาร์นี้คือการต่อต้านอำนาจ ของตะวันตก และชาโดร์กลายเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มผู้ต่อต้านพระเจ้าซาร์ และเมื่อปฏิวัติสำเร็จ ประเทศอิหร่านได้นำแนวคิดของศาสนาอิสลามมาเป็นหลักในการปกครองประเทศ รัฐบาล พยายามเสริมสร้างอำนาจของตนให้เข้มแข็งโดยการออกนโยบายที่เรียกว่า “การปฏิวัติวัฒนธรรม” ซึ่งมีเนื้อหาหลัก ๆ คือส่งเสริมการกลับไปสู่วิถีชีวิตแบบมุสลิมดั้งเดิมโดยใช้สื่อแขนงต่าง ๆ และผ่าน หลักสูตรการสอนตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังได้มีการปรับเปลี่ยนข้าราชการใน ตำแหน่งสำคัญ ๆ ให้เป็นกลุ่มของพรรคตนเองหรือกลุ่มที่มีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และพยายาม สร้างกลไกรัฐควบคู่กับกองทัพ

การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านนี้เข้มแข็งอย่างมากในโลกมุสลิมทั่วไป ความแตกต่างทาง สำนักคิดนั้นมิได้เป็นสิ่งสำคัญอย่าตุลลฮ์ โคมัยนี ผู้นำการปฏิวัติมิได้ถูกมองว่าเป็นชีอะห์หรือชาว อิหร่าน แต่เป็นผู้ว่าการปฏิวัติอิสลามเช่นเดียวกับคนหนุ่มตะวันตกหัวอนุรักษ์ที่มีความ กระตือรือร้นต่อเหตุการณ์ในปารีสและเปโตรการ์ดผู้คนนับล้านทั้งชายและหญิงทั่วโลกอิสลามได้ ขานรับต่อการปฏิวัติอิสลามด้วยอารมณ์ที่เพิ่มขึ้นแบบเดียวกัน ด้วยหัวใจที่ได้รับการยกระดับ เช่นเดียวกันและด้วยความหวังที่ไร้ขอบเขตเช่นเดียวกัน และด้วยความเต็มใจอันเดียวกันที่จะปลด ปลื้องและลบล้างสิ่งที่น่ารังเกียจทุกอย่างและด้วยคำถามที่กระตือรือร้นต่ออนาคตเช่นเดียวกัน

การปฏิวัติในอิหร่านไม่เหมือนกับขบวนการอื่นๆ เพราะใช้ชื่อว่าการปฏิวัติแบบอิสลาม สัญลักษณ์และสโลแกนของการปฏิวัติคืออิสลามเพราะคำว่าอิสลามนั้นมีอำนาจที่จะโน้มน้าวมวลชนให้มาสู่การต่อสู้บรรดาผู้นำและผู้ปกครอง การปฏิวัติตีความว่าอิสลามเป็นยิ่งกว่าสัญลักษณ์และสโลแกน มีความจำเป็นที่จะต้องต่อต้านศัตรูผู้ก่อความผิด ซึ่งหมายรวมถึงผู้ปกครองมุสลิมที่ไม่ใช้หลักการอิสลามที่แท้จริงและนำเอาแนวทางของคนนอกศาสนาซึ่งหมายถึงวัฒนธรรมตะวันตกที่แปลกแยกมาใช้ในประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นการทำลายชุมชนผู้มีศรัทธาและกฎหมายอิสลามที่ใช้กันอยู่เดิม โดยหลักการแล้ววัตถุประสงค์ของการปฏิวัติตามแนวทางอิสลามในอิหร่านและในประเทศอื่นๆ ในเวลาต่อมานั้นเป็นขบวนการปฏิวัติที่เกิดขึ้นเพื่อกำจัดการขยายตัวของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาในดินแดนของตนเองและถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำลายวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมองว่าเป็นการทำลายศาสนาอิสลาม การปฏิวัติอิสลามเกิดขึ้นเพื่อจะฟื้นฟูแบบแผนอิสลามของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของที่ถูกตั้งขึ้นมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นดินแดนอาณานิคมสู่การเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ ปรากฏการณ์ทั่วไปได้มีการพัฒนาและปรับปรุงประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ประเทศอย่างรีบเร่ง อย่างไรก็ตาม ความแตกแยกทางความคิดระหว่างกลุ่มมุสลิมรุ่นใหม่ และกลุ่มมุสลิมอนุรักษ์นิยมยังคงมีอยู่ จนกระทั่ง ทศวรรษที่ 1980 กระแสการฟื้นฟูอิสลามเข้มข้นขึ้นอีกครั้ง หลังจากความสำเร็จในการปฏิวัติอิหร่าน ค.ศ. 1979

การเคลื่อนไหวของขบวนการมุสลิมจากกระแสฟื้นฟูอิสลามระลอกใหม่ เกิดจากการเคลื่อนไหวของเหล่าขบวนการดาก์วะห์ (dakwah หมายถึง เรียกร้อง หรือ เชื้อเชิญ) การเคลื่อนไหวคล้ายกับการเผยแผ่ศาสนาของมิชชันนารี ขบวนการดาก์วะห์ มีอิทธิพลอย่างมากในฐานะผู้เผยแพร่ศาสนาตามกระแสฟื้นฟูศาสนาอิสลามสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นทั่วโลกมุสลิม มุสลิมให้การตอบรับและเข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวนมาก มีการหันมาแต่งกายตามแบบอิสลามอย่างเคร่งครัดอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในภูมิภาค โดยยกการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านเป็นต้นแบบ

ภาพประกอบ 32 การแต่งกายของสตรีอิหร่านก่อนการปฏิวัติอิสลาม

ที่มา : <https://www.publicpostonline.net/7671>

ภาพประกอบ 33 การสวมซาโดร์ของสตรีอิหร่านหลังการปฏิวัติอิสลาม

ที่มา : <https://board.postjung.com/1045494>

สัญญาณการสวมซาโดร์ระหว่างการปฏิวัติอิสลามอิหร่าน จากที่กล่าวในข้างต้นผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าประเทศอิหร่านในช่วงก่อนการปฏิวัติอิสลามอิหร่านเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมตะวันตกหลังไหลเข้าไปอย่างถาโถม ส่งผลให้เกิดช่องว่างในสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม นักการศาสนาซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่และมีอิทธิพลในสังคม พิจารณาว่าสิ่งที่รัฐ

เรียกว่าความเจริญหรือสิ่งที่ตะวันตกนำเข้ามานั้นขัดกับความเชื่อดั้งเดิมคือความเชื่อในศาสนาอิสลาม ทำให้เกิดการสูญเสียโอกาสและทำให้สังคมอิหร่านเกิดปัญหา จึงทำการต่อต้าน โดยใช้ชาโดร์ซึ่งเป็นชุดแต่งกายประจำชาติของสตรีอิหร่านเป็นสัญลักษณ์ในการต่อต้านความเป็นตะวันตก ชุดชาโดร์ได้กลายเป็นสัญลักษณ์แฝงทางการเมืองในประเทศอิหร่าน กล่าวคือสตรีที่สวมชาโดร์คือสตรีที่ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงให้เป็นแบบตะวันตกและเป็นสัญลักษณ์หมายถึงผู้ที่ปฏิเสธการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และต้องการขับไล่พระเจ้าชาห์มูฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวี

เมื่อการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านสำเร็จ ความเปลี่ยนแปลงด้านเครื่องแต่งกายของสตรีในสังคมอิหร่านได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ ชุดชาโดร์จากเดิมที่เป็นชุดที่ผิดกฎหมายและห้ามสวมใส่ในที่สาธารณะ กลับกลายเป็นชุดที่ได้รับการยอมรับและให้เกียรติในสังคม สำหรับสตรีอิหร่านนิยมสวมชาโดร์เมื่อออกมาในที่สาธารณะในช่วงแรกความสำเร็จจากการปฏิวัติเพื่อประกาศชัยชนะทางการเมืองและเป็นการแต่งกายตามหลักศาสนา ต่อมาชาโดร์กลายเป็นสัญลักษณ์ของสตรีที่เรียบง่าย และควรให้เกียรติในสังคม ในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ปัจจุบันสตรีอิหร่านสวมชาโดร์เป็นเรื่องปกติสำหรับคนทุกวัยและทุกสถานที่ นอกจากนี้สำหรับสตรีที่ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานราชการหรือเป็นข้าราชการจำเป็นต้องสวมชาโดร์ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ในสื่อโทรทัศน์ผู้ประกาศข่าวสตรีก็ต้องสวมชาโดร์ด้วยเพื่อแสดงความสุภาพและเป็นตัวอย่างของประชาชน

ชัยชนะของการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของมุสลิมในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในการนำเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านมาเป็นต้นแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นอิสลาม ซึ่งมุสลิมในสังคมไทยก็ได้รับผลกระทบจากการปฏิวัติอิสลามเช่นกัน

ความสัมพันธ์ไทยอิหร่านช่วงการปฏิวัติอิสลามอิหร่าน

ภายหลังจากเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กล่าวคือ การระงับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อิหร่านได้ปิดความสัมพันธ์ในมิติด้านการเดินทางไปต่างประเทศ โดยเฉพาะการเดินทางมาประเทศไทยของชาวอิหร่าน เนื่องจากปัญหาความไม่สงบภายในของอิหร่านและปัญหาขณะเดียวกันส่งผลให้ความสัมพันธ์ขาดช่วงต่อนระยะหนึ่ง จนมีการฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตอีกครั้งรวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์คือมีการรับนักศึกษาไทยไปศึกษาด้านการศาสนาที่ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน จึงทำให้ความสัมพันธ์ดีขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในระดับปัจเจกและระดับรัฐ นอกจากนี้สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านได้มีการสนับสนุนมุสลิมไทย ผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ในหลาย ๆ

ด้าน เช่น การศึกษา มีการให้ทุนการศึกษาแก่มุสลิมไทยไปศึกษาต่อที่ประเทศอิหร่าน การให้ความช่วยเหลือในการเผยแพร่ศาสนาโดยการตั้งสถาบันการศึกษาในประเทศไทย ส่งผลให้มีมุสลิมไทยได้เดินทางไปศึกษาและกลับมาพัฒนาและเผยแพร่แนวความคิดสำนักคิดชีอะห์ในสังคมไทย และร่วมกันพัฒนาประเทศไทยในอีกมิติหนึ่ง

แนวคิดการปฏิวัติอิสลามอิหร่านกับการส่งผลกระทบต่อมุสลิมในสังคมไทย

ภายหลังการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน เมื่อปี 1979 แนวคิดที่มาจากคำขวัญของการปฏิวัติคือ “ไม่มีตะวันตก ไม่มีตะวันออก เว้นแต่อิสลาม” ซึ่งชัยยิดลุไลมาน ชูชัยนี ได้กล่าวว่า “การปฏิวัติอิสลามที่ปลดปล่อยจากตะวันตกและตะวันออกได้กระจายออกไปในโลกมุสลิมไม่ว่าจะเป็นสำนักคิดใดๆของอิสลาม ทั้งยังเกิดผลกระทบต่อโลกด้านนวัตกรรมความคิดที่เกิดขึ้นในโลกสมัยใหม่เพราะการปฏิวัตินี้มีความแตกต่างจากการปฏิวัติต่าง ๆ ที่ผ่านมา ได้นำหลักการทางศาสนามาใช้ในการปกครองประเทศ

อย่างไรก็ตามผลจากการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านก่อให้เกิดขบวนการฟื้นฟูอิสลาม (Islamic revival) อีกลักษณะหนึ่ง และเป็นครั้งสำคัญในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่ได้กระตุ้นให้มุสลิมพยายามศึกษาหลักคำสอนที่แท้จริงจากอัลกรุอ่านและฮาดิษ พร้อมทั้งละทิ้งความเชื่อต่าง ๆ ที่เข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมอิสลาม แล้วนำหลักการที่ศาสนบัญญัติไว้มาปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง ซึ่งการฟื้นฟูอิสลาม เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลา ซึ่งการฟื้นฟูอิสลาม ไม่ใช่เป็นการส่งค่านาหลักคำสอนที่มีอยู่เดิม แต่เป็นการนำคำสอนที่มีอยู่เดิมนั้น ไปสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้คนในยุคสมัยนั้นๆ การฟื้นฟูอิสลามจึงเป็นกระบวนการที่สร้างสังคมให้กลับไปสู่หลักคำสอนของอิสลามตามรูปแบบที่มีอยู่ดั้งเดิม ซึ่งปัจจุบันก็ได้มีวิธีการที่หลากหลายในการเคลื่อนไหวเพื่อฟื้นฟูอิสลาม เป็นการฟื้นฟูอิสลามได้มีรูปแบบการดำเนินงานที่หลากหลาย ไม่ได้เป็นอุดมการณ์ของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ได้มีชาวมุสลิมหลายกลุ่มที่ใช้วิธีการต่างๆ นานาในการฟื้นฟูอิสลาม ในที่นี้จะกล่าวผลกระทบเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมคือ การสวมฮิญาบและการสวมซาโดร์ ซึ่งเป็นหนึ่งในขบวนการฟื้นตัวของอิสลามที่เห็นได้ชัด

กล่าวโดยสรุปคือ ความพยายามปฏิรูปสังคมมุสลิมให้เป็นรัฐในอุดมคติตามแนวทางศาสดามูฮัมหมัด ที่เกิดขึ้นทั่วโลกมุสลิม ซึ่งกระแสการฟื้นฟูอิสลามมีลักษณะไม่หยุดนิ่ง เหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดกระแสการฟื้นฟูอิสลามขึ้นในสังคมไทย กล่าวคือ เกิดเหตุการณ์การเรียกร้องการสวมฮิญาบที่วิทยาลัยครูยะลา เมื่อ ค.ศ. 1988 เป็นเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงที่จังหวัดยะลา เพื่อเรียกร้องให้มีการอนุญาตให้นักศึกษาสตรีมุสลิม

สามารถสวมฮิญาบขณะกำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูยะลา เหตุการณ์นี้มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่าน แนวคิดในการเคลื่อนไหวนี้กลุ่มผู้นำได้อธิบายว่าการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของเขาเป็นอย่างมากและประเทศอิหร่านก็เป็นแบบอย่างในฐานะประเทศมุสลิมที่ทำให้เกิดความเป็นรูปธรรมในการนำหลักการศาสนาอิสลามมาปฏิบัติได้ในสังคม

การสวมฮิญาบในปัจจุบันไม่ได้เป็นสิ่งที่แปลกปลอมหรือแตกต่างในสังคมไทย แต่ในอดีตการสวมฮิญาบไม่ได้รับการยอมรับและผู้ที่สวมฮิญาบถูกมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อย สตรีไทยมุสลิมซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มลายู มักแต่งกายตามแบบสตรีพื้นเมืองคือนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกระเปาะ ในอดีตโดยทั่วไปไม่ค่อยมีผู้ใช้ผ้าคลุมศีรษะเมื่อออกนอกบ้านสตรีมักใช้ผ้ากาเยงลือปะ (kain lepa) ซึ่งเป็นผ้าสีเหลืองผืนยาว คลุมศีรษะไว้เท่านั้น เมื่ออยู่ในบ้านก็ใช้ผ้านี้พาดไหล่ไว้

สตรีไทยมุสลิมในภาคอื่น ๆ เช่น ภาคกลาง ส่วนใหญ่แต่งกายแบบสากล ส่วนผู้ที่สวมฮิญาบมักเป็นบุคคลที่ไปทำฮัจญ์มาแล้ว ส่วนใหญ่เป็นสตรีสูงอายุจึงทำให้เกิดความเข้าใจว่าการคลุมฮิญาบเป็นสัญลักษณ์ของสตรีผู้ที่ไปทำฮัจญ์มาแล้ว ถือว่าการสวมฮิญาบไม่จำเป็นต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเท่ากับหลักปฏิบัติศาสนาที่กำหนดไว้ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการแต่งกายและเรื่องศาสนาอิสลามในสังคมไทยก่อนที่จะเกิดการปฏิบัติอิสลามจำกัดเฉพาะผู้รับบางกลุ่มเท่านั้น และการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมนั้นการสวมฮิญาบยังไม่แพร่หลายจนเมื่อเกิดปรากฏการณ์การประท้วงที่วิทยาลัยครูยะลา นักศึกษาสตรีมุสลิมต้องการที่จะปฏิบัติตามหลักการศาสนาอิสลามในด้านการแต่งกาย คือการสวมฮิญาบ

ดังนั้นจากเหตุการณ์นักศึกษาสตรีมุสลิมที่วิทยาลัยครูยะลาประท้วงเรียกร้องการสวมฮิญาบทำให้เกิดแนวคิดในการสร้างพื้นที่และสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้น เริ่มจากการทำหนังสือของกลุ่มนักศึกษาสตรีของวิทยาลัยครูยะลา ทำหนังสือยื่นถึงประธานชมรมส่งเสริมจริยธรรมอิสลาม เพื่อแจ้งความประสงค์ว่าต้องการแต่งกายตามหลักการศาสนาอิสลาม ทางชมรมเป็นผู้ประสานงานกับทางวิทยาลัยให้เข้าใจและอนุญาต แต่ทางวิทยาลัยไม่อนุญาต โดยอ้างเหตุผลว่าขัดกับกฎกระทรวงระเบียบว่าด้วยเครื่องแต่งกายของวิทยาลัย ปฏิบัติต่อต้านจากภายในวิทยาลัยทั้งผู้สอนที่ไม่อนุญาตและผู้บริหาร รวมทั้งนักศึกษาที่มีความคิดขัดแย้งกัน ทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงขึ้น ปัญหาการสวมฮิญาบเป็นตัวอย่างหนึ่งอันเป็นการสะท้อนถึงปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ดังนั้น การทำความเข้าใจวิถีคิด หรือเหตุผลในการกีดกันและการแสดงความรังเกียจการสวมฮิญาบจึงเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับเหตุผลหรืออคติที่นำมาใช้กีดกันและแสดงความรังเกียจในการสวม

สัญญาฉบับนั้นส่วนหนึ่งมาจากเรื่องความไม่เป็นสากลของวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายนักศึกษามุสลิม อีกทั้งทัศนคติส่วนตัวของผู้บริหารของหน่วยงานที่มีอคติ ไม่เปิดกว้าง และไม่ยอมรับในความแตกต่างของวัฒนธรรมการแต่งกาย บางครั้งผู้ปกครองของนักเรียนหรือนักศึกษาเองก็มีทัศนคติที่ต่อต้านและเกิดความไม่มั่นใจ และไม่ยอมรับในนักศึกษาที่สวมฮิญาบ อย่างไรก็ตาม การปรับตัวด้วยการต่อต้านจากการกีดกันและการแสดงความรังเกียจนักศึกษามุสลิมใช้ในการต่อสู้กับสังคมที่กีดกันหรือรังเกียจในการสวมฮิญาบ คือ การรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายนักศึกษา เพื่อให้เกิดอำนาจที่ใช้ในการต่อรองกับสถาบันการศึกษา

การประชุมประทั่งครั้งนี้เป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมกับกระแสวัฒนธรรมการฟื้นฟูอิสลามที่แพร่กระจายเข้ามาในสังคมไทยในขณะนั้น

การสวมฮิญาบในสังคมไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนผลการศึกษาของฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ ที่สำรวจพื้นที่การวิจัยในชุมชนแห่งหนึ่งที่ภาคใต้ของประเทศไทย เมื่อ ค.ศ. 1983 พบว่าการที่สตรีในชุมชนมีการปิดหน้า หมายถึงสตรีเหล่านั้นสวมฮิญาบและปกปิดใบหน้าได้กลายเป็นการแต่งกายที่ปฏิบัติโดยทั่วไป

สิ่งที่น่าสังเกตคือ ภายในช่วงเวลาปี ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1983 ซึ่งห่างกันเพียง 6 ปี การสวมฮิญาบได้กระจายไปจนว่าการสวมฮิญาบหรือปิดบังใบหน้ากลายเป็นการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิม คำถามต่อมาคือเหตุใดปรากฏการณ์การสวมฮิญาบจึงเกิดขึ้นและส่งผลต่อสังคมไทยอย่างไร

เมื่อเริ่มต้นจาก ค.ศ. 1977 ที่นักวิชาการพบว่าสตรีไทยมุสลิมสวมฮิญาบเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน อาจกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์นี้ได้รับอิทธิพลจากขบวนการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน ที่เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1953 จนกระทั่งสิ้นสุดเมื่อ ค.ศ. 1979 ที่อิหม่ามโคมัยนี ผู้นำการปฏิวัติเรียกร้องให้สตรีสวมฮิญาบว่า “การสวมฮิญาบเป็นการรักษาศักดิ์ศรีและเกียรติยศ ตลอดจนวัฒนธรรมอิสลามอันยิ่งใหญ่เอาไว้ด้วยกัน ด้วยอุดมการณ์อิสลามจึงเป็นพลังผลักดันให้สตรีมุสลิมพากันสวมฮิญาบ

ตอนที่เสาวนีย์ จิตต์หมวด บรรยายถึงการเริ่มต้นสวมฮิญาบว่าได้รับการถ่ายทอดว่านิยมอิหร่าน ทั้งนี้เพราะการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านได้รับความชื่นชมจากมุสลิมสำนักคิดต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามมุสลิมสำนักคิดอื่นถือว่าการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านเป็นเพียงอุดมการณ์ในการปฏิวัติอิสลาม ไม่ใช่การนำรูปแบบการปกครองแบบมุสลิมชีอะห์ที่ใช้ในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านมาเป็นรูปแบบการปกครองมุสลิมอื่น นอกจากนี้จากคำสัมภาษณ์ของอิบราเฮม ณรงร์

รักษาเขต ประธานชมรมส่งเสริมมาจริยธรรมและอิสลามวิทยาลัยครุยะลา กล่าวต่อนึ่งว่า การปฏิบัติอิสลามแห่งอิหฺร่านเป็นเพียงการกระตุ้นให้มุสลิมมีความมาตองการที่จะทำใหแนวดคิดอิสลามเข้ามาอยู่ในวิถีชีวิต

วิถีชีวิตของสตรีมุสลิมที่ปรากฏในการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหฺร่านคือการสวมฮิญาบและการสวมซาโดร์ ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว จึงสรุปได้ว่าการตื่นตัวของสตรีไทยมุสลิมในการสวมฮิญาบในช่วง ค.ศ. 1977 ถึง 1983 ได้รับอิทธิพลจากการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหฺร่าน ที่อาจนับได้ว่าเป็นการฟื้นครั้งสำคัญของอิสลามในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่มีอิทธิพลต่อการฟื้นตัวของอิสลามทั่วโลก การฟื้นตัวของอิสลามในประเทศไทยมีลักษณะเช่นเดียวกับในประเทศอื่น ๆ คือเริ่มเกิดขึ้นในกลุ่มผู้นำความคิดทางการศึกษา การเคลื่อนไหวอยู่ในกลุ่มผู้มีการศึกษาสูง เช่น ระดับอาจารย์หรือนักศึกษารวมทั้งมุสลิมที่มีฐานะดี มุสลิมเหล่านี้บางคนได้ไปเรียนต่อที่สถาบันการศึกษาในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม อาทิ ประเทศซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และอิหฺร่าน เป็นต้น ทำให้มีความรู้และการดำเนินชีวิตแบบอิสลาม เช่น การแต่งกายที่สตรีสวมฮิญาบ ได้นำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้ในชีวิตประจำวันและอุทิศตนเพื่อเผยแพร่ศาสนาอิสลาม

ดังนั้นจากการประท้วงฮิญาบที่วิทยาลัยครุยะลา ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นในสังคมไทย นำมาสู่การแก้ไขกฎระเบียบการแต่งกายของสถานศึกษา หน่วยงานราชการในประเทศไทย ได้มีการอนุญาตให้สตรีไทยมุสลิมสามารถแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลามได้ ซึ่งหมายถึงการสวมฮิญาบได้โดยไม่ผิดกฎระเบียบ แต่เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมพบว่าการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกายของมุสลิมไม่ได้ยึดเพียงข้อบัญญัติทางศาสนาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น พบว่าในปัจจุบันสตรีไทยมุสลิม มีจำนวนผู้สวมฮิญาบมากขึ้นและมีการแต่งกายที่ไม่ใช่เพียงการสวมฮิญาบ แต่แต่งกายหลากหลายรูปแบบเนื่องจากที่ศาสนาบัญญัติไว้ อาจมีสาเหตุเนื่องจากการรับรู้ ความเชื่อหรือการได้รับการอบรมหรือรับแนวคิดในเรื่องการแต่งกายจากหลากหลายประเทศ ทั้งนี้โดยการไปศึกษาต่างประเทศ หรือการจดจำและเลียนแบบการแต่งกายจากต่างประเทศโดยเฉพาะสตรีมุสลิมในประเทศตะวันออกกลางและนำมาสวมใส่ ทำให้เกิดรูปแบบที่หลากหลายและแปลกตาสำหรับสังคมไทย เช่น การสวมอบายาห์ การสวมซาโดร์ ของสตรีไทยมุสลิม เป็นต้น

ภาพประกอบ 34 การแต่งกายของนักเรียนหญิงโรงเรียนอิสลามในประเทศไทย

ที่มา : <https://www.google.com>

ภาพประกอบ 35 เครื่องแบบตำรวจหญิงที่สวมฮิญาบ

ที่มา: <https://www.google.com/>

การสร้างอัตลักษณ์ : กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดมัสยิดรอุลลอฮ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัย วิเคราะห์ได้ว่าการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบัน นอกจากการสวมฮิญาบแล้วยังมีการแต่งกายในรูปแบบอื่นที่พยายามจะสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง ขึ้นทั้งในฐานะที่มุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมไทยและยังมีชนกลุ่มน้อยในกลุ่มของมุสลิมด้วย เช่นกัน ดังนั้นกรณีศึกษาสตรีไทยมุสลิมที่ชุมชนมัสยิดมัสยิดรอุลลอฮ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่ตั้งและประวัติชุมชนมัสยิดรอุลลอฮ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ตำบลโพธิ์ทองมีเนื้อที่ประมาณ 17,494 ไร่ (27.99 ล้าน ตารางกิโลเมตร) อาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลไทรบุรีและตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลโมคลาน และตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลาจังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลาและตำบลปากพูน อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหัวตะพาน และ ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพประกอบ 36 มัสยิดรอุลลอฮ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา: พรพรรณ โปร่งจิตร์

ตำบลโพธิ์ทองเป็นตำบลที่เพิ่งเกิดใหม่โดยแยกมาจากตำบลหัวตะพานประชากรตำบลนี้เดิมส่วนมากจะอพยพจากถิ่นที่อยู่อื่น ส่วนใหญ่จะมาจากตำบลหัวตะพานและชุมชนดั้งเดิม คือ "ชุมชนบ้านโคก" ซึ่งเป็นชุมชนโบราณตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกสุดของหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์ทองติดต่อกับตำบลหัวตะพาน ต่อมาได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนใหม่บริเวณสันทรายทางด้านทิศตะวันออกในหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ของตำบล ประชากรนับถือพุทธศาสนา นอกจากนี้ตำบลโพธิ์ทองยังมี ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งปัจจุบันมีประมาณ 80 % ของจำนวนประชากรทั้งหมดของตำบล ประชากรส่วนหนึ่งส่วนหนึ่งอพยพมาจาก"เมืองสตุล" ซึ่งในสมัยนั้นอยู่ในการปกครองของสุลต่านแห่งไทรบุรี โดยวิเคราะห์จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ชาวมุสลิมในเขตพื้นที่ตำบลโมคลานและตำบลโพธิ์ทอง ที่เล่าต่อ ๆ กันมาว่า ชาวมุสลิมในตำบลโพธิ์ทองและตำบลโมคลานเป็นลูกหลานสืบเชื้อสายมาจาก "ปาลิมอ เจ๊ะเต๊ะ" แม่ทัพเมืองสตุล ที่ถูกกวาดต้อนพร้อมครอบครัวและทหารบางส่วนมายังเมืองนครศรีธรรมราช เนื่องจากเจ้าเมืองไทรบุรีต่อต้านอำนาจพระเจ้ากรุงสยาม เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชได้ยกกำลังเข้าตีเมืองไทรบุรีแล้วกวาดต้อนผู้คนมาจากเมืองสตุล โดยให้มาตั้งถิ่นฐานครั้งแรกที่ทุ่งบ้านใหญ่ ตำบลโมคลานและลูกหลานของกลุ่มคนจากสุลได้สืบเชื้อสายกันต่อมาและตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตตำบลโมคลานและตำบลโพธิ์ทองในปัจจุบัน

ที่มาของชื่อตำบล กล่าวขานกันมาว่ามีที่ดอนอยู่ที่หนึ่งมีต้นโพธิ์ทองต้นใหญ่ต้นหนึ่ง ได้ให้ร่มเงาและที่พักอาศัยแก่ผู้คนที่ผ่านไปมา เมื่อผู้อพยพแยกจากตำบลหัวตะพานมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้จึงได้ชื่อตำบลว่า "ตำบลโพธิ์ทอง" ตำบลแห่งนี้มีความสงบมาช้านาน ความอุดมสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางด้านกสิกรรมมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและยึดมั่นในศาสนาและแม้จะมีกลุ่มผู้นับถือศาสนาต่างกันแต่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนตั้งอยู่ไม่ไกลกับถนนเส้นทางหลักระหว่างนครศรีธรรมราชกับท่าศาลา จึงสะดวกในการเดินทางเพื่อไปชุมชนแห่งนี้ ชุมชนไทยมุสลิมที่ท่าศาลาท่าศาลา ปรากฏว่ามีมุสลิมอยู่หลายกลุ่มโดยดูจากจำนวนมัสยิดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลโพธิ์ทอง มีหลายมัสยิดกระจายอยู่ทั่วไป โดยส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนไทยมุสลิมที่ยึดถือตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์

แต่ปรากฏว่าในตำบลโพธิ์ทอง มีชุมชนมุสลิมที่นับถือตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ 1 มัสยิด คือชุมชนมัสยิดรูดุสละาะห์ ชุมชนเป็นชุมชนที่เป็นศูนย์กลางของไทยมุสลิมผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ ชุมชนแห่งนี้ค่อนข้างเป็นชุมชนปิด บุคคลภายนอกไม่อาจเข้าไปศึกษา

เกี่ยวกับชุมชนได้อย่างอิสระ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชุมชนมีลักษณะแตกต่างจากชุมชนอื่นในเรื่องการเป็นมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันกับชาวพุทธและแม้ว่าจะนับถืออิสลามแต่ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดซ็อะห์ ต่างจากสำนักคิดซุนนี แต่เนื่องจากผู้นำชุมชนติดตามงานวิชาการด้านประวัติศาสตร์อิหร่านและประกอบด้วยคณะกรรมการมัสยิด ซึ่งมีหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ เป็นผู้มีความรู้ทั้งในด้านศาสนาอิสลามและด้านที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชน

มุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางความคิดซ็อะห์ในสังคมไทย

ข้อมูลเกี่ยวกับมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางความคิดซ็อะห์ ที่ปรากฏในครั้งประวัติศาสตร์ของไทย ปรากฏตามหลักฐานตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ชาวเปอร์เซียหรือชาวอิหร่านนับเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่เข้ามายังดินแดนอยุธยาดีตราชาธานีของไทยในอดีต นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 รวมทั้งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการค้ามากที่สุด ในอยุธยาช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาแต่ตระกูลขุนนางอิหร่าน อาทิ สถาปนิก, ช่างฝีมือ, นักปราชญ์ และกวี โดยชาวเปอร์เซียที่มีชื่อเสียงที่สุดคือเจกอะหมัด ได้เข้ามาในสยามในฐานะพ่อค้าเมื่อครั้งรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม ซึ่งได้ดำเนินธุรกิจจนมีฐานะมั่นคงและได้เข้ารับราชการในตำแหน่งกรมท่าขวา ดูแลกิจการการค้ากับพ่อค้าชาวมุสลิม จนได้รับการแต่งตั้งเป็นพระยาบวรราชนายก ที่ปรึกษาราชการแผ่นดินในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง และลูกหลานในชั้นต่อมา ก็มีบทบาทในตำแหน่งกรมท่าขวาเรื่อยมา

นอกจากผู้สืบเชื้อสายจากเจกอะหมัดแล้ว ก็ยังมีคนเชื้อสายเปอร์เซียคนอื่น ๆ มีบทบาทในระดับสูงเช่นกัน โดยในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ก็มี อากามูฮัมหมัด อัครเสนาบดี, เจ้าพระยายมราช (สังข์) เจ้าเมืองนครราชสีมา และเจ้าพระยารามเดโช เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ก็มีเชื้อสายเปอร์เซียเช่นกันและในเวลาเดียวกันเชื้อสายของสายตระกูลของเจกอะหมัด กุมมี ที่มีหลักฐานว่ามาจากเมืองอิหร่าน ก็ได้พัฒนาเครือข่ายเป็นฝ่ายปกครอง ฝ่ายบริหาร เช่น ดำรงตำแหน่งมหาดเล็ก เจ้ากรมท่าขวา และสมุห์กลาโหม ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้มีผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองในช่วงอยุธยาทั้งสิ้น ดังกรณีพระยาเพชรพิไชย (ใจ) ที่เป็นข้าราชการใกล้ชิดในตำแหน่งจางวางกรมล้อมพระราชวัง ทุกครั้งเมื่อพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเสด็จไปไหนเขาก็จะตามเสด็จด้วย แต่ต่อมาพระยาเพชรพิไชยไม่มีชื่อในหมายตามเสด็จเมื่อครั้งพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศไปนมัสการพระพุทธบาท พระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระบรมราชโองการ "พระยาเพชรพิไชยเปนแขกเปนเหลือ ก็ให้สละเพศแขกเสียมเข้ารีตรับศีลทางไทยในพระพุทธศาสนา" พระยาเพชรพิไชยจึงสนองพระบรมราชโองการ และปฏิญาณเป็นชาวพุทธ จึงมีการแยกฝ่ายที่นับถือพุทธและอิสลาม

เกิดขึ้นตั้งแต่นั้น...” เมื่อกลับมาก็ได้ดำโปรดเกล้าแต่งตั้งให้เป็นสมเด็จพระเจ้าพระยาซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดในทางการปกครองขณะนั้น

ดังนั้นบทบาทหากพิจารณาจากข้อมูลหลักฐานจะพบว่ามุสลิมชาวเปอร์เซียหรืออิหร่าน ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญนับแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และมีพัฒนาการร่วมกับสังคมไทยอย่างต่อเนื่องกระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันทั้งทางการทูต เศรษฐกิจ และการเมืองระหว่างประเทศตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ชาวอิหร่านหรือเปอร์เซีย ได้เข้ามาสร้างวางความสัมพันธ์กับอยุธยาและเนื่องต่อนับแต่อดีต จนสามารถสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ร่วมกับชาวอยุธยา ธนบุรี สยาม และไทยกระทั่งปัจจุบัน ในรูปแบบของการรับราชการ การตั้งชุมชน และมีตำแหน่งทางการบริหารกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย ในตำแหน่งจุฬาราชมนตรี ตั้งลำดับที่ 1 จนกระทั่งถึงลำดับที่ 13 และสืบสายมาจากมุสลิมจากเปอร์เซีย หรืออิหร่านด้วย ดังนั้น ความสำคัญ และความสัมพันธ์ของมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางชีอะห์จากอิหร่านจึงมีความสำคัญ และเป็นพลวัตพัฒนาร่วมกับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน

ชุมชนมัศยิดรูลูลลอฮ์ เป็นชุมชนที่มีความเชื่อศรัทธาศาสนาอิสลามตามแนวสำนักคิดชีอะห์ มัสยิดทำหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นสถานที่ในการอบรม พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นตลอดจนเรื่องราวต่าง ๆ ของคนในชุมชนและภายนอกชุมชนที่อยู่ห่างไกลออกไปทั้งนี้เพราะว่ามุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ในสังคมไทยมีจำนวนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดซุนนี ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์โดยนำทฤษฎีคนชายขอบและชนกลุ่มน้อยมาวิเคราะห์จึงทำให้สามารถอธิบายได้ว่ามุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ ที่ชุมชนมัศยิดรูลูลลอฮ์ จัดเป็นคนชายขอบของมุสลิมไทย ดังนั้นจึงมีการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้น สำหรับสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ จึงมีการสวมชาโดร์ ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายที่แตกต่างในสังคมไทย แต่สตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ได้นำมาสวมใส่เพื่อแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่เคร่งครัดในการแสดงความดำรงอยู่ของกลุ่มมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ และแสดงความสัมพันธ์กับการประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ทั้งนี้เพราะเป็นมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ เช่นเดียวกัน

สำหรับประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำทฤษฎีศาสนาอิสลามและสำนักคิดชีอะห์มาอธิบายได้ดังนี้ ศาสนาอิสลามมีแนวความเชื่อเรื่องมะฮัดี อัจติฮาด ความเป็นผู้นำของอูลาม่าห์และอื่น ๆ เป็นแนวความเชื่อที่มีร่วมกันทั้งมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดซุนนีและชีอะห์ แต่มุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์เชื่อว่ามีสถานะพิเศษและ

ได้ถือเป็นที่ปฏิวัติการเมืองของมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ กล่าวคือ มุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ยอมรับหลักการแบบนิตินัย โดยยอมรับอำนาจของบรรดาอิหม่ามภายหลังศาสดามุฮัมมัด กล่าวคือเชื่อว่าผู้สืบสายโลหิตจากศาสดา บุคคลเหล่านี้คือผู้ปกครองอิสลามที่สืบต่อจากศาสดามุฮัมมัด¹⁷ สถาบันอิหม่ามกลายเป็นแนวความคิดที่ขยายเป็นปรัชญาสำนักคิดชีอะห์ สิ่งที่เป็นมูลฐานสำหรับสำนักคิดชีอะห์อีกประการหนึ่งคือ ความรู้สึกเศร้าใจและทนทุกข์ทรมานและการเสียชีวิตอย่างไม่ยุติธรรมในเดือนมูฮัรรัม สำนักคิดชีอะห์จะเน้นถึงการสละชีพเพื่อศาสนา กลุ่มผู้เคร่งครัดพยายามเน้นถึงการเสียสละอุทิศตนเองในเวลาที่คับขัน อย่างเช่นเมื่อมีการก่อกบฏทางการเมือง ผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ถือว่าความตายในเวลาเช่นนั้นเป็นเกียรติคุณอย่างสูง ซึ่งจะได้รับผลรางวัลตอบแทนในภายหลัง ซึ่งความเชื่อเช่นนี้มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากในการปลุกเร้าประชาชน

ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านยอมรับศาสนาอิสลามตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ขึ้นเป็นศาสนาประจำรัฐ ประมาณต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 แนวทางสำนักคิดชีอะห์เข้าไปผูกพันกับประเทศอิหร่านอย่างแยกไม่ออกในฐานะที่เป็นมาตุภูมิที่มั่นของแนวทางสำนักคิดชีอะห์ และมีสถาบันนักการศาสนาเกิดขึ้น บทบาทของนักการศาสนาโดดเด่นขึ้นในสมัยราชวงศ์ปาห์ลาวี จนสามารถทำปฏิวัติตามแนวคิดอิสลามได้ และทำให้ประเทศอิหร่านเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสาธารณรัฐอิสลามดังเช่นปัจจุบัน โดยอ้างความไม่ชอบธรรมของพระเจ้าชาห์มุฮัมมัด เรซา ปาห์ลาวี ที่กดขี่ข่มเหงประชาชนและที่สำคัญคือไม่ปกป้องศาสนาอิสลามเป็นข้อในการนำการปฏิวัติขึ้นและเมื่อการปฏิวัติอิสลามสำเร็จทำให้เกิดกระแสการฟื้นฟูอิสลามขึ้น

ผู้วิจัย สามารถอธิบายได้ว่ามุสลิมอิหร่านซึ่งจัดว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในมุสลิมทั่วโลกทั้งหมด เนื่องจากจำนวนประชากรมุสลิมส่วนใหญ่ในโลกเป็นมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดซุนนีแต่ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน เป็นประเทศที่มุสลิมส่วนใหญ่เป็นมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์และอิหร่านก็มีจำนวนประชากรมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์มากที่สุดในโลก ดังนั้นมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ จึงมีการรวมกลุ่มและร่วมมือกันใน

¹⁷ ตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์นั้นหน้าที่แรกของผู้ศรัทธา หลังจากมีศรัทธา หลังจากมีศรัทธาในพระเจ้าและศาสดาแล้วก็คือความจงรักภักดีและเชื่อฟังโดยปราศจากข้อสงสัยในตัวอิหม่ามที่ซ่อนอยู่ในขณะเดียวกันก็ต้องแสวงหาหนทางปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยมีอุลามาที่เป็นที่ยอมรับในการเป็นผู้นำการปฏิบัติที่ถูกต้องซึ่งมีคุณลักษณะ 6 ประการคือมีความเป็นผู้ใหญ่ เป็นเพศชาย มีสติปัญญาดี มีความศรัทธา ยุติธรรมและมีกำเนิดโดยถูกต้องตามกฎหมาย (สำหรับผู้ที่จะมีตำแหน่งอิมามคือผู้ที่มีความซื่อสัตย์และฮาดิสได้นั้นต้องมีคุณสมบัติคือมีความรู้ในศาสนวิทยา หลักความศรัทธา ไวยากรณ์ในภาษาอาหรับ ตรรกวิทยาและหลักกฎหมาย

ด้านต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามและประเด็นอื่นที่ไม่ใช่ศาสนา เช่น ด้านการศึกษา วัฒนธรรม การเมือง เป็นต้น โดยมีประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านเป็นผู้นำและสนับสนุน กิจกรรมต่าง ๆ ผ่านหน่วยงานที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งคือศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูตแห่งสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านประจำประเทศไทย ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ จัดพิมพ์หนังสือ และจัดกิจกรรมต่างๆ ระหว่างมุสลิมไทยผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์และประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ทั้งนี้เนื่องจากมุสลิมไทยผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ก็ถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมมุสลิมไทยเช่นกัน จึงทำให้เกิดลักษณะของการสร้างอัตลักษณ์ของมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์โดยมีศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูตแห่งสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านประจำประเทศไทยเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือและกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะความเข้าใจในวัฒนธรรมอิหร่าน ทั้งในด้านความเป็นอารยะและมิติทางศิลปะด้านต่างๆ ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมอิหร่านได้แสวงหาความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศไทยด้วยเช่นกัน เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศสามารถเข้าใจและรับรู้วัฒนธรรมของกันและกัน อีกทั้งยังทำหน้าที่ปรับปรุงข้อมูลในมิติของวัฒนธรรมให้ถูกต้องและทันกับยุคสมัย มีโครงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับประเทศไทยมาตั้งแต่อดีต รวมถึงการพิมพ์หนังสือไทยศึกษา แปลหนังสือทั้งด้านศิลปะ บทกวี วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีการจัดสัมมนา นิทรรศการ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เช่น

- 1.โครงการสอนภาษาเปอร์เซีย
- 2.โครงการนำภาพยนตร์ที่สะท้อนถึงสังคมและสะท้อนค่านิยมอิหร่าน มาฉายให้ชาวไทยได้รับชมเพื่อความรู้ความเข้าใจและมีสาระบันเทิง

- 3.โครงการจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่า วัฒนธรรมอิหร่าน ซึ่งอิหร่านนำมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่การปฏิวัติอิหร่าน

โครงการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างมุสลิมไทยผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์และมุสลิมอิหร่าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์ของมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์

ดังนั้นจากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ สัมภาษณ์สตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ ที่ชุมชนมัศยิดรูลลอฮ์ ทำให้ทราบว่าสตรีไทยมุสลิมที่ชุมชนนี้มีความสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดกับมุสลิมอิหร่าน ทั้งจากความเชื่อทางศาสนา การเดินทางไปศึกษาต่อยังประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน หรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงความร่วมมือใน

การจัดกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ กับสถานเอกอัครราชทูตประเทศสาธารณอิสลามแห่งอิหร่านประจำประเทศไทย และหน่วยงานต่างๆของประเทศไทยและหน่วยงานต่างๆของประเทศไทยทำให้เกิดความร่วมมือและเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ในประเทศไทยกับประเทศสาธารณอิสลามแห่งอิหร่าน ซึ่งรวมถึงการแต่งกายที่ปฏิบัติตามแนวทางสตรีมุสลิมอิหร่าน คือการสวมชาโดร์ ดังนั้นในการประกอบพิธีทางศาสนาสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ที่ชุมชนมัศยิดรูลูลอฮ์ จึงนิยมสวมชาโดร์เพื่อแสดงความเคารพและศรัทธาต่อศาสนาอิสลาม หรือในเวลาปกติก็สามารถที่จะสวมชาโดร์ในชีวิตประจำวันด้วยเช่นกันโดยไม่รู้สึกรว่าเป็นสิ่งแปลกแยกหรือผิดปกติในสังคมแต่อย่างใด แต่กลับรู้สึกว่าเป็นการแต่งกายที่ดีงามและถูกต้องตามหลักการศาสนา และเป็นการรักษาคุณธรรมของสตรีมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์รวมถึงเป็นการรักษาเกียรติยศและศักดิ์ศรีความเป็นมุสลิมะห์ที่ดี “บางคนในกลุ่มแต่ไม่ขอเอ่ยนาม ได้กล่าวว่า การที่เขาเปลี่ยนจากชุนนีมาเป็นชีอะห์ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับชีวิตของเขาอย่างยิ่ง บางคนถูกตัดขาดจากครอบครัวและสังคมเดิม เช่น ถูกไล่ออกจากบ้าน ถูกตัดจากกองมรดก แต่พวกเขาก็ยินดีเพราะมีความเชื่อมั่นว่า แนวทางที่พวกเขาเลือกปฏิบัติคือสิ่งที่ถูกต้องตามที่พระเจ้าต้องการ และความเปลี่ยนแปลงรวมถึงผลต่าง ๆที่เกิดขึ้น เป็นการทดสอบจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ซึ่งเขายอมรับโดยดี...” ผู้วิจัยพบว่าความเชื่อในแนวทางเช่นนี้ทำให้สังคมของมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์มีความคิดที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยนำหลักศาสนามาเป็นจุดร่วมและนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้น

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า สตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ ที่ชุมชนมัศยิดรูลูลอฮ์ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องศาสนาอิสลามตามแนวสำนักคิดชีอะห์ เนื่องจากมีสตรีไทยมุสลิมที่ไปศึกษาที่ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน และนำความรู้ทางด้านศาสนา ความรู้ ศิลปวิทยาการด้านอื่น ๆ เช่นการแต่งกาย มาสอนและอธิบายกับกลุ่มของตนเอง กลุ่มสตรีที่เป็นนักเรียนศาสนาเหล่านี้จะได้รับการยอมรับและให้เกียรติจากบุคคลทั่วไป ทำให้เกิดลักษณะการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมขึ้นในสังคม ดังนั้นการจะเป็นบุคคลที่เรียบร้อยมีมารยาทและปฏิบัติตัวถูกต้องนั้น สามารถดูแบบอย่างและปฏิบัติตามนักเรียนศาสนา จึงทำให้เกิดการแต่งกายโดยการสวมชาโดร์ขึ้นในกลุ่มสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ และเมื่อมีการสวมชาโดร์กันในกลุ่มของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ ทำให้เกิดความ เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มสตรีไทยผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “การแต่งกายที่มีมิติคือการคลุมทั้งหมดตัว ทำให้ดูเรียบร้อยและเคร่งครัด และรู้สึกว่าจะไม่ทำให้เกิดความลำบากกับตนเองจึงเปลี่ยนมาแต่งกายตามแนวสำนักคิด

นิกายชีอะห์” และเกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมขึ้นคือการแพร่กระจายของวัฒนธรรมอิหร่านด้านการแต่งกายโดยการสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ในสังคมไทย

สัญญาการสวมชาโดร์ที่ส่งผลกระทบต่อในสังคมไทย

การสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ในสังคมไทย จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม กล่าวคือการสวมชาโดร์ของสตรีมุสลิมไทยเป็นการแต่งกายโดยการรับวัฒนธรรมอิหร่านผ่านปัจจัยด้านศาสนาเป็นสำคัญ สตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ ที่ชุมชนมัสยิดรูซูลลอฮ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จะปฏิบัติตนและแต่งกายเลียนแบบสตรีอิหร่าน กล่าวคือจะแต่งกายโดยการสวมฮิญาบและสวมชาโดร์ทับอีกชั้นหนึ่ง ถึงแม้ว่าประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านจะมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่แตกต่างกัน แต่เนื่องจากสตรีไทยมุสลิมที่ชุมชนมัสยิดรูซูลลอฮ์ มีความเชื่อเรื่องศาสนาเป็นแบบเดียวกันกับประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สตรีไทยมุสลิมปฏิบัติตามแบบอย่างสตรีอิหร่าน เห็นได้ชัดคือเรื่องการแต่งกาย ซึ่งการสวมชาโดร์นั้นไม่ได้เป็นข้อบัญญัติด้านการแต่งกายของศาสนาอิสลาม แต่เมื่อวิเคราะห์จากทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) ทฤษฎีนี้จะเน้นถึง กระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เรียกว่า “ลักษณะเฉพาะทาง ประวัติศาสตร์” (Historical Particularism) สามารถอธิบายได้ว่าการที่สตรีไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดรูซูลลอฮ์ มีความเชื่อและศรัทธาในศาสนาอิสลามเช่นเดียวกับที่ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ซึ่งเป็นต้นแบบและศูนย์กลางของการเผยแพร่ศาสนาอิสลามตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ของโลก จึงทำให้ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมสามารถอธิบายการเผยแพร่ วัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงข้อเหมือน และข้อต่างของวัฒนธรรมทั้งสองเป็นสำคัญซึ่งข้อเหมือนคือความเชื่อและศรัทธาในศาสนาอิสลาม และข้อต่างคือเรื่องชาติพันธุ์ ภูมิประเทศและภูมิอากาศ สถานที่ แต่อย่างไรก็ตามจากที่กล่าวในข้างต้น มุสลิมมีความเชื่อและศรัทธาต่อศาสนาอิสลาม ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีบทกำหนดเกี่ยวกับความเชื่อและการปฏิบัติที่ครอบคลุมรอบด้านโดยมีพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นธรรมนูญสูงสุดในการดำรงชีวิต อิสลามนอกจากจะเป็นความเชื่อทางศาสนาอิสลามเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต โดยมีรูปแบบพฤติกรรมที่ถูกกำหนดไว้เป็นมาตรฐานโดยเฉพาะอิสลามเป็นวัฒนธรรมที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ในเรื่องของศาสนาและวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ดังนั้นการประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลามจึงเป็นสำคัญและจำเป็น

ที่จะต้องปฏิบัติ สำหรับสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์จึงสวมซาโดร์ตามแบบอย่างสตรีอิหร่าน แม้ว่าจะอยู่ในประเทศไทยก็ตาม

บทบาทของซาโดร์กับการเป็นสัญลักษณ์ การสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมไทยผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการรวมกลุ่มและการสร้างอัตลักษณ์สตรีไทยมุสลิมที่มีความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน แนวคิดเรื่องสำนักคิดในอิสลามที่มีสำนักคิดหลักๆ อยู่ 2 สำนักคิด คือสำนักคิดซุนนีและสำนักคิดชีอะห์ ได้ทำให้เกิดแนวทางการปฏิบัติทางศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับสำนักคิดชีอะห์ซึ่งมีจำนวนประชากรมุสลิมที่น้อยกว่าจึงจำเป็นต้องมีการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นเพื่อรักษาและดำรงความเชื่อและศรัทธาของตนเองไว้ วิธีหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์คือการปฏิบัติตนตามหลักการศาสนาอิสลามตามแนวทางการปฏิบัติทางศาสนาที่สามารถแสดงออกได้หลายลักษณะ เช่น ความเชื่อและศรัทธาต่อบรรดาอิหม่าม วิถีชีวิต การปฏิบัติตน การรับประทานอาหาร รวมถึงการแต่งกายด้วย ดังนั้นการแต่งกายโดยการสวมซาโดร์ซึ่งเดิมเป็นการแต่งกายประจำชาติของสตรีอิหร่านมาตั้งแต่สมัยโบราณ เมื่อมีเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านการสวมซาโดร์ถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองของกลุ่มผู้ต่อต้านผู้มีอำนาจการปกครองในขณะนั้น และเมื่อเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามสำเร็จ ซาโดร์ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของชัยชนะ และเป็นสัญลักษณ์ของผู้เคร่งครัดและยึดมั่นในศาสนาอิสลามตามแนวคิดสำนักชีอะห์ และแพร่กระจายไปในกลุ่มสตรีมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ในประเทศต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยการแต่งกายโดยการสวมซาโดร์ที่ส่งผลกระทบต่อในสังคมไทยสามารถอธิบายได้ 2 ประการคือ ผลกระทบเชิงสร้างสรรค์และผลกระทบเชิงอุปสรรค

ผลกระทบเชิงสร้างสรรค์ หากย้อนศึกษาประวัติศาสตร์สังคมประเทศไทยพบว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมาตั้งแต่อดีต สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) เป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ ฯลฯ เพราะแต่ละกลุ่มชนมีความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้แต่ละคน สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมเดียวกัน ด้วยการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่ทำลายหรือไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน แต่ละกลุ่มชนสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ตาม ความเชื่อและศรัทธาของตนเอง อย่างมีเสรีภาพ โดยไม่มีการกีดกัน ก้าวก่ายล่วงละเมิด หรือก่อกวนซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างสันติสงบ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งหรือความรุนแรงระหว่างกัน ซึ่งลักษณะที่กล่าวมานี้เป็นลักษณะเด่นของสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยสามารถ

อธิบายได้ว่าการสวมซาโตร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์เป็นผลกระทบเชิง
 สรรคในด้านการแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีอารยะมาตั้งแต่อดีตและสืบเนื่องจนถึง
 ปัจจุบันคือการยอมรับความหลากหลายได้โดยปราศจากข้อขัดแย้ง ซึ่งการยอมรับความ
 หลากหลายนี้ถือว่าเป็นคุณลักษณะพิเศษเฉพาะของสังคมไทย ที่เกิดจากหล่อหลอมทาง
 วัฒนธรรมของชาติไทยและถือเป็นวัฒนธรรมไทยที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาบ้านเมืองมา
 จนถึงปัจจุบัน สังคมไทยแม้ว่าจะจะเป็นสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาแต่
 ขณะเดียวกันก็มีประชาชนที่นับถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม แต่คนไทยก็
 สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ดูถูกเหยียดหยามกันทางวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้
 ความหลากหลายและการให้ความเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ
 แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 31 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและ
 ย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์
 ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบ
 เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

เสรีภาพในการนับถือศาสนาในประเทศไทย สำหรับประเทศไทยเริ่มมีการกล่าวถึง
 เสรีภาพต่าง ๆ ไว้ในรัฐธรรมนูญไทยฉบับแรกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ได้บัญญัติเกี่ยวกับ
 การรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาไว้ในมาตรา 13 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 พุทธศักราช 2475 หมวด 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของ ชนชาวสยามความว่า “บุคคลย่อมมี
 เสรีภาพบริบูรณ์ในการ ถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพ ในการปฏิบัติพิธีกรรมตาม
 ความนับถือของตน เมื่อไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน”

แนวความคิดการให้ความคุ้มครองเสรีภาพในการ นับถือศาสนาที่เกิดจากคณะผู้ยกร
 ร่างรัฐธรรมนูญ เห็นว่าการให้เสรีภาพในประเทศไทยไม่มีความชัดเจนแน่นอน ซึ่งไม่อาจเป็นการให้
 หลักประกันของประชาชนได้ จึงจำเป็นต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน ซึ่งเป็นกฎหมาย
 สูงสุดของประเทศเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่าผู้ปกครองจะละเมิดมิได้ และ
 นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา รัฐธรรมนูญไทยฉบับ หลัง ๆ ทุกฉบับก็ได้วางหลักประกันสิทธิเสรีภาพ ใน
 ศาสนาตลอดมาเสรีภาพในการนับถือศาสนาในประเทศไทย มีลักษณะเช่นเดียวกับกับเสรีภาพใน
 เรื่องอื่น ๆ ตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติรับรองไว้ กล่าวคือ
 เสรีภาพในการนับถือศาสนา โดยเนื้อหาของการใช้เสรีภาพแล้วเป็นเสรีภาพที่สมบูรณ์และไม่
 อนุญาตให้มีการจำกัดใด ๆ ได้เลย รัฐหรือหน่วยงานของรัฐไม่มีอำนาจแทรกแซงเสรีภาพในการถือ
 ศาสนา แต่การใช้เสรีภาพจะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความ

สงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย หากมีการใช้เสรีภาพที่ไม่ชอบยอมจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้วางหลักไว้ว่าบุคคลจะไม่นับถือศาสนาใด ๆ เลยก็ได้ รัฐจะบังคับให้ราษฎรนับถือศาสนาใด ศาสนาหนึ่งก็ได้ และยังได้วางหลักประกันความเป็นธรรมต่อบุคคลที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างได้เปรียบหรือเสียเปรียบอันเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนาของตน ที่วางหลักไว้เช่นนี้เป็นการนำกรณีที่เคยมีปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลมาบัญญัติให้ชัดเจนว่าจะเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุความเชื่อทางศาสนาไม่ได้

ในการกำหนดเสรีภาพทางศาสนาในประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะมีการปกครองรูปแบบใด ก็ให้ความสำคัญแก่เสรีภาพในศาสนาของประชาชนทั้งสิ้น โดยตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ

1. เสรีภาพในการนับถือศาสนาเป็นสิทธิตามธรรมชาติจะล่วงละเมิดไม่ได้ และเป็นสิทธิศักดิ์สิทธิ์ของมนุษย์ทุกคนต้องให้การรับรองและคุ้มครอง

2. เป็นหลักความจริงว่าเสรีภาพในศาสนาไม่มีใครจะใช้เสรีภาพอยู่เหนือผู้อื่น ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกัน โดยรัฐจะต้องทำหน้าที่รักษาสถิติประโยชน์ของสังคมโดยรวม ถึงต้องเข้ามาจัดระเบียบการใช้เสรีภาพในทางศาสนาของประชาชนและ บังคับไม่ให้การใช้เสรีภาพของประชาชนคนหนึ่งกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของผู้อื่น

ดังนั้นการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ ผู้วิจัยจึงอธิบายได้ว่าสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยคือ ความเป็นพหุวัฒนธรรมของสังคมไทยเป็นลักษณะที่คนในชาติยอมรับและมีการบัญญัติกฎหมายรับรองลักษณะความเป็นพหุวัฒนธรรมในด้านความเชื่อและศาสนา นำมาสู่หลักการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางสังคม ด้วยการมีความเป็นกลาง ไม่พยายามสร้างความแตกแยกให้เกิดมีในสังคม แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการผสมผสานและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอยู่อย่างต่อเนื่องแต่สังคมไทยก็สามารถเข้มแข็งและดำรงอยู่ได้โดยสันติและร่วมกันสร้างความเจริญให้กับประเทศชาติได้เป็นอย่างดี

ผลกระทบเชิงสร้างสรรค์ประการที่สอง คือในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้วิจัยพบว่าการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ทั้งในมิติด้านความร่วมมือระหว่างรัฐกับรัฐ ในด้านการเมืองระหว่างประเทศ และความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมของประชาชนทั้งสองประเทศที่มีความเชื่อแนวคิดทางศาสนาอิสลามสำนักคิดชีอะห์เช่นเดียวกัน นำไปสู่ความร่วมมือ แลกเปลี่ยนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดภาพของ

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมที่มีความห่างไกลและแตกต่างกันทั้งในด้านชาติพันธุ์ ที่ตั้งของดินแดนและรูปแบบการเมืองการปกครอง ดังนั้นการสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์จึงเป็นสัญลักษณ์ของพลังทางวัฒนธรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่สร้างสรรค์สิ่งสวยงามนั้นก็คือสันติภาพให้เกิดขึ้นบนโลกปัจจุบัน

ผลกระทบเชิงอุปสรรค ผู้วิจัยพบว่าการสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ไม่ได้เป็นผลกระทบเชิงอุปสรรคโดยตรงในสังคมไทย แต่ปัญหาเชิงอุปสรรคที่เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ที่มีความห่างไกลและแปลกแยกจากส่วนกลาง ทำให้เกิดแนวความคิดในการสร้างปัญหาความขัดแย้งและนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรง โดยคนบางกลุ่มใช้เป็นเงื่อนไขในการแบ่งแยกดินแดนออกจากส่วนกลาง นอกจากนี้ความแตกต่างด้านภาษาที่ใช้ วิธีการดำรงชีวิต และการนับถือศาสนาที่ต่างกัน เป็นผลให้การปฏิบัติต่อกันนั้นนำไปสู่สถานะที่แตกต่างระหว่างกลไกการใช้อำนาจรัฐกับประชาชนที่เป็นมุสลิม เกิดความไม่ไว้วางใจและความไม่ลงรอยกัน การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐมีผลต่อการเกิดปฏิสัมพันธ์ในทางลบ และเมื่อนโยบายการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา ฯลฯ ไม่มีความสอดคล้องไปกับวัฒนธรรม ภาษา และศาสนาของประชาชนชาวมุสลิมย่อมมีผลทำให้เกิดความขัดแย้ง และปัญหารุนแรงที่เรื้อรังยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน

มิติด้านวัฒนธรรมที่มีความเปราะบางนี้ ได้นำมาสู่เหตุการณ์ความขัดแย้งด้านศาสนาหลายเหตุการณ์ในสังคมไทย เช่นเมื่อช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 ที่โรงเรียนอนุบาลปัตตานีมีครูบางรายนัดหยุดการเรียนการสอน และแสดงเจตนารณรงค์ในการไม่เห็นด้วยกับการคลุมฮิญาบ มาเรียนหนังสือของเด็กนักเรียน โดยอ้างว่าที่ตั้งของโรงเรียนอยู่บนที่ธรณีสงฆ์ไม่เหมาะสมกับการคลุมฮิญาบ แต่ต่อมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มี การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยอนุญาตให้นักเรียนมุสลิมทั้งหญิงและชายของโรงเรียนอนุบาลปัตตานีสามารถแต่งกายตามหลักศาสนาได้แต่ให้แต่งตามระเบียบของโรงเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถยุติความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่

นอกจากนี้ ปรากฏเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับผ้าคลุมศีรษะของสตรีมุสลิม เช่น คำร้องที่ 195/2554 กรณีโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกห้ามนักเรียนหญิงมุสลิมแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลาม (สวมฮิญาบ) โดยอ้างว่าผิดระเบียบของโรงเรียน เพราะบริเวณที่ตั้งโรงเรียนเป็นที่ธรณีสงฆ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี สังคมไทยพยายามหาทางออกในผลกระทบเชิงอุปสรรคหรือปรากฏการณ์เชิงลบด้านความขัดแย้งทางศาสนา เช่น

กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม
อาทิ

1. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. 2551

ข้อ 11 เครื่องแบบนักเรียนสำหรับสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

นักเรียนชาย

- (1) เสื้อผ้าสีขาวแบบคอเชิ้ต แขนสั้น หรือแขนยาว
- (2) เครื่องหมาย ใช้ชื่ออักษรย่อของสถานศึกษาปักที่อกเสื้อเบื้องขวาบนเนื้อผ้าด้วยด้ายหรือไหมสีแดง
- (3) หมวกใช้หมวกสีขาว (กะปิเยาะห์) หรือหมวกสีดำ (ซอเกาะห์) ในโอกาสอันสมควร
- (4) กางเกง ผ้าสีดำ สีน้ำเงิน หรือสีกรมท่า แบบสุภาพชายยาว
- (5) เข็มขัดหนังสีดำ หัวเข็มขัดเป็นโลหะขัดหักมัดหรือหัวเข็มขัดเป็นตราของสถานศึกษา
- (6) รองเท้าหนังหรือผ้าใบสีดำแบบหุ้มส้น
- (7) ถุงเท้าสั้น สีดำ

นักเรียนหญิง

- (1) เสื้อทรงสี่เหลี่ยม ไม่มีลวดลาย แบบคอกลมไม่มีปก
- (2) เครื่องหมาย ใช้ชื่ออักษรย่อของสถานศึกษาปักที่อกเสื้อเบื้องขวาและที่ผ้าคลุมศีรษะ บนเนื้อผ้าด้วยด้ายหรือไหมสีแดง
- (3) ผ้าคลุมศีรษะ ผ้าสีพื้นไม่มีลวดลาย ลักษณะเป็นถุง หรือตัดเย็บในลักษณะอื่น ซึ่งต้องคลุม ศีรษะทั้งหมด เว้นใบหน้า ชายผ้าคลุมศีรษะคลุมไหล่
- (4) กระโปรงหรือใส่รง กระโปรง ผ้าสีพื้นไม่มีลวดลาย แบบทรงปลายบาน ไม่มีจีบหรือมีจีบหรือเกล็ดความยาว เมื่อสวมแล้วกระโปรงคลุมข้อเท้า ใส่รง มีลักษณะเช่นเดียวกับผ้าถุงหรือผ้าใส่รงทั่วไป เป็นผ้าสีพื้นไม่มีลวดลาย ขนาดกว้าง พอเหมาะ ไม่ผ่าข้างหรือรัดรูป เมื่อสวมแล้วชายผ้าใส่รงคลุมข้อเท้า
- (5) รองเท้าหนังหรือผ้าใบสีขาว แบบหุ้มส้นหุ้มปลายเท้า
- (6) ถุงเท้าสั้นสีขาว

ข้อ 12 เครื่องแบบนักเรียนซึ่งนับถือศาสนาอิสลามในสถานศึกษาอื่น นอกจากสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนา

นักเรียนชาย

- (1) เสื้อผ้าสีขาวแบบคอเชิ้ต แขนสั้น
- (2) เครื่องหมาย ใช้อักษรย่อ สัญลักษณ์หรือเข็มเครื่องหมายของสถานศึกษาตามที่สถานศึกษากำหนด ปักหรือติดที่อกเสื้อเบื้องขวา
- (3) กางเกงใช้ผ้าสีเดียวกันกับสีผ้าของกางเกงนักเรียนทั่วไปที่ใช้ในสถานศึกษานั้น ชายาวระดับตาตุ่ม ปลายขาพับเข้าด้านใน
- (4) เข็มขัดหนังสีดำหรือสีน้ำตาล หัวเข็มขัดเป็นโลหะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ชนิดหัวกลัด สำหรับผู้ที่เป็นลูกเสือจะใช้เข็มขัดลูกเสือแทนก็ได้ หรือหัวเข็มขัดเป็นตราของสถานศึกษา

(5) รองเท้าหนังหรือผ้าใบสีดำหรือสีน้ำตาล แบบหุ้มส้นชนิดผูก

(6) ถุงเท้าสั้น สีขาว สีน้ำตาล หรือสีดำ

นักเรียนหญิง

- (1) เสื้อผ้าสีขาว คอปกบัว ผาด้านหน้าตลอด แขนยาว ปลายแขนจีบรูปมีสภาพกว้างไม่เกิน 5 เซนติเมตร ตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก ไม่รัดรูป
- (2) เครื่องหมาย ใช้อักษรย่อ สัญลักษณ์หรือเข็มเครื่องหมายของสถานศึกษา ตามที่สถานศึกษากำหนด ปักหรือติดที่อกเสื้อเบื้องขวาและที่ผ้าคลุมศีรษะ
- (3) ผ้าคลุมศีรษะ ใช้ผ้าสีขาวเกลี้ยงไม่มีลวดลาย หรือสีเดียวกับสีผ้าของกระโปรง สีเหลี่ยมจัตุรัส ความยาวด้านละ 100-120 เซนติเมตร ขณะสวมใส่เย็บติดตลอดตั้งแต่ใต้คางจนถึงปลายมุมผ้า
- (4) กระโปรง ใช้ผ้าสีเดียวกันกับสีผ้าของกระโปรงนักเรียนทั่วไปใช้ในสถานศึกษานั้น แบบสุภาพ พับเป็นจีบข้างละสามจีบทั้งด้านหน้าและด้านหลัง เมื่อสวมแล้วชายกระโปรงคลุมข้อเท้า
- (5) รองเท้าหนังหรือผ้าใบสีดำมีสายรัดหลังเท้าหรือแบบหุ้มส้น หุ้มปลายเท้ามีสันสูงไม่เกิน 2 นิ้ว ไม่มีลวดลาย
- (6) ถุงเท้าสั้น สีขาว ไม่มีลวดลาย ปลายถุงเท้าไม่พับ

นักเรียนซึ่งนับถือศาสนาอิสลามในสถานศึกษาอื่นนอกจากสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อาจเลือกแต่งเครื่องแบบตามวรรคหนึ่งหรือตามแบบที่สถานศึกษากำหนดได้ตามความสมควรใจ

2. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ข้อ 3 ให้ยกเลิกความในวรรคท้ายของข้อ 12 แห่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. 2551 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “นักเรียนซึ่งนับถือศาสนาอิสลามในสถานศึกษาอื่นนอกจากสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามอาจเลือกแต่งเครื่องแบบนักเรียนตามวรรคหนึ่งหรือตามแบบที่สถานศึกษากำหนดได้ตามความสมควร ยกเว้นสถานศึกษาที่ขอใช้พื้นที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา การแต่งเครื่องแบบนักเรียนให้เป็นไปตามสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างวัดกับสถานศึกษา”

3. กฎสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับที่ 94 (พ.ศ. 2553) ออกตามความในพระราชบัญญัติ เครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือน พุทธศักราช 2478

กรณีใส่เครื่องแบบสีกากี

ข้อ 1 ความใหม่ตาม (1) วรรคสี่ กำหนดว่าข้าราชการหญิงมุสลิม หากจะใช้ผ้าคลุมศีรษะ ให้ใช้ผ้าคลุมศีรษะสีประเภทสีกากีหรือสีกลมกลืนกับเสื้อ กระโปรง หรือกางเกง โดยให้คลุมศีรษะทั้งหมด เว้นใบหน้า ชายผ้าคลุมศีรษะด้านข้างยาวถึงบ่า ด้านหน้ายาวถึงระดับหน้าอก ขอบผ้าคลุมเย็บเรียบ ในกรณีที่มี การสวมหมวกให้สวมหมวกทับผ้าคลุมศีรษะ

ข้อ 2 ความใหม่ตาม (4) วรรคท้าย กำหนดให้ข้าราชการหญิงมุสลิม หากจะใช้กระโปรง หรือ กระโปรงกางเกง จะให้ยาวคลุมข้อเท้าก็ได้ กรณีเครื่องแบบพิธีการ (ชุดสีขาว)

ข้อ 3 ความใหม่ตาม (1) วรรคสี่ กำหนดให้ข้าราชการหญิงมุสลิม หากจะใช้ผ้าคลุมศีรษะ ให้ใช้ผ้าคลุมศีรษะสีดำ โดยให้คลุมศีรษะทั้งหมดเว้นใบหน้า ชายผ้าคลุมศีรษะสอดไว้ปกเสื้อคอพับทั้งด้านหน้า และด้านหลัง ในกรณีที่มีการสวมหมวกให้สวมหมวกทับผ้าคลุมศีรษะ

ข้อ 4 ความใหม่ตาม (4) วรรคท้าย กำหนดให้ข้าราชการหญิงใช้กระโปรงสีขาว ตีเกล็ดด้านหน้า 2 เกล็ด และด้านหลัง 2 เกล็ด ยาวปิดเข่า ปลายบานเล็กน้อยใช้กับแบบเสื้อคอแหลม หรือกระโปรงสีขาวยาวปิดเข่า ปลายบานเล็กน้อยใช้กับแบบเสื้อคอบ้าน ข้าราชการหญิงมุสลิมสามารถใช้กระโปรงได้ทั้งสองแบบดังกล่าว โดยจะให้ยาวคลุมข้อเท้าก็ได้ จากตัวอย่างกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีการให้เสรีภาพในการแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลามซึ่งสอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

อย่างไรก็ตามปัญหาความขัดแย้งในชุมชนโดยเฉพาะพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย บางหมู่บ้านมีชาวมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ หากมองในด้านความรุนแรงนั้น จะพบว่าเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมที่มีการผลิตซ้ำว่า ภาคใต้มีความปัญหาความขัดแย้งทางศาสนา และสื่อที่นำเสนออีกอาจจะไม่เสนอข้อมูลในพื้นที่ที่เป็นความจริง ทำให้คนนอกพื้นที่เกิดภาพลบกับพื้นที่ภาคใต้และมุสลิมไทย ดังนั้นเมื่อพูดถึงภาคใต้คนส่วนใหญ่ก็จะนึกถึงความไม่สงบ ความขัดแย้งทางด้านการเมืองและวัฒนธรรม เกิดความไม่ไว้วางใจกันขึ้นในสังคมไทย ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วความเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้และคนท้องถิ่นมีความแตกต่างจากสื่อที่นำเสนอ

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าผลกระทบเชิงอุปสรรคจากการแต่งกายโดยการสวมชาโดร์ของสตรีมุสลิมไทยผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์หรือการแต่งกายของสตรีมุสลิมไทยในรูปแบบอื่น ๆ ไม่ได้เป็นอุปสรรคโดยตรงที่นำมาสู่ความขัดแย้งหรือความไม่สงบในสังคมไทย แต่เป็นปัญหาในเรื่องของความขัดแย้งทางด้านประวัติศาสตร์ การเมืองและอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ที่นำความแตกต่างทางศาสนามาเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความรุนแรงและสร้างความแตกแยกขึ้นในสังคมไทย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล

จากงานวิจัย เรื่องวัฒนธรรมการสวมซาโดร์กับการปฏิบัติอิสลามอิหร่าน ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาเหตุการณ์ก่อนและภายหลังการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านที่สัมพันธ์กับการนำซาโดร์มาใช้เป็นสัญลักษณ์ วิเคราะห์สัญลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงความหมายของซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมที่ได้รับอิทธิพลจากการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านและเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการสวมซาโดร์ของสตรีไทยมุสลิม แนวทางสำนักคิดชีอะห์ต่อสังคมไทยปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ณ ชุมชนมัสยิดมัสยิดศุลลาลัย ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลตามทฤษฎีในเรื่องของการปฏิบัติอิสลามที่นำมาสู่การฟื้นฟูอิสลามในโลก ทฤษฎีสัญวิทยา ทฤษฎีศาสนาอิสลามและสำนักคิดในศาสนาอิสลาม และทฤษฎีทางวัฒนธรรม ในการวิจัยได้ศึกษารายละเอียดจากทฤษฎี 3 ทฤษฎีสามารถสรุปผลและอภิปรายได้ดังนี้

จากทฤษฎีสัญวิทยา สัญวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบสัญลักษณ์ของทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราซึ่งอยู่ในความคิดของมนุษย์ เนื่องจากสิ่งรอบตัวเราไม่ได้มีความหมายในตัวเองตั้งแต่ต้น แต่ความหมายของทุกสิ่งนั้นเกิดจากมนุษย์เป็นผู้สร้างความหมาย โดยมนุษย์ได้สื่อแสดงผ่านวิถีการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการต่าง ๆ ของคนในสังคมนั้น ๆ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ว่าการสวมซาโดร์นั้นเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งมีนัยยะทั้งทางด้านการต่อสู้ทางการเมืองที่ปรากฏในการปฏิบัติอิสลามอิหร่านและถูกนำมาเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ในประเทศไทย การสวมซาโดร์จึงไม่ใช่เป็นเพียงชุดแต่งกายของสตรีอิหร่านเท่านั้นแต่ซาโดร์ในงานวิจัยนี้ได้ถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์ใน 2 ความหมายคือ สัญลักษณ์ของการต่อสู้ทางการเมืองในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านและเมื่อการปฏิบัติสำเร็จ ซาโดร์ถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์ของชัยชนะ โดยเปรียบเสมือนว่าเป็นชัยชนะของศาสนาอิสลามที่มีต่อผู้ปกครองที่อธรรม และสัญลักษณ์ในความหมายที่ 2 ในงานวิจัยนี้ ซาโดร์เป็นเครื่องแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมที่ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ ซาโดร์ถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีไทยมุสลิมที่ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ ที่เป็นคนชายขอบในสังคมชนกลุ่มน้อยซึ่งในที่นี่หมายถึงกลุ่มมุสลิมไทยซึ่งถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมไทยที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา

ทฤษฎีศาสนาอิสลามและสำนักคิดในศาสนาอิสลาม นำมาใช้ในการอธิบายสำนักคิด ชุนนีและสำนักคิดชีอะห์ ซึ่งทั้งสองสำนักคิดเป็นสำนักคิดหลักในศาสนาอิสลามที่มีมุสลิมนับถือ และปฏิบัติตามหลักการของทั้งสองสำนักคิดนี้เป็นจำนวนมากในโลกอิสลาม ศาสนาอิสลาม (Islam) เป็นศาสนาเอกเทวนิยม อิสลาม มาจาก ศัพท์ภาษาอาหรับว่า “สะลาม” ซึ่งหมายถึง สันติ อิสลามคือการกระทำที่ยอมจำนนต่อพระเจ้า ผู้เป็นเจ้าของ มีคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของ อิสลามซึ่งสาวกถือว่าเป็นพระวจนะคำต่อคำของพระเจ้า (อัลลอฮ์)

ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม มุสลิมเชื่อว่า พระเจ้าเป็นหนึ่งและหาที่เปรียบ ไม่ได้ และจุดประสงค์ของการดำรงอยู่ คือ เพื่อรักและรับใช้พระเจ้า มุสลิมเชื่อว่าศาสนา อิสลามเป็นบรรพศรัทธาฉบับสมบูรณ์และเป็นสากลที่สุดซึ่งได้ประจักษ์มาหลายครั้งก่อนหน้านั้น ผ่านศาสดาซึ่งรวมอาดัม โนอาห์ อับราฮัม โมเสส และพระเยซู

คำปฏิญาณของมุสลิม กล่าวว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ มุฮัมมัดเป็นศาสน ทูตของพระองค์”

ศาสนาอิสลาม (Islam) ศาสนาอิสลามได้ถือกำเนิดหลังศาสนายูดาห์ และศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามกำเนิดที่คาบสมุทรอารเบียเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 6 ศาสนาอิสลามผ่านเวลามา ยาวนานและกลายเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดเป็นอันดับสองของโลก รองจากศาสนาคริสต์ ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานเกิดความเปลี่ยนแปลงในความเป็นอิสลามตลอดมา แต่สิ่งสำคัญที่ ยังคงเป็นหลักยึดมั่นของมุสลิมคือศาสนาอิสลามเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและจักรวาล ทั้งมวล มนุษย์คนแรกที่พระเจ้าสร้าง คืออาดัม (Adam) และฮาวา (Eve) โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ เป็นตัวแทนของพระเจ้าในโลกนี้และทรงสั่งสอนอาดัมให้เคารพพระเจ้าองค์เดียว โดยมีคัมภีร์อัลกุ รอานเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของศาสนาอิสลามและศาสดาองค์สุดท้าย คือ มุฮัมมัด การเผยแผ่ ศาสนาอิสลาม จะสั่งสอนให้เชื่อฟังและศรัทธาก่อนหากใครต่อต้านก็จะถูกปราบปราม ให้อยอม จำนน หากไม่ใช้วิธีดังกล่าวก็จะยากต่อการเผยแพร่ศาสนาได้อย่างรวดเร็ว และแผ่ขยายไปทั่วโลก ได้ คำสอนของท่านศาสดานั้นมีผลต่อสังคมและการใช้ชีวิตของผู้ที่นับถือ เช่น การบริจาคซะกาตที่ หมายถึงการ บริจาคทานให้แก่ผู้ที่เหมาะสมตามที่ศาสนากำหนด เช่น คนอนาถา เด็กกำพร้า คน ขัดสน ผู้เผยแพร่ศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชำระจิตใจของผู้บริจาคให้มีจิตใจอันบริสุทธิ์ไม่ตก เป็นทาสของวัตถุ ปลูกฝังให้มุสลิมมีจิตใจมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่แก่กันและกัน ลดช่องว่าง ระหว่างชนชั้นของสังคม และการประกอบพิธี ฮัจญ์ คือการไปประกอบศาสนกิจ ณ ศาสนสถานบัย ตุลลอฮ์ เมืองเมกกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เป็นข้อบังคับที่มุสลิมต้องเดินทางไปอย่างน้อยหนึ่ง ครั้งในชีวิต พิธีนี้กำหนดให้ชาวมุสลิมจากทั่วทุกมุมโลก เดินทางไปแสดงพลังศรัทธา พลัง

เศรษฐกิจ พลังสังคม และได้มีการแลกเปลี่ยนในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ สังคมมุสลิม เช่น การแลกเปลี่ยนทางวิชาการ ทางเศรษฐกิจ ทางความคิด เป็นต้น การรวมตัวนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ซึ่งจะ使人รักกันแม้ว่าจะไม่รู้จักกันก็ตาม

ภายหลังศาสดาสิ้นชีวิต เกิดความสับสนในชุมชนมุสลิม การที่ท่านเป็นทั้งศาสดา พยากรณ์และผู้พิพากษา ผู้บัญญัติกฎหมายและผู้นำกองทัพ ผู้ตัดสินใจในทุกเรื่องของชุมชนมุสลิม ชาวมุสลิมยุคแรกเชื่อว่าศาสดามุฮัมมัดจะปกครองพวกเขาไปจนถึงวันพิพากษา เมื่อไม่มีศาสดามุฮัมมัดมุสลิมจึงกลายเป็นวิกฤตการณ์ของชุมชน จนนำมาสู่การตีความทางด้านศาสนา และเกิดแนวสำนักคิดในศาสนาอิสลามขึ้น ทั้งนี้ จากการได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยได้ข้อสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับสำนักคิดในศาสนาอิสลามที่ปฏิบัติตามแนวคิดแบบชีอะห์ในสังคมอิหร่านและสังคมไทย กล่าวคือ สำนักคิดแบบชีอะห์เป็นสำนักคิดที่มีที่ตั่งที่มั่นคงในดินแดนประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน และมุสลิมอิหร่านต่างก็มีความเชื่อและศรัทธาต่อศาสนาอิสลามตามแนวสำนักคิดชีอะห์ เป็นสิ่งที่ต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และจากการวิจัยพบว่าในช่วงของการเกิดกระแสการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตกเข้าไปในสังคมอิหร่าน ทำให้เกิดปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ประชาชนชาวอิหร่านได้นำหลักการศาสนาอิสลามตามแนวสำนักคิดชีอะห์ในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้กับประชาชนและนำแนวความคิดนี้เป็นประเด็นสำคัญในการต่อต้านรัฐบาล โดยเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการต่อต้านรัฐบาลคือการแต่งกายตามหลักการศาสนาอิสลามโดยนำชุดซาโดร์ซึ่งเป็นชุดดั้งเดิมของสตรีอิหร่านที่มีการปกปิดร่างกายตามหลักการศาสนาอิสลาม มาเป็นเครื่องมือในการต่อต้านรัฐบาล ซาโดร์กลายเป็นสัญลักษณ์ของผู้ปฏิเสธอำนาจของรัฐบาลที่นิยมตะวันตก ซึ่งการใช้สัญลักษณ์ทางศาสนาสามารถทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและสามารถขับไล่ผู้ปกครองได้สำเร็จนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศเป็น การปกครองแบบรัฐศาสนา คือประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านซึ่งการปฏิวัติอิสลาม ส่งผลให้เกิดกระแสการฟื้นฟูอิสลามขึ้นในโลก การฟื้นฟูอิสลามได้กระจายไปทั่วรวมถึงประเทศไทยด้วย มุสลิมทั่วโลกต่างนำเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านมาเป็นแรงกระตุ้นในการฟื้นฟูอิสลามในประเทศของตนเอง สำหรับประเทศไทยนำมาสู่เหตุการณ์การประท้วงเพื่อเรียกร้องการสวมฮิญาบของนักศึกษาสตรีมุสลิมที่วิทยาลัยครูยะลาเมื่อค.ศ. 1988 และนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในด้านการสวมฮิญาบและการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำทฤษฎีสำนักคิดชีอะห์ในศาสนาอิสลามมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ในประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน พบว่าแนวสำนักคิดชีอะห์ปรากฏในประวัติมุสลิมในประเทศไทยมาตั้งแต่อดีต

ต่อมาเมื่อมีการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน มุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ได้นำแนวความคิดและรูปแบบการปฏิบัติตามอย่างอิหร่านมาใช้ในสังคมไทย โดยผ่านกระบวนการในการไปศึกษาต่อที่ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน หรือกระบวนการความร่วมมือทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มที่มีความเชื่อแนวสำนักคิดชีอะห์จากประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

กล่าวโดยสรุป การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านมีการนำชาโดร์มาเป็นเครื่องมือและสัญลักษณ์ในการต่อต้านการปกครองและใช้ชาโดร์เป็นสัญลักษณ์ของชัยชนะ ซึ่งการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านได้เป็นแรงกระตุ้นที่นำมาสู่กระแสการฟื้นฟูอิสลามทั่วโลก และนอกจากนี้การฟื้นฟูอิสลามในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงความคิดในการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิม จนนำมาสู่เหตุการณ์การประท้วงเรียกร้องการสวมฮิญาบที่วิทยาลัยครูยะลา และนอกจากนี้การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านที่มีความเชื่อในแนวสำนักคิดชีอะห์ได้เป็นต้นแบบในการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมที่ปฏิบัติตามแนวสำนักคิดชีอะห์ที่นำชาโดร์มาเป็นสัญลักษณ์และสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นในสังคมไทย

วัฒนธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งในการพัฒนาคน พัฒนาชาติ เป็นสื่อสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม วัฒนธรรมมุ่งพัฒนาจิตใจอันเป็นแก่นแท้ของสังคม ผู้วิจัยนำทฤษฎีทางวัฒนธรรมมาอธิบายสังคมไทย เป็นสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะในด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ ฯลฯ เพราะแต่ละกลุ่มชนมีความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้แต่ละคน สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมเดียวกัน ด้วยการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่ทำลายหรือไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน แต่ละกลุ่มชนสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ตาม ความเชื่อและศรัทธาของตนเอง อย่างมีเสรีภาพ โดยไม่มีการกีดกัน ก้าวถ่าง ล่วงละเมิด หรือก่อกวนซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างสันติสงบ และพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกัน โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งหรือความรุนแรงระหว่างกัน ซึ่งลักษณะที่กล่าวมานี้เป็นลักษณะเด่นของสังคมไทย ดังนั้นจากการลงพื้นที่วิจัยทำให้สามารถอธิบายได้ว่าถึงแม้ปัจจุบันสังคมไทยจะมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้นแต่ลักษณะเด่นในการยอมรับความหลากหลายยังคงเป็นลักษณะสำคัญของสังคมไทยอยู่ และนอกจากนี้จากการวิจัยพบว่าปัจจุบันการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมได้เข้ามาสู่สังคมไทยในหลายรูปแบบ ซึ่งการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนี้เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นทั่วโลก ทั้งทำให้เกิดการพัฒนาและนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม

ดังนั้นในการทำความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า

1. การนำชาโดร์มาเป็นสัญลักษณ์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ก่อนและภายหลังการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน เนื่องจากในช่วงเวลาก่อนที่จะเกิดการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน ประเทศอิหร่านลักษณะที่เป็นรัฐแบบสมัยใหม่ (modern state) และมีรูปแบบของสังคมรัฐโลกวิสัย (secular state) เป็นผลเนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาประเทศและการติดต่อกับชาติตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีความสัมพันธ์ที่ดีและใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกาทำให้รูปแบบสังคมมีความนิยมตะวันตก และเป็นแบบตะวันตก ซึ่งหมายรวมถึงการแต่งกายตามแบบตะวันตกด้วย ในประเทศอิหร่านสตรีได้รับวัฒนธรรมการแต่งกายแบบตะวันตก ทำให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจในกลุ่มของนักการศาสนาและผู้เคร่งครัดในศาสนา ได้ร่วมกันต่อต้านการแต่งกายเช่นนี้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการศาสนา การนิยมตะวันตกถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ผิดและชั่วร้ายและเป็นการทำลายความเชื่อศาสนาและสังคมอันดีงาม และรัฐบาลกลับให้การสนับสนุนสิ่งที่ไม่ดีเหล่านี้ จึงนำมาสู่การต่อต้านรัฐบาลโดยวิธีที่จะต่อต้านรัฐบาลและผู้ปกครองได้ก็คือการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชน “การสวมชาโดร์” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชาติและศาสนาถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพขึ้น จึงทำให้ในช่วงของเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลาม อิหม่ามโคมัยนี ผู้นำการปฏิวัติอิสลามจึงได้เชิญชวนให้สตรีชาวอิหร่านร่วมกันสวมชาโดร์เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ตะวันตก และเมื่อปฏิวัติอิสลามสำเร็จชาโดร์ได้กลายเป็นการแต่งกายที่เป็นสัญลักษณ์ของความสุภาพเรียบร้อยและเป็นผู้ที่อยู่ในหลักการศาสนา ทำให้การสวมชาโดร์ยังคงเป็นที่นิยมอยู่จนถึงปัจจุบัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการสวมชาโดร์ได้เป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องมือทางการเมืองของเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน ในปี ค.ศ. 1979

แม้ว่าเวลาภายหลังการปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่านได้ผ่านมาเป็นเวลายาวนานถึง 44 ปีกลับเกิดเหตุการณ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน คือ การแต่งกายได้กลายเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองในการต่อต้านรัฐบาลคือเหตุการณ์การประท้วงการลงโทษสตรีที่ไม่สวมฮิญาบ การประท้วงครั้งนี้ถือเป็นการประท้วงที่ยาวนานมากที่สุดตั้งแต่เกิดเหตุการณ์การปฏิวัติอิสลามแห่งอิหร่าน ประชาชนได้เรียกร้องความยุติธรรมให้แก่ มาห์ซา อามินี หญิงสาวที่ถูกตำรวจศีลธรรมทำร้ายจนเสียชีวิตหลังจับกุมเธอโทษฐานไม่สวมฮิญาบให้ตรงตามที่รัฐบาลกำหนดเมื่อกลางเดือนกันยายน ค.ศ. 2022 และรัฐตอบโต้ด้วยการปราบปรามอย่างรุนแรง การเคลื่อนไหวนี้เป็นการสั่นคลอนอำนาจของรัฐบาลอิหร่านและเป็นอีกครั้งหนึ่งที่มีการแต่งกายได้

ถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องมือในปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจของประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

2. วิเคราะห์สัญลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงความหมายของการสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ที่ได้รับอิทธิพลจากการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่าน สตรีไทยมุสลิมในอดีตมีรูปแบบการแต่งกายตามหลักความเชื่อทางศาสนาและการแต่งกายตามท้องถิ่นนิยม ซึ่งไม่ได้มีข้อกำหนดหรือกฎหมายในการบังคับหรือควบคุมการแต่งกาย ดังนั้นจึงพบว่าในสังคมไทยมีทั้งสตรีไทยมุสลิมที่แต่งกายตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดหรือไม่แต่งกายตามหลักศาสนา ซึ่งสังคมไทยไม่ได้มีบทลงโทษทั้งทางกฎหมายและทางสังคม ดังนั้นการแต่งกายไม่ได้เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญหรือมีคุณลักษณะพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์การปฏิบัติอิสลามในอิหร่านทำให้เกิดกระบวนการในการเรียกร้องให้มีการแต่งกายตามหลักการศาสนาขึ้น นอกจากนี้ยังเกิดการแบ่งแยกที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือในสังคมสตรีไทยมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดชีอะห์ได้รับอิทธิพลจากการปฏิบัติอิสลามแห่งอิหร่านโดยตรงจากประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ผ่านผู้ที่เคยไปเดินทางไปศึกษาที่ประเทศอิหร่านและผู้ที่ไม่เคยเดินทางไปประเทศอิหร่าน แต่ได้มีความเชื่อและความคิดว่าการสวมชาโดร์หรือการแต่งกายแบบสตรีอิหร่านนั้นเป็นการแต่งกายที่ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้การสวมชาโดร์ยังเป็นสัญลักษณ์ของมุสลิมที่เชื่อตามสำนักคิดชีอะห์ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมมุสลิมไทย ทำให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพของมุสลิมไทยตามความเชื่อสำนักคิดชีอะห์

3. การสวมชาโดร์ของสตรีไทยมุสลิมส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ในปัจจุบันสังคมไทยได้มีปรากฏการณ์ด้านการแต่งกายที่สัมพันธ์กับความเชื่อและศาสนาโดยเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนา ดังปรากฏการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมได้มีการนำรูปแบบการแต่งกายมาใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมทั้งในด้านบวกและด้านลบ

ในด้านบวก ทำให้เกิดอัตลักษณ์ของกลุ่มต่างๆ ในสังคมไทยที่สามารถพิจารณาได้จากการแต่งกาย และปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายที่มีความหลากหลายนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกันของสังคมไทยได้อย่างดี สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเป็นสังคมที่ยอมรับและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ดีงามและเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญประการหนึ่งของคนไทย

ในด้านความสัมพันธ์ในมิติทางด้านศาสนา พบว่าการเป็นสังคมที่ยอมรับความหลากหลายทางความเชื่อและศาสนาของสังคมไทยทำให้เกิดการยอมรับและการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในหลายลักษณะ เช่น การให้การสนับสนุนด้านวิชาการสำหรับนักศึกษา

มุสลิมไทยในการศึกษาในประเทศตะวันออกกลาง หรือความช่วยเหลือที่สัมพันธ์กับศาสนา เช่น การที่ประเทศซาอุดีอาระเบียได้สนับสนุนการเผยแพร่อัลกุรอานให้กับมุสลิมไทยโดยการให้เปล่า เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ซึ่งจากความสัมพันธ์ที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศได้เช่นกัน

ในด้านลบ การเกิดอัตลักษณ์ของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอาจจะนำมาซึ่งความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน ซึ่งความไม่ไว้ใจนี้เนื่องมาจากความไม่เข้าใจและไม่มีความรู้ในความแตกต่าง ซึ่งสิ่งนี้อาจจะนำไปสู่ปัญหาในอนาคตได้ ดังนั้นการสร้างความเข้าใจและการให้ความรู้ในเรื่องของความหลากหลายจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทย โดยใช้พลังทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมไทย

อุปสรรคในการดำเนินการวิจัยและการแก้ไขปัญหา

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ก่อให้เกิดโรคโควิด-19 ก่อให้เกิดอุปสรรคในการเดินทางทั้งในระยะไกลและระยะใกล้ เนื่องจากการลงพื้นที่ในการวิจัยจึงต้องจำกัดจำนวนในการลงพื้นที่ การติดต่อสื่อสารทำได้เพียงแค่การพูดคุยผ่านทางโทรศัพท์ การส่งข้อมูลผ่านระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรืออีเมล หรือแอปพลิเคชันไลน์ เมื่อสถานการณ์การระบาดผ่อนคลายลง ก็ไม่ตรงกับช่วง วันสำคัญทางศาสนาของมุสลิมผู้ปฏิบัติตามแนวทางสำนักคิดซอหะห์ การลงพื้นที่ในช่วงที่มีกิจกรรมทางศาสนาจึงไม่สามารถเป็นไปตามกำหนดเวลาได้

โดยผู้วิจัยจึงต้องใช้การเก็บข้อมูลจากเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและนำมาสังเคราะห์ในการนำเสนองานวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ และ/หรือ การทำวิจัยในครั้งต่อไป

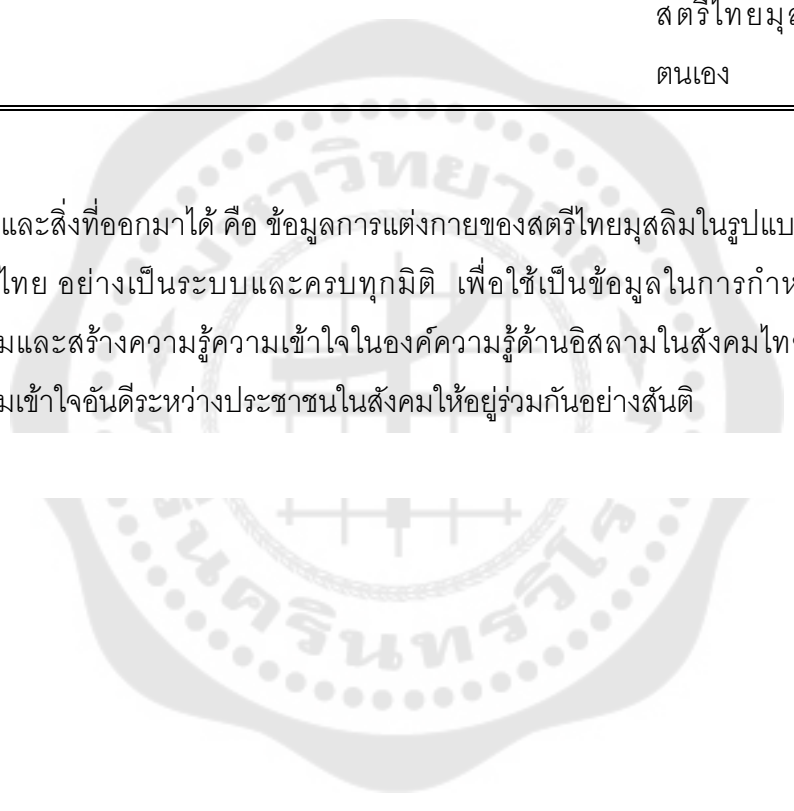
จากการที่ได้ศึกษา วัฒนธรรมการสวมซาโดร์กับการปฏิบัติอิสลามอิหฺร่าณ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน สิ่งที่ยากเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำงานในขั้นต่อไป คือ การนำ การแต่งกายที่สตรีไทยมุสลิมที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบันมาทำการศึกษารวมรอบและวิเคราะห์ผู้ที่จะได้ทราบปัจจัย จุดมุ่งหมาย รวมถึงความสัมพันธ์ของการแต่งกายของสตรีมุสลิมในสังคมไทย ว่ามีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนาอย่างไร เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในสังคมไทยและป้องกันปัญหาความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกระแสความหวาดกลัวอิสลามเริ่มแพร่หลายขึ้น อาจจะนำมาสู่ความขัดแย้งในสังคมในอนาคตได้ โดยสามารถจัดรูปแบบการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิม ได้ดังนี้

รูปแบบการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิม		
องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความสัมพันธ์
1. แนวสำนักคิดที่สตรีไทยมุสลิมปฏิบัติตาม	1.1 แนวสำนักคิดซุนนี	-แนวสำนักคิดซุนนีเป็น
	1.2 แนวสำนักคิดชีอะห์	แนวความคิดที่มุสลิมส่วนใหญ่
	1.3 แนวสำนักคิดวะฮะบี	ในประเทศไทยเชื่อและปฏิบัติ ตาม -แนวสำนักคิดชีอะห์รับ อิทธิพลจากการปฏิวัติอิสลาม อิหร่าน -แนวสำนักคิดวะฮะบีเป็น สำนักคิดใหม่ที่สัมพันธ์กับ ประเทศซาอุดีอาระเบีย และ เป็นสำนักคิดที่พยายาม เผยแพร่แนวปฏิบัติอย่าง ต่อเนื่องในปัจจุบัน
2. การตั้งถิ่นฐาน	2.1 ภาคเหนือ	-ภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีมุสลิม
	2.2 ภาคกลางและภาค ตะวันออก	มากที่สุดในประเทศไทย ส่งผล ให้เกิดการสร้างมัสยิดจำนวน
	2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มากและมีจำนวนอิหม่าม
	2.4 ภาคใต้	และสัปบุรุษที่มีสิทธิและมีส่วน ร่วมในสำนักจุฬาราชมนตรี เป็นจำนวนมากกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศ

รูปแบบการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิม		
1. การศึกษาด้านศาสนา	1.1 การศึกษาภายในประเทศ	-สตรีไทยมุสลิมที่เดินทางไปศึกษาศาสนาอิสลามที่
	1.2 การศึกษาต่างประเทศ	ต่างประเทศ เมื่อกลับมา ก็จะ

มีฐานะเป็นผู้รู้ด้านศาสนาและเป็นที่ยอมรับในสังคมมุสลิม ดังนั้นการประพจน์หรือปฏิบัติตนจึงเป็นแบบอย่างของผู้ที่ไม่ได้ไปศึกษาต่อและบางครั้งกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศก็จะเป็นผู้นำของสตรีไทยมุสลิมในกลุ่มของตนเอง

และสิ่งที่ออกมาได้ คือ ข้อมูลการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคมไทย อย่างเป็นระบบและครบทุกมิติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดลักษณะทางวัฒนธรรมและสร้างความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ด้านอิสลามในสังคมไทย เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ

บรรณานุกรม

- Emma Driver, Victoria Fisher, Judith Simpson, Russell Thomson. (2008). *The Middle East*. China : SNP Leefung Printers Limited.
- Harvey, David. (1989). *The Urban Experience*. Oxford : Basil Blackwell.
- Lefebvre, Henri. (1991). "translated by Donald Nicholson-Smith". *The Production of Space*, Blackwell. Publishing UK.
- Moya Carey. (2010). *Illustrated Encyclopedia of Islamic Art and Architecture*. United Kingdom : Anness Publishing
- Marziyeh Hossein. (2021). *The politics of body and the formation of women's jobs in the era of Reza Shah*. *Volume 14, Issue 2 , October 2021, Pages 155-177*
- Nausheen Pasha-Zaidi. (2014). *The Hijab Effect: An Exploratory Study of the Influence of Hijab and Religiosity on Perceived Attractiveness of Muslim Women in the US and the UAE*. General Studies Department, The Petroleum Institute, Abu Dhabi, UAE
- Seddigheh Nayefi. (2023). *The Position of the "Fashion Design" Profession as a Guild and its Formation in Iranian Social History during the Islamic Period*. *Volume 16, Issue 1 , March 2023, Pages 35-55 "Mjale-e Tārikh-e Iran" (Journal of History of Iran)*
- Adnān Muhammad Umāmah . (2001) *al-Tajdīd fī al-Fikr al-Islāmiy*
- Abd al- 'Azīz Mukhtār Ibrāhīm. (2009) *al-'Aṣrānīyūn wa Mafhūm Tajdīd al-Dīn*
- Abrahamian, Ervand. (2010). *ایران بین دو انقلاب* (Iran between two revolution). Tehran : Amirkabir Printers Limited.
- احمد کسروی. (1944) *خواهران و دختران ما*. تهران: خاوری.
- กมลวรรณ พรหมพิทักษ์. (2545). *การใช้สัญลักษณ์และรหัสในการสื่อความหมายของบริการข้อความสั้นจาก โทรศัพท์เคลื่อนที่*. วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). " *สตรีนิยมและวัฒนธรรมศึกษา*," ใน *อยู่ชายขอบมองลวดความรู้*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ชจิตขวัญ กิจวิศาละ. (2553). *ความหมายของการขัดขืนอำนาจของสังคม*. ดุษฎีนิพนธ์

- นิเทศศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุรุชาติ อหะมัด, เรียบเรียง. (2541). **จรรยา มະลุลีม, ผู้แปล. อิสลาม ความหมายและคำสอน.**
กรุงเทพฯ: อิสลามิก อะเคเดมี.
- จอห์น นพดล วศินสุนทร. (2555). **มายากลกับมายาคติในสังคมไทย.** ดุสิตบัณฑิต นิเทศศาสตร์
ดุสิตบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนนา. (2561). **อิญาบกับความเปราะบางในจังหวัดชายแดนภาคใต้.**
กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ชาย โพธิ์สิตา. (2562). **ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ : คู่มือนักศึกษาและนักวิจัยเชิง
สังคมศาสตร์.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). **วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง
เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น.** กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). **สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยมกับ
การศึกษารัฐศาสตร์.** กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2551). **ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง.** กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัชร สยามวาลา. (2556). **การศึกษาเชิงสัญวิทยาใน “บุชิต่อสำหรับชาวมุโรวีมือใหม่” ยุคโดกุ
กว่าว่าด้วยบทบาทของการเจริญสติในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง.** ดุสิต
บัณฑิต ปรังษญาดุสิตบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดลมนรจณ์ บากา และ แวงอุซัง มะแดเฮาะ. (2536). **อิสลามศึกษาเบื้องต้น.** ปัตตานี:
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาปัตตานี.
- ทยากร แซ่แต้. (2551). **มายาคติทางวัฒนธรรม ที่ปรากฏในละครเกาหลี และการสร้าง
ประโยชน์ทางธุรกิจ.** วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต.
- ทัศนีย์ มีวรรณ. (2542). **การสร้างและการบริโภคสัญณะในปรากฏการณ์ชีวิต และการทำ
หน้าที่ของสื่อมวลชน.** วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ธนธรณ์ ฤทธิ์ถกกล. (2551). **การประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์
ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช.** วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชิปป์ย์ ภัคดีเศรษสุกุล. (2558). **อิญาบกับการรักษาอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในภาคใต้ : กรณีศึกษาการคลุมฮิญาบในสถาบันการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ จังหวัดสงขลา.** การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาการปกครอง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธีรยุทธ์ บุญมี. (2551). **การปฏิวัติสังคมนิยมของไซซุร์เส้นทางสู่โพสโตโมเดิร์นนิสม์.** กรุงเทพฯ : วิชา
- นพพร ประชากุล. (2552). **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2.** กรุงเทพฯ : อ่าน.
- นุสรรา จิตตเกษม. (2558). **กระบวนการสร้างความหมายให้กับรูปเคารพขนาดใหญ่มหิมา ทางศาสนาระหว่าง พ.ศ. 2534-2557.** ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา
- นุรญาตี แคนยิวา. (2561). **ศรัทธา แห่งฮิญาบ.** ศิลปมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บาร์ตส์, โรลิ่งค์. (2538). **“โวหารของภาพ”.** (แปลจาก Rhetorique de l’image เขียนโดย Raland Barthes แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Stephen Heath โดย ประชา สุวิรานนท์). ธรรมศาสตร์. 21(2). 113-128.
- บาร์ตส์, โรลิ่งค์. (2555). **มายาคติ.** (แปลจาก Mythologies โดย วรณพิมล อังคศิริสรรพ). กรุงเทพฯ : คบไฟ.
- บาไฮต์อัชชา. (2556). **“การคลุมฮิญาบที่ถูกต้อง.”** อัล — อัลฟา 1,3 (มกราคม 2556): 8-15
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2559). **สตรีในคัมภีร์ตะวันออก.** กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงาน วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไปรยา พลสารทูล. (2549). **มายาคติความงามของสตรีไทย พ.ศ. 2481-2516.** วิทยานิพนธ์ มานุษยวิทยา มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงเพชร สุรัตน์กุลและคนอื่นๆ. (2545). **มนุษย์กับสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มยุรา วงษ์สันต์ (อาอิชะห์ มุณีร์). (2546). **รู้จักอิสลาม.** กรุงเทพฯ : สภาयุมุสลิมโลก สำนักงาน ประเทศไทย.
- มูรตซา มุตะฮ์ฮารี. กิตติมา อมรทัต, ผู้แปล. **ฮิญาบในอิสลาม.** กรุงเทพฯ : ศูนย์วัฒนธรรม สถาน เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านประจำกรุงเทพฯ. ไม่ระบุปีที่พิมพ์.
- มุฮัมหมัดมะฮ์ดี ซะฟุรออียี พอร์ซี่. (2561). **ครอบครัวในอิสลามและจิตวิทยา.** กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ทพลัส.

- รวมภูอน บันจอร์, (2552). "อิญาบและกรือเซะ: ประวัติศาสตร์ปาตานีระยะใกล้และการ
ต่อรองทางการเมืองที่หายไป," ใน งานสัมมนาวิชาการภาพลอกหลอน ณ ชายแดนใต้
 ของไท : การเขียน ประวัติศาสตร์ปาตานีและโลกอิสลาม, ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 11-
 12 ธันวาคม 2552. "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560" (6 เมษายน
 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, น. 8-9.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นาน
 มีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ไรรานัน อรุณรังสี. (2544). **อิหร่านอยู่อารยธรรม**. มปท.
- วรวิทย์ บารู และคณะ.(2551). **มลายูปาตานี: ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์การเปลี่ยนแปลง**.
 กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วีโรชิตี หะยีหะมะ. (2553). "นโยบายและแนวทางการปฏิบัติขององค์การประมุขอิสลามต่อ
ปัญหาอิสลามโฝเบีย". ใน วารสารเอเชียปริทัศน์ ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม.
 2553. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศราวุฒิ อารีย์. (2557). **ตะวันออกกลางหลังอาหรับสปริง:อิสลามการเมือง มหาอำนาจ
 ประชาธิปไตยและการก่อการร้าย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). **สังคมวิทยาชุมชน:หลักการศึกษาวเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน**
 พิมพ์ครั้งที่2.กรุงเทพฯ. : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2557). **คนหนุ่มสาวกับโลกสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- สุทิน สมองผัน. (ม.ป.ป.). **กระบวนการแห่งความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ
 ประเทศไทย**. สืบค้น 2 กรกฎาคม 2561 จาก
[http://rdi.rmutsv.ac.th/rmutsvrj/download/year4-issue2-
 2555/p31.pdf](http://rdi.rmutsv.ac.th/rmutsvrj/download/year4-issue2-2555/p31.pdf)
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ จามจุรี, บรรณาธิการ. (2539). 18 ปีอิญาบ บันทึกประวัติศาสตร์ พ.ศ. 2521 – ก.ค. 2539.
 สงขลา: กลุ่มกรีนกรุ๊ป.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2559). **เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพ
 ในการปฏิบัติ ตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
 กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ**. กรุงเทพฯ: ปกเกล้า.

- อมรา พงศาพิชญ์. (2548). **เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ
- อดุลย์ มานะจิตต์. (2552). **อิหร่านจากจักรวรรดิรัฐอิสลาม**. กรุงเทพฯ : มุสลิมนิวส์.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ
สาขา สังคมศาสตร์.
- อาลีอัศฮัร นุศรอตี. (2561). **แนวคิดทางการเมืองของอิมามโคมัยนี**. (แปลจาก The Political Thought of Imam Khomeini โดย อนูชา เกียรติธำรย์). กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ทพลัส.

ประวัติผู้เขียน

